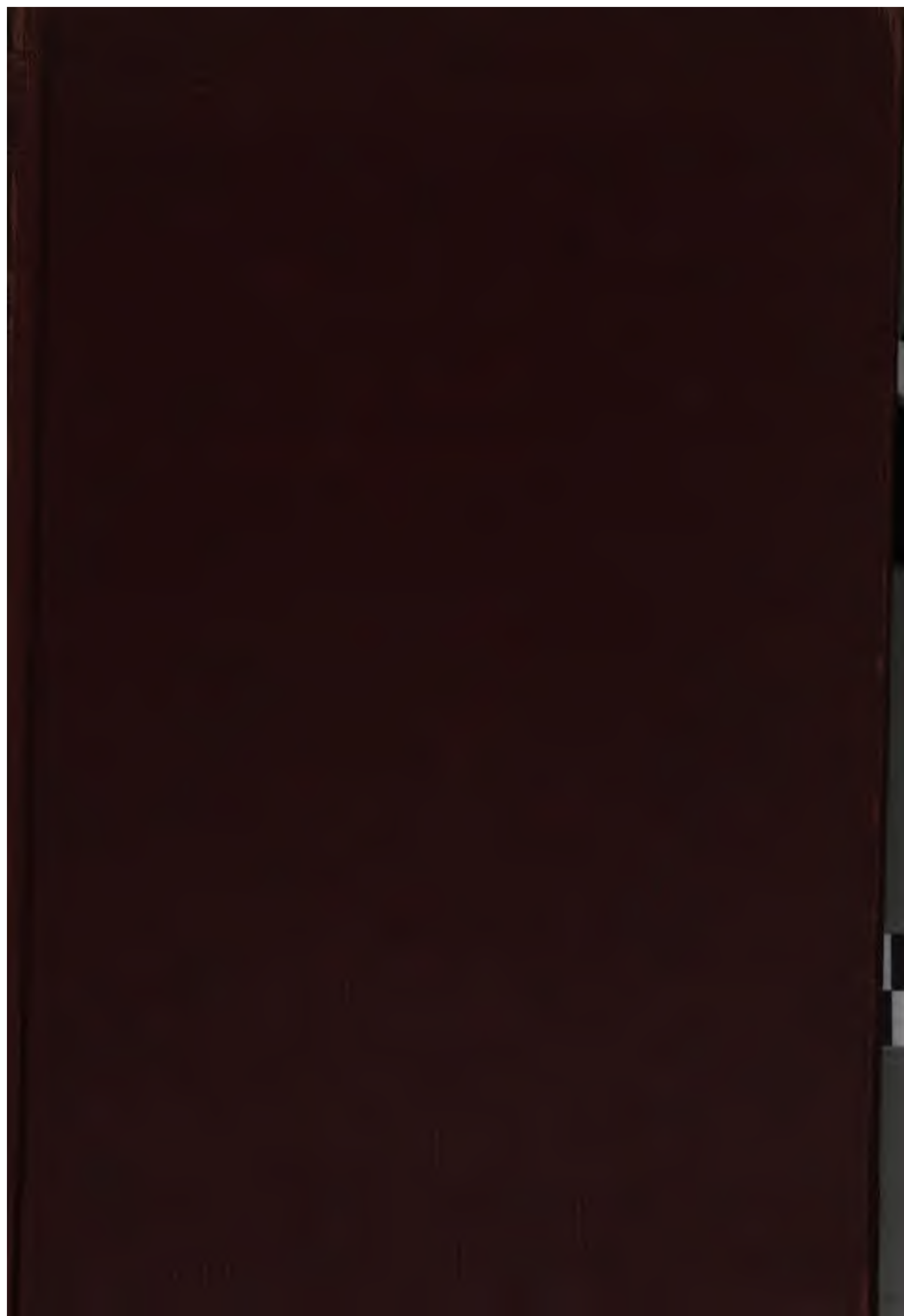
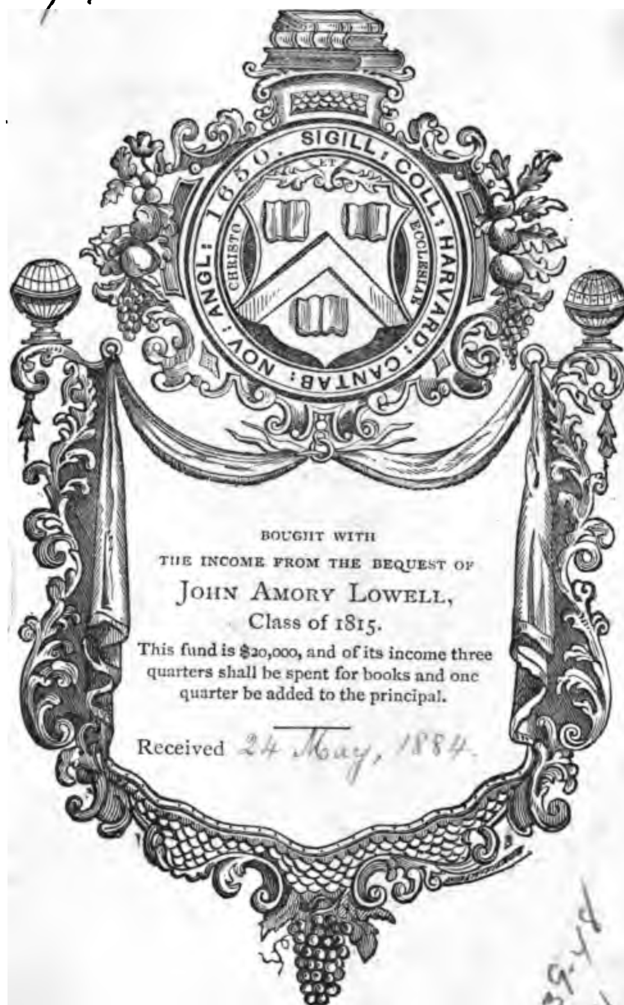

SIGILL : COLL : HARVARD : CANTAB : NOV : ANGL : 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE
BOUGHT WITH
THE INCOME FROM THE BEQUEST OF
JOHN AMORY LOWELL,
Class of 1815.
This fund is $20,000, and of its income three
quarters shall be spent for books and one
quarter be added to the principal.
Received 24 May, 1884.

SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE
BOUGHT WITH
THE INCOME FROM THE BEQUEST OF
JOHN AMORY LOWELL,
Class of 1815.
This fund is $20,000, and of its income three
quarters shall be spent for books and one
quarter be added to the principal.
Received 24 May, 1884.

VMBRICA

INTERPRETATVS EST

FRANCISCVS BVECHELER

BONNAE

APVD MAX. COHEN ET FILIVM (FR · COHEN)

A · MDCCCLXXXIII

HERMANNO VSENERO

DOCTORI BONNENSI

QVINQVEVICENNALIA

FELICITER

POSTR · KAL · MART · A · MDCCCLXXXIII

ΚΥΜ ΕΠΙ ΚΥΜΑΤΙ ΡΗΝΟΣ ΑΓΕΙ ΦΙΛΕ ΠΟΛΛΑ ΜΕΝ ΗΜΙΝ
ΚΟΙΝΑ ΔΕΔΩΚΕΝ ΕΧΕΙΝ ΑΛΛΑ Δ ΑΦΕΙΛΕ ΧΡΟΝΟΣ
ΣΩΙΖΕΤΑΙ Η ΦΙΛΙΑ ΜΕΤΑ ΝΩΙΝ Τ ΕΙΣ ΑΙΔΟΥ ΕΠΟΙΤΟ
ΣΟΥΣ ΔΕΙΞΟΥΣΑ ΠΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΑΛΟΚΑΓΑΘΙΑΝ

Vmbrorum lingua quae fuerit vergens ad interitum discimus ex tabulis aereis septem numero partim tusca partim latina litteratura inscriptis, illis paene cubitum altis paene pedem latis, his sestertium pedem altis cubitum latis, quae Iguvii prope theatrum antiquum ex specu subterraneo anno 1444 effossae feruntur in eaque civitate etiamnum adservantur. multi eas ediderunt designarunt explanandas sumpserunt. fundamenta iustae interpretationis solidissima iecerunt coniuncta opera Theodorus Aufrecht et Adolphus Kirchhoff (Berolini I a. 1849 II 1851). quos excepere Eduardus Huschke (Lipsiae a. 1859) aliique aut universa monumenta commentati aut in verbis locisque singularibus versati, quorum nomina per annales Kuhnianos celebrata sunt. mea tabularum interpretatio coepta est proponi in publicum a Fleckeiseno in annali philologiae a. 1875 p. 127 et 313 (tab. V et VI), continuata et absoluta in eis libellis quos academia Bonnensis a. 1876 Niebuhri memoriam saecularem et a. 1878 et 1880 imperatoris Guilelmi natales concelebratura edidit. interim idem scribendi argumentum Michael Bréal habuit amploque explicavit volumine (Parisiis a. 1875). tamen cum eruditi homines monuerunt tum ipse censui quae per libellos istos sparseram, non frustra fore si collecta et correcta traderem iuventuti. adiunxi inscriptiones umbricas minores p. 172, catholica artis grammaticae p. 178, indices vocabulorum p. 202. tu qui leges, memineris quaeso quod Varro olim praefatus est cum dubias de dis romanis opiniones poneret (Augustin. civ. d. VII 17): similiter ego non solum in primo libro quae dixi, in dubitationem revocabam in extremo, sed etiam postquam perfecisse librum videor, quae mutari velim aut adici plura habeo quam haec pagina capit. duos autem necesse est emendari errores in ipsis commissos tabulis: in III omissa est ubi versus 33 desinit pone *purtuvitu* ea quae versum 34 indicaret nota, nam a *prusekatu* versus incipit 35, et in VII A 31 ubi *poplo* est editum, ibi in aere recte scriptum est *pople*.

LITTERAE VMBRICAE

	𐌀	𐌁	𐌃	𐌄	𐌅	𐌆	𐌇	𐌉	𐌊
lat.	A	B	ř RS	E	digamma V	z S	H	I	k C et G

𐌋	𐌌	𐌍	𐌐	𐌓	𐌔	𐌕	𐌖	𐌚	𐌞
L	M	N	P	R	S	T et D	V vocalis et O	F	Ś

AES IGVINVM II A

[illegible] 15
[illegible]
[illegible]

AES VB

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]

CLAVERNIVR · DIRSAS · HERTI · FRATRVS · ATIERSIR · POSTI · ACNV
FARER · OPETER · P · IIII · AGRE · TLATIE · PIQVIER · MARTIER · ET · ŚESNA
HOMONVS · DVIR · PVRI · FAR · EISCVRENT · OTE · A · VI · CLAVERNI 10

TABVLAE IGVVINAE

I

A Este persklum aves anzeriates
enetu | pernaies pusnaes.
3 Preveres Treplanes | Iuve
Krapuvi tre buf fetu. arvia
ustentu, | vatuva ferine feitu,
5 heris vinu heri puni, ⌈ ukriper
Fisiu, tutaper Ikuvina feitu. se-
vum | kutef pesnimu ađepes
arves. |
Pusveres Treplanes tref sif
8 kumiaf feitu | Trebe Iuvie ukri-
per Fisiu, tutaper Ikuvina. | supa
sumtu, arvia ustentu, puni fe-
10 tu, ⌈ kutef pesnimu ađepes ar-
ves. |
Preveres Tesenakes tre buf
fetu, Marte Krapuvi | fetu u-
kripe Fisiu, tutaper Ikuvina. ar-
13 viu ustentu, | vatuva ferine fetu,
puni fetu, kutef pesnimu ađ-
pes arves. |
Pusveres Tesenakes tref sif
15 feliuf fetu ⌈ Fise Saŝi ukriper
Fisiu, tutaper Ikuvina. | puni
fetu, supa sumtu, arviu ustentu.
mefa, | vestiŝa ustetu, Fisuvi
18 fetu, ukriper Fisiu fetu, | kapiđ

Istud sacrificium avibus observatis A
inito | anticis posticis.
Ante portam Treblanam | Iovi 3
Grabovio tres boves facito. arvia
adhibeto, | vatua ferione facito,
vel vino vel posca, ⌈ pro arce 5
Fisia, pro urbe Iguvina facito. to-
tum | murmurans precamino adipi-
bus arviis. |
Post portam Treblanam tres sues
gravidas facito | Trebae Ioviae pro 8
arce Fisia, pro urbe Iguvina. | suppa
sumito, arvia adhibeto, posca facito,⌈ 10
murmurans precamino adipibus ar-
viis. |
Ante portam Tesenacam tres bo-
ves facito, Marti Grabovio | facito
pro arce Fisia, pro urbe Iguvina. ar-
via adhibeto, | vatua ferione facito, 13
posca facito, murmurans precamino
adipibus arviis. |
Post portam Tesenacam tres sues
lactentes facito ⌈ Fisio Sancio pro 15
arce Fisia, pro urbe Iguvina. | posca
facito, suppa sumito, arvia adhibeto.
mefam, | vesticiam adhibeto, Fisovio
facito, pro arce Fisia facito, | capides 18

AES *ab eis quae supra leguntur his locis discrepat, nisi quod aliquotiens etiam omissam distinctionem hanc : habet (velut* 4 trebuf *et* 7 tresfif*) aut aliter disiuncta verba, quales discrepantias si nullius ad interpretationem momenti essent non enotavi* 10 ađe∗arv∗es (*fuit fortasse* ađeparvies) 17 fiiuvi

purtitaf sakref, etraf purtitaf,
etraf | sakref, tutaper Ikuvina.
20 kutef pesnimu ađepes arves. ſ
Preveres Vehiies tref buf ka-
leđuf fetu Vufiune | Krapuvi u-
kriper Fisiu, tutaper Ikuvina. |
vatuva ferine fetu, heri vinu
23 heri puni, | arviu ustentu, kutef
pesnimu ađepes arves. |
Pusveres Vehiies tref hapinaf
25 fetu Tefre Iuvie ſ ukriper Fisiu,
tutaper Ikuvina. puste asiane
fetu, zeđef fetu, | pelsana fetu,
arvia ustentu, puni fetu, taśez
pesnim|u ađiper arvis. api ha-
28 bina purtiius, suđum pesuntru|
fetu, esmik vestiśam preve fiktu,
Tefri Iuvi fetu ukri|per Fisiu,
tutaper Ikuvina, testruku peđi
30 kapiđe peđum feitſu. api eđek
purtiius, enuk suđum pesuntrum
feitu staf|li iuvesmik vestiśa
afiktu, ukriper Fisiu, tutaper
Ikuvin|a feitu, nertruku peđi
33 kapiđe peđum feitu. puni feitu.|
api suđuf purtiius, enuk hapi-
naru erus titu, zeđef | kumultu,
zeđef kumates pesnimu. ſ
B Vukukum Iuviu, pune uvef
furfat, tref vitluf turuf | Marte
Huđie fetu pupluper tutas Iiu-
3 vinas, tutaper Ikuvina. | vatuva
ferine fetu, puni fetu, arvia
ustentu, kutep pesnimu | ađepes
arves. Vukukum Kureties tref
5 vitlup turup Hunte Šeſfi feitu
pupluper tutas Iiuvinas, tutaper
Iiuvina. vatuva | ferine fetu, ar-
via ustentu, tenzitim arveitu,
heris vinu heris | puni feitu, kutef

porrectas sacres, alteras porrectas, al-
teras | sacres, pro urbe Iguvina. mur-
murans precamino adipibus arviis. ſ 20
Ante portam Veiam tres boves ca-
lidos facito Vofiono | Grabovio pro
arce Fisia, pro urbe Iguvina. | va-
tua ferione facito, sive vino sive
posca, | arvia adhibeto, murmurans 23
precamino adipibus arviis. |
Post portam Veiam tres habinnas
facito Tefro Iovio ſ pro arce Fisia, 25
pro urbe Iguvina. in altaria facito,
sedens facito, | pelsandas facito,
arvia adhibeto, posca facito, tacitus
precamin|o adipibus arviis. ubi ha-
binnas porrexeris, suillum person-
trum | facito, ei vesticiam singillariter 28
figito, Tefro Iovio facito pro | arce
Fisia, pro urbe Iguvina, ad dextrum
pedem capidi fossam facitſo. ubi id 30
porrexeris, tunc suillum persontrum
facito stab|uli ovem, ei vesticiam
infigito, pro arce Fisia, pro urbe
Iguvin|a facito, ad sinistrum pedem
capidi fossam facito. posca facito.| 33
ubi porcilias porrexeris, tum habin-
narum erus dato, sedens | commolito,
sedens commolitis precamino. ſ
Ad aedem Ioviam, cum oves B
furfant, tres vitulos tauros | Marti
Hodio facito pro populo urbis Igu-
vinae, pro urbe Iguvina. | vatua 3
ferione facito, posca facito, arvia
adhibeto, murmurans precamino|
adipibus arviis. Ad aedem Coredii
tres vitulos tauros Honto Cerſfio fa- 5
cito pro populo urbis Iguvinae, pro
urbe Iguvina. vatua | ferione facito,
arvia adhibeto, tensedem adicito,
vel vino vel | posca facito, murmurans

30 eđel 31 ikuvinp|a 33 purtitius 34 kumats

persnimu, ađipes arvis. Inuk
8 ukar pihaz fust. | svepu esumek
esunu anter vakaze vaśetum ise,
avif azeriatu, | verufe Treplanu
10 kuvertu, restef esunu feitu. ſ

Pune puplum aferum heries,
avef anzeriatu etu pernaia | f
pustnaiaf. pune kuvurtus, kren-
12 katrum hatu. enumek | pir ahti-
mem ententu. pune pir entelus
ahtimem, | enumek steplatu par-
fam tesvam tefe, tute Ikuvine. |
vapefem avieklufe kumpifiatu.
15 vea aviekla esunume etu. ſ pri-
nuvatu etutu, perkaf habetutu
puniśate. pune menes | akeđu-
niamem, enumek etuđstamu tuta
Tađinate, trifu | Tađinate, Turs-
kum, Naharkum numem, Iapuz-
18 kum numem: | 'svepis habe, pur-
tatulu, pue međs est, feitu uru,
peđe međs est'. | pune prinuvatus
staheren termnesku, enumek 'ar-
20 mamu ſ kateramu Ikuvinu'. enu-
mek apretu tures et pure. puni
amprefu | us, persnimu. enumek
'etatu Ikuvinus'. triiuper am-
22 prehtu, | triiuper pesnimu, tri-
iuper 'etatu Ikuvinus'. enumek |
prinuvatus śimu etutu, erahunt
vea śimu etutu prinuvatus. |
Funtlere trif apruf rufru ute
25 peiu feitu Śerfe Marti. ſ vatuvu
ferine fetu, arviu ustentu, puni
fetu, | taśez pesnimu ađepe ar-
ves. |
Rupiniee tre purka rufra ute
28 peia fetu Prestate | Śerfie Śerfe
Marties. peđaia feitu, arviu usten-

precamino adipibus arviis. Tunc
arx piata erit. | sive hoc sacrificium 8
intermissione vitiatum itum erit, avis
observato, | ad portam Treblanam re-
vertito, instaurans sacrificium façito. ſ 10

Cum populum circumferre voles,
aves observatum ito anticas | posti-
cas. cum revorteris, cinctum ca-
pito. tunc | ignem ad agonium in- 12
ponito. cum ignem inposueris ad
agonium, | tunc stipulator parram
prosperam tibi, urbi Iguvinae. |
in sellas augurales mandato. via
augurali in rem divinam ito. ſ 15
prinovati eunto, virgas habento
calatoris. cum venies | in Aqui-
loniam, tunc exterminato urbem
Tadinatem, tribum | Tadinatem,
Tuscum, Narcum nomen, Iapu-
dicum nomen: | 'siquis habet, 18
portato illo quo ius est, facito
illo quod ius est.' | cum prino-
vati stabunt ad terminos, tunc:
'ordinamini ſ centuriamini, Igu- 20
vini'. tunc ambito tauris et
igne. cum ambieris, | preca-
mino. tunc: 'itote, Iguvini'. ter
ambito, | ter precamino, ter: 'itote, 22
Iguvini'. tunc | prinovati retro
eunto, eadem via retro eunto
prinovati. |
In fontulis tres apros rubros aut
piceos facito Cerfo Martio. ſ vatua 25
ferione facito, arvia adhibeto, posca
facito, | tacitus precamino adipibus
arviis. |
In rubinia tres porcas rubras aut
piceas facito Praestitae | Cerfiae Cerfi 28
Martii. pedarias facito, arvia adhi-

10 anzvriatu 19 armanu 25 ferime puni feiu

tu, | kapi sakra aitu, vesklu vetu
30 atru alfu, puni fetu, ſ tašez pes-
nimu ađeper arver. |

Tra sate tref vitlaf feitu Tuse
32 Šerfie Šerfe Marties. | peđaia
feitu, arviu ustetu, puni fetu,
tašez pesnimu | ađeper arves.

pune purtinšus, kađetu, pufe
apruf | fakurent, puze erus teđa.
35 ape erus teđust, pustru ſ kupi-
fiatu rupiname, erus teđa. ene
tra sahta kupifiaia, | erus teđa.
enu rupiname pustru kuvertu,
antakre | kumate pesnimu. enu
38 kapi sakr̀a aitu, vesklu vetu. |
enu satame kuvertu, antakre
kumate pesnimu. enu esunu |
40 purtitu fust. ſ

Pustertiu pane puplu ateđa-
fust, iveka perakre tusetu | su-
per kumne ađfertur, prinuvatu
42 tuf tusetutu, | hutra furu seh-
meniar hatutu. eaf iveka | tre
akeđunie fetu Tuse Iuvie. arviu
ustetu, | puni fetu, peđaia fetu,
45 tašez pesnimu ađepe arves. ſ

Kvestretie usaie svesu vuvši
stitisteteies.

beto, | capides sacras agito, vascula
dividito atra alba, posca facito, ſ 30
tacitus precamino adipibus arviis. |

Trans sanctam tres vitulas facito
Tusae Cerfiae Cerfi Martii. | pedarias 32
facito, arvia adhibeto, posca facito,
tacitus precamino | adipibus arviis.

cum porrexeris, vocato, ubi
apros | fecerint, ut erus det.
ubi erus dederit, retro ſ man- 35
dato in rubiniam, erus det. tum
trans sanctam mandet, | erus det.
tum in rubiniam retro revortito,
integris | commolitis precamino. tum
capides sacras agito, vascula dividito. | 38
tum in sanctam revortito, integris
commolitis precamino. tum res divina |
porrecta erit. ſ 40

Postquam tertium populum circum-
tulerit, iuvencam opimam fugato |
super comitio adfertor, prinovati
duas fuganto, | infra forum decurio- 42
nale capiunto. eas iuvencas | tres
Aquiloniae facito Tusae Ioviae. arvia
adhibeto, | posca facito, pedarias faci-
to, tacitus precamino adipibus arviis. ſ 45

Quaesturae annuae suum votum
stiterint.

II

A Pune karne speturie Atiieđie
aviekate naraklum | vurtus, estu
esunu fetu fratrusper Atiieđie.
3 eu esunu | esu naratu: ‘peđe karne
speturie Atiieđie aviekate | aiu
urtu fefure, fetu puze neip
5 eretu’. Vestiše Saše ſ sakre,
Iuvepatre bum perakne, Spe-
ture perakne restatu. | Iuvie

Cum carni spectoriae Atiediae A
auspicatae narraculum | vorterit, ista
sacra facito pro fratribus Atiediis.
ea sacra | sic narrato: ‘quidquid carni 3
spectoriae Atiediae auspicatae | ago-
nia orta turbavit, facito quasi quod
nollemus factum’. Vesticio Sancio ſ 5
sacrum, Iovi patri bovem sollemnem,
Spectori sollemne instaurato. | Ioviae

AES 40 tuseiu 43 ađviu *potius quam* arviu 45 kvestre : tie 2 eu esum

unu erietu sakre pelsanu fetu.
arviu ustentu, | puni fetu, ta-
śez pesnimu ađepe arves. pune
8 purtiius, | unu suđu pesutru
fetu tikamne Iuvie, kapiđe | pe-
đu preve fetu. ape purtiiusu-
10 đu, erus tetu. enu kuma⌈ltu,
kumate pesnimu. Ahtu Iuvip.
uve peraknem | peđaem fetu, ar-
viu ustentu, puni fetu. Ahtu
Marti abrunu | perakne fetu, ar-
viu ustetu, fasiu prusesete ađ-
13 veitu, | peđae fetu, puni fetu,
tra ekvine fetu. | Aśetus per-
15 akne fetu. ⌈

Huntia katle tiśel stakaz est
sume ustite | antermenzaru śer-
17 siaru. heriiei faśiu ađfertur, avis |
anzeriates menzne kurślasiu fa-
śia tiśit.

Huntia fertu | katlu arvia
struhśla fikla pune vinu salu
maletu | mantrahklu veskla snata
20 asnata, umen fertu. pir ase ⌈ an-
tentu. esunu puni feitu.

Hunte Iuvie ampentu katlu |
sakre sevakne Petruniaper na-
22 tine fratru Atiiеđiu. esunu |
peđae futu. katles supa hahtu,
sufafiaf supaf hahtu. | berus
aplenies pruseśia kartu, krema-
tra aplenia sutent | u. peđu se-
ritu. arvia puni purtuvitu vesti-
25 katu ahtrepuđa ⌈ tu, pustin an-
śif vinu. nuvis ahtrepuđatu, 'tiu
puni tiu vinu' | teitu, berva freh-
tef fertu. puđe nuvime ferest,
27 krematruf | sumel fertu. vesti-
śia peđume persnihmu. katles
tuva tefra, | terti erus prusekatu.
isunt krematru prusektu. struhś-

unum arietem sacrum pelsandum
facito. arvia adhibeto, | posca facito,
tacitus supplicato adipibus arviis. cum
porrexeris, | unum porciliarem per- 8
sontrum facito invocatione Ioviae, ca-
pidi | fossam semel facito. ubi por-
rexeris porciliam, erus dato. tum com-
mo ⌈ lito, commolitis supplicato. Actui 10
Iovip. ovem sollemnem | pedariam
facito, arvia adhibeto, posca facito.
Actui Marti aprum | sollemnem faci-
to, arvia adhibeto, farreum prosectis
adicito, | pedarium facito, posca fa- 13
cito, trans equinum facito. | Agen-
tibus sollemne facito. ⌈ 15

Hontia catuli dicatio statuta est
summa tempestate | intermenstru-
arum cersiarum. si velit facere ad-
fertor, avibus | observatis mense cir- 17
culario faciat decet.

Hontia ferto | catulum arvia stru-
iculam fitillam poscam vinum salem
molitum | mantele vascula umecta in-
umecta, unguen ferto. ignem arae ⌈
imponito. rem divinam posca facito. 20

Honto · Iovio impendito catulum |
hostiam sollemnem pro Petronia na-
tione fratrum Atiedium. sacrum |
pedarium esto. catuli suppa capito, 22
suffafias suppas capito. | veribus
impletis prosicias distribuito, crema-
tra impleta supponi | to. pedem
servato. arvia posca porricito li-
bato tripoda ⌈ to, in vices vino. 25
noviens tripodato, 'te posca te
vino' | dicito, verua refrigerans fer-
to. quod nonum feret, crema-
tros | simul ferto. vesticia in fos- 27
sam supplicato. catuli duo tefra, |
tertium erus prosecato. item cre-
matros prosecato. struiculam | fi-

la | fikla ađveitu. katlu purtu-
vitu, ampeđia persnihmu, ase-
30 śeta ⸢ karne persnihmu, venper-
suntra persnihmu. supa span-
tea | pertentu. veskles vufetes
persnihmu vestikatu ahtrepu-
32 đatu | ađpeltu statitatu. supa pu-
stra perstu. iepru erus mani
kuveitu. |

tillam adicito. catulum porricito,
qua pes deficit supplicato, non
secta ⸢ carne supplicato, vemper- 30
sontra supplicato. suppa latera-
lia | protendito. vasculis consecra-
tis supplicato libato tripoda- 32
to | admoveto statuito. suppa re-
tro ponito. ante ea erus manu
congerito. |

Spinamađ etu. tuvere kapiđus
pune fertu. berva, klavlaf a |an-
fehtaf, vesklu snatu asnatu,
umen fertu.

Ad spinam ito. duabus in capidi-
bus poscam ferto. verua, clavolas |
infectas, vascula umecta inumecta,
unguen ferto.

35 Kapiđe Hunte ⸢ Iuvie vestikatu
Petruniaper natine fratru Atiie-
điu. berus | sevaknis persnihmu
pert spinia. isunt klavles pers-
37 nihmu. | veskles snate asnates
sevaknis spiniama persnihmu
vestikatu | ahtrepuđatu. spina
umtu, umne sevakni persnihmu.
manf easa | vutu.

Capide Honto ⸢ Iovio libato pro 35
Petronia natione fratrum Atiedium.
veribus | sollemnibus supplicato trans
spinam. item clavolis suppli-
cato. | vasculis umectis inumectis 37
sollemnibus ad spinam supplicato
libato | tripodato. spinam unguito,
unguine sollemni supplicato. manus
ex ara | lavito.

Asama kuvertu. asaku vinu
40 sevakni taśez persnihmu. ⸢ esuf
pusme herter, erus kuveitu
teđtu. vinu pune teđtu. | struhś-
las fiklas sufafias kumaltu. ka-
42 piđe punes vepuratu. | antakres
kumates persnihmu. amparih-
mu, statita subahtu. esunu | pur-
titu futu. katel asaku pelsans
futu. |

Ad aram revertito. apud aram
vino sollemni tacitus supplicato. ⸢ 40
ipse quem oportet, erus congerito
dato. vinum poscam dato. | strui-
culae fitillae suffafiae commolito.
capide poscae restinguito. | integris 42
commolitis supplicato. surgito, sta-
tuta demittito. sacrum | porrectum
esto. catulus apud aram pelsandus
esto. |

Kvestretie usaśe svesu vuvśi
stiteteies.

Quaesturae annuae suum votum
stiterint.

B Semenies tekuries sim ka-
prum upetu. tekvias | fameđias
pumpeđias XII. 'Atiieđiate, etre
3 Atiieđiate, | Klaverniie, etre Kla-
verniie, Kureiate, etre Kurei-

Semenstribus decuriis suem ca- B
prum optato. Decuriales | familiae
quintiliae XII. 'Atiediatibus, alteris
Atiediatibus, | Claverniis, alteris Cla- 3
verniis, Curiatibus, alteris Curiati-

AES 30 eenpersuntra 35 petruniapert 42 persmhniu

ate, | Satanes, etre Satane, Pei-
eđiate, etre Peieđiate, Tale-
5 nate, ſ etre Talenate, Musei-
ate, etre Museiate, Iuieskane, |
etre Iuieskanes, Kaselate, etre
Kaselate, tertie Kaselate, | Per-
aznanie' teitu.

Ađmune Iuve patre fetu. si
8 pera | kne sevakne upetu eve-
ietu. sevakne naratu. arviu |
ustetu, eu naratu puze fašefele
10 sevakne. heri puni ſ heri vinu
fetu. vaputu Saši ampetu. ka-
pru perakne seva | kne upetu
eveietu naratu. šive ampetu,
fesnere purtu | etu. ife fertu,
tafle e pir fertu, kapres pruse-
13 šetu | ife ađveitu. persutru va-
putis mefa vistiša feta fertu. |
sviseve fertu pune, etre sviseve
15 vinu fertu, tertie ſ sviseve utur
fertu. pistu niru fertu, vepesu-
tra fertu, | mantraklu fertu, pune
fertu. pune fesnafe benus, | ka-
bru purtuvetu. vaputu Saši Iu-
18 vepatre prepesnimu. | vepesu-
tra pesnimu, veskles pesnimu
atrepuđatu | ađpeltu statitatu.
20 vesklu pustru pestu, ranu ſ pes-
nimu, puni pesnimu, vinu pes-
nimu, une pesni | mu. enu erus
tetu.

Vitlu vufru pune heries | fa-
šu, eruhu tišlu sestu Iuvepatre.
23 pune seste, | urfeta manuve ha-
betu. estu iuku habetu: | 'Iu-
pater Saše, tefe estu vitlu vu-
25 fru sestu'. ſ purtifele triiuper tei-
tu, triiuper vufru naratu, | fetu
Iuvepatre Vušiiaper natine fra-

bus, | Satanis, alteris Satanis, Pei-
ediatibus, alteris Peiediatibus, Tale-
natibus, ſ alteris Talenatibus, Musi- 5
atibus, alteris Musiatibus, Iuscanis, |
alteris Iuscanis, Casilatibus, alteris
Casilatibus, tertiis Casilatibus, | Per-
asnaniis' dicito.

Almoni Iovi patri facito. suem
ago | nalem sollemnem optato evin- 8
cito. sollemnem narrato. arvia |
adhibeto, ea narrato quasi sacrifica-
bilem hostiam. vel posca ſ vel vino 10
facito. tura Sancio impendito. ca-
prum agonalem sollem | nem optato
evincito narrato. citerius impendito,
in fano porric | ito. eo ferto, in
tabula ignem ferto, capri pro-
secta | eo adicito. persontrum tu- 13
ribus mefa vesticia facta ferto. |
in sino ferto poscam, in altero sino
vinum ferto, in tertio ſ sino aquam 15
ferto. pistum nirum ferto, vempe-
sontram ferto, | mantele ferto, pos-
cam ferto. cum in fanum veneris, |
caprum porricito. ture Sancio Io-
vi patri praefamino. | vempesontra 18
supplicato, vasculis supplicato tri-
podato | admoveto statuito. vas-
cula retro ponito, aquae profusioneſ 20
supplicato, posca supplicato, vino sup-
plicato, unguine supplica | to. tum
erus dato.

Vitulum votivum cum voles | fa-
cere, eadem dicatione sistito Iovi
patri. cum sistis, | orbitam in manu 23
habeto. istam orationem habeto: |
'Iuppiter Sanci, tibi istum vitulum
votivum sisto'. ſ porricibilem ter di- 25
cito, ter votivum narrato, | facito
Iovi patri pro Vocia natione fra-

AES 9 fašefete 10 eaputu 26 feiu

tru Atiieđiu. | pune anpenes, kri-
katru testre e uze habetu. ape
28 apel | us, mefe atentu. ape pur-
tuvies, testre e uze habetu | kri-
katru. arviu ustetu, puni fetu.

trum Atiedium. | cum impendes, cinc-
tum in dextro umero habeto. ubi
impend | eris, mefae imponito. ubi 28
porricies, in dextro umero habeto |
cinctum. arvia adhibeto, posca facito.

III IV

III Esunu fuia herter sume | usti-
3 te sestentasiaru | urnasiaru. hun-
tak vuke prumu pehatu. | inuk
5 uhturu urtes puntis ſ frater
ustentuta, puđe | fratru mersus
fust | kumnakle. inuk uhtur va-
8 peđe | kumnakle sistu. sakre,
uvem uhtur | teitu, puntes ter-
10 kantur. inumek sakre, ſ uvem
urtas puntes fratrum upetuta. |
inumek via mersuva arvamen
etuta. | erak pir persklu uđetu.
13 sakre, uvem | kletra fertuta ai-
tuta. arven kletram | amparitu.
15 eruk esunu futu. kletre tuplakſ
prumum antentu, inuk śihśeđa
antentu, | inuk kazi ferime an-
tentu. isunt feđehtru | antentu,
18 isunt sufeđaklu antentu. seples |
ahesnes tris kazi astintu, fe-
đehtru etres tris | ahesnes astin-
20 tu, sufeđaklu tuves ahesnes ſ
anstintu. inenek vukumen esu-
numen etu. ap | vuku kukehes,
iepi persklumađ kađitu. vuke
pir | ase antentu. sakre sevakne
23 upetu. Iuvepatre | prumu am-
pentu testru sese asa fratrus-
per | Atiieđies, ahtisper eikva-
25 satis, tutape Iiuvina, ſ trefiper
Iiuvina. tiślu sevakni teitu. | inu-
mek uvem sevakni upetu. Pue-
mune | Pupđike apentu. tiślu
28 sevakni naratu. | iuka mersuva

Res divina fiat oportet summa | tem- III
pestate sextantariarum | urnariarum. 3
fontem aedis primum piato. | tum
auctorem ortis pontibus ſ fratres 5
ostendunto, qui | fratrum mos
erit | collegio. tum auctor in
solio | collegii considito. sacrum, 8
ovem auctor | dicito, pontes suffra-
gentur. tunc sacrum, ſ ovem or- 10
tae pontes fratrum optanto. | tunc
via solita in arvom eunto. | ea
ignem cum supplicatione adoleto.
sacrum, ovem | lectica ferunto agun- 13
to. in arvo lecticam | conlocato.
ea divina esto. lecticae furcamſ 15
primum inponito, tum cancellos im-
ponito, | tum lignum gestatorium in-
ponito. item fedetrum | inponito,
item suffedaculum inponito. simpulis | 18
ahenis tribus lignum distinguito, fe-
detrum alteris tribus | ahenis distin-
guito, suffedaculum duobus ahenis ſ 20
distinguito. inde in aedem divi-
nam ito. ubi | aedem succendet,
interibi ad supplicationem vocato.
aedis ignem | arae inponito. sacrum
sollemne optato. Iovi patri | primum 23
impendito dextrovorsus ab ara pro
fratribus | Atiediis, pro sacris paga-
nicis, pro civitate Iguvina, ſ pro tribu 25
Iguvina. dicationem sollemnem di-
cito. | tunc ovem sollemnem optato.
Pumuno | Puplico impendito. dicatio-
nem sollemnem narrato. | orationem 28

uvikum habetu fratruspe | Atiie-
đie, ahtisper eikvasatis, tuta-
30 per ⸢ Iiuvina, trefiper Iiuvina.
sakre | vatra ferine feitu, eruku
aruvia feitu. uvem | peđaem
pelsanu feitu. ererek tuva te-
33 fra | spantimađ prusekatu, eđek
peđume purtuvitu, struśla ađ-
veitu. inumek etrama spanti
tuva tefra | prusekatu, eđek ere-
IIII śluma Puemune Pupđike || pur-
tuvitu, erarunt struhślas eska-
mitu aveitu. | inumek tertiama
3 spanti triia tefra prusekatu, |
eđek supru sese ereśluma Ve-
sune Puemunes | Pupđiśes pur-
5 tuvitu, struhśla petenata isek ⸢
ađveitu. erererunt kapiđus Pue-
mune, | Vesune purtuvitu. asa-
mađ ereślumađ | aseśetes kar-
8 nus, iseśeles et vempesuntres |
supes sanes pertentu persnimu
ađpeltu | statitatu. veskles sna-
10 tes asnates sevakne ⸢ ereśluma
persnimu Puemune Pupđike, Ve-
sune | Puemunes Pupđikes. klav-
les persnihmu | Puemune Pup-
13 đike et Vesune Puemunes | Pup-
đikes pustin ereślu. inuk ereślu
umtu | putrespe erus. inuk vesti-
15 śia mefa Purtupite ⸢ skalśeta
kunikaz apehtre esuf testru sese |
asa asama purtuvitu, sevakne
sukatu. | inumek vesteśa per-
18 suntru supu ereśle Hule | se-
vakne skalśeta kunikaz purtu-
vitu. inumek | vestiśia persun-
20 tru Turse super ereśle sevakne ⸢
skalśeta kunikaz purtuvitu. inu-

solitam apud ovem habeto pro fratri-
bus | Atiediis, pro sacris paganicis, pro
civitate ⸢ Iguvina, pro tribu Iguvina. 30
sacrum | vatra ferione facito, cum
eo arvia facito. ovem | pedarium
pelsandum facito. eius duo te-
fra | ad latus prosecato. id 33
in fossam porricito, | struiculam
adicito. tunc alterum ad latus
duo tefra | prosecato, id ad
sacrarium Pumuno Puplico || porri- IIII
cito, eiusdem struiculae escami-
tum adicito. | tunc tertium ad
latus tria tefra prosecato, | 3
id sursus ad sacrarium Vesunae
Pumuni | Puplici porricito,
struiculam pectinatam item ⸢ 5
adicito. eisdem capidibus Pumu-
no, | Vesunae porricito. ad aram
ad sacrarium | non sectis carnibus,
insectis et vempesontris | sup- 8
pis sanis protendito supplicato
admoveto | statuito. vasculis umectis
inumectis sollemnibus ⸢ ad sacrarium 10
supplicato Pumuno Puplico, Vesu-
nae | Pumuni Puplici. clavolis
supplicato | Pumuno Puplico
et Vesunae Pumuni | Puplici pro 13
parte sacrarii. tum sacrarium
unguito | utriusque gratia. tum vesti-
ciam mefam Porricipoti ⸢ ex patera ge- 15
nu nixus extrinsecus ipse dextrovor-
sus | ab ara ad aram porricito, sollem-
nem declarato. | tunc vesticiam per-
sontrum sub sacrario Hulae | sollem- 18
nem ex patera genu nixus porri-
cito. tunc | vesticiam persontrum
Tursae super sacrario sollemnem ⸢ 20
ex patera genu nixus porricito. tunc

AES 6 ereślamađ 12 pupđikes *ut v.* 11 17 vesveśa 18 inuntek
20 purtuvithu *per theta*

mek tehteđim | etu veltu, eđek
persuntre antentu. inumek | ar-
šlataf vasus ufestne sevaknef
23 purtuvitu. | inumk pruzuđe kebu
sevakne persnihmu | Puemune
25 Pupđiše. inumek kletra veskles ſ
vufetes sevaknis persnihmu | Ve-
sune Puemunes Pupđses. inu-
mek svepis heri, | ezariaf an-
28 tentu. inumek erus tašez | tertu.
inumek kumaltu, ađkani | ka-
netu, kumates persnihmu. esu-
30 ku ſ esunu uđetu. tapistenu ha-
betu, pune | frehtu habetu. ap
itek fakust, purtitu | futu. hun-
33 tak piđi prupehast, eđek | ures
punes neiđhabas.

tegumentum | ito deligito, id
persontro inponito. tunc | ar-
culatas vasis operculatis sollemnes
porricito. | tunc prostante cibo 23
sollemni supplicato | Pumuno Pu-
plico. tunc lectica vasculis ſ con- 25
secratis sollemnibus supplicato |
Vesunae Pumuni Puplici. tunc
siquis volt, | escas inponito.
tunc erus tacitus | dato. tunc 28
commolito, accentum | canito,
commolitis supplicato. cum hoc ſ 30
rem divinam adoleto. tapistenum
habeto, poscam | frigidam habeto.
ubi ita fecerit, porrectum | esto. fon-
tem quem primum piabit, eum | illis 33
poscis ne adhibeant.

V

A Esuk frater Atiieđiur | eitipes
3 plenasier urnasier uhtretie | T.
T. Kastrušiie. ađfertur pisi
pumpe | fust eikvasese Atiieđier,
5 ere ri esune ſ kuraia, prehabia,
piđe uraku ri esuna | si herte,
et pure esune sis. sakreu | per-
akneu upetu, revestu, puđe teđ-
8 te | eru emantur herte, et pi-
haklu pune | tribđišu fuiest, akru-
10 tu revestu ſ emantu herte. ađ-
fertur pisi pumpe | fust, erek
esunesku vepurus felsva | ađpu-
13 trati fratru Atiieđiu prehubia |
et nuđpener prever pusti ka-
struvuf. |

15 Frater Atiieđiur esu eitipes
plenasier ſ urnasier uhtretie K.

Ita fratres Atiedii | censuere A
plenariis urnariis auctoritate | T. 3
Castruci T. f.: flamen qui
quomque | erit pagis Atiediis, is rei
divinae ſ curet, praehibeat quidquid 5
ad illam rem divinam | sit oportet
et qui in divino sint. hostias |
agonales optato, revisito quo dan-
te | eas emi oporteat, et piaclo- 8
rum quom | ternio fiet, ex agro
revisito ſ emine oporteat. fla- 10
men qui quomque | erit, is sa-
cris cum vepuribus felsua | arbi-
tratu fratrum Atiedium praehibeat | 13
et nullipondiis singulis in fun-
dos. |

Fratres Atiedii ita censuere ple- 15
nariis ſ urnariis auctoritate C.

AES 25 persihmu

T. Kluviier. kumnah|kle Atiie-
đie, ukre eikvasese Atiieđier,|
ape apelust, muneklu habia nu-
18 mer| prever pusti kastruvuf, et
ape purtitu | fust, muneklu ha-
20 bia numer tupler ⌈ pusti kastruvu,
et ape subra spafu fust,|mune-
klu habia numer tripler pusti|
kastruvu. et ape frater ŝersna-
23 tur furent, | ehvelklu feia fra-
treks ute kvestur, | sve rehte
25 kuratu si. sve mestru karu ⌈
fratru Atiieđiu, pure ulu benu-
rent, | prusikurent rehte kuratu
eru, eđek|prufe si. sve mestru
28 karu fratru Atiieđ|iu, pure ulu
benurent, prusikurent | kuratu
B rehte neip eru, enuk fratru||eh-
velklu feia fratreks | ute kve-
3 stur, panta muta | ađferture si.
panta muta fratru|Atiieđiu me-
5 stru karu, pure ulu ⌈ benurent,
ađferture eru pepurkure|nt he-
rifi, etantu mutu ađferture | si. |

Cluvi T. f.: conlegio | Atiedio,
arci pagis Atiediis, | ubi inpen-
derit, munusculum habeat num-
mis | singulis in fundos, et ubi 18
porrectum | erit, munusculum ha-
beat nummis binis ⌈ in fundos, 20
et ubi superiectum erit, | munus-
culum habeat nummis ternis
in | fundos. et ubi fratres epu-
lati erunt, | decretum faciat ma- 23
gister aut quaestor, | si recte cura-
tum sit. si maior pars ⌈ 25
fratrum Atiedium, qui illo vene-
rint, | pronuntiarint recte curatum
esse, id | probum sit. si maior
pars fratrum Atiedium, | qui illo 28
venerint, pronuntiarint | curatum
recte nec esse, tunc fratrum || de- B
cretum faciat magister | aut quae-
stor, quanta multa | flamini sit. 3
quantam multam fratrum | Atiedium
maior pars qui illo ⌈ venerint, fla- 5
mini esse poposceri|nt quantam
lubet, tanta multa flamini | sit. |

HINC INCIPIT LITTERATVRA LATINA

8 Claverniur dirsas herti fra-
trus Atiersir posti acnu | farer
opeter p. IIII agre Tlatie Pi-
10 quier Martier et ŝesna ⌈ homo-
nus duir, puri far eiscurent, ote
a. VI. Claverni| dirsans herti
frater Atiersiur sehmenier de-
qurier | pelmner sorser posti
acnu vef X cabriner vef V, pre-
13 tra | toco postra fahe, et ŝesna
ote a. VI. Casilos dirsa herti
fratrus | Atiersir posti acnu fa-

Clavernii dent oportet fratri- 8
bus Atiediis in agonia | farris
boni p. IIII agri Latii Pi-
cii Martii et cenam ⌈ hominibus 10
duobus qui far arcessierint aut
a. VI. Claverniis | dent oportet
fratres Atiedii semenstribus de-
curiis | pulmenti suilli in agonia
partes X, caprini partes V, priores| 13
tuccas, posteriores confectas, et ce-
nam aut a. VI. Casilas det opor-
tet fratribus | Atiediis in agonia

AES A 22 *in* furent *extrema littera potius* đ *quam* t 29 *prima littera* e kuratu *nunc paene evanuit* B 11 frat*er (*fuit fortasse* frateer) 12 *primo scriptum* preta

rer opeter p. VI agre Casiler
15 Piquier ſ Martier et šesna homonus duir, puri far eiscurent,
ote a. VI. | Casilate dirsans
herti frateer Atiersiur sehmenier
dequrier | pelmner sorser posti
acnu vef XV cabriner vef VII s.
18 et | šesna ote a. VI.

farris boni p. VI agri Casili Picii ſ Martii et cenam hominibus 15
duobus qui far arcessierint aut
a. VI. | Casilati dent oportet
fratres Atiedii semenstribus decuriis | pulmenti suilli in agonia
partes XV, caprini partes VII s.
et | cenam aut a. VI. 18

VI VII

VI A Este persclo aveis aseriater
enetu, parfa curnase dersva,
peiqu peica merstu. poei angla
aseriato | eest, eso tremnu serse
arsferture ehveltu stiplo: aseriaia parfa dersva, curnaco ders-
3 va, | peico mersto, peica mersta, mersta avvei, mersta angla
esona. arfertur eso anstiplatu |
ef aserio: ‘parfa dersva, curnaco dersva, peico mersto, peica
5 mersta, mersta aveif, merstaf ſ
anglaf esona mehe, tote Iioveine, esmei stahmei stahmeitei’. sersi pirsi sesust, poi angla |
aseriato est, erse neip mugatu
nep arsir andersistu, nersa covrtust, porsi angla anseriato | iust.
sve muieto fust ote pisi arsir
8 andersesust, disleralinsust. |

Verfale pufe arsfertur trebeit
ocrer peihaner, erse stahmito
eso tuderato est: angluto | hondomu, porsei nesimei asa deveia est, anglome somo, porsei
10 nesimei vapersus aviehcleir ſest,
eine angluto somo vapefe aviehclu todcome tuder, angluto

Istud sacrificium avibus observatis VI A
inito, parra cornice prospera, pico
pica legitumo. qui oscines observatum | ibit, sic in tabernaculo sedens
flaminem iubeto stipulari: ‘observemne parram prosperam, cornicem
prosperam, | picum legitumum, picam 3
legitumam, legitumas aves, legitumas
oscines divinas?’ flamen sic instipulator | eas observari: ‘parram prosperam,
cornicem prosperam, picum legitumum, picam legitumam, legitumas
aves, legitumas ſ oscines divinas mihi, 5
urbi Iguvinae, huic statui statuto.’
sede qua sederit qui oscines |
observatum ibit, ea nec muttito
nec alis intersidito, donec revorterit qui oscines observatum | ierit.
si muttitum erit aut quis alis
intersederit, inritum fecerit. | 8

Templum ubi flamen versatur
arcis piandae, id stativum sic finitum est: ab angulo | imo qui
proxume ab ara divorum est, ad
angulum summum qui proxume
ab sellis auguralibus ſ est, et ab 10
angulo summo ad sellas augurales ad urbicum finem, ab angulo

AES V B 15 *primo scriptum* matier VI A 7 andersesusp

hondomu asame deveia tod-
come | tuder. eine todceir tu-
derus seipodruhpei seritu. |
Tuderor totcor: vapersusto
avieclir ebetrafe, ooserclome,
13 presoliafe Nurpier, vasirslome, |
smursime, tettome Miletinar,
tertiame praco pracatarum; va-
persusto avieclir carsome | Ve-
stisier, randeme Rufrer, tettome
Noniar, tettome Salier, carsome
15 Hoier, pertome Padellar. ⸢ hon-
dra esto tudero, porsei subra
screihtor sent, parfa dersva,
curnaco dersva seritu. subra
esto | tudero peico mersto, peica
mersta seritu. sve anclar pro-
canurent, eso tremnu serse | com-
bifiatu, arsferturo nomne carsitu:
'parfa dersva, curnaco dersva,
18 peico mersto, peica meersta, |
mersta aveif, mersta ancla eeso-
na tefe, tote Iiovine, esmei stah-
mei stahmitei'. Esisco esoneir
seveir | popler anferener et ocrer
pihaner perca arsmatia habitu.
vasor verisco Treblanir, porsi
20 ocrer ⸢ pehaner paca ostensendi,
eo iso ostendu, pusi pir pureto
cehefi dia. surur verisco Te-
sonocir. surur | verisco Ve-
hieir. |
Pre vereir Treblaneir Iuve
Grabovei buf treif fetu. eso
naratu vesteis: 'teio subocau
23 suboco | dei Grabovi, ocriper
Fisiu, totaper Iiovina, erer nom-
neper, erar nomneper; fos sei,
pacer sei ocre Fisei, | tote Iio-
vine, erer nomne, erar nomne.
arsie, tio subocau suboco dei
Grabove. arsier frite tio sub-

imo ad aram divorum ad urbi-
cum. | finem. et urbicis finibus utro-
que vorsum servato. |
Fines urbici: ab sellis augu-
ralibus ad ostia ad ooserclum ad
praesolias Nurpii ad vasirslum | 13
ad smursim ad delubrum Miletinae
ad tertiam pracum pracatarum, ab
sellis auguralibus ad fanum | Ve-
sticii ad randem Rufri ad delubrum
Noniae ad delubrum Salii ad fanum
Hoii ad ianum Patellae. ⸢ infra 15
istos fines qui supra scripti sunt,
parram prosperam, cornicem pro-
speram servato. supra istos | fines
picum legitumum, picam legitu-
mam servato. si oscines cecinerint,
sic in tabernaculo sedens | man-
dato, flaminem nomine appellato:
'parram prosperam, cornicem prospe-
ram, picum legitumum, picam legi-
tumam, | legitumas aves, legitumas 18
oscines divinas tibi, urbi Iguvinae,
huic statui statuto.' Ad haec sacra
omnia | populi lustrandi et arcis
piandae virgam imperatoriam habeto.
foci ad portam Treblanam qui ar-
cis ⸢ piandae causa adhibebuntur, 20
eos sic adhibeto, ut ignem ab igne
accendendo inflammet. item ad por-
tam Tesenacam. item | ad portam
Veiam. |
Ante portam Treblanam Iovi
Grabovio boves tris facito. sic
narrato libans: 'te invocavi in-
voco | divum Grabovium pro arce 23
Fisia, pro urbe Iguvina, pro arcis
nomine, pro urbis nomine; volens sis,
propitius sis arci Fisiae, | urbi Igu-
vinae, arcis nomini, urbis nomini.
sancte, te invocavi invoco divum
Grabovium. sancti fiducia te invo-

25 ocau ⸢ suboco dei Grabove. Di Grabovie, tio esu bue peracrei pihaclu ocreper Fisiu, totaper Iovina, irer nomneper, | erar nomneper. dei Grabovie, orer ose persei ocre Fisie pir orto est, toteme Iovine arsmor dersecor | subator sent, pusei neip heritu. dei Crabovie, persei tuer perscler vaseto est, pese-
28 tomest, peretomest, | frosetom est, daetomest, tuer perscler virseto avirseto vas est, di Grabovie, persei mersei, esu bue | peracrei pihaclu pihafei. di Grabovie, pihatu ocre Fisei, pihatu tota Iovina. di Grabovie, pihatu
30 ocrer ⸢ Fisier, totar Iovinar nome, nerf, arsmo, veiro, pequo, castruo, fri; pihatu, futu fos, pacer pase tua ocre Fisi, | tote Iiovine, erer nomne, erar nomne. di Grabovie, salvo seritu ocre Fisi, salva seritu tota Iiovina. di | Grabovie, salvo seritu ocrer Fisier, totar Iiovinar nome, nerf, arsmo, veiro, pequo, castruo,
33 fri; salva | seritu, futu fos, pacer pase tua ocre Fisi, tote Iovine, erer nomne, erar nomne. di Grabovie, tio esu bue | peracri pihaclu ocreper Fisiu, totaper Iovina, erer nomneper, erar nomneper. di Grabovie,
35 tio subocau. ⸢

Di Grabovie, tio esu bue peracri pihaclu etru ocreper Fisiu, totaper Iovina, erer nomneper, erar nomneper. di | Gra-

cavi ⸢ invoco divum Grabovium. 25
Dive Grabovi, te hoc bove opimo piaculo pro arce Fisìa, pro urbe Iguvina, pro arcis nomine, | pro urbis nomine. dive Grabovi, illius anni quiquomque in arce Fisia ignis ortus est, in urbe Iguvina ritus debiti | omissi sunt, pro ŋihilo ducito. dive Grabovi, quidquid tui sacrificii vitiatum est, peccatum est, peremptum est, | fraudatum est, 28
demptum est, tui sacrificii visum invisum vitium est, dive Grabovi, quidquid ius sit, hoc bove | opimo piaculo piando. dive Grabovi, piato arcem Fisiam, piato urbem Iguvinam. dive Grabovi, piato arcis ⸢ Fisiae, urbis Iguvinae no- 30
men, magistratus, ritus, viros, pecora, fundos, fruges; piato, esto volens propitius pace tua arci Fisiae, | urbi Iguvinae, arcis nomini, urbis nomini. dive Grabovi, salvam servato arcem Fisiam, salvam servato urbem Iguvinam. dive | Grabovi, salvom servato arcis Fisiae, urbis Iguvinae nomen, magistratus, ritus, viros, pecora, fundos, fruges; salva | servato, esto volęns 33
propitius pace tua arci Fisiae, urbi Iguvinae, arcis nomini, urbis nomini. dive Grabovi, te hoc bove | opimo piaculo pro arce Fisia, pro urbe Iguvina, pro arcis nomine, pro urbis nomine. dive Crabovi, te invocavi.' ⸢ 35

Dive Grabovi, te hoc bove opimo piaculo altero pro arce Fisia, pro urbe Iguvina, pro arcis nomine, pro urbis nomine. dive | Gra-

AES 31 erir *sed* i *uncinata et propensa in* e 35 pihaclu *corr. ex* pihaclo

bovie, orer ose persei ocre Fi-
sie pir orto est, tote Iovine
arsmor dersecor subator sent,
pusei neip | hereitu. di Crabo-
vie, persi tuer perscler vaŝe-
tom est, pesetomest, peretom
est, frosetomest, daetomest,
38 tuer | perscler virseto avirseto
vas est, di Grabovie, persi mer-
si, esu bue peracri pihaclu etru
pihafi. di Grabovie, | pihatu ocre
Fisi, pihatu tota Iovina. di
Grabovie, pihatu ocrer Fisier,
totar Iiovinar nome, nerf, ars-
40 mo, veiro, ⸢ pequo, castruo, fri;
pihatu, futu fos, pacer pase tua
ocre Fisie, tote Iiovine, erer
nomne, erar nomne. di | Gra-
bovie, salvo seritu ocre Fisim,
salva seritu totam Iiovina. di
Grabovie, saluvom seritu ocrer
Fisier, totar | Iiovinar nome,
nerf, arsmo, viro, pequo, ca-
struo, frif; saluva seritu, futu
fons, pacer pase tuva ocre Fisi,
43 tote | Iiovine, er er nomne, erar
nomne. di Grabovie, tiom essu
bue peracri pihaclu etru ocri-
per Fissiu, totaper Iovina, erer |
nomneper, erar nomneper. di
45 Grabovie, tiom subocau.⸢

Di Grabovie, tiom esu bue
peracri pihaclu tertiu ocriper
Fisiu, totaper Iiovina, erer nom-
neper, erar nomneper. di | Gra-
bovie, orer ose pirse ocrem Fi-
siem pir ortom est, toteme Io-
vinem arsmor dersecor subator
sent, pusi neip | heritu. di Gra-
bovie, perse tuer pescler vase-

bovi, illius anni quicumque in arce
Fisia ignis ortus est, in urbe Igu-
vina ritus debiti omissi sunt, pro
nihilo | ducito. dive Grabo-
vi, quidquid tui sacrificii vitia-
tum est, peccatum est, peremptum
est, fraudatum est, demptum est,
tui | sacrificii visum invisum vĭti- 38
um est, dive Grabovi, quidquid ius
sit, hoc bove opimo piaculo altero
piando. dive Grabovi, | piato arcem
Fisiam, piato urbem Iguvinam. dive
Grabovi, piato arcis Fisiae, ur-
bis Iguvinae nomen, magistratus, ri-
tus, viros, ⸢ pecora, fundos, fruges; 40
piato, esto volens propitius pace tua
arci Fisiae, urbi Iguvinae, arcis
nomini, urbis nomini. dive | Gra-
bovi, salvam servato arcem Fisiam,
salvam servato urbem Iguvinam. dive
Grabovi, salvum servato arcis
Fisiae, urbis | Iguvinae nomen,
magistratus, ritus, viros, pecora, fun-
dos, fruges; salva servato, esto vo-
lens propitius pace tua arci Fisiae,
urbi | Iguvinae, arcis nomini, urbis 43
nomini. dive Grabovi, te hoc
bove opimo piaculo altero pro arce
Fissia, pro urbe Iguvina, pro arcis |
nomine, pro urbis nomine. dive
Grabovi, te invocavi.⸢ 45

Dive Grabovi, te hoc bove
opimo piaculo tertio pro arce
Fisia, pro urbe Iguvina, pro arcis
nomine, pro urbis nomine. dive | Gra-
bovi, illius anni quicumque in arce
Fisia ignis ortus est, in urbe Igu-
vina ritus debiti omissi sunt,
pro nihilo | ducito. dive Gra-
bovi, quidquid tui sacrificii vitia-

AES 40 pequoc astruo

tom est, pesetom est, peretom
est, frosetom est, daetom est,
48 tuer | pescler virseto avirseto
vasest, di Grabovie, pirsi mersi,
esu bue peracri pihaclu tertiu
pihafi. di Grabovie, | pihatu
ocrem Fisim, pihatu totam Iiovi-
nam. di Grabovie, pihatu ocrer
Fisier, totar Iiovinar nome, nerf,
50 asmo, ſ viro, pequo, castruo,
fri; pihatu, futu fons, pacer pase
tua ocre Fisi, tote Iiovine, erer
nomne, erar nomne. di | Gra-
bovie, salvo seritu ocrem Fisim,
salvam seritu totam Iiovinam.
di Grabovie, salvom seritu o-
crer Fisier, | totar Iiovinar nome,
nerf, arsmo, viro, pequo, ca-
struo, frif; salva seritu, futu
53 fons, pacer pase tua ocre Fisi, |
tote Iiovine, erer nomne, erar
nomne. di Grabovie, tiom esu bue
peracri pihaclu tertiu ocriper Fi-
siu, totaper | Iiovina, erer nomne-
per, erar nomneper. di Grabovie,
tio comohota tribrisine buo per-
55 acnio pihaclo ſ ocriper Fisiu, tota-
per Iiovina, erer nomneper, erar
nomneper. di Grabovie, tiom su-
bocau.' Tases persnimu | sevom.
surur purdovitu, proseseto na-
ratu, prosesetir mefa spefa, fi-
cla arsveitu, arvio fetu. este |
esono heri vinu heri poni fetu.
58 vatuo ferine fetu. |

Post verir Treblanir si go-
mia trif fetu Trebo Iovie ocri-
per Fisiu, totaper Iiovina. persa-
e fetu, arvio fetu, | pone fetu,
tases persnimu. surur naratu,
puse pre verir Treblanir. pro-
sesetir strusla, ficla arsveitu. |

tum est, peccatum est, peremptum
est, fraudatum est, demptum est,
tui | sacrificii visum invisum vi- 48
tium est, dive Grabovi, quidquid ius
sit, hoc bove opimo piaculo tertio
piando. dive Grabovi, | piato ar-
cem Fisiam, piato urbem Igu-
vinam. dive Grabovi, piato arcis Fi-
siae, urbis Iguvinae nomen, magi-
stratus, ritus, ſ viros, pecora, fundos, 50
fruges; piato, esto volens propitius
pace tua arci Fisiae, urbi Iguvinae,
arcis nomini, urbis nomini. dive | Gra-
bovi, salvam servato arcem Fisiam,
salvam servato urbem Iguvinam.
dive Grabovi, salvom servato ar-
cis Fisiae, | urbis Iguvinae nomen,
magistratus, ritus, viros, pecora, fun-
dos, fruges; salva servato, esto
volens propitius pace tua arci Fisiae, | 53
urbi Iguvinae, arcis nomini, urbis
nomini. dive Grabovi, te hoc bove
opimo piaculo tertio pro arce Fisia,
pro urbe | Iguvina, pro arcis nomine,
pro urbis nomine. dive Grabovi, te
commoto ternione boum agonalium
piaculo ſ pro arce Fisia, pro urbe 55
Iguvina, pro arcis nomine, pro urbis
nomine. dive Grabovi, te invoca-
vi. Tacitus precator | totum.
item porricito, prosecta narrato,
prosectis mefam spefam, fitillam
addito, arvia facito. istam | rem
divinam vel vino vel posca facito.
vatua ferione facito. | 58

Post portam Treblanam sues gra-
vidas tris facito Trebo Iovio pro
arce Fisia, pro urbe Iguvina. peda-
rias facito, arvia facito, | posca faci-
to, tacitus precator. item narrato
ut ante portam Treblanam. pro-
sectis struiculam, fitillam addito. |

VI B Pre verir Tesenocir buf trif
fetu Marte Grabovei ocriper
Fisiu, totaper Iiovina. arvio
fetu, vatuo ferine fetu, poni |
fetu, tases persnimu. prose-
setir farsio, ficla arsveitu. su-
rur naratu, puse pre verir Tre-
3 blanir. |

Post verir Tesenocir sif filiu
trif fetu Fiso Sansie ocriper
Fisiu, totaper Iiovina. poni fei-
tu, persae fetu, arvio fetu. |
surur naratu, pusi pre verir
Treblanir. tases persnimu. man-
draclo difue destre habitu. pro-
5 sesetir ficla, ⸢ strušla arsveitu.
Ape sopo postro peperscust,
vestisia et mefa spefa scalsie
conegos fetu Fisovi Sansi | ocri-
per Fisiu, totaper Iovina. eso
persnimu vestisia vestis: 'tio
subocau suboco Fisovi Sansi,
ocriper Fisiu, | totaper Iiovina,
erer nomneper, erar nomneper,
fons sir, pacer sir ocre Fisi,
8 tote Iiovine, erer nomne, | erar
nomne. arsie, tiom subocau sub-
oco Fisovi Sanši. asier frite
tiom subocau suboco Fisovi San-
ši'. suront | poni pesnimu. mefa
spefa eso persnimu: 'Fisovie
Sanšie, tiom esa mefa spefa
Fisovina ocriper Fisiu, totaper
10 Iiovina, ⸢ erer nomneper, erar
nomneper. Fisovie Sanšie, ditu
ocre Fisi, tote Iovine, ocrer
Fisie, totar Iovinar dupursus |
peturpursus fato fito, perne
postne, sepse sarsite, vovse
avie esone; futu fons, pacer pase

Ante portam Tesenacam boves tris VI B
facito Marti Grabovio pro arce
Fisia, pro urbe Iguvina. arvia
facito, vatua ferione facito, posca |
facito, tacitus precator. prosectis
farreum, fitillam addito. item
narrato ut ante portam Trebla-
nam. | 3

Post portam Tesenacam sues lac-
tentes tris facito Fisio Sancio pro arce
Fisia, pro urbe Iguvina. posca fa-
cito, pedarios facito, arvia facito. |
item narrato ut ante portam Tre-
blanam. tacitus precator. man-
tele bifidum in dextra habeto. pro-
sectis fitillam, ⸢ struiculam addito. 5
Vbi suppa retro posuerit, vesti-
cia et mefa spefa in patera genu
nixus facito Fisovio Sancio | pro
arce Fisia, pro urbe Iguvina. sic
precator vesticia libans: 'te in-
vocavi invoco Fisovium Sancium
pro arce Fisia, | pro urbe Iguvina,
pro arcis nomine, pro urbis nomine,
volens sis, propitius sis arci Fisiae,
urbi Iguvinae, arcis nomini, | urbis 8
nomini. sancte, te invocavi invoco Fisovium Sancium. sancti fidu-
cia te invocavi invoco Fisovium San-
cium.' item | posca precator. mefa
spefa sic precator: 'Fisovi San-
ci, te hac mefa spefa Fiso-
vina pro arce Fisia, pro urbe
Iguvina, ⸢ pro arcis nomine, pro ur- 10
bis nomine. Fisovi Sanci, dato
arci Fisiae, urbi Iguvinae, arcis
Fisiae, urbis Iguvinae bipedibus |
quadrupedibus factum fitum, ante
post, seorsum universe, voto au-
gurio sacrificio; esto volens propitius

AES B 3 ocrifer 4 destr e 5 confgos 11 vov se

tua ocre Fisi, tote Iiovine, | erer
nomne, erar nomne. Fisovie
Sanšie, salvo seritu ocrem Fisi,
totam Iovinam. Fisovie Sanšie,
13 salvo seritu | ocrer Fisier, to-
tar Iovinar nome, nerf, arsmo,
viro, pequo, castruo, frif; salva
seritu, futu fons, pacer pase |
tua ocre Fisi, tote Iiovine, erer
nomne, erar nomne. Fisovie
Sanšie, tiom esa mefa spefa
15 Fisovina ocriper Fisiu, ſ totaper
Iiovina, erer nomneper, erar
nomneper. Fisovie Sanšie, tiom
subocau; Fisovie frite tiom sub-
ocau'. Pesclu | semu vesticatu,
atripursatu. ape eam purdin-
sust, proseseto erus ditu. eno
scalseto vestisiar erus cone-
gos | dirstu. eno mefa, vestisia
sopa purome efurfatu, subra
spahmu. eno serse comoltu, co-
18 matir persnihimu. | capif purdita
dupla aitu, sacra dupla ʌitu. |

Pre verir Vehier buf trif ca-
lersu fetu Vofione Grabovie
ocriper Fisiu, totaper Iiovina.
20 vatuo ferine fetu. herie vinu, ſ
herie poni fetu, arvio fetu, ta-
ses persnimu. proseseter mefa
spefa, ficla arsveitu. suront
naratu, pusi pre verir | Trebla-
nir. |

Post verir Vehier habina trif
fetu Tefrei Iovi ocriper Fisiu,
totaper Iiovina. serse fetu, pel-
23 sana fetu, arvio feitu, poni |
fetu, tasis pesnimu. prosesetir
strušla, ficla arveitu. suront

pace tua arci Fisiae, urbi Iguvinae, |
arcis nomini, urbis nomini. Fisovi
Sanci, salvam servato arcem Fisiam,
urbem Iguvinam. Fisovi Sanci,
salvom servato | arcis Fisiae, ur- 13
bis Iguvinae nomen magistratus ritus
viros pecua fundos fruges; salva
servato, esto volens propitius pace |
tua arci Fisiae, urbi Iguvinae, arcis
nomini, urbis nomini. Fisovi
Sanci, te hac mefa spefa Fi-
sovina pro arce Fisia, ſ pro urbe 15
Iguvina, pro arcis nomine, pro ur-
bis nomine. Fisovi Sanci, te in-
vocavi; Fisovii fiducia te invo-
cavi.' Cum precatione | simul libato,
tripodato. ubi eam porrexerit,
prosectorum erus dato. tum ex
patera vesticiae erus genu ni-
xus | dato. tum mefam, vesticiam
suppam in ignem expurgato, supra
graditor. tum sedens commolito,
commolitis precator. | capides porrec- 18
tas duplas agito, sacras duplas agito. |

Ante portam Veiam boves tris
calidos facito Vofiono Grabovio
pro arce Fisia, pro urbe Iguvina.
vatua ferione facito. vel vino ſ 20
vel posca facito, arvia facito, ta-
citus precator. prosectis mefam
spefam, fitillam addito. item
narrato ut ante portam | Trebla-
nam. |

Post portam Veiam habinnas tris
facito Tefro Iovio pro arce Fisia,
pro urbe Iguvina. sedens facito, pel-
sandas facito, arvia facito, posca | 23
facito, tacitus precator. prosectis
struiculam, fitillam addito. item

AES 15 per *in* nomneper *ante* erar *supra versum adscriptum* erite tiom

naratu, puse verisco Treblanir.
Ape habina purdinsus, | eront
poi habina purdinsust, destruco
persi vestisia et pesondro so-
rsom fetu. capirse perso osatu,
25 eam mani ⸢ nertru tenitu, ar-
nipo vestisia vesticos. capirso
subotu, isec perstico erus ditu.
esoc persnimu vestis: ‘Tiom |
subocau suboco Tefro Iovi, ocri-
per Fisiu, totaper Iiovina, erer
nomneper, erar nomneper, fon-
sir, pacer si ocre Fisi, tote | Io-
vine, erer nomne, erar nomne.
arsie, tiom subocau suboco Tefro
Iovi. arsier frite tiom subocau su-
28 boco Tefro Iovi. Tefre | Iovie, ti-
om esu sorsu persontru Tefrali
pihaclu ocriper Fisiu, totaper Iio-
vina, erer nomneper, erar nom-
neper. Tefre | Iovie, orer ose
perse ocre Fisie pir orto est,
tote Iiovine arsmor dersecor
subator sent, pusi neip heritu.
30 Tefre Iovie, ⸢ perse tover pes-
cler vasetomest, pesetomest,
peretomest, frosetomest, dae-
tomest, tover pescler virseto
avirseto vas est, | Tefre Iovie,
perse mers est, esu sorsu per-
sondru pihaclu pihafi. Tefre
Iovie, pihatu ocre Fisi, tota Iio-
vina. Tefre Iovie, pihatu |
ocrer Fisier, totar Iiovinar nome,
nerf, arsmo, viro, pequo, ca-
struo, fri; pihatu, futu fons,
33 pacer pase tua ocre Fisi, tote |
Iiovine, erer nomne, erar nom-

narrato ut ad portam Treblanam.
Vbi habinnas porrexerit, | idem
qui habinnas porrexerit, ad dextrum
pedem vesticiam et persontrum su-
illum facito. capidi fossam facito,
eam manu ⸢ sinistra teneto, donec 25
vesticiam libaverit. capidem sub-
mittito, item ad pedem erus dato.
sic precator libans: ‘Te | in-
vocavi invoco Tefrum Iovium pro
arce Fisia, pro urbe Iguvina, pro
arcis nomine, pro urbis nomine, vo-
lens sis propitius sis arci Fisiae, urbi |
Iguvinae, arcis nomini, urbis nomini.
sancte, te invocavi invoco Tefrum Io-
vium. sancti fiducia te invocavi invo-
co Tefrum Iovium. Tefer | Iovi, te 28
hoc suillo persontro Tefrali pia-
culo pro arce Fisia, pro urbe Igu-
vina, pro arcis nomine, pro ur-
bis nomine. Tefer | Iovi, illius anni
quiquomque in arce Fisia ignis ortus
est, in urbe Iguvina ritus debiti
omissi sunt, pro nihilo ducito.
Tefer Iovi, ⸢ quidquid tui sacri- 30
ficii vitiatum est peccatum est
peremptum est fraudatum est
demptum est, tui sacrificii visum
invisum vitium est, | Tefer Iovi,
quidquid ius est, hoc suillo per-
sontro piaculo piando. Tefer
Iovi, piato arcem Fisiam, urbem Igu-
vinam. Tefer Iovi, piato | ar-
cis Fisiae, urbis Iguvinae nomen
magistratus ritus viros pecua fun-
dos fruges; piato, esto volens pro-
pitius pace tua arci Fisiae, urbi | 33
Iguvinae, arcis nomini, urbis nomi-

AES 23 *fortasse* purdinsus 30 vasetomesf *primo* frosetomes *tum* t *supra versum adiecta* 32 pfquo

ne. Tefre Iovie, salvo seritu
ocre Fisi, totam Iiovinam. Tefre
Iovie, salvom seritu ocrer Fi-
sier, | totar Iovinar nome, nerf,
arsmo, viro, pequo, castruo,
fri; salva seritu, futu fons, pacer
pase tua ocre Fisi, tote Iiovine,
35 erer ⌈ nomne, erar nomne. Te-
fre Iiovie, tiom esu sorsu per-
sondru Tefrali pihaclu ocriper
Fisiu, totaper Iiovina, erer nom-
neper, erar. | nomneper. Tefre
Iovie, tiom subocau'. persclu
sehemu atropusatu. |

Pesondro staflare nertruco
persi fetu. suront capirse perso
osatu, suror persnimu, puse so-
38 rsu. ape pesondro purdin̉sus, |
proseseto erus dirstu. enom
vestisiar sorsalir destruco persi
persome erus dirstu, pue sorso
purdin̉sus. enom | vestisiam sta-
flarem nertruco persi sururont
erus dirstu. enom pesondro sorsa-
lem persome, pue persnis fust,
40 ife ⌈ endendu, pelsatu. enom pe-
sondro staflare persome, pue
pesnis fus, ife endendu, pelsatu.
enom vaso porse pesondrisco
habus, | serse subra spahatu.
andervomu sersitu, arnipo co-
matir pesnis fust. serse pisher
comoltu, serse comatir persni-
43 mu. | purdito fust. |

Vocucom Ioviu, ponne ovi
furfant, vitlu toru trif fetu. Marte
Horse fetu popluper totar Iio-
vinar, totaper Iiovina. vatuo
ferine | fetu, poni fetu, arvio
fetu, tases persnimu. proseśe-

ni. Tefer Iovi, salvam servato ar-
cem Fisiam, urbem Iguvinam. Tefer
Iovi, salvom servato arcis Fi-
siae, | urbis Iguvinae nomen magi-
stratus ritus viros pecua fundos fru-
ges; salva servato, esto volens pro-
pitius pace tua arci Fisiae, urbi Igu-
vinae, arcis ⌈ nomini, urbis nomini. 35
Tefer Iovi, te hoc suillo per-
śontro Tefrali piaculo pro arce
Fisia, pro urbe Iguvina, pro arcis
nomine, pro urbis | nomine. Tefer
Iovi, te invocavi.' cum precatione
simul tripodato. |

Persontrum stabularem ad sini-
strum pedem facito. item capidi fos-
sam facito, itidem precator ut por-
cilia. ubi persontros porrexerit, | 38
prosectorum erus dato. tum vesti-
ciae porciliaris ad dextrum pedem
in fossam erus dato, ubi porciliam
porrexerit. tum | vesticiam stabu-
larem ad sinistrum pedem itidem
erus dato. tum persontrum porci-
liarem in fossam ubi precatus erit
ibi ⌈ imponito, pelsato. tum per- 40
sontrum stabularem in fossam ubi
precatus erit ibi imponito, pelsato.
tum vasa quae ad persontros
habuerit, | sedens supericito. in-
ter rogos sedeto, donicum commo-
litis precatus erit. sedens quilubet
commolito, sedens commolitis pre-
cator. | porrectum erit. | 43

Ad aedem Ioviam, quom ovis fur-
fant, vitulos tauros tris facito. Marti
Hodio facito pro populo urbis Igu-
vinae, pro urbe Iguvina. vatua
ferione | facito, posca facito, arvia
facito, tacitus precator. prosectis

AES 37 staflar e 38 v *in* vestisiar *videtur correcta ex* n

tir fasio, ficla arsveitu. suront
45 naratu, puse verisco Treblanir.⸢
Vocucom Coredier vitlu toru trif fetu. Honde Šerfi fetu popluper totar Iiovinar, totaper Iiovina. vatuo ferine fetu, arvio | fetu, heri vinu, heri poni fetu, tases persnimu. prosešetir tesedi, ficla arsveitu. suront naratu, puse verisco Treblanir.
Eno ocar | pihos fust. svepo esome esono ander vacose vasetome fust, avif aseriatu, verofe Treblano covertu, reste esono
48 feitu. |

farreum, fitillam addito. item narrato ut ad portam Treblanam. ⸢ 45
Ad aedem Coredii vitulos tauros tris facito. Honto Cerfio facito pro populo urbis Iguṿinae, pro urbe Iguvina. vatua ferione facito, arvia | facito, vel vino vel posca facito, tacitus precator. prosectis tensedem, fitillam addito. item narrato ut ad portam Treblanam.
Tum arx | piata erit. sive in hoc sacrificium intermissione vitiatum erit, aves observato, ad portam Treblanam revertito, sacrificium
instaurato. | 48

Pone poplo afero heries, avif aseriato etu. sururo stiplatu, pusi ocrer pihaner. sururont combifiatu. eriront tuderus avif| seritu. ape angla combifianšiust, perca arsmatiam anovihimu. cringatro hatu, destrame scapla anovihimu. pir endendu.
50 pone ⸢ esonome ferar, pufe pir entelust, ere fertu poe perca arsmatiam habiest. erihont aso destre onse fertu. erucom prinvatur dur | etuto, perca ponisiater habituto. ennom stiplatu parfa desva seso, tote Iiovine. sururont combifiatu ṿapefe avieclu. neip| amboltu, prepa desva combifianši. ape desva combifiansiust, via aviecla esonome etuto com peracris sacris. ape
53 acesoniame | hebetafe benust, enom termnuco stahituto. poi percam arsmatia habiest, etur-

Cum populum circumferre volet, avis observatum ito. itidem stipulator quasi arcis piandae. itidem mandato. eisdem finibus avis | servato. ubi oscines mandaverit, virgam imperatoriam induimino. cinctum capito, in dextrum latus induimino. ignem imponito.
cum⸢in rem divinam feretur, id in quo 50
ignem imposuerit, is ferto qui virgam imperatoriam habebit. idem arsum in dextro umero ferto. cum eo prinovati duo | eunto, virgam calatoris habento. tum stipulator parram prosperam sibi, civitati Iguvinae. itidem mandato in sellas augurales. neve | ambulato, priusquam prosperam mandaverit. ubi prosperam mandaverit, via augurali in rem divinam eunto cum opimis sacris. ubi
in Aquiloniam | ad exitus venerit, 53
tum ad terminum stanto. qui virgam imperatoriam habebit, exter-

AES 45 iiovinar vatue 46 ficlmrsveitu 49 destra mescapla
50 esonomf ffrar *aut* efrar 51 ponisia ter

stahmu. eso eturstahmu: 'pisest
totar | Tarsinater, trifor Tarsi-
nater, Tuscer Naharcer Iabus-
cer nomner, eetu ehesu poplu.
nosve ier ehe .esu poplu, sopir
55 habe ſ esme pople, portatu ulo
pue mersest, fetu uru pirse mers
est'. trioper eheturstahamu.
ifont termnuco com prinvatir |
stahitu, eno deitu 'arsmahamo
caterahamo Iovinur'. eno com
prinvatir peracris sacris ambre-
tuto. ape ambrefurent, | term-
nome benurent, termnuco com
prinvatir eso persnimumo tase-
tur: 'Serfe Martie, Prestota S̀er-
58 fia S̀erfer | Martier, Tursa S̀er-
fia S̀erfer Martier, totam Tarsi-
natem, trifo Tarsinatem, Tus-
com Naharcom Iabuscom nome, |
totar Tarsinater, trifor Tarsi-
nater, Tuscer Naharcer Iabus-
cer nomner nerf s̀ihitu ans̀ihitu,
60 iovie hostatu ſ anhostatu tursitu
tremitu, hondu holtu, ninctu ne-
pitu, sonitu savitu, preplotatu
previlatu. | Serfe Martie, Pre-
stota Serfia Serfer Martier, Tur-
sa S̀erfia Serfer Martier, fu-
tuto foner pacrer pase vestra
pople totar Iiovinar, | tote Iio-
vine, ero nerus sihitir ans̀ihitir,
iovies hostatir anostatir, ero
nomne, erar nomne'. ape este
63 dersicurent, eno | deitu 'etato
Iiovinur', porse perca arsmatia
habiest. ape este dersicust, duti
ambretuto euront. ape term-
nome | covortuso, sururont pes-

minato. sic exterminato: 'quisquis
est civitatis | Tadinatis, tribus Ta-
dinatis, Tusci Narci Iapudici
nominis, eito ex hoc populo.
nisi ibitur ex hoc populo, siquis
habet ſ huic populo, portato illo 55
quo ius est, facito illo quod ius
est'. ter exterminato. ibidem
ad terminum cum prinovatis |
stato, tum dicito 'ordinamini cen-
turiamini Iguvini'. tum cum
prinovatis opimis sacris ambi-
unto. ubi ambierint, | ad termi-
num venerint, apud terminum cum
prinovatis sic precantor taci-
ti: 'Cerfe Martie, Praestita Cer-
fia Cerfi | Martii, Tursa Cer- 58
fia Cerfi Martii, civitatem Tadi-
natem, tribum Tadinatem, Tus-
cum Narcum Iapudicum nomen, |
civitatis Tadinatis, tribus Tadi-
natis, Tusci Narci Iapudici no-
minis principes cinctos incinctos, mi-
lites hastatos ſ inhastatos completo 60
timore tremore, fuga formidine, nive
nimbo, fragore furore, . senio
servitio. | Cerfe Martie, Prae-
stita Cerfia Cerfi Martii, Tur-
sa Cerfia Cerfi Martii, estote
volentes propitii pace vestra populo
civitatis Iguvinae, | civitati Iguvinae,
eorum principibus cinctis incinctis,
militibus hastatis inhastatis, eorum
nomini, eius nomini'. ubi istud
dixerint, tum | dicito 'itote Igu- 63
vini', qui virgam imperatoriam ha-
bebit. ubi istud dixerit, iterum
ambiunto eidem. ubi ad termi-
num | revorsum erit, itidem pre-

AES 55 fsme 59 totar tarsinat er 61 serfia *post* prestota *incisum est supra versum*

nimumo. sururont deitu, etaians
deitu. enom tertim ambretuto.
65 ape termnome benuso, ſ suru-
ront pesnimumo, sururont deitu
etaias. eno prinvatur s̀imo etuto
erafont via, pora benuso. ||
VIIA 3 Fondlire abrof trif fetu heriei
rofu, heriei peiu. S̀erfe Martie
feitu popluper totar Iiovinar,
totaper | Iiovina. vatuo ferine
feitu. poni fetu. arvio fetu. ta-
ses persnimu. prosesetir mefa
5 spefa, ficla arsveitu. ſ suront na-
ratu, puse verisco Treblanir.
ape traha sahata combifians̀ust,
enom erus dirstu. |
Rubine porca trif rofa ote
peia fetu Prestote S̀erfie S̀er-
fer Martier popluper totar Iio-
vinar, totaper | Iovina. persaia
fetu. poni fetu. arvio fetu. su-
ront naratu, pusi pre verir Treb-
8 lanir. tases persnimu. | pro-
sesetir strus̀la, ficla arsveitu.
ape supo postro pepescus, enom
pesclu ruseme vesticatu Pre-
stote S̀erfie | S̀erfer Martier pop-
luper totar Iovinar, totaper
Iovina. enom vesclir adrir ru-
seme eso persnihimu: ‘Presto-
10 ta ſ S̀erfia S̀erfer Martier, tiom
esir vesclir adrir popluper to-
tar Iiovinar, totaper Iiovina,
erer nomneper, | erar nomne-
per. Prestota S̀erfia S̀erfer Mar-
tier, prevendu via ecla atero
tote Tarsinate, trifo Tarsinate, |
Tursce Naharce Iabusce nomne,

cantor. itidem dicito, ut eant
dicito. tum tertium ambiunto.
ubi ad terminum ventum erit, ſ iti- 65
dem precantor, itidem dicito ut
eant. tum prinovati retro eunto
eadem via, qua ventum erit. ||
In fontulis apros tris facito vel VIIA 3
rufos vel piceos. Cerfo Martio
facito pro populo civitatis Iguvinae,
pro civitate | Iguvina. vatua ferione
facito. posca facito. arvia facito. ta-
citus precamino. prosectis mefam
spefam, fitillam addito. ſ item nar- 5
rato ut ad portam Treblanam.
ubi trans sanctam mandaverit, tum
erus dato. |
In rubinia porcas tris rufas aut
piceas facito Praestitae Cerfiae Cer-
fi Martii pro populo civitatis Igu-
vinae, pro civitate | Iguvina. pedarias
facito. posca facito. arvia facito.
item narrato ut ante portam Tre-
blanam. tacitus precamino. | pro- 8
sectis struiculam, fitillam addito.
ubi suppa posteriora posuerit, tum
obsecratione in rusem libato Prae-
stitae Cerfiae | Cerfi Martii pro po-
pulo civitatis Iguvinae, pro civitate
Iguvina. tum vasculis atris in
rusem sic precamino: ‘Praesti-
ta ſ Cerfia Cerfi Martii, te his 10
vasculis atris pro populo civi-
tatis Iguvinae, pro civitate Iguvina,
pro populi nomine, | pro civitatis no-
mine. Praestita Cerfia Cerfi Mar-
tii, advortito via omni malum civi-
tati Tadinati, tribui Tadinati, |
Tusco Narco Iapudico nomini, ci-

AES VII A 1 2 *delevi verba ex imo versu* VI B *repetita, hic in duos versus sic divisa* sururont pesnimumo, sururont deitu etaians. eno prinvatur s̀imo etuto erafont via pora | benuso | 3 s̀eree 11 s̀erfia *et* s̀erfer *longiore spatio distant fortasse ex vitio aeris*

totar Tarsinater, trifor Tarsi-
nater, Tuscer Naharcer Iabuscer
13 nomner | nerus s̀itir ans̀ihitir,
iovies hostatir anostatir, ero
nomne. Prestota S̀erfia S̀erfer
Martier, futu fons | pacer pase
tua pople totar Iiovinar, tote
Iiovine, erom nomne, erar nom-
ne, erar nerus s̀ihitir ans̀ihitir,
15 iovies ſ hostatir anostatir. Pre-
stota S̀erfia S̀erfer Martier, sal-
vom seritu poplom totar Iiovi-
nar, salva serituu | totam Iiovi-
nam. Prestota Serfia Serfer
Martier, salvo seritu popler to-
tar Iiovinar, totar Iiovinar |
nome nerf arsmo viro pequo
castruo frif, salva seritu, futu
fons pacer pase tua pople
18 totar Iiovinar, | tote Iiovine,
erer nomne, erar nomne. Pre-
stota S̀erfia S̀erfer Martier, tiom
esir vesclir adrer popluper |
totar Iiovinar, totaper Iovina,
erer nomneper, erar nomneper.
Prestota S̀erfia S̀erfer Mar-
20 tier, tiom ſ subocavu. Prestotar
S̀erfiar S̀erfer Martier foner
frite tiom subocavu'. ennom
persclu eso deitu: | 'Prestota
S̀erfia S̀erfer Martier, tiom isir
vesclir adrir, tiom plener pop-
luper totar Iiovinar, totaper |
Iiovina, erer nomneper, erar
nomneper. Prestota S̀erfia S̀er-
fer Martier, tiom subocavu.
23 Prestotar | S̀erfiar S̀erfer Mar-
tier foner frite tiom subocavu'.
enom vesticatu, ahatripursatu.

vitatis Tadinatis, tribus Tadina-
tis, Tusci Narci Iapudici nomi-
nis | principibus cinctis incinctis, mi- 13
litibus hastatis inhastatis, eorum
nomini. Praestita Cerfia Cerfi
Martii, esto volens | propitia pace
tua populo civitatis Iguvinae, civitati
Iguvinae, eorum nomini, eius no-
mini, eius principibus cinctis incinctis,
militibus ſ hastatis inhastatis. Prae- 15
stita Cerfia Cerfi Martii, sal-
vom servato populum civitatis Igu-
vinae, salvam servato | civitatem Igu-
vinam. Praestita Cerfia Cerfi
Martii, salvom servato populi civi-
tatis Iguvinae, civitatis Iguvinae |
nomen principes institutiones viros
pecua fundos fruges, salva servato,
esto volens propitia pace tua populo
civitatis Iguvinae, | civitati Iguvinae, 18
populi nomini, civitatis nomini.
Praestita Cerfia Cerfi Martii, te
his vasculis atris pro populo |
civitatis Iguvinae, pro civitate Iguvina,
pro populi nomine, pro civitatis no-
mine. Praestita Cerfia Cerfi Mar-
tii, te ſ adoravi. Praestitae 20
Cerfiae Cerfi Martii volentis
fiducia te adoravi'. tum obse-
cratione sic dicito: | 'Praestita
Cerfia Cerfi Martii, te his vas-
culis atris, te plenis pro popu-
lo civitatis Iguvinae, pro civitate |
Iguvina, pro populi nomine, pro civi-
tatis nomine. Praestita Cerfia
Cerfi Martii, te adoravi. Prae-
stitae | Cerfiae Cerfi Martii 23
volentis fiducia te adoravi'.
tum libato, tripodato. tum

AES 14 nomne erar *ubi iteratum est omiserat caelator ideoque supra* nerus *adiecit* 17 pase t ua 22 prestota s̀erfiar

enom ruseme | persclu vesticatu
Prestote S̀erfie S̀erfer Martier
popluper totar Iiovinar, totaper
25 Iovina. ennom vesclir ⸢ alfir pers-
nimu, superne adro trahvorfi
andendu, eso persnimu: 'Pre-
stota S̀erfia S̀erfer Martier, tiom |
esir vesclir alfir popluper totar
Iiovinar, totaper Iiovina, erer
nomneper, erar nomneper. Pre-
stota | S̀erfia S̀erfer Martier,
ahavendu via ecla atero pople
totar Iiovinar, tote Iiovine, po-
28 pler totar Iovinar, | totar Iio-
vinar nerus s̀ihitir ans̀ihitir, io-
vies hostatir anhostatir, ero
nomne, erar nomne. Prestota
S̀erfia | S̀erfer Martier, salvom
seritu poplo totar Iiovinar, sal-
va seritu totam Iiovinam. Pre-
30 stota S̀erfia S̀erfer ⸢ Martier,
salvom seritu popler totar Iio-
vinar, totar Iiovinar nome nerf
arsmo viro pequo castruo frif, |
salva seritu, futu fons pacer
pase tua poplo totar Iiovinar,
tote Iiovine, erer nomne, erar
nomne. Prestota | S̀erfia S̀erfer
Martier, tiom esir vesclir alfer
popluper totar Iiovinar, totaper
33 Iiovina, erer nomneper, erar |
nomneper. Prestota S̀erfia S̀er-
fer Martier, tiom subocavu. Pre-
stotar S̀erfiar S̀erfer Martier
foner frite tiom | subocavu'. en-
nom persclu eso persnimu: 'Pre-
stota S̀erfia S̀erfer Martier, tiom
35 isir vesclir alfer, tiom plener ⸢
popluper totar Iiovinar, tota-
per Iiovina, erer nomneper,
erar nomneper. Prestota S̀er-
fia S̀erfer Martier, tiom | subo-

in rusem | obsecratione libato
Praestitae Cerfiae Cerfi Martii pro
populo civitatis Iguvinae, pro civitate
Iguvina. tum vasculis ⸢ albis preca- 25
mino, super atra ex transvorso
inponito, sic precamino: 'Prae-
stita Cerfia Cerfi Martii, te |
his vasculis albis pro populo civitatis
Iguvinae, pro civitate Iguvina, pro
populi nomine, pro civitatis nomine.
Praestita | Cerfia Cerfi Martii,
avortito via omni malum populo
civitatis Iguvinae, civitati Iguvinae,
populi civitatis Iguvinae, | civitatis 28
Iguvinae principibus cinctis incinctis,
militibus hastatis inhastatis, eorum
nomini, eius nomini. Praestita
Cerfia | Cerfi Martii, salvom ser-
vato populum civitatis Iguvinae, sal-
vam servato civitatem Iguvinam.
Praestita Cerfia Cerfi ⸢ Martii, 30
salvom servato populi civitatis Igu-
vinae, civitatis Iguvinae nomen prin-
cipes institutiones viros pecua fundos
fruges, | salva servato, esto volens pro-
pitia pace tua populo civitatis Iguvi-
nae, civitati Iguvinae, populi nomini,
civitatis nomini. Praestita | Cerfia Cerfi
Martii, te his vasculis albis pro
populo civitatis Iguvinae, pro civitate
Iguvina, pro populi nomine, pro civi-
tatis | nomine. Praestita Cerfia 33
Cerfi Martii, te adoravi. Prae-
stitae Cerfiae Cerfi Martii volen-
tis fiducia te | adoravi'. tum ob-
secratione sic precamino: 'Prae-
stita Cerfia Cerfi Martii, te
his vasculis albis, te plenis ⸢ 35
pro populo civitatis Iguvinae, pro civi-
tate Iguvina, pro populi nomine,
pro civitatis nomine. Praestita
Cerfia Cerfi Martii, te | adora-

cavu. Preṡtotar Ṡerfiar Ṡerfer
Martier foner frite tiom subo-
cavu'. enom vesticatu, ahatri-
pursatu. | vestisa et mefa spefa
scalsie conegos fetu Fisovi San-
sii popluper totar Iiovinar, to-
38 taper Iiovina. suront | naratu,
puse post verir Tesonocir. ve-
stisiar erus ditu. enno vestisia,
mefa spefa sopam purome
efurfatu, | subra spahamu, traf
sahatam etu. ape traha sahata
covortus, ennom comoltu, co-
40 matir persnihimu. capif ⌈ sacra
aitu. |

Trahaf sahate vitla trif feetu
Turse Ṡerfie Ṡerfer Martier
popluper totar Iiovinar, totaper
Iiovina. persaea fetu. poni |
fetu. arvio fetu. tases persnimu.
prosesetir struṡla, ficlam ars-
veitu. suront naratu, puse ve-
43 risco Treblaneir. ape | purdin-
ṡiust, carsitu, pufe abrons facu-
rent, puse erus dersa. ape erus
dirsust, postro combifiatu rubi-
name, erus | dersa. enem traha
sahatam combifiatu, erus dersa.
enem rubiname postro covertu,
45 comoltu, comatir persnimu et ⌈
capif sacra aitu. enom traha
sahatam covertu, comoltu, co-
matir persnihimu. enom purdi-
tom fust. |

Postertio pane poplo andirsa-
fust, porse perca arsmatia ha-
biest et prinvatur dur tefruto
Tursar eso tasetur | persnihi-
mumo: 'Tursa Iovia, totam Ta-
rsinatem, trifo Tarsinatem, Tus-

vi. Praestitae Cerfiae Cerfi
Martii volentis fiducia te ado-
ravi'. tum libato, tripoda-
to. | vesticia et mefa spefa in pa-
tera genu nixus facito Fisovio San-
cio pro populo civitatis Iguvinae, pro
civitate Iguvina. item | narrato 38
ut post portam Tesenacam. vesti-
ciae erus dato. tum vesticiam,
mefam spefam suppam in ignem
expurgato, | supra gradimino, trans
sanctam ito. ubi trans sanctam
revorterit, tum commolito, com-
molitis precamino. capides ⌈ sacras 40
agito. |

Trans sanctam vitulas tris facito
Tursae Cerfiae Cerfi Martii pro
populo civitatis Iguvinae, pro civi-
tate Iguvina. pedarias facito. posca |
facito. arvia facito. tacitus precamino.
prosectis struiculam, fitillam ad-
dito. item narrato ut ad por-
tam Treblanam. ubi | porrexe- 43
rit, vocato, quo loco apros fece-
rint, ut erus det. ubi erus de-
derit, retro mandato in rubi-
niam, erus | det. tum trans sanc-
tam mandato, erus det. tum
in rubiniam retro revertito, com-
molito, commolitis precamino et ⌈ 45
capides sacras agito. tum trans
sanctam revertito, commolito, com-
molitis precamino. tum porrec-
tum erit. |

Post quam tertium populum lustra-
verit, qui virgam imperatoriam ha-
bebit et prinovati duo ex rogo
Tursae sic taciti | precantor:
'Tursa Iovia, civitatem Tadi-
natem, tribum Tadinatem, Tus-

com Naharcom Iapusco nome,
48 totar | Tarsinater, trifor Tarsi-
nater, Tuscer Naharcer Iapus-
cer nomner nerf sihitu ansi-
hitu, iovie hostatu anostatu |
tursitu tremitu, hondu holtu,
ninctu nepitu, sunitu savitu,
preplohotatu previšlatu. Tursa
50 Iovia, futu fons ſ pacer pase tua
pople totar Iovinar, tote Io-
vine, erar nerus šihitir anšihi-
tir, iovies hostatir anhostatir,
erom | nomne, erar nomne'. este
trioper deitu. enom ivenga per-
acrio tursituto, porse perca ars-
matia habiest et | prinvatur. hon-
dra furo sehemeniar hatuto to-
tar pisi heriest. pafe trif pro-
53 mom haburent, eaf acersoniem |
fetu Turse Iovie popluper to-
tar Iovinar, totaper Iovina. su-
ront naratu, puse verisco Treb-
lanir. arvio fetu. | persaea
fetu. strušla, ficla prosesetir ars-
veitu. tases persnimu. poni
fetu. |

cum Narcum Iapudicum nomen,
civitatis | Tadinatis, tribus Tadi- 48
natis, Tusci Narci Iapudici
nominis principes cinctos incinc-
tos, milites hastatos inhastatos |
completo timore tremore, fuga formi-
dine, nive nimbo, fragore furore,
senio servitio. Tursa Iovia,
esto volens ſ propitia pace tua po- 50
pulo civitatis Iguvinae, civitati Igu-
vinae, eius principibus cinctis incinc-
tis, militibus hastatis inhastatis,
eorum | nomini, eius nomini'. istud
ter dicito. tum iuvencas ex opi-
mis fuganto, qui virgam imperato-
riam habebit et | prinovati. in-
fra forum decurionale capiunto civi-
tatis quisquis volet. quas tris pri-
mum ceperint, eas in Aquilonia | 53
facito Tursae Ioviae pro populo civi-
tatis Iguvinae, pro civitate Iguvina.
item narrato ut ad portam Tre-
blanam. arvia facito. | pedarias fa-
cito. struiculam, fitillam prosectis
addito. tacitus precamino. posca
facito. |

VII B Pisi panupei fratrexs fra-
trus Atiersier fust, erec sveso
fratrecate portaia sevacne fra-
trom | Atiersio desenduf, pifi
reper fratreca parsest erom
ehiato, ponne ivengar tursiandu
3 hertei, | appei arfertur Atiersir
poplom andersafust. sve neip
portust issoc pusei subra screh-
to est, | fratreci motar sins a.
ccc.

Quisquis quandoque magister fra- VII B
tribus Atiediis erit, is suo
magisterio portet hostias fra-
trum | Atiedium duodecim, quas
pro re conlegii par erit esse
emissas, cum iuvencae fugentur
oportet, | ubi flamen Atiedius po- 3
pulum lustraverit. si nec por-
tarit ita uti supra scriptum
est, | magistro multae sint asses
ccc.

AES 49 preplo hotatu

VII B 4 *inter* sins *et* a. *spatium aliquod relictum est*

TABVLA V

Tabulas Iguvinas grammatici eruditi haud ita multi tractant, quamquam ad origines sacrasque antiquitates gentium Italicarum pervestigandas nullum extat monumentum illis utilius et ad enodanda multa quae interpretem adhuc inpediunt nomina philologorum maxime doctrina usu ingenio opus est. experiar igitur si aliorum ac plurium ad eandem rem incitare studia possim hoc modo, ut latine versa Vmbrica proponam cum brevi commentario. sumpsi enim non modo ab eis qui novi labyrinthi flexus et ambages primi explicuere caute ac sollerter, 'sed ut quisque habuit, conveniret quod mihi, quod me non posse melius facere credidi', verius tamen dixero non sumpsisse me sed invenisse quae alii iam invenerant. neque ubi plana sunt verba ac structura, umbricum quam latinum sermonem sequi aut stricte tenaciterque inhaerendo nugatorias cavillationes vitare quam elocutionem perspicuam et usitatam imitari malui. initium facio ab aere quinto, ut quod facilius sit quam cetera ad intellegendum; numero tabulas exprimoque ex imaginibus editis in Aufrechti et Kirchhoffi libro.

Esuk frater Atiieđiur | eitipes plenasier urnasier uhtretie | T. T. Kastrušiie. ađfertur pisi	Ita fratres Atiedii | censuere plenariis urnariis auctoritate | T. Castruci T. f.: flamen qui

Versu 2 *eitipes* verbum est tempore perfecto, ut Oscorum *uupsens* fecerunt, Volscorum *sistiatiens* statuerunt, periit enim nasalis ut in *etaians etaias* itent. derivativum magis quam compositicium verbum videtur, *eitua* Oscis pecunia est, ad opes ac pretia etiam latina existimandi et censendi verba respiciunt.

plenariae urnariae quo tempore modoque collegium convenerit indicant. nec tamen id ipsum dicitur quod in actis collegii Romani Aesculapii et Hygiae (Orelli 2417) *conventu pleno qui dies fuit V id. Mart.*, sed plenariae urnariae ab sextantariis, quibus sacrificasse fratres tabula III docemur, sic differunt ut librilis as ab sextantario, sextans autem librae pars est sexta. ipsum vocabulum latinitati non accessit nisi infimo tempore, sed ut inveterasceret usu atque etiam in orientem commearet, velut in Basilicis immunitates dari legimus μερικάς τε καὶ πληναρίας.

pumpe | fust eikvasese Atiieđier, ere ri esune ⌈ kuraia, prehabia, piđe uraku ri esuna | si herte,

quomque | erit pagis Atiediis, is rei divinae ⌈ curet, praehibeat quidquid ad illam rem divinam | sit oportet

urnaria Romae vocabantur mensae in quibus positae erant urnae, vasis hoc nomen antiquissimum fuit in Italia et Vestali religione sacratum, Romae fratres Arvales ita epulantur, ut in tetrastylum fercula cum campanis *et urnalibus mulsi singulorum* inferantur (in actis anni 218), Varro vidit in publico convivio antiquitatis retinendae causa, cum magistri fierent, potionem circumferri pateris (de l. l. V 122), sacrificare et epulari et consultare casci populi uno tempore soliti sunt, Germani de pace et bello deliberabant in conviviis (Tac. Germ. 22), similem usum apud Raetos foederatos ad nostram memoriam durasse audivi. sic ab urnis Vmbrorum conventus sacri illi nomen acceperunt, eaeque urnariae, sive quod in conventus alios aliae mensurae constitutae erant, sive quod sexta parte anni et anno integro exacto fiebant, sextantariae et plenariae dictae sunt. has illis celebriores fuisse ipsis vocabulis efficitur. a panis epulique nominibus proxime abest sollemne *śersiaru* II A 16.

auctor, uhtur non magister est fratrum ordinarius, sed qui creatur a fratribus ut vota nuncupet pro collegio ita vocatur in tabula III. *auctoritate* igitur, *uhtretie* sic intellego ut Romanum illud *quod Castrucius de ea re verba fecit,* in Atticis plebiscitis Δημοσθένης εἶπεν.

versu 3 praenomini adiunctum more Vmbrorum ac Volscorum patris nomen, quod gentilicio adscribunt Latini Paeligni Samnites.

adfertor ab adferendo flamen. in Philoxeni glossario *infertor* παραθέτης et *praefertor,* ex Aequicolis Fertor Resius ius fetiale primus constituit. in re divina arferia aqua vel adferial, vinum inferium quod solum infertur sacrum nec religione obligatur ceterum, ut ait Trebatius (Arnob. VII 31). πᾶς ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρα καὶ θυσίας. ὑπὲρ ἁμαρτιῶν epistula ad Hebraeos 5, 1.

versu 4 *eikvasese Atiieđier, eikvaseses* Atiediis nominatis ut opinor ab *aiquo.* compara Latinorum ius aequom, leges aequas, foedus aequom sim., Italorum gentem Aequorum vel Aequicolarum, nomen Aequasium, Lacedaemoniorum ὁμοίους. Aecetiam deam didicimus ex poculo Volcis invento CIL. I 43. cum hac stirpe fortasse alia coaluit in *eikvasatis* (III 24) et *eikvasese,* quae rationem inter se similem habent ac *prusekatu* et *prusešetu,* Drutius et Drusus. societatem igitur intellego factam ex aequitate, maiorem eam fuisse quam collegium fratrum, minorem quam civitatem Iguvinam ordine vocabulorum in tabula III probatur, neque ad interpretationem latinam sodalicium conciliumve ullum aptius mihi visum est eligi quam pagani (vide Rudorffi institutiones gromaticas p. 238), praesertim cum pagus in memoriam etiam pacis et pactionis nomina re-

et pure esune sis. sakreu | per- akneu upetu, revestu, puđe teđ-

7 et qui in divino sint. hostias | agonales optato, revisito quo dan-

vocet. fratribus et *eikvasese* nomen idem est Atiediis sic ut Romae et Athenis gentilibus et paganis tribulibusve nomina eadem Cispiis Lemoniis et Butadis.

versu 6 *esune* genere neutro casu dativo: rei divinae idoneos homines. in vetusta devotionis formula *neque suum neque publicum divinum pure faciet* Livius VIII 10, 13.

versu 7 *hostias agonales* vel sacrificales, umbrice *sakreu perakneu.* illud paulo latius patet quam *hostia,* hoc compositum est ex *per* praepositione et eo nomine quod infra identidem legitur *acnu,* ex quo etiam *sevakni* factum id est sollemne. idem vocabulum Oscis fuit *akeno* quod lex templi Cereris habet. perperam interpretati sunt *annum:* nam cum scriptum ibi sit *alttreí pútereípíd akeneí,* quoniam *alter uterque* non potest adhiberi nisi ubi duo sunt ac non plures, anni notionem apparet remotissimam esse ab *akeno,* rectius intellexeris statam binarum hostiarum immolationem, quarum altera utra in ara maxima igne adoleatur, cf. de numero hostiarum binario quae Henzenus adnotavit ad acta fratrum Arvalium p. 148. notum est apparitoris sciscitantis caedine victimam oporteat verbum *agone?* hinc agonia agonalia agonenses, cum vetus vocabulum certis diebus sacerdotiisque remanserit. hinc *akeno* Oscis qui etiam *acum* enuntiarunt, non cum Latinis *agum,* et Vmbris *aknu.* at Sabini cum Latinis *agine.*

upetu latine quasi *opito* unde declinata *optio optumus optare.* hoc verbo proprie significatur electio, ut in illo *optavitque locum tectis.* eodem in sacris vocabulo Romani utebantur teste Festo *optatam hostiam, alii optimam appellant, eam quam aedilis tribus constitutis hostiis optat quam immolari velit.* Cicero maluit scribere *in hostiis diligendis* de divin. II 35 s. 'admovet aris *electa* cervice marem' Lucanus, consul hostias *probat.*

puđe teđte ad litteras *quode date*: et *quode* ablativus est concretus non ex *quod-e* ut nomin. sing. *po-e* ὅς *qui,* neque enim in *d* exeuntis ablativi remansit vestigium, sed ex *quo-de* ut nom. sing. *po-rse* ὅσπερ *qui quidem,* et *teđte date* extrita nasali pro *dante,* ut in titulis antiquis *lubetes* atque etiam obscurius in Marsico CIL. I 183 *lubs,* ut in theodisca lingua *der spilden sunnen.* δὸς καὶ λαβέ, *dare et accipere* venere in proverbium, emere antiqui dicebant pro accipere (Paulus F. in *abemito*), bene igitur coeunt umbrica *teđum* et *emum.* verum quod sequitur *eru* cum significare etiam alia possit, quia sententia haec nec *esse* nec nomen novum tolerat, placuit ad pronomen demonstrativum referri cuius genetivi sunt sing. masc. *erer* fem. *erar,* a quo analogiam sequentibus neutrum plurale oritur *eru.*

te | eru emantur herte, et pihaklu pune | tribđišu fuiest, akrutu revestu ſ emantu herte. ađfertur pisi pumpe | fust, erek

te | eas emi oporteat, et piaclorum quom | ternio fiet, ex agro revisito ſ emine oporteat. flamen qui quomque | erit, is sa-

versu 8 *herte* modo indicativo ut supra, quamquam principalium verborum diversa ratio est aptiorque ad videndi verbum coniunctivus, si res ipsa enuntiatur nullo circuitu. similiter Cato de agri cultura cap. 6 *vineam quo in agro conseri oportet, sic observato,* idem paulo ante *agrum quibus locis conseras, sic observari oportet.* at etiam insolentior structura statim sequitur. *ex agro videto emantur* hoc ne a latino quidem sermone alienum est, sed quod accessit rursus *herter* ut significaretur *unde emi oporteat* aut *ut emantur si oportet,* verbum vides coepisse abire in coniunctionem quae mandantium sententiis adderetur insuper, cf. *heris* vel et lat. *licet.* in proximis respicitur ad hostiarum piacularium trigas, tres boves tres sues tres oves al. quibus opus est ad arcem populumque lustrandum tab. I. *piaclum, piacli* etiam in latino titulo perantiquo scriptum est (Bruns fontium iuris R. p. 45[4]), *piacolom* in libris antiquis foederum et legum fuisse Marius Victorinus p. 12, 1 K. testatur, quattuor syllabas in versu Plautino inplet.

versu 11 *vepurus felsva* quid valeant parum certum est, nec possent ulla ratione extricari, nisi verbi a *vepurus* ducti imperativus extaret tab. II A 41 *vepuratu,* unus medius inter *commolito* et *integris commolitis precator.* quoniam igitur commolendi vocabulo in his tabulis comprehendi solent quae IV 29 ss. distinguere licet cognata Commolendae et Adolendae ministeria, verbum illud ipsam attingit cremationem. vepuratur autem capide *pones,* quod quamquam pro ture alii habuerunt et ipse diu haesitavi, tamen quoniam componi solet et exaequari cum vino nomenque ad latinam et graecam linguam comparatum proxumam habet potionem, iam non dubito quin liquidorum ac potulentorum genus significet. hoc concesso quaerisne capedo liquoris adsumpta dum sacrificium adoletur, medios ardores interfusa quid velit? nimirum restinguitur ignis, *vepuratu* et *vepurus* composita sunt ex *ve* quae particula imminutionem aut privationem indicat, et *pur* ignis nomine Vmbris Oscisque communi cum Graecis. itaque parvo intervallo *vepurus* ab ἀπύροις distat, cum contrarium sit utrumque ἐμπύροις. haud raro memorantur ἄπυρα ἱερά, Sophocles Mysis ἀπύρου dixisse fertur pro ἀθύτου, ἄπυρον τροφὴν vocabant nulla focorum opera partam ex pomis et holeribus, ἄπυρον ἄριστον prandium quod non haberet cocta adpositum in frigida quam sic item Graeci dicebant mensa. haec respiciens *vepur,* quia etymon cogit ut intellegamus igne minus adfecta aut ex incendio erepta vel refrigerata, conicio esse demptas ac relictas ex sacrificio animalium carnes,

esunesku vepurus felsva | ađpu- 12 trati fratru Atiieđiu prehubia | et nuđpener prever pusti kastruvuf. |

Frater Atiieđiur esu eitipes

cris cum vepuribus felsua | arbitratu fratrum Atiedium praehibeat | et nullipondiis singulis in fundos. |

Fratres Atiedii ita censuere ple-

viscera quae praebere in cenam flaminem oporteat. deinde *felsva* nescio an originem duxerit unde latina *folus helusa holera* (cf. Paulum Festi in *foedum* et *helus*) augmentumque sumpserit quod in latinis *Minerva alvos parva,* ut herbariam significet copiam. nihil expedit reminisci Iovem *Felvennem* repertum in agro Veronensi aut obscurum nomen in lege aedis Furfensis scriptum CIL. I 603, 15 *veicus Furf. mai. pars fifeltares* quo non video qui potuerint designari nisi sacrorum causa congregati vicani. *felsva* antehac licentius interpretatus quasi viridia pro verbenis acceperam, ne operantibus fratribus arisque frondes festae deessent, praesertim cum in Lampsaceno titulo CIG. 3641^{b}, 20 vidissem sacerdotem iuberi dare laurum neriumque in coronas. nunc ipsam illam retineo holusculorum significationem, quippe quae haud absurde una cum visceribus praestentur epulaturis. medicus Siccensis 'tempore' inquit 'quo porcina utemur, erunt etiam olera offerenda' (Caelius chron. I 1, 27). vocabulum potest femininum esse, potest multitudinis neutrum. sed quod additur *ađputrati fratru Atiieđiu,* necessario hanc vim habet ut illius rei tantum debuisse praestare flaminem colligamus quantum fratres praestari voluerint. ergo ne arbitratus ille ad nihilum redigatur, cave *nuđpenum* versu 13 dictum putes modum mensuramve felsuae, immo enim pretium habeto quod pro ea re flamini fratres solvere debuerint certe exiguum. *nuđpens* ad litteram si interpretaris, *nullipendus* est. alteram particulam quam similem reddidi assipondio et dupondio latinis, Galli quoque videntur adhibuisse, cum semiiugerum *arepennem* vocarent (Columella V 1 gromatici p. 372, 17 Lachmanni), minus certa partis prioris origo est, sed neque grammatica nos vetat *nullum* accipere, vide quod mox explicabo verbum *suđu sorsom,* neque aes grave olim pensum ac non numeratum aut nummorum nomina *solidum* et λεπτὸν vel κερμάτιον reputantibus incredibile videbitur minutum praeter ceteros nummum ex ea re esse vocatum quod nullius ponderis fuerit. syllaba in *nuđpener* extrema cum et genetivo sing. conveniat et ablativo plur., hunc casum statui oportet ex lege syntaxis latinae, nec versu 17 ss. ubi remunerandus flamen dicitur *numer prever* al. ablativum est cur reiciamus, etsi Latini plerumque nec hoc nec illo utuntur dicentes *mercedem accipiat nummos.* 'privos privasque antiqui dicebant pro singulis' Paulus F., Lucilius 'culcitulae accedunt privae centonibus binis'. Romae in templo aliquo sacrificantes flamini solvere debebant *pro sanguine* animalis plus

plenasier ſ urnasier uhtretie K. T. Kluviier. kumnah|kle Atiiedie, ukre eikvasese Atiiedier,| ape apelust, muneklu habia numer| prever pusti kastruvuf, et

nariis ſ urnariis auctoritate C. Cluvi T. f.: conlegio | Atiedio, arci pagis Atiediis, | ubi inpenderit, munusculum habeat nummis | singulis in fundos, et ubi

denario, *si holocaustum* bis tantum, *pro corona a. IIII, pro calidam in hominem a. II* (CIL. VI 820). hic non pro homine pretium statuitur sed *pustin kastruvuf* Casilatis Clavernii cet. quos tulit suus quemque 'avitus apto cum lare fundus'. in tab. VI viri pecora *castruo* fruges, Bantiae meddix civi diem dicit *castrovs* aut *eituas*.

versu 15 *kumnahkle* fictum est ab eo nomine quod tab. I B 41 legitur *super kumne* id est supra contionem, pro comitio. nec declinatu diversum videtur, *super* enim casum adducit locativum IV 17, et par est significatu nomen oscum osca cum epenthesi *comonom comenei*. etymon principale *com*, sic dictum τὸ κοινόν, inde *comnaclom* conventiculum vel collegium, ut latina vocabula adfinia sic umbricum et sodalitatem denotat et quo sodales conveniant III 7, 8. dativo casu haec omnia verba posita puto qui indicet sacra facta collegii montis pagorum causa eisque dicatam operam, quamquam declinationis umbricae inconstantia ne sic quidem prohibet interpretari *collegio Atiedio montis, pagis Atiediis*. Romae ex antiquissima urbis distributione montani et pagani sua utrique sacra faciebant.

versu 17 flaminis nomen quod non commemoratur ad *apelust* et *habia* arcessendum nobis est ex decreto superiore. sic in XII *si in ius vocat* vel *si furtum faxit* sine nominibus plurima. nimirum tum omnes sciebant a flamine collegii perpetrari tria quae deinceps enumerantur genera sacrorum, de quibus si non quantum satis est at aliquid tamen efficere licet ex tabulis reliquis. primum *apelust* quo sacrificii impensa quidem sed minime sumptuosa significatur, latine redderem *immolaverit* si hoc verbum tam late quam umbricum pateret. verum *immolare* illi tantum dicuntur qui quam caesuri sunt victimam mola salsa aspergunt ac sacrant, non item qui mola salsa similibusque libamentis dum taxat supplicant. tamen Romae sacra nulla sunt sine mola, apud Vmbros sacrum omne *ampenter*. hinc enim fluxisse illud in perfecto futurum manifesto compertum est ex *ententu entelus* I B 12, confirmatum ex *anpenes apelus* II B 27. verbum ex verbo fit *impendere* dictumque ideo existimo, quod quasi adpenditur deo res sacra, ut Arnobius ait, cum pactionibus et formulis, cum praestatur offertur nuncupatur ineunte sacrificio. atque etiam Latini aliquotiens in caerimoniis cultuque divino *impendere impensam impense* scribunt, in figurato sermone tamquam synonyma variant *impendere immolare mactare* (Seneca Troadum 307 *quando in inferias*

ape purtitu | fust, muneklu habia numer tupler ſ pusti kastruvu,

porrectum | erit munusculum habeat nummis binis ſ in fundos,

homo est inpensus hominis? conl. 257 s. et 315). in Tertulliani apologetico cap. 10 Christianorum adversarii *deos* inquiunt *non colitis et pro imperatoribus sacrificia non impenditis.* in satura Petronii 136 et 137 sacerdos mulier ad petendum ignem currit in viciniam reditque cum testo ignis pleno, super venit anus adiutrix *cum impensa sacrificii.* ludit in *turis inpensa* Curtius VIII 5, 10. apud Vmbros II A 20 postquam apparatum sacrificium ignisque arae impositus est, deae impenditur catulus pro gente Petronia priusquam caeditur. III 23 ubi arae ignis inlatus est, sacrum optatur, Iovi primum impenditur dextrorsum ad aram pro fratribus et urbe, carmen sollemne dicitur, tum ovis qua illo die faciendum est, cuius sacrificii causa cetera omnia instituta sunt, optatur et Poemono impenditur dedicaturque carminibus sollemnibus pro fratribus et urbe, denique caesa prosecatur. hinc perspicies non animalium tantum immolationem eo verbo designari sed primam quamque rei divinae oblationem. itaque in tabula II B non solum caper impenditur conceptis verbis, et is quidem alio loco impenditur alio porricitur, sed antea versu 10 *vaputu*, quo nomine quidquid Vmbros appellasse existimas, certe non fuit animatum, ac flamen iubetur et immolaturus caprum et porrecturus Sancio Iovi tamquam ture praefari modo sic *vaputu ampetu* modo sic *vaputu prepesnimu.* ubi vino frugibus libis res divina fit, hac impensa nihil amplius memorari consentaneum est, eiusque supplicationis finibus continetur quod in decreto invenimus *ubi impenderit,* hostia ubi immolatur, sequitur ut porriciatur eiusque generis sacrificiis secundo loco merces constituitur. coniuncta habemus *ampenum* et *purtuvum* in ima tabula II B tamquam actus duos unius sacrificii inter quos temporis aliquantum intercedit, ut Romae inter caesa et porrecta. *muneklu* a muni ut munificus, Diomedes p. 326, 2 inter deminutivorum exempla cum fonte fonticulo et nave navicula posuit *munus munusculum sive municulum.*

versu 20 *ape subra spafu fust* tertium est ac duobus illis obscurius genus sacrificii. *spafu* manifesto participium in quo *f* ut in aliis verbis umbricis non paucis latinae *s* respondet, cum obiecta altera consonans sibilum videatur exasperasse. sic *apruf* Vmbri, Latini *apros* ex *aprons apross,* sic *traf tra* illi et *zeřef serse,* hi *trans* et *sedens,* sic *trahvorfi* a *travort-* illi duxere, hi formas nullas nisi quas per *s* efferrent. ac meminisse oportet hoc etiam in Latio simile tenuisse *f* et *s* quo ipsae a ceteris vocibus omnibus discernerentur, ut nasales syllabas possent producere, nam *infula* et *insula* primas habent longas, breves *inpar integer invidus.* verbum illud quo significatur *in transversum* utrum ita ut *universim* an ut *versu* sit flexum, eius quaestionis iudicium differo, eidem

et ape subra spafu fust, | mune- 21
klu habia numer tripler pusti |
kastruvu. et ape frater śersna-
tur furent, | ehvelklu feia fra-

et ubi superiectum erit, | munus-
culum habeat nummis ternis
in | fundos. et ubi fratres epu-
lati erunt, | decretum faciat ma-

tamen declinationi attribuendum in hoc decreto V B 6 *herifi* ideo censeo, quod praeteritum qui interpretantur velut *placuit*, neglegentiam temporum nimiam et quae in lege fidem excedat umbrico sermoni permittunt: nam cum de futura multa praecipiatur, postulamus omnino *placuerit* aut *placebit*. itaque inter nomina equidem vel adverbia a nominibus tracta, qualia sunt sortito certatim al., *herifi* numerari volo, quod ortum ab *heri-* voluntatis vocabulo tantidem sit quasi libidine vel ut erit libitum. iam ritum eum ad quem *spafu* spectat, antiquiores tabulae omisere aut saltem non distincta voce notarunt, novae et in montis et in populi lustratione commemorarunt bis aut ter. semel enim activum legimus *spahatu* VI B 41 ubi Tefrale piaculum consummatur, bis deponens *spahmu* et *spahamu* quod ad decretum hoc maxime attinere arbitror, VI B 17 et VII A 39 quibus locis sacrum ita Fisovio pariter utrobique conficitur. semper praeponitur *subra*, semper praecedit *vesticia* oblata Fisovio Tefrove et effusa infra; dum supra spahat vasa quibus modo usus erat sacerdos, ipse sedet pergitque sedere usque ad finem sacrificii Tefralis, ipse postquam supra spahtus vel spassus est Fisovio, nunc adsidet ad commolendum perficiendumque sacrum, nunc porro pergit in locum alium, ubi cum exta data erunt illuc redibit ad commolendum. significantur ergo vas super iactum flamenque supergressus quo res sacra adoletur ignem, nec dubium est quin eadem radice nata sint latina *spatium* et *spatiari*: Romae in sacris matrona *spatiatur ad aras* circumiens cum quodam gestu, quasi staticulos dans, apud Vergilium Dido ante ora deum (Servius Aen. IV 62), Palias ipsa apud Propertium. de ritu hoc expiationis vetustissimo memorasse satis est fumosa Parilia quibus ignes transiliendi mos Romae diutissime permansit funerumque purgationes a Paulo Festi relatas in *aqua et igni*: *funus prosecuti redeuntes ignem supergradiebantur aqua aspersi*. tale sacrificium facile perspicitur non quibuslibet feriis esse institutum, sed maxime religiosis et deorum certorum, *inferis sacrificantes etiam vasa in ignem mittebant* Servius ad Aen. VI 225. hanc igitur operam fratres praemio remunerantur maximo.

versu 22 *śersnatur* a *śersna*. Latini caninam litteram suppresserunt in *cesna cena*, dominari sierunt in *silicernio*, quod sacris coniunctius erat verbum, in eo retinentiores vocis avitae.

versu 23 sententias fratrum rogat qui praeest collegio fratricus sic dictus ut a villa vilicus, aut quaestor. exempla e romanorum constitutione collegiorum satis multa possunt subici. pro funeraticio collegio quod

treks ute kvestur, | sve rehte kuratu si. sve mestru karu ſ fratru Atiiеđiu, pure ulu benurent, | prusikurent rehte kuratu eru, eđek | prufe si. sve mestru karu fratru Atiieđ | iu, pure ulu benurent, prusikurent | kuratu rehte neip eru, enuk fratru || ehvelklu feia fratreks | ute kvestur, panta muta | ađferture si. panta muta fratru | Atiieđiu mestru karu, pure ulu ſ benurent, ađferture eru pepurkure | nt herifi, etantu mutu ađferture | si. |

gister aut quaestor, | si recte curatum sit. si maior pars ſ fratrum Atiedium, qui illo venerint, | pronuntiarint recte curatum esse, id | probum sit. si maior pars fratrum Atiedium, | qui illo venerint, pronuntiarint | curatum B recte nec esse, tunc fratrum || decretum faciat magister | aut quaestor, quanta multa | flamini sit. quantam multam fratrum | Atiedium maior pars qui illo ſ venerint, flamini esse poposceri | nt quantam lubet, tanta multa flamini | sit. |

Claverniur dirsas herti fra-

Clavernii dent oportet fratri-

erat Alburni in Dacia publice testantur proposito libello Artemidorus Apollonii *magister collegi* Iovis Cerneni et Valerius Niconis et Offas Menofili *questores* collegi eiusdem CIL. III p. 925. et quod sequitur, cum romano more congruit: uti maior pars fratrum qui tum aderunt censuerint, ita ius ratumque esto. osce in lege Bantina *maimas carneis senateis* maximae partis senati.

versu 27 *prufe* solent interpretari tamquam adverbium *probe,* ut ego iudico, falso. nam syntaxin umbricam alio modulo ac latinam metiri periculosum est, nec quod in familiari sermone Romanis concessum erat ut *bene est* vel *recte sunt omnia* comprimerent, id ullo modo quadrat in legum scriptionem plenam et accuratam. adverbium si esset, certe iteratum *kuratu* aut adiectum *fetu* legeremus. sic in dedicatione arae Narbonensis *probe factum esto* Or. 2489, in veris sacri votiva formula identidem *probe factum esto* apud Livium XXVII 10, in devotione hominis *si moritur probe factum videri* apud eundem VIII 10, 12, apud Macrobium Sat. III 9, 11 *recte factum esto,* in Catonianis cap. 139 *uti id recte factum siet.* contra ubi participium non adest, in lege aedis Puteolanae *probum esto* CIL. I 577 (III 11). itaque credendum est adiectivum neutri generis *prufe* esse eamque ad *probum* rationem habere, qua in ipsa latinitate *hilarus* et *hilaris, probe* et *probiter* tenentur. consensisse cum Vmbris Oscos puto, qui in lege Bantina scripserunt *izic amprufid facus estud (is inprobe factus esto).* nam vocalis adverbii ultima discrepat a *facilumed,* nec apparet cur praeter morem Osci a prisca flexura desciverint, congruit cum *postid-ea antid-hac praesentid,* cum eis formis quas declinando ex se *i* peperit.

trus Atiersir posti acnu | farer opeter p. IIII agre Tlatie Piquier Martier et šesna ⌈ homo-	bus Atiediis in agonia | farris boni p. IIII agri Latii Picii Martii et cenam ⌈ hominibus

B versu 9 *farer opeter* latine dicitur *farris boni.* participium enim *opetom* est eius verbi quod in A 7 explicavi. ab hoc *optumum* aut potius quod e titulis latinis velut CIL. I 1016 innotuit *opitumum* extremae tantum syllabae vi superlativa differt. illo adiectivo veteres utuntur cum quid imperant ut praestetur nec notam rei praestandae certiorem adponunt, ut in lege collegii Dianae et Antinoi Lanuvini Henzen. 6086 *quisquis in hoc collegium intrare voluerit, dabit kapitulari nomine C n. et v(ini) boni amphoram* vel in Catonianis de re rust. 76 *indito mellis boni p. IIII.* Vlpianus digestorum XXXXV 1, 75 'siquis vinum frumentumve sine qualitate dari sibi stipulatur, incertum deducit in obligationem usque adeo, ut siquis ita stipulatus sit "tritici Africi boni modios centum, vini Campani boni amphoras centum", incertum videatur stipulari, quia bono melius inveniri potest. quo fit ut boni appellatio non sit certae rei significativa, cum id quod bono melius sit, ipsum quoque bonum sit. at cum optimum quis stipulatur, id stipulari intellegitur, cuius bonitas principalem gradum bonitatis habet, quae res efficit ut ea appellatio certi significativa sit'. itaque cum alibi tum in Diocletiani edicto hic frequentatur rerum venalium titulus *laridi optimi, mala optima, scriptori in scriptura optima.*

Tlatie Piquier Martier nomina agri genti Claverniae adsignati, quem vectigalem templi publicumque fuisse veri simile est, populorum Italicorum origines egregie inlustrant. a pico enim Martis cum hunc agrum nominatum Picium Martium tum totum Picenum omnes agnoscunt. iam *Tlatie* necesse fuit latina lingua mutari in *Latii.* quid igitur magis in promptu est conicere quam indidem unde Claverniorum in Vmbria agro, Latio toti Latinisque impositum esse nomen? nam quod Latium et Latini ab Enni aetate primam corripiunt, *Tlatie* autem a tolo tolato dictum eandem habuisse productam videtur, id in cascis temporibus ac nominibus prorsum neglegere fas est, si quidem etiam *statim* et *polenta* Romae post bellum Hannibalicum ex trochaica et bacchiaca in pyrrichii et amphibrachys mensuram transierunt. πλατύς qui compararunt cum nomine Latino, nilo plus eos agere opinor quam qui olim Saturni latebras, aut adeo minus, quoniam divinam memoriam hi originationi suae admiscuere satis prudenter.

versu 10 *eiscu* verbum incohativa specie factum ab eundo, transitivum ut scisco legem, adsuesco puerum labori. significat aperte τοῖς μετιοῦσι τὸν σῖτον. cena aestimatur assibus sex idque pretium deinceps non mutatur, ne in Casilate quidem, ut non tam alimenta singu-

nus duir, puri far eiscurent, ote	duobus qui far arcessierint aut
a. VI. Claverni | dirsans herti 11	a. VI. Claverniis | dent oportet
frater Atiersiur sehmenier de-	fratres Atiedii semenstribus de-
qurier | pelmner sorser posti	curiis | pulmenti suilli in agonia

lorum quam apparatum cenae in hac ratione duci tantoque stare scias valde care. nam Polybii quidem tempore peregrinantem in Italia deversitores ita excipere hospitio solebant, ut semisse uno omnia ei necessaria darent, et sex assibus saepe tritici modii quattuor semis venibant (hist. II 15). post Augustum in Aesernino titulo (Henzen. 7306) copo cum mulione computans panem et pulmentarium id est cenam assibus tribus taxat, in urbe male cenare clientem Martialis IV 68 iactat invitatum assibus viginti quinque.

versu 11 *sehmenier dequrier. semenstribus decuriis* quam recepi interpretatio optime se habet, sive grammaticam spectamus sive religionem, velut etiam Graeci amphictiones Pylas conveniebant bis in anno. nam semestres solent esse ἑξαμηνιαῖαι, rarissime sunt ἡμιμηνιαῖαι. pertinent autem haec ad sacrum quod tabula II B enarratur factum pro gentibus foederatis, inter quas Clavernia bipertita et Casilas tripertita fuere, eaque partium inaequalitas etiam numerorum in hac pactione diversitatem effecit. verum satis difficile est interpretationi illi conciliare quod tab. I B 42 extat *sehmeniar* ab eadem *sehmenia* derivatum, quod qui possit enodari, suo loco dicetur, nunc obstare eam scripturam moneo quo minus διχομηνίαν accipiamus. nam *h* in I et II B plerumque etymi causa scribitur (*erahunt* pro *erafont, staheren* pro *staie-, ahtimem* pro *aktim*), non otiose adstruitur vocali longae (semel *amprehtu,* numquam *persnihmu*).

versu 12 *pelmner,* quod et forma sua et loco nomen esse appellativum probatur, a *pulmento* non longius distat quam *tegminis* a *tegumento,* errantque qui pulmentum cum pulte confundunt homines nec pauci nec inlitterati, quoniam praeter pultem ac panem quod essitabant pulmentum vocabatur, primum holera arborumve fructus, deinde maxime carnes animalium. velut Caelius Aurelianus quod dolore capitis aegrotantibus dari volt pulmentum, modo betarum olivarum ovorum est, modo piscium turdorum capreae, modo carnis porcinae vel ut breviter dicit porcinum. in latina versione siquis aegre fert carnes parum certo ac definito nomine notari, substituat licet pulpam vel pulpamentum quod ipsum idem ac pulmentum esse Bentleius in Terenti Eunucho III 1, 36 arbitratus est. verbum Vmbris fuit non absimili specie *pelsatu:* porci succidanei in fossa positi pelsantur ad extremum tab. VI B 40; catulinum sacrificium postquam totum peractum est, mactata hostia prosiciaeque crematae, postremum pelsandus fieri ad aram catulus iubetur II A 43; oves quibus in arcis lustratione post portam tertiam operatur sacerdos facit pelsandas

I A 26, item in arvo ovem III 32, denique perlitationis causa arietem II A 6; catulo et ovi, quae sola ex his sacrificia accuratius describuntur, non *erus* tantum sed etiam *tefra* quae incenderentur antea desecta sunt, huic duo illi septem, ut carnis putes non ita multum relictum; eae hostiae quarum carnes hoc decreto distribuuntur, in tabula II B nec pelsari feruntur nec pelsandae curari. pellis detractae notionem cum plurima sacrificia recipiant, tamen illud quod primum memoravi prorsum repudiat. omnia comburi ex toto sepelirique quo minus credas nihil obstat, immo quod pes catuli servatur tamquam os resectum, hoc illum finem videtur portendere.

sorser et *cabriner* inter se contraria sunt. cum hoc aperte sit *caprini* cumque semenstribus decuriis ex tabula II B pateat nec imperatam ullam hostiam fuisse nec sacrificatam pro foederatis cunctis de communi praeter suem et caprum, certum est in primis illi vocabulo latinum congruere *suilli*, tam certum ut hoc uno loco inniti oporteat ceterorum quibus idem vocabulum legitur enodationem omnium. in *suđum* igitur, ut veteres Vmbri scriptitant, media littera quam per *rs* posteriores exprimunt itemque ego transcribo, latinae oscaeque *l* respondet; quemadmodum *arsir alius allo*, *famersia famelia famelo*, alia in tribus his dialectis usque quaque parilia tamen illa parte disiuncta sunt, sic pro *sorso* latine licet dicas *sulum*. cum brevis esset *u* vocalis, fusco colore adfecta et obtunsa pronuntiando degeneravit in *o*, ut nurus in norum. non tantum adiectivum hoc Vmbris fuit, sed etiam appellativa potestate parvos sues denotavit vel *suculos*, quod nomen ab illo satis prope abest cum auctum sit syllaba una quam *homunculus* accepit in deminutivis, non accepit *homullus*. pariter ab equo equilus descendit vel eculus. eius modi *suđuf* id est porcellos scito eos esse qui porriciuntur tab. I A 33, Arvaliumque fratrum consuetudinem memento porcilias piaculares et porcas piaculares nullo discrimine vocitantium (in synopsi Henzeniana p. 20 et 21). hi a porciliis denuo derivarunt extas porciliares, non aliter a sorso Vmbri vesticiam sorsalem.

partes scripsi, cum tamen pacti formula dubitationem adferat, *vef* illas umbricas utrum viri boni arbitratu dispensatas an iusto exactas pondere credamus. hoc quidem utique ignoratur. plenum nomen *vef* videtur casu quarto multitudinis, non nota longioris ac bipertiti. a vehendo Romani mensuram quandam nominarunt ligna faenum fimum definientes vehibus, sed enim significatu *vef* diversissimas fuisse elucet. *porcinae pondo sex, caprinae pondo decem* Vopiscus vitae Probi cap. 4, verum *pondo* vidisti Iguvii nota romana scriptum *p*. *partes* interpretanti favet quod I B 29 legitur enuntiatum: vascula *vetu* atra alba, nam et simillimi verbum soni est et divisionem facit color alter alteri oppositus.

pretra a prae, ut *postra* a post. 'iamque hos cursu, iam praeter it

acnu vef X cabriner vef V, pretra | toco postra fahe, et s̀esna ote a. VI. Casilos dirsa herti fratrus | Atiersir posti acnu farer opeter p. VI agre Casiler Piquier ſ Martier et s̀esna ho-

partes X, caprini partes V, priores | tuccas, posteriores confectas, et cenam aut a. VI. Casilas det oportet fratribus | Atiediis in agonia farris boni p. VI agri Casili Picii ſ Martii et cenam hominibus

illos' proprie fuit: prior his et illis. memorabilis fabri error qui primo *preta* insculpserat cum haesitaret lingua in gemina *r*: graece δρύφακτοι pro δρυφράκτοις, latine *praestrigiae praestigiae* (ann. Fleckeiseni a. 1872 p. 109).

versu 13 *toco* sine dubio aequiperant *tuccas,* carnes sale conditas et induratas, unde *tuceta.* nullius autem carnis quam suillae notior est salsura, id pecus Varro scribit de l. l. V 110 primum occidere coepisse dominos et ut servarent sallere. glossarium Philoxeni *tucca* κατάχυμα ζωμοῦ. scholiasta Persii 2, 42 *tuceta apud Gallos cisalpinos bubula dicitur caro condimentis quibusdam crassis oblita ac macerata, et ideo toto anno durat. solet etiam porcina eodem genere condita servari. aut assaturarum iura. hinc Plotius Virgilii amicus in eadem regione est nominatus Tuceta.* in his confusa sunt tucca et tuceta, ad illam prima et postrema spectant, ad haec ea quae ex Apicianis VII 271 ss. emendavi *aut ad saturarum iura,* de Plotio Tucca idem Iohannes Lydus tradidit de magistr. I 23. apud Apuleium met. IX 22 in cenam saliarem pulmenta recentia tucetis temperantur. plura de hoc pulpamento Iahnius Persii p. 129 et Hildebrandus Apulei p. 90 (ad II 7) disputarunt. Feltriae Veturius Nepos donavit collegio pecuniam ut post mortem sibi facerent natalia *tur(e) tuc(ca) vin(o)* CIL. V 2072. *taxea* gallice vocatum esse laridum fertur apud Isidorum orig. XX 1, 24 qui adposuit Afranii versiculum 'Gallum sagatum pingui pastum taxea', haec eandem quam *toco tucca* manifestat originem. mansit Hispanis *tocino* (Diez lexici Rom. II p. 185[4]).

caprinas partes dare fratres debent *fahe* quod item nomen mihi videtur sine *f* casuali scriptum, dictum fortasse a factura similiter ac vehes a vectura. *facere fieri* in re culinaria, in praeparatione ciborum omnis aetas frequentavit: *quem vultis in cenam statim fieri?* rogat Trimalchio cum tres sues convivis ostendisset (Petronius sat. 47), *noverunt omnes pistorum dulcia facta, noverunt multi crudelia facta cocorum* ex ambiguitate captans lusum Vespa (AL. 199, 50). intellego igitur quae tucetis Apuleius commisit recentia opsonia. Arnobius VII 25 opiparas deorum dapes ridens cupit discere *quid cum pultibus deo sit, quid cum libis, quid diversis cum fartibus confectionis iure multiplici atque impensarum varietate conditis.* in titulo Ceo CIG. 2360 cum carnes sacrificii

monus duir, puri far eiscurent, ote a. VI. | Casilate dirsans 16 herti frateer Atiersiur sehmenier dequrier | pelmner sorser posti acnu vef XV cabriner vef VII s. et | šesna ote a. VI.

duobus qui far arcessierint aut a. VI. | Casilati dent oportet fratres Atiedii semenstribus decuriis | pulmenti suilli in agonia partes XV, caprini partes VII s. et | cenam aut a. VI.

ad pondus viritim dividantur, partim ὠμά partim ἐκ τῶν ἐγκοιλίων adsignantur tanquam farcimina. sed cum farto *fahe* qua ratione conecti possit nondum perspicio.

leges collegiorum romanas valde suadeo ut cum umbricis istis conferas, quo melius et formularum consuetudinem et res ipsas pernoscas. Lanuvii quinquennalis diebus sollemnibus ture et vino supplicat et oleum collegio in balineo ponit prius quam epulentur, Iguvii flamen fratribus cum sacris *vepurus felsva* praebet; Lanuvii magistri cenarum ponere debent vini amphoras singulas et panes assibus binis *qui numerus collegi fuerit,* in umbrico collegio distributio fit mercedis *pusti kastruvuf;* magister qui erit ad cenam faciendam neque fecerit, multam inferet arcae statutam, adfertori suo quoque tempore multa constituetur. tam similia vides quam dissimilia. quod in Lanuvino collegio quinquennalis ex omnibus divisionibus *partes* duplas, scriba *partes* sesquiplas accipit, eo non ausus sum uti ad interpretandas *vef* V B 12, ibi enim in superioribus hae partes definitae sunt. verum feriis latinis ex Albani montis sacris populi foederati suas partes, μέρος τὸ τεταγμένον petentes simpliciter carnem dicuntur accipere.

TABVLA I ET VI

MONTIS LVSTRATIO

Expiationem arcis et tabula I umbrice et tabula VI litteris latinis scripta enarrat, sed haec quam illa plenius. qua re sextam tabulam enarrabo et in prima ac vetustiore quae differunt adnotabo in commentario.

Este persclo aveis aseriater enetu, parfa curnase dersva, peiqu peica merstu. poei angla	Istud sacrificium avibus observatis inito, parra cornice prospera, pico pica legitumo. qui oscines observa-

VI A 1 *istud sacrificium, este persklum.* nam *este* ubique adiectivum neutri est casuali littera detrita attenuataque vocali pro *esto* ut in masculinis latinis *ille iste.* rarius sequentia id pronomen quam antegressa monstrat, VI A 57 *este esono fetu* sacrificium supra scriptum, II A 2 *estu esunu fetu* sacra infra scripta. cum rerum divinarum nomina apud populos maxime cognatos plurimum discrepent, tum *peršklum* non habet in latinis quod respondeat. dictum a *pers-* unde eidem Vmbri *persnimu* aliaque traxerunt, Osci *pestlom* loci sacri, Marsi *pesco* sacrificii cuiusdam nomen, cognatumque latino precandi verbo et preces significat singulares gestumve precantis (VII A 21) et totam supplicationem (sic III 21 *ad persklum vocato* velut cooptatum fratrem Arvales *ad sacra vocaverunt*). haec qua mons lustratur supplicatio quo iure *iniri* dicatur, patet vel ex locorum quae adeuntur multitudine: 'iubet et totam pavidis a civibus urbem ambiri et festo purgantes moenia lustro longa per extremos pomeria cingere fines pontifices' Lucanus I 592.

in tabula I cum auspiciorum ritus non narrentur, ne nomina quidem auguralium avium memorantur: *avibus observatis inito anticis posticis.* recentior autem tabula pro anticis et posticis avibus parram cornicem *dersvaf* quae infra certos fines observentur, et picos *merstof* qui supra substituit, eadem posteriore hoc vocabulo quaecunque captari oportet auguria complectitur. fuit qui compararet Pauli glossam *meltom meliorem dicebant,* eaque vox nec ab auguriis romanis aliena (Festus in *sinistra,* Statius Theb. III 508) nec umbricae sententiae plane dispar.

aseriato | eest, eso tremnu serse arsferture ehveltu stiplo: aseriaia parfa dersva, curnaco ders-

2 tum | ibit, sic in tabernaculo sedens flaminem iubeto stipulari: 'observemne parram prosperam, cornicem

verum satius est consistere in Vmbris, quibus cum *meďs mers* ius dicatur, *merstom meerstom* apparet esse iustum legitimum. *merstaf aveif* Vmbri sic optant ut Aeneas *tu rite propinques augurium* (Vergilius X 254). itaque *meďs* conferendum censeo cum μήδεσιν, cum modestia et moderamine, aequarem cum ea parte quae prior est in summi magistratus nomine *meddix*, nisi in uno titulo ab Oscis id scriptum *metd.* extaret, sed enim *pru medicatud* et pro iudicato idem est planissime. *dersva*, I B 13 *tesvam*, ut *r* et *s* discretae fuerint natura neque in unam quasi *ď* vocem compressae, optima impetrativi generis auguria videtur significare, bonas aves quae non admittant tantum sed secundent. origo verbi valde obscura, *darus* δόσις Philoxenus si tamen mendo glossa caret, ex hoc *dersva* fiunt tanquam dativa, obscuras addo Hesychii glossas δροιόν καλόν Κρῆτες, δροόν ἰσχυρόν Ἀργεῖοι quae forsitan ad δρᾶν pertineant, strena quod Plautus nomen cum bona scaeva copulat, et strenua unum est.

2 expiaturus arcem adfertor in auspicium augurem adhibet more romano. is observat aves *anglaf*, quas olim putavi nominatas esse ut Διὸς ἀγγέλους (cf. hymni Cer. Hom. 46), internuntias Iovis (Cicero de div. II 72), praesertim cum nuntiandi verbum proprium fuisse disciplinae auguralis nossem et a Martiano Capella II 153 Angelum relatum in deos medioximos, per quos vaticinia ac prodigia componerentur, non diversum a genio hominis, fidissimum animi custodem et cogitationis arcanae nuntium. verum iterum satius existimo continere nos intra fines Italorum. *anglar* vel *anclar*, nam utroque modo scribitur, latine sunt anculae, nasali inhaerens gutturalis mollescere coeperat ut in *ivenka ivenga*, ut in ninculo singulis, trecentis quadringentis. Paulus F. p. 17 'antiqui anculare dicebant pro ministrare, ex quo di quoque ac deae feruntur coli quibus nomina sunt anculi et anculae'. femininum genus magis versatum esse in usu conicias ex ancilla, divino ministerio aptatum verbum mensa anclabris et anclabria vasa demonstrant. per *g* scripta fertur glossa *angla* ὄγες τράπεζαι τρίγωνοι ὡς Νέβιος in qua O. Muellerus *anclabres* τράπεζαι reposuit, vereorque ne Martiani loco isto, quo uni cuique superiorum deorum singulos inferiores deservire docemur, anculorum memoria cum angelo permixta sit. *anglaf* igitur Vmbri oscines tanquam famulas divinas vocasse videntur.

sedere auspicantem fas fuit, *secundum augures sedere est augurium captare* Servius Aen. IX 4. veteres Vmbri quod *zeďef* pro *serse sedens* scribunt (I A 33 = VI B 41), sibilum quem Graeci perdiderunt viden-

va, | peico mersto, peica mers- 3
ta, mersta avvei, mersta angla
esona. arfertur eso anstiplatu |
ef aserio: 'parfa dersva, cur-
naco dersva, peico mersto, peica

prosperam, | picum legitumum, picam
legitumam, legitumas aves, legitumas
oscines divinas?' flamen sic instipula-
tor | eas observari: 'parram prosperam,
cornicem prosperam, picum legitu-

tur ad eam flexisse lenitatem cui in mediis vocabulis post nasalem indulsere. similiter Falisci *de zenatuo sententiad* et *Zextoi fi*. Graeci ἕδος ἕνην ἕκτον. proximus adfertori sedet augur in tabernaculo, ut Latini aiunt, ut Vmbri, *tremnu*. quod nomen sicut *Samnium* a *Sabinis* descendisse a *treb-* puto, quod verbum versu 8 legitur *pufe arsfertur trebeit* ἔνθα ὁ ἱερεὺς διατρίβει. principium tamen ut tabernaculo taberna, sic illis trabs tignumque, unde Osci in ephebeo Pompeiano *tríibúm ekak* id est *domum hanc* et in Abellano cippo *tríb-arakavum, aedificare*. ablativus cum positus sit solus, cautius interpretari voles: de tabernaculo, ex illo loco pronuntiato sedens, qualem vim *domo* habet vel Plautinum *quasi saxo saliat*. vereor ne non vere. nec *tremnuto* scriptum est nec *tremne*, ut ea regione sedens, in eam versus augur proloqui iuberetur qua flamen *trebeit*, lege adnotata ad III 22.

aseriaia. licet per grammaticam interpretari *observem*, licet *observet*. hoc si probas, tertia persona qua augur inducitur suspensa est ex *stiplo* stipulantisque voluntate. illud praetuli, quia v. 3 et 16, ubi *eso* praemittitur, relata ipsa verba loquentis videmus: sic augur flamini praeito quid stipulari debeat. grammatici discriminis tenuitas quia non commovet sententiam, finalis littera utra libet omitti potuit. *stiplo* ex *stiplaum, stipulare*. 'ἐπερωτῶ consulto interrogo *stipulo*, ἐπερωτῶμαι promitto spondeo *stipulor*' lexicon Cyrillo adtributum, volgo dicebant pecuniam stipulatam. 'condicio ipsius augurii certa nuncupatione verborum dicitur, quali condicione augurium peracturus sit' Servius Aen. III 89, quae res Romae legum dictio appellabatur.

3 *avvei*: tanto plus excusationis Ennius habet quod hexametrum ann. 97 V. ab *avium* tanquam longis syllabis duabus exorsus est. ex *anstiplatu* praesidii aliquid existit instipulandi verbo latino, cuius duo proferuntur exempla (Priscianus VIII 21 p. 388 H.), unum nuper oblitteratum est (Pl. Pseud. 1069).

4 *ef aserio*. *ef* et *eaf* Vmbri ut Latini *em im* et *eum*, formam enim similitudinis dederunt litteris studia doctorum. certe genus avium non distinctum est, masculinum an femininum. infinitivus quod activo genere expressus est — nescimus autem passivi infinitivum num uno verbo potuerint includere — cum graeca consuetudine congruit λεγέτω φυλάττειν τοὺς οἰωνούς.

mersta, mersta aveif, merstaf ⌈ anglaf esona mehe, tote Iioveine, esmei stahmei stahmeitei'. sersi pirsi sesust, poi angla |

mum, picam legitumam, legitumas aves, legitumas ⌈ oscines divinas mihi, urbi Iguvinae, huic statui statuto.' sede qua sederit qui oscines |

5 *mihi* primum poni par est. ita Cato in lustratione agri *duis bonam salutem mihi domo familiaeque nostrae* cap. 141, Scipio precatur *mihi populo plebique romanae* apud Livium XXIX 27, 2 et 4, ibidem XXXI 7, 15 sacrificans consul *mihi senatui vobisque* populo romano *sociis ac nomini Latino classibus exercitibusque nostris bene ac feliciter.* at enim cultiora ac delicatiora veniunt saecula: in fratrum Arvalium actis a Tiberio ad Domitianum *mihi* magister extremum dicit, postea non dicit usquam (p. 8 Henz.).

stahmo fictum ab stando ut status vel statio, σταθμὸς non modo locum indicare videtur auguriis reive divinae statutum, auguraculum enim et arx minus commode post urbem Iguvinam collocatur, sed constitutionem eorum quae peragentur sacrorum universam loca tempora res homines comprehendentem. additur *stahmito* formularum ritu antiquarum ac religiosarum, ut pater patratus, augurium augustum, ius iurandum. nescio an nominis vicem hoc ipsum obtineat versu 8.

pirsi et *erse* vel *piře* et *eře* ablativi sunt a *pi* et *e* pronominibus ducti eodem modo quo *puře* V A 7 a *pu* declinatum dixi. *pirse* et *purse* sic differunt ut in prisca latinitate *quis volet* et *qui volet.* hic unus est et singillatim designatus, illius in locum successit *quisquis* aut *siquis.* ex praegresso sedis vocabulo efficitur *sesust* esse *sersust sederit,* ex hoc porro *andersesust intersederit,* Latinis illud quidem non magis usitatum quam *anter vakaze intervacatione* (I B 8. VI B 47), ex hoc denique *andersistu,* etsi litterae non impediunt quo minus pro *intersistito* accipias, tamen eiusdem esse illius verbi imperativum. et quod *sersitu* pro *sedeto* invenitur VI B 41, aut inaequalitas haec fuit sermonis modo plenam efferentis vocem modo comprimentis, quemadmodum nunc *dirstu* et *facia* nunc *ditu* et *feia* sonant latina *dato* et *faciat,* aut *sistu* et *sersitu* tantum inter se distant quantum *sidito* et *sedeto.* ac posterior haec ratio longe praestat, qua non modo litteris melius consulimus sed etiam sententiae, omnis enim ut vetetur interventus, sessionis vocabulo momentum adici oportet illud quod *adsido possido* habent, non habent *adsideo possideo.* Latini res inter se dissidere et distare fere aequo numero dixerunt, in simili spatiorum ac regionis descriptione Vmbri ex motu quietem praetulere sedentariam, ut infra exponam in tab. III.

6 *mugare* deest Latinis: significatu propius quam mugire *muginari* est quod Nonius p. 139 interpretatur murmurare, cf. μυγμόν, muttum γρῦ, mussare. interdicitur nequo silentium sonitu, nedum voce rumpatur.

aseriato est, erse neip mugatu
nep arsir andersistu, nersa covr-
tust, porsi angla anseriato | iust.
sve muieto fust ote pisi arsir
andersesust, disleralinsust. |

Verfale pufe arsfertur trebeit
ocrer peihaner, erse stahmito

observatum ibit, ea nec muttito
nec alis intersidito, donec revor-
7 terit qui oscines observatum | ierit.
si muttitum erit aut quis alis
intersederit, inritum fecerit. |

Templum ubi flamen versatur
arcis piandae, id stativum sic fi-

nersa compositum est ex *ne-đa* similiter ac latina *nedum* et *quondam*, temporis huius significandi causa inverso ordine Latini fecere *doni-cum*. idem valet Vmbris eandemque structuram recipit *arnipo* quasi *ad-ne-quom*, nam ablativus si esset par latinis *quoad* et *adquo*, extremam vocalem *u* legeremus. negatio illis particulis evidenter mixta rem futuram quasi nondum factam ac tantisper a vero aversam inducit. ideoque volgus latinum etiam pro *quandoque* dicebat *quandone* (Orelli 4370, ann. inst. arch. a. 1868 p. 190), quod aliquando futurum esset id esse aut fuisse ad illud tempus negans.

latine copia nulla est imitandi in relativo pronomine quod tabula umbrica expressit discriminis: postquam enim scriptum est *poi qui*, iam idem ille sic denotatur *porsi qui-de*, qui quidem, ὅσπερ aut ὅς δή.

7 silentium augur si non servaverit aut si alius intervenerit, auspicium diremerit. sic enim necesse est explanari verbum ab ea ipsa praepositione incipiens *disleralinsust*. de media parte ne hariolari quidem quicquam audeo, quoniam *delerus* suum significatum ab alia accepit praepositione, tamen lerae et αὔλακι inhaeret notio recti ac rigoris, 'dirigere apud Plautum invenitur pro discindere' Paulus F. *disleral-* similia habet in latinis feralia laralia coniugalia, ducenta alia. hinc verbum quasi *disleralire*, nam *-insust* futuri exacti terminatio est plenior, quam dilectu satis miro Vmbri non adhibuere verbis nisi compositis, quam exempla alia probant mutatam in mollius esse ex *-inciust* itaque coactam ex *-inco* (cf. *prop-inco longinquom*) et *fust*.

8 digreditur oratio ad templum designandum. id *verfale* appellatur quod effatum est ab augure, finitum conceptis verbis (Varro l. lat. VI 53 VII 8). et cum aliorum auspiciorum causa templum aliter et concipiatur et constituatur, accedit genetivus *verbale ocris piandi*. tum pro ablativo *erse* ut supra putare, quamvis placeat *in ea* in arce *statutum*, constructio verborum me prohibet, nam *ife* flagitatur aut *esmei* aut praepositionis adminiculum, nominativum igitur neutri agnosco (*erse eđek* id, *ere erek* is) et pronomen cum verbo proximo adiectum esse opinor ad explanandum superius enuntiatum absolvendumque: locus effatus in quo tabernaculum capitur arcis piandae, is locus constitutus sic determinatus est.

eso tuderato est: angluto | hondomu, porsei nesimei asa deveia est, anglome somo, porsei nesimei vapersus aviehcleir [est, eine angluto somo vapefe aviehclu todcome tuder, angluto hondomu asame deveia todcome | tuder. eine todceir tuderus seipodruhpei seritu. |

nitum est: ab angulo | imo qui proxume ab ara divorum est, ad angulum summum qui proxume ab sellis auguralibus [est, et ab angulo summo ad sellas augurales ad urbicum finem, ab angulo imo ad aram divorum ad urbicum | finem. et urbicis finibus utroque vorsum servato. |

9 *hondomu* infimo, ut *hondra hutra* infra. idem Osci tenuerunt vocabulum, *nip huntruis nip supruis* in devotione Vibiae mus. Rhen. XXXIII p. 35. *nesimei* proxime, Osci *zicolois X nesimois* diebus X proxumis. illud Vmbri paullo aliter ac Latini accommodant ad casum sextum. *asa deveia* a divis cognominata non temere credetur maxima fuisse; in Oscis *deivaí Genetaí* sed *Anagtiaí diíviíaí* (mus. Rhen. XXXVII p. 643); latine *dius* deivom simul et divium complectitur. tum pro *vapersus* sellas nominavi. nam *vapers* quid sit discimus ex tab. III 7, ubi auctor post quam legitime creatus est, prius quam vota pro fratribus nuncupat, honorem et officium suum his verbis scribitur auspicari: *tum auctor vapeđe collegii sidito.* suggestum igitur aliquem soliumve intellegimus, in quo magistri ac praesules sederint, potestatis ac dignitatis insigne. de etymo haereo: fuit cum de *va dva* et *ped* cogitarem, quod duobus pedibus fultum solium fuisset (cf. monopodia tripodes al.), neu quis *dupursus* opponat dictum pro bipedibus, priscorum nominum secundum notiones etiam soni variantur. verum adversantur opinioni illi maxime notae sellarum curulium et ceterarum figurae pedibus bis binis insistentium. itaque ea potius ratione fictum opinor qua σκίμποδα, fortasse a *vas vak-* quod caruerit pedibus. Romae quidem auspicii causa sedebant in sella solida, quae non excavata nec perforata globi instar tota esset, de qua Verrius et Festus monuere in *solida sella* et *silentio surgere.* Arvales in tetrastylo suo subselliis considebant.

12 templum in arce factum est, in templo tabernaculum est et flamen, augur de sede sua prospectat urbem pomeriumque et quod supra patet caelum liberum. id ex limite in arce tracto, censeo autem nomina aliena inmiscendo rem conturbari magis quam explicari, contemplanti videtur dimidiatum. nam qua limitis in solo arcis angulus summus et auguraculum, ea pars urbis est superior, qua infimus angulus et ara, ea inferior. finem facit his regionibus auspicioque in dextram et sinistram urbis circuitus qui iam determinatur aedificiis locisque certis quae oculi ex arce conspicere potuerunt. pleraque deorum sunt ut Vesticii cognati cum Vesta et *vesticia* sacrifica, Rufri cum Robigo, Noniae cum Nona, Salii cum

Tuderor totcor: vapersusto 12 avieclir ebetrafe, ooserclome,	Fines urbici: ab sellis auguralibus ad ostia ad ooserclum ad

Salisubsulo, Padellae cum Patella vel Panda. Miletina similitudinem quandam gerit graecorum nominum placabilitatem gratiamque significantium et osci *Meelíkiieís.* Hoius potest idem esse qui infra *Horsius* extrita *rs* id est *d* ante semivocalem, ut Romae modo *Vedius* modo *Veiovis* appellatur. hominem credi licet civem magnificentius habitantem aut conditorem loci Nurpium, dubito tamen an hic quoque deus sit ut Rufer, quem ipsa nominis forma eximi iubet ex numero civium. quod si ita est, omnia loca religiosa sunt aut publica.

tuderor masculino genere, supra neutro *tuder.* sic hoc specum et hi speci, hoc iugerum et iugeribus, in Minuciorum sententia *ibi terminus stat* et *ibi termina duo stant* (CIL. I 199) al. *ebetras* exitus mihi sunt, dictae ab *e* et baetendo: portae foribusve numerus convenit plurativus. idem verbum videtur sed vitio adfectum sive pronuntiationis sive inscriptionis VI B 53, ubi vetus exemplar tantum *cum venies in Aquiloniam,* novum *ubi in Aquiloniam hebetafe venerit* id est ubi campum intraverit. *ooserclom* fortasse ab *ob* et *seri-* tanquam observaculum. *presolias* compositae ut praecordia, a *prae* et solo dicta quaedam superficies. *vasirslom* potest esse area, locus purus tanquam vacellum, quoniam *vasetom* scribitur praeter *vašetom* et *vestisia* aliaque multa. *ad murcim* Romae in circo cur vocaretur, Varro l. l. V 154 et Procilius frustra quaesierunt, quamquam ab eo deae quoque inditum erat cognomen. *tettom* promptissimum est interpretari tectum: etsi enim veteres Vmbros ex analogia concludas elaturos fuisse *tehtom,* recentiores non video fecisse *ht* nisi ex *ft,* atque in latinitate rusticana tam *vittoria* prodiit ex victoria quam *vitoria*: ignoratur origo Tettiorum. finit pomerii hanc partem prax pracata: sic Latini fossam fodi dicunt et muniri moenia. communis fortasse origo si a *perc* descendit *perskum* verbo est, quod ter invenitur cum *postro* iunctum resque ante admotas retro agi et reponi indicat, tum *compescere* et *dispescere* latinis. nec pergulam omittam, quae solet esse proiecta in viam ante aedes taberna, pro qua preculam dixisse oratorem Placentinum Quintilianus narrat inst. I 5, 12. nimis obscura Hesychii glossa πράκες, nec quantum quidem intellegitur umbrico verbo adfinis. locum saeptum Romanenses *parco parc parque,* Theotisci *pferch* vocant, quod nomen unde sit ductum adhuc parum exploratum est. ad munimenta urbis praces quin pertineant non dubito: numeris a Pompeianis turres notatas novimus interque turrem XII et portam Sarnam ibi habitasse Adirium; Romanis procestria Aelius aedificia esse dixit extra portam, Artorius propugnacula quibus pro castris uterentur (ex Festo Paulus).

presoliafe Nurpier, vasirslome, | smursime, tettome Miletinar, tertiame praco pracatarum; vapersusto avieclir carsome | Vestisier, randeme Rufrer, tettome Noniar, tettome Salier, carsome Hoier, pertome Padellar. ⸢ hondra esto tudero, porsei subra screihtor sent, parfa dersva, curnaco dersva seritu. subra esto | tudero peico mersto, peica mersta seritu. sve anclar procanurent, eso tremnu serse | com-

praesolias Nurpii ad vasirslum | ad smursim ad delubrum Miletinae ad tertiam pracum pracatarum, ab sellis auguralibus ad fanum | Vesticii ad randem Rufri ad delubrum Noniae ad delubrum Salii ad fanum Hoii ad ianum Patellae. ⸢ infra istos fines qui supra scripti sunt, parram prosperam, cornicem prosperam servato. supra istos | fines picum legitumum, picam legitumam servato. si oscines cecinerint, sic in tabernaculo sedens | man-

13 *carsom*, quoniam *carsitu* idem est quod καλείτω *calato*, ad *calom* redigo fanumque interpretor *cellam* comparans et ante quam Pompeis via terminata est *kaíla Ioveís* et quo nomine haud raro Graeci sacella vocant καλιάδα aut καλίδιον, etsi haec vocabula minime contendo eodem omnia genere esse prognata. Rufri numen non colitur in aede aut fano, Rubigo Romani dicarant lucum (Ovidius f. IV 907 cum Merkelii adnotatione p. CXCI), qualis notio non difficile ex radicium et ῥαδάμνων etymo extunditur. *pertom* ut nomen ostendit, pervium transitoriumve tam aptum Padellae existimabimus quam ianum deo Patulcio, semper patuisse Romae fertur porta Pandana: portum Placidus exponit domum vel ianuam, interdum porticum.

15 aves augurales aut oscines esse aut praepetes, has aut superiora tenere et praepetes vocari proprie aut inferiora et dici inferas Servius narrat Aen. III 361, consentitque cum eo Nigidius apud Gellium VII 6, 10. ὁ δρυοκολάπτης οὐ καθίζει ἐπὶ τῆς γῆς Aristoteles.

16 *cecinerint*, Vmbri *procanurent* sive ulterius tempus respicientes, ut Latini cum praecini futura dicunt et prodigia, sive praesentius, ut Latini cum profata et pronuntiata.

17 de sede sua auspicia augur istis verbis nuntiato, *combifiatu*. in vetere tabula *kumpifium* non narratur nisi flamen sive auspicio procurans dum kumpifiat in auguraculum, sive sacrificio dum in locum aliquem kumpifiat ut adoleatur. tamque prope ad edicendi imperandi curandi verba illud accedit, ut sine particula coniunctivum modum accipiat, cum post *carsitu* id quod facit vocatus inferatur per particulam. recentiora aera *combifiom* non modo flamini adscribunt sed etiam auguri, praeterque ceteras structuras etiam hanc admittunt *combifiare oscines, prosperas* quae non observationem magis quam renuntiationem impetrataque de captantis sententia auspicia comprehendit. origo verbi eo obscurior est, quod

bifiatu, arsferturo nomne carsitu: ʻparfa dersva, curnaco dersva, peico mersto, peica meersta, | mersta aveif, mersta ancla eesona tefe, tote Iiovine, esmei stahmei stahmitei'. Esisco esoneir seveir | popler anferener et ocrer

dato, flaminem nomine appellato: ʻparram prosperam, cornicem prospe-
18 ram, picum legitumum, picam legitumam, | legitumas aves, legitumas oscines divinas tibi, urbi Iguvinae, huic statui statuto.' Ad haec sacra omnia | populi lustrandi et arcis

primordium sumi potest vel *p* quam posteriores in syllabam antegressam reclinantes emollierint, vel *b* quam prior aetas extenuarit (cf. *adputrati arbitratu*). in re incerta molestum est persequi sonorum gradus et notionum per quos ad conventi (συμβάσεως) et, pace Romuli dixerim, combitiantis nomen speciemque mandati escendere liceat: tantum adfirmo, quemadmodum stipulatio non in uno homine consistit, ita combifianti semper esse aliquam cum altero qui dicto audiens sit ex compecto necessitudinem.

17 auspicia valent in uno eo qui petiit itaque nuntiantur nominatim. Q. Fabium auguris nomen Cicero de div. II 71, Manium pro vilico sacra faciente Cato r. r. 141 appellat. qualia exempla cum a lege abhorreant, interiectum est illud ut ante *parram* eqs. flaminis pronuntietur nomen. *carsitu* discedit paulum a *calato,* magis congruit cum calendis.

19 quae superior hic fertur populi lustrandi caerimonia, inferiore loco describitur, ibique VI B 49 flamen similiter *percam arsmatiam* vestemque insignem indui iubetur prius quam ignem impônat ac deferat. *perca* concinit omnino cum *perek-* osco quod idoneam ad terminandas vias mensuram significat, ergo *perticam:* ex contrario articulus idem accessit et abscessit in osco *petiro-pert* et latino *sem-per*. virgam insigne potestatis esse ideoque ea et magistratus uti et vates Servius memorat ad Aen. IV 242. Romae virgas flamines portabant pergentes ad sacrificia ut ab se homines amoverent, a commeatu et itinere dictas commetacula (Festi epitome). sacerdotibus auguribusque adtributi sunt saepe ramus baculus lituus. porro *arsmatia* manifesto dicta ab *arsmor* nomine, *arsma-* verbo. inter iuris sacri gravissima illud est vocabula ac vetustissima opinor, quae mores nostri non capiunt, vix capiet intellegentia. deos Vmbri precantur ut servent primum nomen Iguvinum, tum *nerf* qui sine dubio principes sunt ac magistri populi et Bantiae tanquam patricii Romae exclusi tribunatu plebei, simulque *arsmo,* deinde bipedes ceteros et quadrupedes, aut ne quid adfingam improbius, viros et pecora. non homines ita sed institutiones appellari cogitur ex precatione altera qua veniam dare deos volunt si arx igne tacta sit, in urbe *arsmor subator* sint. tanta non est hominibus primigeniis cum dis

pihaner perca arsmatia habitu. vasor verisco Treblanir, porsi ocrer ⌈ pehaner paca ostensendi,

piandae virgam imperatoriam habeto. foci ad portam Treblanam qui arcis ⌈ piandae causa adhibebuntur,

amicitia nec tam patienter deos ferre iniurias suas credunt, ut ignosci posse sperent piaculo quod ipsi ne cogitarint quidem luere. hoc igitur involutum oportuit illa sententia: siquid factum est piaculi nec rite expiatum, recidat ad nihilum. ad summam *arsmor* nomine sunt almi opinor, significatu θεcμοί, ritus patrii, omnis divini atque humani iuris nutrimenta. Graeci ἀδμεύειν pro ὑγιαίνειν ζῆν, ἀδμενίδας ἀτμένους pro servis vernis. almum Latini veteres numquam adhibuere extra divina, almitiem Philoxeni glossarium interpretatur αὔξηcιν ἀρχῆc, alimones Luxorius ex suo glossario didicerat esse patronos (AL. 19 p. 69, 9 Riesei). populus Iguvinus ubi lustratur, tres distinguimus gradus: primum enim peregrinis omnibus interdicitur ne intersint, tum populus lustrandus legitime constituitur (puta κατὰ φῦλα κατὰ φρήτραc) hac formula *arsmamini caderamini Iguvini,* denique absolutis precibus lustratus proficisci exercitus iubetur sic *itote Iguvini.* nec praetermittam in tab. II B *Adm̃une Iuve patre* ac deinde *Saçi Iuve p.* sacra facta pro gentibus foederatis, quorum vim numinum Ennianus declarat versus *o Fides alma apta pinnis et ius iurandum Iovis.* ab arsmando igitur *arsmatia* descendit per eum declinatum qui in Latio obsolevit, quoniam adiectiva maluere excrescere in *multaticum multaticium,* velut θεμιcτεῖον cκᾶπτον ut dictione Pindari utar. *imperatoriam* quod posui, et excusabitur eis quae disserui et corrigetur, nec enim imperii tantum sed etiam sacerdotii insigne fuisse demonstrant *arsmor subator,* religiones omissae. ceterum quod superiora augur peragit, haec flamen, flaminis autem nomen non commemoratur, ea de re dixi ad V A 17.

vasor, ut plebes latina loquebatur *vasi.* foculos qui gestentur adsequimur ex ignis mentione. nominativus adtractus est ad *porsi* (*pos-đe*), quae imparilitas orationis in monumentis vetustis satis frequens est. in sententia Minuciorum *Vituries quei damnati sunt, eos omneis solvei videtur oportere,* ubi politior aetas *Viturios* scripsisset, in lege Sullae *viatores praecones quei ex hac lege lectei s. erunt, eis viatoribus praeconibus magistratus tantundem dato,* CIL. I 577 al.

20 *paca* Vmbri quasi pactione, *causa* Latini quasi cautione sibi caventes de eo quod petunt. *pir pureto, ignem ignitus,* talia enim veteres plura finxere velut Caecilius *pugnitus.* in monosyllabo vocalis sonabat exilius, πύιρ Simonides dixerat. ignem Vestae nefas erat Romae ἀπὸ ἑτέρου πυρὸc ἐναύεcθαι (Plutarchus Numae 9), at Terminalibus in aram *ignem curto fert rustica testu sumptum de tepidis ipsa colona focis* (Ovidius f. II 645). humanae communitatis ac societatis prima inter prae-

eo iso ostendu, pusi pir pureto cehefi dia. surur verisco Tesonocir. surur | verisco Vehieir. |

Pre vereir Treblaneir Iuve Grabovei buf treif fetu. eso naratu vesteis: 'teio subocau

eos sic adhibeto, ut ignem ab igne accendendo inflammet. item ad portam Tesenacam. item | ad portam
22 Veiam. |

Ante portam Treblanam Iovi Grabovio boves tris facito. sic narrato libans: 'te invocavi in-

cepta numeratur illud *pati ab igne ignem capere* (Cicero de off. I 52), ad coniugem a nova nupta ignis in face adfertur a foco eius sumptus (Varro Nonii p. 112). *cehefi* sive *cefi* a καίειν κῆαι potius cum Caeculo quam unde *incendere succendere* ex *cendtu censu*, participium *cefu* sic ut *spafu* in tabula V, gerundium quoddam *cefi* sic ut *trahvorfi herifi pihafi* de quibus ibidem mentionem feci dubitans ad sextum an ad quartum casum revocarem, iam quia *m* nusquam apparet, discrepare in casu equidem cum *transvorsim certatim* statuo, conspirare cum *accensu accendendo.* coniuncta autem sunt *cehefi dia* in eandem sententiam qua Vergilius aestuantem Didonis amorem ostendens optime composuit *his dictis incensum animum inflammavit amore.* transitivum enim *dia* esse conicio ex graecis δαῖε δέ οἱ πῦρ γρηύς, ei .verbo cognatum et δαιέλιξιν et δαιδώχῳ *i* retinuisse ex diphthongo colliquefacta: nisi vero credere mavis, ut compositum fuit *pur-ditom pur-tiius*, ita simplex quod gerundiis adnecteretur *dia* fuisse praeter id quod dici solebat *dirsa teda, dia* pro *duat* vel ut *fuia* lat. *fiat, cefi dia* ad illud exemplum *cre-duat venum-duit.* nam ad sententiam satis est sane dandi vel faciendi verbum.

22 prae *veris,* Osci autem portam singulariter efferebant per idem nomen, Graboviis dis operantur, quos eam ob causam communem quandam cum moenibus originem habere suspiceris, γραβάν· βόθρον Hesychius. portae a locis quo via ducebat denominatae sunt ut Capena Romae, Piraica Athenis. Trebula non paucis oppidulis nomen erat, idem videtur atque germ. *dorf,* vicinos Iguvinis Trebulanos nullos novimus. Veiorum ex Tuscis celeberrima fama. Tesena plane evanuit, brevem vocalem mediam colligas ex *Tesonocir.* lustrantur portae ab utraque parte, nam moenia quidem per se sacra sunt, portae per quas cum alia tum mortui efferuntur, non sunt (Plutarchus quaest. rom. 27). Herculi anteportano inscripta arula in agro Mediolanensi extitit (CIL. V 5534).

vestis vel *vesteis* et *vesticatu* et *vesticia* artissime inter se cohaerent. VI B 6 *vestisia vestis* etiam si nomen ex praecedente *precator* aptum putabitur, tamen proinde consedere atque *vestisia vesticos* ibidem 25. ubi *vestis* scriptum est, non sequitur *vesticatu,* et vicissim ubi *vesticatu,* ante non legitur *vestis.* VI B 6 *precator vestisia vestis,* 9 *mefa precator* quo facto 16 succedit *vesticato atripursatu,* 25 *precator vestis* quo facto 36

succedit unum *atripusatu*. his examinatis intelleges *vestis* participium esse eius verbi cuius *vesticatu* imperativus est. non est passivi, debebat enim *vesticos* dici vesticatus et genus deponens male quadrat in imperativum illum et perfectum tempus sententiarum quas contuli similitudo aspernatur. ergo activi participium est praesentis, cuius modi *tedte* in tabula V esse docui, ortum ex *vestic-s vestiss*, cum declinationis charactera Vmbri oblitterarint ut Latini in *lubs*. iam *vesticom* Vmbris idem valere quod Latinis *libare*, quotquot eius verbi extant exempla probant: vesticant simpliciter, vesticant frugibus vasculis, vesticant in terram, vesticant in primo et medio sacrificio. graecam romanamque religionem testificatus a Vesta focique necessitudine sic appellatam libationem esse confirmo (cf. villam vilicam vilicare). inde porro emanavere Vesticii Sanci numen, cui si instaurata opus est re divina, omnium primo supplicant II A 4, et vesticia libamentum sollemne ac praecipuum. ea non est ex genere liquido tota, figitur enim separatim et infigitur hostiis succidaneis I A 28 et 31, distinguiturque II B 13 facta a nativa. sacram per se fuisse credas, nec enim precibus consecratur nominatim, quod contra fit in *mefa* quae cum illa miscetur, in vasculis in hostiis. multitudinem quandam continet, in partes enim dividitur, nec tamen numero modove certo definitam: nam quasi tantundem sit totum et portio divina, vesticia dicitur VI B 39, non ex ordine vesticiae *erus* dari. quae structura sane impolita quoniam maximas interpretum turbas effecit, moneo ut latinarum legum exempla respiciant talia *veicus Furfens. maior pars sei apsolvere volent liceto* (CIL. I 603) vel *eamque sortem apertam bracioque aperto litteram digiteis opertam* [*ferto* ubi cave putes conexam per *que* cum sorte litteram (ibidem 198, 52) vel denique *de maiore parte Veituriorum sententia* qua nullam novi orationem infantiorem (199, 31 iterumque 32). verum enim has syntaxis origines nemo dum plena observatione explicuit. ad vesticiam ut redeam, prope accedere eam existimaveris ad far pium et ex farre quam virgines Vestales faciebant molam castam. certe quod nomine arguitur prima ac potissima fuisse ad vesticandum, id convenit cum usu molae romano. sunt tamen, fateor, in his tabulis quae magis quadrare videantur ad religiones antiquas, si ex hostiis sumptum libamentum, cruda exta vel sanguen accipiamus, nec vesticia recensetur in sacrificiorum instrumento: Ἑστίας χῶρος μέρος τοῦ ἥπατος ἐν θυτικῇ Hesychius, proverbium Graecis erat Ἑστίᾳ θύειν ἐπὶ τῶν μηδενὶ ῥᾳδίως μεταδιδόντων, cuius causa fertur quod quondam Vestae cum facerent neminem dape participaverint. *vesteis* hic eam libationem indicat cuius adspersione bos consecratur. Cicero de div. II 37 quod dixerat *in ipsa immolatione*, statim idem sic definit *simul ac molam et vinum insperseris*, Dido Vergili IV 60 *tenens dextra pateram candentis vaccae media inter cornua fundit*, quod Servius non esse sacrificium narrat, explorari hostiam

suboco | dei Grabovi, ocriper 23 voco | divum Grabovium pro arce

utrum apta sit, Δημητρίους καρποὺς ἐπιρράναντες capiti victimae ac precati mactant apud Dionysium AR. VII 72.

22 *teio* nomen neutrum a *tu te* derivatum quod pro monosyllabis illis adhibebatur. item *tiium* Osci et pro se *siom*.

subocau suboco. prius verbum temporale esse constat, solum enim iuxta *tio* adponitur, nec neglegitur verbum nisi si adest ablativus rei deo mactatae. interpretantur igitur *precor preces*, sed ita qui dixerit non monstrant: apud Catonem est *bonas preces precor*, in Arvalium actis fuit *bonas*] *preces posco*, devotionis formula *precor veneror veniam peto* distat longius. tum infinite *multare* Latini, *moltaum* Osci, hinc Vmbri correpta diphthongo *molto*: num in modo finitivo quod *multo* illi, id hos prolixius vocasse *moltau* probabile est aut *moltavu*, quam scripturam tabula VII exhibet? immo vero *suboco* congruens est cum Latinis persona prima instantis, *subocau* alius temporis. ac futurum quidem et ideo reiciemus quod personas eius invenimus per *esse* effictas *ferest* et quod unum *subocau* concludit precationem. perfectum igitur est par latino *vocavi*, nisi quod extrema syllaba liquefacta est in vocalem (per quem gradum *gaudium* a *gavid-* venit) discriminataeque *a* et *u* in tab. VII in qua perpetua est *subocavu* scriptura, per vocem insiticiam (osce *moltavum* ex *moltaum*). falleremur sane, si perfectum Vmbri fecissent ut volgo credunt *pihafei* versu 29, at hoc ne potest quidem esse perfectum, qui enim incohans rem divinam homo ante quam porriciat deo audeat gloriose praedicare *piavi*? immo piabit aut saltem piat, participiale autem *pihafei* esse pariter atque *herifi* formatum supra declaravi. dubia ex dubiis quia non licet iudicari, melius est omitti oscum verbum *manafum*, quod etsi certum habemus congruere cum latino *mando*, tamen de tempore eius ac forma cum dixissem mihi non liquere (mus. Rhen. XXXIII p. 61 ss.) tum Buggius et Huschkius varie disceptarunt. composita sunt duo unius verbi tempora secundum cautam diligentiam quae in religionibus ac legibus valet (cf. *quibus curatores permiserunt permiserint*, *quae aedificia sunt erunt*, plurima alia), per quam Romani solebant adicere *quos me sentio dicere* (praeter consuetudinem *quam me sentio dixisse* in Varronianis l. l. VII 8 simulque *uti ea rectissime sensi*). eo ipso autem argumento non omnino respondere efficitur umbricis latina *invocavi invoco*, melius verti *adoravi adoro* (*veneratus oro* Valerius M. I 6, 13), quia perfectum tempus aliquam eius rei particulam iam absolutam indicat. verum dum etymon proferretur certius, nolui discedere ab sententia quamvis improbabili eorum qui ex *sub* et *voc-* ortum verbum esse coniecerunt. alius nuper vir gnarus *subplaco supplico* ita potuisse extenuari sumpsit *l* litterae fastidio, ego subuculam contulisse satis habeo, quam

Fisiu, totaper Iiovina, erer nomneper, erar nomneper; fos sei, pacer sei ocre Fisei, | tote Iiovine, erer nomne, erar nomne. arsie, tio subocau suboco dei Grabove. arsier frite tio subocau ſ suboco dei Grabove. Di Grabovie, tio esu bue peracrei pihaclu ocreper Fisiu, totaper Iovina, irer nomneper, | erar nomneper. dei Grabovie, orer

Fisia, pro urbe Iguvina, pro arcis nomine, pro urbis nomine; volens sis, propitius sis arci Fisiae, | urbi Iguvinae, arcis nomini, urbis nomini. sancte, te invocavi invoco divum Grabovium. sancti fiducia te invocavi ſ invoco divum Grabovium. Dive Grabovi, te hoc bove opimo piaculo pro arce Fisia, pro urbe Iguvina, pro arcis nomine, | pro urbis nomine. dive Grabovi, illius anni

Aelius Stilo testis est vocari quod dis detur ex alica et oleo et melle, id est libum sacrum, ϲουβίτυλλον Athenaei XIV p. 647^{d}.

24 *sancte,* umbrice *arsie.* cum saepe consonantia vocabula origine et vi differant, tum huic *arsie* nihil commune est cum illo quem v. 8 vidisti. ille *alius* ἄλλοϲ, hic divinae potestatis ac voluntatis consors ab alendo ut *arsmor* (quod invocatur et laudatur deus eo nomine, simillimum est latinum *almus*, *altus Apollo* Servio est venerabilis, Graeci τρόφιμον dominum appellabant, τὸν οἰκοδεϲπότην). ab *ad-* caeli aetheris arae vocabula Macedones incipiebant (Hesychius in ἀδῆ ἀδραιά ἀδίαϛ). caute denique subiectum est *arsier frite,* quod paene dixerim interpretari Symmachum (ep. II 83 Parei) *sancti animi tui fretu.* hinc Romani *di, vostram fidem,* hinc senex Plautinus *ibo ad te fretus tua, Fides, fiducia* aul. 678. declinatum *frite* est ut *lite.* pecoris magistri in Gratti cyneg. 437 'te primum, Volcane, loci, pacemque precamur, incola sancte, tuam ... liceatque attingere fontis, sancte, tuos' ter quisque vocant, ter pinguia libant tura foco.

25 generalem invocationem secuntur quae ad singulos boves pertinent preces: *te hoc bove macto,* sed omittitur verbum κατ' εὐφημιϲμὸν ut in Catonianis cap. 141. peracria piacula fortasse ideo quod ferrum subeunt peritura, acieris Romae securis aerea qua in sacrificiis utebantur sacerdotes, VII A 51 peracres iuvencae quas non sinunt effugere a caede.

26 quotannis cum arx lustretur, illius anni piacula deum precantur ut ignoscat. nominant autem prima omnium ignem ortum velut fulgure, quod nimis notum est piaculum quam ut egeat explicatione (sic Arvales expiant identidem *quod arbores luci sacri arduerint*), et neglectos ritus (Servius Aen. IV 646 piaculum admitti scribit *siquid in caerimoniis non fuerit observatum*). *orer illius* ab eo pronomine quod iam legimus in aere V *uraku ri* (*ad illam rem*) reperiemusque in exsecratione vetere vetusto more expressum *fetu uru* (*facito illo*), contra *illo illuc* Vmbris sonat *ulu* (V A 26. VI B 55), congruit igitur cum *ollo.* deinde *ose* convenire cum

ose persei ocre Fisie pir orto est, toteme Iovine arsmor dersecor | subator sent, pusei neip 27 heritu

quiquomque in arce Fisia ignis ortus est, in urbe Iguvina ritus debiti | omissi sunt, pro nihilo du-

anno ex adiectivo conclusi *usacio* (*usaçe* sibiloque extrito *usaie*) quod sub finem tabularum I B et II A quaesturae epitheton necesse est referri ad temporis rationem, a lege enim scripta in perpetuum distinguitur magistratus qui est et erit. in carmine Corfiniensi *usur pristafalacirix* deos veneratus precatur ut eant *uus pritrome* propitii, det *uus deti hanustu* Venus, quod mihi visum est intellegi posse magistratus tempus (mus. Rhen. XXXIII p. 279). de etymo conferenda opinor *usil* tuscum et *Auselios auroram*, de significatu λυκάβαντα, de utroque *horna*. *persei* etiam si cum *pir* constructum est, nihilo minus vi sua membrum regit utrumque, omninoque linguae veteres in huius modi adiunctionibus geminare pronomen fastidiunt. caerimoniae et ritus cognominantur *dersecor*, forsitan a *ders-* verbo quasi *datici*, quos quis dare damnas est, debiti ac iusti, similiter *dationem* infima latinitas et *dázio dace* romanenses populi tributum ac vectigal vocarunt, cf. tamen *dersva* p. 43.

27 *subator* omissi destituti. imperativus *subotu* infra B 25 capidem terrae admotam iubet deponi vetat tolli, nec differre mihi videtur nisi scribendi modo *subahtu* in lege antiquiore II A 42. verbum praeter *sub* nullum agnosco: Accius 'perturbas rem ac resupinas' pro pervertis.

pusei neip heritu. plenior formula legitur II A 4: tristia ostenta *fetu puze neip eretu*, id est facito quasi non accepta consultave, ut quae nollemus facta, inrita facito. coniciat igitur aliquis formulam ex consuetudine in eam brevitatem redactam esse eumque rigorem ut et omitterent *fetu* et in *heritu* retinerent terminationem in ceteris nominibus abolescentem, hoc loco per parenthesin quae modo memorata sunt piacula excusari *quasi invita*, continuam orationem esse a versu 26 ad 29 per unum ambitum quae decurrat cum tripudio *dive, quod in arce in urbe commissum est nobis invitis, dive, quod tuae religionis peccatum est, dive, quod satis fiat, hoc bove.* nam in proxumis luce clarius est et protasin incipi ab invocatione Grabovi et apodosin. sed opinio illa quamvis arrideat, gravissimum tamen obstare puto argumentum grammaticum: nam cum in prima et media syllaba discrepent *eretu* et *heritu*, num quis in ultima tantum valuisse formulam credet ut maneret vocalis contra analogiam? veteres enim Vmbri *veskla* et *vesklu* sine discrimine neutra faciunt, at recentiores, quibus et litteras suas Latium et aliquam legem adpropinquans latinarum litterarum maturitas imposuit, constanter *vesclo*, uno excepto *salva* quod ad femininum genus ego referre gravor — ablativus autem in *u* desinens pariter semel aut bis recepit *o* — certe numquam *vesclu*. quam ob causam, cum ne singulari quidem numero

heritu. dei Crabovie, persei	cito. dive Grabovi, quidquid tui
tuer perscler vaseto est, pese-	sacrificii vitiatum est, peccatum est,
tomest, peretomest, | frosetom 28	peremptum est, | fraudatum est,
est, daetomest, tuer perscler	demptum est, tui sacrificii visum

heritu fieri analogia patiatur, plane non pro nomine participioque id habendum videtur sed pro verbo et imperativo ita ut duae quas dixi formulae eodem tendant ex diverso. hanc verto *quasi nec accipito,* id est quasi non sint ita esse iubeto, in ambiguo relinquendum ratus, *neip* utrum nominis vice fungatur tanquam *nihil*, quemadmodum *noenu non* habuit ab origine sed exuit nominis potestatem, an κατ' ἔλλειψιν neget participia *quasi nec* ortum omissosve *ducito.* Arnobius ex persona Iovis V 2 *siquando per fulgura significavero aliquid imminere, facite hoc et illut, ut quod fieri statui inane fiat et vacuum et sacrorum vi vanescat,* augurum verba *inrita infectaque sunto* Cicero Horatiusque expressere, *da veniam culpae* et *ignoscite* Ovidius f. IV 755 qui utinam ex prisca moneta quam ex sua proferre maluisset illas preces.

vasetom proprie vacefactum intermissum, verum tam late id patuisse quam in re divina Romanorum *vitiatum* cum ultimum praeceptum ostendit de instauratione sacrificii B 47 tum nomen quod statim sequitur *vas.* deinde *pesetom* a *pecca-* declinatum ut *vasetom muieto* a *vaca-muga-*, cum in aliis *a* remanserit ut in *tuderato pracato,* fortasse per differentiam thematis ut *densare densere* vel *bullare bullire.* tertium *peretom* est ex *peremtom* quod Latini sublevarunt littera insiticia, Vmbri in *perentom peretom* redegerunt ut illi λαμπτῆρα in *lanternam laternam,* Osci Pomptium in Pontium. Paulus *perimit, adimit tollit* et Festus *peremere Cincius ait significare idem quod prohibere, at Cato pro vitiare usus est,* ut taceam ludos peremptos et peremptalia fulgura. quartum *frosetom* ex frauso quo participio Plautus utitur, fere medium est inter frudatum et frustratum sed illi propius. precationem Proserpinae Hispaniensem sic correxeram in Fleckeiseni annalibus (a. 1863 p. 777) *te rogo oro obsecro uti vindices quot mihi furti factum est, quisquis mihi fraudavit involavit minusve fecit,* alterum verbum in ectypo postea Huebnerus legit CIL. II 462, prius non videtur enodare potuisse: *imudavit* quod exscripsit vereor ne sit de nihilo. extremum *daetom* praepositione constat eodemque quo *peretom* verbo, illa integra Oscis *dat* sed in composito *da-dikatted,* Latinis *de,* medium igitur tenuere Vmbri. optime autem finem facit verborum *quidquid minus factum est.* deinde *virseto* apertissime a videndo. in Paeligno carmine *vidad* cum *d* perfossa, ut numeri declarant, priore syllaba producta, conclusi idem esse ac *viderat* et teneo. morbos visos invisosque ut deus averruncaret Romani precabantur, τὰ πάντα divus Paulus ait τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα.

virseto avirseto vas est, di Grabovie, persei mersei, esu bue | peracrei pihaclu pihafei. di Grabovie, pihatu ocre Fisei, pihatu tota Iovina. di Grabovie, pihatu ocrer ⌈ Fisier, totar Iovinar nome, nerf, arsmo, veiro, pequo,

invisum vitium est, dive Grabovi, quidquid ius sit, hoc bove | opimo piaculo piando. dive Grabovi, piato arcem Fisiam, piato urbem Iguvinam. dive Grabovi, piato arcis ⌈ Fisiae, urbis Iguvinae nomen, magistratus, ritus, viros, pecora,

28 *persei mersei* vel *pirsi mersi,* coiere enim per enclisin *mers* et *si* id est *sit.* in Tefri precatione indicativus legitur *perse mers est,* isque congruit cum formulis Catonianis cap. 132 *Iuppiter dapalis, quod tibi fieri oportet, in domo familia mea culignam vini dapi, eius rei ergo macte esto* et 139 *uti tibi ius est porco piaculo facere ... uti id recte factum siet, eius rei ergo te hoc porco piaculo immolando* eqs. in Gellianis I 12, 14 virgo *quae sacra faciat quae ius siet sacerdotem Vestalem facere pro p. R. Q.* hic iustam ut deus accipiat satisfactionem optant, illic iustam esse adfirmant. nimirum etiam Tefro dum oves immolant, haec verba recitarunt *quod ius siet* (B 23), succidaneae autem hostiae tantum adferunt confidentiae ut substituant *quod ius est* (B 31).

30 *nerf.* in lege osca Bantiae siquis *nerum* in numero sit, postea tribunus pl. fieri vetatur, Capuae in dedicatione sigillorum (Zvetaieff inscr. osc. n. 34) Minius Caesellius Minas tribus his nominibus adscribendum curavit *ner.*, ut manifestum est, sui et Iovis honoris causa. in Hesychii lexico satis multae extant Graecorum in Italia habitantium aut Italorum semigraecorum glossae. πολλαχρόν · καλόν qui leget, non agnoscet polcrum pulchrum? Ἐριέντης· Ἀφροδίτης ἐπώνυμον: non *heriom* Vmbrorum et Oscorum verbum, non dea Oscorum et Paelignorum *Herentas* in mentem venit? νάρα· συνίημι: occurrunt extemplo narus gnaruris gnaritum. *Nerinem* Sabini fortitudinem dicebant, Nerio vel Neria vel Nerienes Martis uxor erat Romae, itaque cum Hesychii codex νάρης ἢ ἥβη exhibeat, litterularum autem series ναρι- postulet, suspicatus sum Italorum deam istam dici eandem quam Ἥβην Graeci vocarint. quod si a fide non abhorret, melius cum *nerus* quam cum νεαροῖς etiam hanc glossam comparabimus: ναρούς· τοὺς φύλακας. ibidem νηρῖται· μεγάλοι et νίρον· μέγα. sed haec utut sunt, illud liquet *nerf* cum homines fuisse tum illustriores genere aut ordine viros quales in primis magistratus atque imperia capessendo ipsius personam civitatis gerere soleant. argute Horatius ad nomen adtexto veriloquio carm. IV 4, 28 *Nerones: fortes creantur fortibus et bonis.*

veiro pequo. sic in Parilibus Ovidius *consule,* dea, *pecori pariter pecorisque magistris* et *valeant hominesque gregesque.* produxisse etiam Latinos quondam in *viro* priorem cogitur ex elogio Scipionis *dvonoro*

castruo, fri; pihatu, futu fos, pacer pase tua ocre Fisi, | tote 31 Iiovine, erer nomne, erar nomne. di Grabovie, salvo seritu ocre Fisi, salva seritu tota Iiovina. di | Grabovie, salvo seritu ocrer Fisier, totar Iiovinar nome, nerf, arsmo, veiro, pequo, castruo, fri; salva | seritu, futu fos, pacer pase tua ocre Fisi, tote Iovine, erer nomne, erar nomne. di Grabovie, tio esu bue | peracri pihaclu ocreper Fisiu, totaper Iovina, erer nomneper, erar nomneper. di Grabovie, tio subocau.' ⸢

fundos, fruges; piato, esto volens propitius pace tua arci Fisiae, | urbi Iguvinae, arcis nomini, urbis nomini. dive Grabovi, salvam servato arcem Fisiam, salvam servato urbem Iguvinam dive | Grabovi, salvom servato arcis Fisiae, urbis Iguvinae nomen, magistratus, ritus, viros, pecora, fundos, fruges; salva | servato, esto volens propitius pace tua arci Fisiae, urbi Iguvinae, arcis nomini, urbis nomini. dive Grabovi, te hoc bove | opimo piaculo pro arce Fisia, pro urbe Iguvina, pro arcis nomine, pro urbis nomine. dive Grabovi, te
35 invocavi.' ⸢

optumo - fuise viro de quo scripsi in anthologicis. *castruo fri*, fundos fruges. hoc potest ad *frugifera et efferta arva* quae tragicus poeta dixit, ad feracia et fertilia duci per solitam metathesin (*triticum* a terendo), potest ad ipsum illud *fruges* per *frif frigf*, quoniam monosyllaba gracilitatem consectantur vocalis ut *pir* πῦρ, *sim* σῦν. quarum rationum veram puto posteriorem, quia aequis condicionibus non expedit discedere a latinis vel vocabulis vel formulis: *fruges lustramus et agros, ritus ut a prisco traditus extat avo* Tibullus.

35 repetuntur dehinc in aere quibus deciens deus Grabovius invocatur inde a versu 25 preces *dive Grabovi te hoc bove* cet. nec quicquam est discrepantiae nisi quod supra *piaculo* dicitur simpliciter, iam ut in alterius bovis immolatione suo quoque loco *piaculo altero*. deinde versu 45 tertius bos coepit immolari precatione eadem, *piaculo tertio* dicitur, sub finem ante extrema *dive Grabovi, te invocavi* post illa *dive Grabovi, te hoc bove opimo piaculo tertio* eqs. novum hoc carmen intercalatur v. 54 et 55: *dive Grabovi, te commoto ternione bovom agonalium piaculorum* | *pro arce Fisia*, *pro urbe Iguvina*, *pro arcis nomine*, *pro urbis nomine*. in Catonianis cap. 134 antehac legebatur 'Iane pater, te hac strue *commovenda*' ac deinceps commovere struem fertumve et obmovere paene alternabantur, Keilius potiora de Marciano codice testimonia secutus *ommovenda obmoveto* reposuit ubique. ad *comohota tribrisine buo peracnio* quod adiunctum est *pihaclo* interpretamur *piaculorum:* genetivo eam convenire formam res certa est; Cato autem cum non modo *hoc porco piaculo* et *altero piaculo* scripserit sed etiam *te hisce suovitaurilibus piaculo* cap. 141 singulariter, haesites utrum exemplar romanum an con-

Tases persnimu | sevom.	56 Tacitus precator | totum.
surur purdovitu, proseseto naratu, prosesetir mefa spefa, fi-	item porricito, prosecta narrato, prosectis mefam spefam, fitillam

suetudinem umbricam minoris pendas. nam consuerunt quidem ablativum facere *pihaclu*, deseruere tamen legem VII B 1 *sveso fratrecate* (*suo fratricatu*) et VII A 46, quo modo in Oscis casus fluctuat inter *od* et *ud* et huius aeris scalptor VI A 35 primo incidit *pihaclo etru.* atque ablativum etiam ideo optes, quod boves singuli iam supra piacula sunt nuncupati, nunc summa colligitur idque scrupulosius his verbis *te hac trinitate boum piaculo.*

55 iam caerimoniarum continuatur narratio. *tacitus,* sic aes novum constanter, cum vetus tabula variet *taśez* et *kutef.* atque arcem expians omnia *kutef* sacerdos precatur, unum Tefrum deum inferum cui pelsantur hostiae *tacitus* adit. patet *kutef* a *tacito* tam prope afuisse ut posterior aetas non curaret discrimen. adverbia in *f* italica ad fabulas delegato, nisi *puf* excipi vis dicis causa, huic tamen vocalis desecta est (*pufe ubi*). *kutef* non minus participium est quam *tacitus,* sed activi ut *zeřef.* significare idem videtur quod *murmurans,* persaepe autem vota facientium placantiumque deos ac sacra carmina volventium commemoratur susurrus vel murmur, de quo vide Tibullum II 1, 84 Lucanum I 607 Valerium Fl. VII 464 Persium 2, 5 Iuvenalem 10, 289 interpretumque observationes. originem verbi copulare cum gutture licet, quod vocis iter est et ob sonum cantumve animantium frequenter appellatur. sic *gargarissare* Varro ad murmuris vocisque notionem aptavit Nonii p. 117 *poemata eius gargaridians.* Graeci γογγύζουσιν quod latine solet explicari per murmur et infractae occultaeque loquelae particeps cum τονθορύζειν ψιθυρίζειν γρύζειν ἠρέμα φθέγγεσθαι in lexicis antiquis comparatur. ceterum tabula I alio ac VI loco hoc de precandi modo praeceptum exhibet, ubi res quaeque divina describi desinit, adiungitque praeterea duo verba neglecta in VI aut potius tum abolita *ařepes* (*ařepe, ařiper*) *arves,* id est adipeis farreis, adipes autem cum carnibus et *arvia* sacrificium comprehendunt universum ac partes pro toto nominantur sic consertae adnominatione ut domi dvellique, inter os et offam, vineta virgulta.

56 prosiciis *mefa spefa* adiungitur. hoc esse adiectivum, substantivum illud vel VI B 9. 17 vel II B 13. 28 demonstrat. eundem quem *mefa* locum in aliis sacrificiis strues et farreum obtinent, ut his fuisse similem conicias. ex litteris latine copia fit exprimendi *mensam,* idque recte fieri mihi persuadeo reputans, antiquissimi quid mensam vocarint, cuius rei memoria duravit per ambesas Aeneae mensas. *maiores enim nostri has mensas habebant in honore deorum, paniceas scilicet* Servius Aen.

III 257, *crustam de farreis mensis quas sacratas secum habebat* Origo gentis R. 10. depinxit eas Vergilius VII 109 verbis clarissimis *adorea liba, Cereale solum, orbem crusti, patulas quadras* appellans. fortasse ad sacras has placentas spectat etiam Pauli glossa *mensa frugibusque iurato*, quam significare magister *per mensam et fruges* adscripsit opera damnosa. quadram igitur generis pistorii intellego qualem in kalendas Martias Veneri Martialis promittit IX 90, 16 *cum ture meroque victimaque libetur tibi candidas ad aras secta plurima quadra de placenta.* nec vereor ne mensae apud Vmbros aliud nomen fuisse obiciat qui paulo accuratius inspexerit unde hic error effluxit *antermenzaru* II A 16. iam quod *spefa* designatur mefa, si a mensura nomen invenerat generale, singularem definitionem percommode adscivit, haec tamen quae sit nondum exploravi. quamquam liborum veteres et genera et vocabula finxere plurima, velut Cato libum placentam spiram scriblitam globulos enchytum herneum sphaericam docet uti faciant inde a cap. 75. plura atque etiam reconditiora, maximam tamen partem post Matios et Apicios nata doctus pemmatologus exhibet ab Athenaeo compilatus XIV p. 617 (cf. Lobeckius Aglaoph. p. 1050 ss.). quoniam ab externa specie appellata permulta sunt, potuisse fieri concedemus ut *spafu spantis* vel *sponda* lecti quod habet etymon, id radices ageret etiam in figuram libi. *tractas* vel *tracta* Romani frequentabant in panificio, ϲπονδίτηϲ quod libum vocatur a Graecis inferioris aetatis (cf. hermeneumata Montepessulana p. 135), id praeterire malo ut secundarium nomen derivatumque ex more libandi.

porro *ficla* prosiciae augentur. quam dudum animadverterunt cum *struśla* compositam tantundem valere quantum Romae in re divina struem et fertum, de quibus non multo plus quam de umbricis illis innotuit, liba enim fuisse scimus in formam quandam coniuncta et cumulata. strues et struçla aperte ab struendo, fertum a ferendo, nomina paene fortuita modumque offerendi, non rem oblatam explanantia. non secus *ficla,* ni fallor, a figendo. nam ne dicam a fingendo, quod sane proximam habet cum libis necessitudinem *constituit*que *mensas* Numa *libaque, fictores, Argeos et tutulatos,* duo argumenta me impediunt. semper enim *ficla* scriptum est per tenuem, numquam per mediam quae in *anglaf* obtinuit, cum Latini soliti sint figlinas sim. efferre non attenuata gutturali et propria eius verbi quondam fuerit aspirata. deinde non dirimi aequum est ficlam ab sacrificae apparationis verbo eo quod I A 28 et 31 legimus *fiktu* et *afiktu*: id autem non *fingito* sed *figito* esse tam structura quam ipsa lexis probat. etenim dativus qui adsistit utrobique cum sit consequens figendi notioni, ex fingendo non potest suspendi nisi contortius, et *infingere* ne extat quidem. accedit oscum ex Vibiae devotione verbum *fifikus,* quod etiam quibus scrupulus residebat propter *k* gravior, concesserunt commode reddi *fixeris.* gutturalis ut duraret nec *fihtu*

cla arsveitu, arvio fetu. este | 57 addito, arvia facito. istam | rem

evaderet, vocalis fecit intercepta tanquam in *prusektu* II A 28. nec a sacris fixa nec a libis abhorrere credet qui deligendi religionem meminerit et μελίπηκτα. in Latinis fitillam posui, non quo parem eam ficlae existimarem, quamquam potest ipsa quoque ut fivere et fibula dicta esse a figendo falsoque apud Plinium XVIII 84 etiamnum fritilla editur, sed ut vicem ficlae repraesentaret rei in priscis sacris tritae nomen obsoletum. Arnobius VII 24 *quid fitilla, quid frumen, quid africia, quid gratilla, catumeum, cumspolium, cabula* (fortasse *subucla*)? *ex quibus duo quae prima sunt, pultium nomina sed genere et qualitate diversa, series vero quae sequitur liborum significantias continet, et ipsis enim non est una eademque formatio.*

56 *arvia adhibeto* tabula I, *arvia facito* in eandem sententiam VI. inepte ad exta victimarum id nomen rettulerunt comparantes cum arvina, nam extrinsecus advenire arvia in sacrificium nec posse partem esse hostiae perspicue docet tabula II A 18 ubi in apparatu rei divinae numerantur primus catulus, tum arvia, strues et ficla, ultima pune vinum sal cum supellectile. arvia ab arvis sumpta sunt farra vel fruges, quibus Romae deos colere Numa instituit (Plinius XVIII 7) nec umquam desiere fratres Arvales modo libando modo virides et aridas contingendo per dies sacros deae Diae. Vmbricum ritum optime illustrat Varronis dictum de l. lat. V 104 *frumentum quod ad exta ollicoqua solet addi, ex mola id est ex sale et farre molito.* nec ullum sine hoc Iguvii sacrificium fuit antiquitus, condimenta autem prosiciarum et bellaria quae in tabula VI imperantur in aere vetustiore prope nusquam apparent.

57 *vatuo ferine fetu.* haec in tabula VI quasi appendicula, inter primas caerimonias rectius conlocata videtur in I. nam si comparaveris adversus haec verba quae inferuntur in suilli sacrificii descriptione, vix dubitabis quin caedes animalium tangatur nexave e caede operatio. putes instrumentum gestumque, *hostia caelitibus quo feriente cadat.* aliis nimirum alias instrumentis utebantur ad percutiendum et mactandum, lapide dolabra malleo secespita securi cultro, neque ὑπετίθεσαν semper τὰς σφαγίδας. et in graecis titulis narratur sacrificantes qua ratione arietem vel suem exaniment, velut Cereri quando fit duabus subus, altera gravida, νῶτον κόπτεται τῆς ἐγκύμονος. qua re olim a feriendo *ferino* id est ferionem Vmbros dixisse sumpsi, etsi ad grammaticam rationem fatebar aeque probabiliter repeti a ferendo. reliqua exempla lucis nihil adfundunt nisi forte III 31, ubi cum scriptum sit *sakre vatra ferine feitu, eruku aruvia feitu,* obstipui eorum temeritate qui non intellegere se quidem illa verba profitentur et tamen mutant in *vatuva,* quamquam in litteratura umbrica nulla est harum notarum similitudo neque in ullo sacrificio quod *persae*

esono heri vinu heri poni fetu. vatuo ferine fetu. |

Post verir Treblanir si gomia trif fetu Trebo Iovie ocri-

divinam vel vino vel posca facito. 58 vatua ferione facito.• |

Post portam Treblanam sues gravidas tris facito Trebo Iovio pro

fit, simul *vatua* commemorantur. aeris scripturam nos sequimur. quorsum igitur illud *cum eo fruges facito?* ad *ferine* referri pronomen vetat praepositio, semper enim absolutum legimus ablativum, quo exemplo *eru* dici oportuit simpliciter, ergo referemus ad *sakre* et libamenta prima accipiemus cumulari fruge. sequitur ut *vatra ferine* inter se cohaereant item ac *comohota tribrisine*, cum hic participium, illic adiectivum praesto sit feminino nomini. hoc autem nemo negabit ab eadem origine descendisse *vatra* et *vatua*, adiectivum et substantivum cuius modi in graecis sunt νέκυες et νεκροί. quocirca ferio si sit culter, *vatra* ferio eum significare videatur quo statim utentur ad mactandam ovem, *vatua* autem certos ictus quibus hostia mactatur (cf. Verg. Aen. VI 245. XII 174. Statius Theb. IV 461) ante quam victimariis popisve caedenda traditur. neu mireris in tabula III rem divinam quae ante caedem animalis fit tamen fieri cultro, similiter Romani ne manibus tangerent, cultro struem et fertum faciebant (Cato cap. 141) et secivum libum vocarant quod secaretur secespita flaminum pontificumque propria (Paulus). verum hanc sententiam cum olim proposuerim diffidens, nunc derelinquendam censeo: non dicam genus femininum minus quadrare in cultrum ac pugionem, sed ferire Vmbris fuisse vocabulum nescimus, ferre scimus idque multifariam contextum sacris. deinde quod *persae* sacrificium nullum hanc *ferinem* habet, id ipsum est argumentum sublationis ex terrae solo ac levationis qualis natura insita est in etymo ferendi. itaque feretri quoddam genus sive ferculi intellego. *vatua* ante divinaram originem traxisse a batuendo, etsi Italos contra quam in veniendo *benum* alternasse litteras nullo exemplo constat, aut a graeco οὔταε χαλκῷ: vide ne ad ignem sacrum pertineant adfinia *vatillo,* quo Latini nomine et rutabulum ignis et ipsum in quo ferebantur prunae vasculum, τὴν πυράμην designabant (Hor. sat. I 5, 36). *v* ei principium erat ut Caper scripsit gram. VII p. 112 K. et Philoxenus aliique, etsi postea de more in *batillum* transiit eumque sonum in romanensibus linguis refert. in tabula ignis fertur II B 12, incendio carbonibusque opus est ad exta quae in olla Romani aut in veru coquebant, *vatra* ferio ad *sakre* in tab. III similiter adhibetur ac si liba dis dentur canistris extaribus.

58 *sues gravidas, sif gomiaf.* idem hoc vocabulum ab obeso ventre latinitas ad gulositatem traduxit Luciliusque in convicio adhibuit XXX 45 et IV 3 Muelleri, *compellans gomias ex ordine nostros* ut qui essent γαστέρες οἷον, *illae gomiae vetulae inprobae ineptae.* latine modo sic

per Fisiu, totaper Iiovina. persae fetu, arvio fetu, | pone fetu, 59 tases persnimu. surur naratu, puse pre verir Treblanir. prosesetir strušla, ficla arsveitu. |

Pre verir Tesenocir buf trif VIB fetu Marte Grabovei ocriper Fisiu, totaper Iiovina. arvio fetu, vatuo ferine fetu, poni |

arce Fisia, pro urbe Iguvina. pedarias facito, arvia facito, | posca facito, tacitus precator. item narrato ut ante portam Treblanam. prosectis struiculam, fitillam addito. |

Ante portam Tesenacam boves tris facito Marti Grabovio pro arce Fisia, pro urbe Iguvina. arvia facito, vatua ferione facito, posca |

scribitur modo *gumia*, hispanice *gomia* homo vorax. Aeschylus Agam. 1175 σὺν ἐντέροις τε σπλάγχν' ἐποίκτιστον γέμος.

58 *Trebe Iuvie* aes vetustius, ut nescias mas deus sit an femina, item mox *Fise Saši* ut et *Fiso* possis et *Fisae* interpretari. consulto factum videtur in novo exemplari ut *Trebo* et *Fiso* scriberent, quae formae si *trifo* respicimus latine vertendae sunt *Trebui* et *Fisui*, et si discrimini generis inserviunt, masculinum potius quam femininum prodere videntur, cf. ad II A 10.

persae ad litteram fere *pedarias*, nam *pers* pes est, *persom* πέδον solum, unde adiectivum *persaia* et brevius *persai* ut latina modo in *aria* modo in *ari* exeunt, ut *alius alis*. identidem hostiae *persaias* fieri iubentur, iuvencae vitulae sues aper ovis catulus, atque in catulo II A 21 haec sunt coniuncta *sacrificium pedae esto, catuli supa capito*, in subus recentius exemplar tantum *persae facito*, vetustius tantum *supa sumito* exhibet. quare duo haec et congruunt inter se nec minus differunt, sed quantum prona et suppa, quae veteres Latinos pro supinis dixisse Lucretius Festus glossographi testantur, quantum deorsum et sursum versa. nempe quod pronum ex altera parte videtur, ex altera spectanti supinum est, velut Tibur Horatio supinum vocare placuit, Iuvenali pronum, cum altrovorsum uterque declivitatem metiretur. ita bene convenit, qui *persae* facit animal, ut *supa* capiat, τὰ ὕπτια μέρη vel tergora, inque vicem haec qui sumit suscipit servat, ut sacrificet *persae* humi prosternens stratasque partes dis relinquens caput abdomen ima. sic Graeci *persaia* dis inferis faciebant in terra desecantes hostiarum capita, cum sursum cervices earum flecterent quae caederentur superis (schol. Apollonii I 587). *humanum* Romae sacrificium dicebant quod mortui causa fiebat (Paulus Festi), ritu humano immolabatur capra Vediovi (Gellius V 12, 12), opinor φόνῳ χαμαιπετεῖ. potest quidem ubi *supa sumtu* conlocatum est ex adverso, *persae* videri praeditum vi nominis idoneumque quod contrariam suppis offam significet quam Graeci νείαιραν vocarint, verum quoniam adiectivum est locis plurimis, eam potestatem vocabulum ne hic quidem exuisse puto.

fetu, tases persnimu. prose-
setir farsio, ficla arsveitu. su-
rur naratu, puse pre verir Tre-
blanir. | 3
Post verir Tesenocir sif filiu
trif fetu Fiso Sansie ocriper
Fisiu, totaper Iiovina. poni fei-
tu, persae fetu, arvio fetu. |
surur naratu, pusi pre verir
Treblanir. tases persnimu. man-
draclo difue destre habitu. pro-

facito, tacitus precator. prosectis
farreum, fitillam addito. item
narrato ut ante portam Trebla-
nam. |
Post portam Tesenacam sues lac-
tentes tris facito Fiso Sancio pro arce
Fisia, pro urbe Iguvina. posca fa-
cito, pedarios facito, arvia facito. |
item narrato ut ante portam Tre-
blanam. tacitus precator. man-
tele bifidum in dextra habeto. pro-

B 2 *farsio* farreum, genus libi ex farre factum (Paulus) quod nuptiae Romanae nobilitarunt. vincebat primigenia littera in *farsio fasio*, vincebatur in *far farer*, cf. Marsicam et Marruviam gentem.

3 *feliuf*, *filiu* lactentes, ut non possit nomen distrahi a θηλαῖς et θηλάζειν. illi vero latinum *filios feilius* tam simile quam ovum ovo. at diversa *feta* quae peperit, *femina* quae parit, *fecunda* ad pariendum idonea, procreata ex *fu-*.

4 Romanos novimus Fidei sacrificasse albo panno involuta manu, *per quod ostenditur fidem debere esse secretam* (Servius Aen. I 292), compar numen Iguvini dextra involuta adorant. *mandraclo* mantele est vel mantellum quo Plautus capt. 519 utitur per translationem ut sucophantiis fucisque fidem fieri posse declaret, *nec ullum mantellum obviam est.* manuum tergendarum causa infertur idem sacris in tabula II A et B descriptis quae non conficiuntur sine unguento, quemadmodum Robigalibus flamini Quirinali exta canis daturo inter alia erat *a dextra villis mantele solutis* (Ovidius fast. IV 933). *mantrahklu mantraklu* vetustiores scribunt, *d* postmodo genita videtur, ut mantelium Byzantini mutarunt in μανδήλιον μανδίλιον μανδύλιον (Hesychius Suidas Etymologica in χειρόμακτρον). ortum est ex manu alteroque etymo, ut veri simile est, eo quod in Latio *lanea tracta* et tritissimam locutionem *manu tractare* peperit. *difue* mantele dicitur quasi διφυές, bipartitum vel biforme. patefaciunt hunc gestum inlustrantque nummi Tudertini, quos non modo Carellius quique nummos Italicos collegerunt sed etiam inscriptionum umbricarum editores Lepsius Kirchhoffiusque spectandos proposuere et Mommsenus numeravit, qui hinc manum quasi iurantis involutam manteli decussato ostendunt, illinc *percaf* opinor *arsmatiaf.* et manum quidem olim Lanzius et Cavedonius (in tabularum Carellianarum commentario p. 5) caestu armatam dixerunt perperam, rectius Mommsenus cinctam. Fidei insigne fuisse ritus Iguvinus demonstrat. *destre* utrum *dextrae* sit casu tertio an *in dextra*, nec liquet nec magnopere interest, fortasse

sesetir ficla, ſ strušla arsveitu. Ape sopo postro peperscust, vestisia et mefa spefa scalsie conegos fetu Fisovi Sansi | ocriper Fisiu, totaper Iovina. eso persnimu vestisia vestis: ‘tio subocau suboco Fisovi Sansi, ocriper Fisiu, | totaper Iiovina, erer nomneper, erar nomneper, fons sir, pacer sir ocre Fisi, tote Iiovine, erer nomne, | erar nomne. arsie, tiom subocau suboco Fisovi Sanši. asier frite tiom subocau suboco Fisovi Sanši’. suront | poni pesnimu. mefa

5 sectis fitillam, ſ struiculam addito. Vbi suppa retro posuerit, vesticia et mefa spefa in patera genu nixus facito Fisovio Sancio | pro arce Fisia, pro urbe Iguvina. sic precator vesticia libans: ‘te invocavi invoco Fisovium Sancium pro arce Fisia, | pro urbe Iguvina, pro arcis nomine, pro urbis nomine, volens sis, propitius sis arci Fisiae, urbi Iguvinae, arcis nomini, | urbis nomini. sancte, te invocavi invoco Fisovium Sancium. sancti fiducia te invocavi invoco Fisovium San-
9 cium.’ item | posca precator. mefa

illud magis probabitur respicienti *testre e* II B 27 et 28 progressumque cum aetate studium planae ac perspicuae scripturae.

5 dis quae dantur consentaneum est conlocata esse ante sacerdotem, qui cum retro ac post tergum agat reliqua, medius inter unius hostiae partes stans praemunit ac fingit precationis illam formam *perne postne*. unde natum sit *peperscust*, quae me tenet opinio eam pronuntiavi ad A 12 *praco* p. 48. alii id conectunt cum *persnis persclo*, quorum sententiam si amplecteris, *persnimu* interpretari oportet precamino accedens ad deos et admovens, *perstu* precamino amovens ut auferas. litteris licet aeques inter se *perscum* et *poscere*, vi et usu ea longe distare intellegimus ex V B 5 ubi *pepurkurent* in re profana, non *peperskurent* scriptum est. scalcia aperte vas est idoneum ad libationes itaque camellae vel calicis simile. latinum graecumve nomen siquod umbrici litteras aequiperet ignoro, sunt tamen graeca poculorum vel vasculorum vocabula a principali syllaba illa *scal* denominata (σκαλλίον κυλίκιον μικρὸν ᾧ σπένδουσιν Αἰολεῖς Philetas apud Athenaeum XI p. 498[a]). tum *conegos* vel *kunikaz* id est conigatus eo differt a conixo quo necatus a necto. in Arateis de uno sidere *corniger est valido conixus corpore taurus* Cicero, *flexo iacet illic crure* Avienus, idque verbum proprium est ingeniculatorum, quam ob rem Nixi di Romae praesunt parturientibus coluntur que per signa genibus nixa. hoc statu veteres etiam dis solitos supplicare vix opus est commemorari, addo autem porcum foederis feriundi causa militibus qui sustineat adulescentem in nummis oscis semper genu nixum conspici (in Friedlaenderi tabulis IX et X p. 81 ss.), cui sacrificio communis cum Iguvino hoc dii Fidii religio est.

9 *item posca precator, poni* quod non nominatum est cum vesticia

spefa eso persnimu: 'Fisovie Sanśie, tiom esa mefa spefa Fisovina ocriper Fisiu, totaper Iiovina, ⌈ erer nomneper, erar nomneper. Fisovie Sanśie, ditu ocre Fisi, tote Iovine, ocrer Fisie, totar Iovinar dupursus | peturpursus fato fito, perne postne, sepse sarsite, vovse avie esone; futu fons, pacer pase

spefa sic precator: 'Fisovi Sanci, te hac mefa spefa Fisovina pro arce Fisia, pro urbe Iguvina, ⌈ pro arcis nomine, pro urbis nomine. Fisovi Sanci, dato arci Fisiae, urbi Iguvinae, arcis Fisiae, urbis Iguvinae bipedibus | quadrupedibus factum fitum, ante post, seorsum univorse, voto augurio sacrificio; esto volens propitius

et mefa versu 5, quia initio totius sacrificii praescriptum erat ut *poni* fieret versu 3. mefa, quam libi genus esse exposui, cognomen a deo accipit Fisuina tanquam Romae *Ianual libi genus quod Iano tantum modo delibatur* teste Paulo.

10 *dupursus peturpursus*. in precibus quidem Palis poeta *hominesque gregesque* substituit, tamen etiam ad Romanos antiquissimam formulam pervenisse credas ex proverbio quo spurcos homines notant *bipedum quadrupedumque nequissimos*. eandem carmen indicum habet, quod vaccam immolantes recitant facta libatione dum ungunt victimam, quo quadrupedum bipedumque dominum ac deum orant ut sequatur immolantem proventus divitiarum (Weberus stud. indic. 13 p. 207).

11 proventum eventumque prosperum comprehendunt *fato fito*, faciendi fiendique copia, facultas et felicitas. nam illud a *fac* ductum pro *fahto* est (cf. bonum factum pro ἀγαθῇ τύχῃ), hoc unde umbr. *fuiest* latinumque *fiet*, φῖτυ fetum significat grammatice, conexa actionem passionemque continent incrementi. *perne postne* πρόσσω καὶ ὀπίσσω, ut Iani gemina frons est, ut Porrimam Romani Postvertamque colunt ipso prolis nomine. *sepse* id est *se* auctum syllaba ea in quam exeunt *ipse reapse sirempse* duravit in latino sermone nec Ciceroni rep. III 12 displicuit casu accusativo tanquam *sese*, Vmbris adverbium fuit ex ablativo ut Latinis olim *se quamque*, quod Festus *seorsum quamque* interpretatur, et ipsis VI A 11 *sei podruhpei*, quod distributionem manifestius declarat et ut *utrimque secus* profusius. et quoniam *sepse* singulos indicat, *sarsite* per consequentiam cunctos, quod confirmatur ab etymologia. latine enim pronuntiandum est *sarcite*, quod verbum significat integrum facere ἀναπληρῶσαι, unde augures *sane sarteque audire et videre* dicebant, populus ac deinde censores *sarta tecta* pro integris incolumibus perfectis, supremaque stirpe attingit salva et solla. iam secuntur tria nomina hominum cum dis commercium definientia, cui bonum eventum optant separatim, *vovse avie esone*, neglegentia enim sculptoris cum alia male interpuncta sunt tum *vovse* in duas partes diremptum. *svesu vuvśi*

tua ocre Fisi, tote Iiovine, | erer 12
nomne, erar nomne. Fisovie
Sanšie, salvo seritu ocrem Fisi,
totam Iovinam. Fisovie Sanšie,
salvo seritu | ocrer Fisier, to-
tar Iovinar nome, nerf, arsmo,
viro, pequo, castruo, frif; salva
seritu, futu fons, pacer pase |
tua ocre Fisi, tote Iiovine, erer
nomne, erar nomne. Fisovie
Sanšie, tiom esa mefa spefa
Fisovina ocriper Fisiu, ⸢ totaper 15
Iiovina, erer nomneper, erar
nomneper. Fisovie Sanšie, tiom
subocau; Fisovie frite tiom sub-

pace tua arci Fisiae, urbi Iguvinae, |
arcis nomini, urbis nomini. Fisovi
Sanci, salvam servato arcem Fisiam,
urbem Iguvinam. Fisovi Sanci,
salvom servato | arcis Fisiae, ur-
bis Iguvinae nomen magistratus ritus
viros pecua fundos fruges; salva
servato, esto volens propitius pace |
tua arci Fisiae, urbi Iguvinae, arcis
nomini, urbis nomini. Fisovi
Sanci, te hac mefa spefa Fi-
sovina pro arce Fisia, ⸢ pro urbe
Iguvina, pro arcis nomine, pro ur-
bis nomine. Fisovi Sanci, te in-
vocavi; Fisovii fiducia te invo-

in aere I B et II A extremo legimus, unde et substantivum hoc nomen esse discitur et de vi nominis coniectura datur vero proxima. sic enim vocatur extra publicum sacrificium ac supra scriptum quod quis ex suo voto facturus est privatim. itaque a vovendo est quasi vovicium, accusativi istius neglecta est *m*, dativus hic ex *vovcie* concinnatus more umbrico. *avie*, quod latine *aviae* licet vel *aviei* verti, haec autem species praeplacet quod insedit *e* in derivatis, aperte ab avibus nomen invenit, rursum ab ipso *aviekla* auguralis et *aviekata* auspicata: haec Marsi *aviata* dicebant. denique voto quo obligantur deo et augurio quo monentur id adiciunt quo solvuntur, sacrificium sollemni ritu peractum, *esonom*. Valerius Max. I 1, 1 quinque priscae religionis partes constituit, precationem votum gratulationem inpetritum sacrificium, sed primam et tertiam compendi facere potest qui recenset votum et sacrificium. de summa carminis cf. Val. M. IV 1, 10 Liv. XXIX 27.

15 s. *pesclu semu* nihil dubii relinquitur ordinem sacrificii consideranti locosque similes quin idem valeant quod *dum precaris*. crediderit igitur aliquis par pari respondere *precatione simul*, sive regi ablativum a *semu* statuens, quam in latinitate *simul* postea invasit potestatem, sive quia *pesclu vesticatu* alibi reperitur, absolute incedere utrumque. difficultatem levem tantum *sumel* II A 27 sed gravem atque inexplicabilem *sehemu* adfert infra scriptum versu 36, quod productam vocalem arguit, cum latina graecaque verba propinqua ἅμα ὁμοῦ *semel simitu* semper brevem exhibeant: *simium* enim ab hac comparatione omnino segregari par est. confugiemus ergo ad *semi-* et ἡμι- quae concinunt in priore syllaba cum *semu* nec ab stirpe exierunt prorsus diversa. quin ipsum hoc *semum* latinitati adcrevit deflorescenti ac porro genuit *sematum*. quam-

ocau'. Pesclu | semu vesticatu, atripursatu. ape eam purdinsust, proseseto erus ditu. eno scalseto vestisiar erus cone-	16 cavi.' Cum precatione | simul libato, tripodato. ubi eam porrexerit, prosectorum erus dato. tum ex patera vesticiae erus genu ni-

quam dimidiatam si intelleges precationem, in duas partes aequales distributam, sententia existet futtilis cui adversatur supplicationis illius tenor perpetuus. immo sic accipio μὴ ὁλόκληρον, precatione non finita, vel quod in bibliis christianis legimus in medio sollemnitatis. attende latinum verbum quo modo Boethius enarret inst. mus. I 16 extr. docens numeros XVI et XVIII collatos sesquioctavam retinere proportionem atque idcirco tonum, medium autem numerum XVII eam proportionem non in aequalia partiri: 'sed utraque semitonia nuncupantur, non quod omnino semitonia ex aequo sint media, sed *quod semum dici solet, quod ad integritatem usque non pervenit.*' hanc ob causam *semum* ἡμίκενον Philoxenus, non ἥμισυ. Germani *gebels halben* pro *pescler paca.*

16 *tripodato.* longe definitius Vmbri *atripodato*, cuius vim praepositionis non sunt adsecuti. nec enim saltare, si fas est hoc verbo uti, iubetur qui facit sacrum, sed spargere in tripudium. ita Romani pullorum tripudia dixere, de quibus satis erit disserentem audire Ciceronem de div. II 72 *quia cum pascuntur, necesse est aliquid ex ore cadere et terram pavire, terripavium primo, post terripudium dictum est, hoc quidem iam tripudium dicitur; cum igitur offa cecidit ex ore pulli, tum auspicanti tripudium solistimum nuntiatur.* itaque libamenta dum ex patera defundunt ter terque (σπονδὰς ῥιπτοῦντες ἐς οὖδας Empedocles Porph. de abstin. II 21), *atripodant.* semper haec extripodatio coniuncta legitur cum vesticatione, velut II A 24 ss. ubi noviens sacerdos extripodat finemque facit oblatione nona, aut vice libationis nominatur II B 18 utpote sine qua non possit ipsa peragi.

erus. natura eius admodum perspicitur ex tabula II A 27 *catuli duo tefra, tertium erus prosecato*, opponitur enim hostiae partibus duabus quarum nomen combusturam prodit tertia tanquam praestabilior. et ipsam quoque praemonebo absumi igni sed tractatam — nam etiam manu videmus colligi — et commolitam. *erus* ubi datum est, etiam si minutulae subiunguntur caerimoniae, ire licet, consummatum est sacrificium. nomen neutri generis ut *opus* aut *ius*, non est materiae certae sed modo prosiciarum modo vesticiae, nec certi ponderis modive nisi qui forte venerat in consuetudinem, sed eius quam de parte divina homines habent opinionis, qualia Romae fuerunt augmina et magmenta. totidem litteris latine dominus scribitur, eritudo si Paulo credimus servitudo, eritio in Placidi glossis dominatio. non disiungendum *erus* censebam ab *eretu* II A 4 vel *heritu* de quibus supra dixi, qua de stirpe plurima Vmbrorum et Osco-

gos | dirstu. eno mefa, vestisia 17 xus | dato.	tum mefam, vesticiam
sopa purome efurfatu, subra	suppam in ignem expurgato, supra
spahmu. eno serse comoltu, co-	graditor. tum sedens commolito,

rum atque adeo divina vocabula pullularunt. quoniam verbi quoque praecidere veteres aspirationem coeperant, haut nimis mirum si in nomine perpetui usus ac fixo mature eam amiserunt. *erus* igitur intellegebam quod deo homo χαρίζεται ἱερὰ ῥέζων, partem deo acceptissimam, si quidem *herum herium* velle cupere accipere significat, *herter* placet convenit, *neip eretu* ἀκούσια. contra haec prudenter disputans Osthoffius (in Curtii et Brugmani Studiis IX p. 278), quod nusquam appareat aspiratio et finalis syllaba nulla labe tacta ut in *fratrus* aliquam interceptam esse consonantem convincat, natum ex *erufs erfs* comparari volt cum gr. ἄλθος et sanscr. *râdhas*. proxumae cognationis populis hoc quantum scimus defuit vocabulum: Latini solent generatim loqui disque reddere exta, sensum Vmbrorum fortasse imitatur quod illos dictitasse in sacris Servius tradidit ad Aen. VIII 106 *da quod debes*. potuisse de verbo communi proprium divinae portioni nomen imponi exemplis admonemur graecis: δεξὶς τῶν ἐν τῷ ἥπατι μερῶν παρὰ τοῖc θύταιc ἡ καλουμένη δοχή, Euripides El. 828 δοχαὶ χολῆc.

17 *supa* ad A 58 exposui, ubi contra *persaia* inferatur, partes animalis supinas significare quas liceat cum tegoribus comparari, nec quemquam fugiet quam facile pluralis vicem appellationis potuerit explere. permansit tamen verbum in ordine adiectivorum, cuius usus dilucidum exemplum habes IV 8, ubi cum carnes ovillae numerentur nominenturque proportione necessitudinis qua sacrificium contingunt, postremum locum *supas sanas* occupant, id est quae initio sacrificii manu caedentis attrectatae deinde relictae sunt integrae, quaeque omnino nulla ratione per rem divinam adfectae restant. etiam hic et VII A 38 adiectivum praecedentibus nominibus comitatur *supa* sive *sopa*, utramque enim scripturam recentiores tabulae exhibent, *supo* VII A 8, *sopo* saepius. aliquamdiu putaram, quo modo summa non solum ὕψιστα intelleguntur sed etiam τελευταῖα, pro ut rei cuiusque forma fert et enuntiandi ratio, sic *sopam* vesticiam aut mefam vocari demptis aliis partibus quae superaret. non recte, nam perstitit verbum in uno significatu eo quem supra dixi. IV 17 ss. primum *supu ereslе*, tum *super ereslе* porricitur, item hic et VII A 38 *sopa* et quod sequitur *subra* regionis relatione conexa sunt, supina sacerdos dat libamenta sursum versus ex inferiore loco emissa, ipsius fere contrarium motum habet superstitio. hoc enim decet usurpare verbum, quod Romani quid valeret praemature obliti sunt, etsi in re forensi superstites praesentes vocare testes non desinebant.

in ignem scripsi audacter, cum *purome* non ex lege respondeat ad

matir persnihimu. | capif purdita dupla aitu, sacra dupla aitu. |

18 commolitis precator. | capides porrectas duplas agito, sacras duplas agito. |

declinatus quos novimus nom. acc. *pir* abl. *pure.* verum *in purum* aut quid valeat nescio omnino aut locum vacuum si dixero, notionem habes et suppositiciam nec pariter accommodatam ad tenorem sacrificii. Arvalium enim ritus in aede ollas precantium et apertis ostiis per clivum iactantium nec sacri ipsius nec loci nomine congruit. contra cur *purome* maluerint per metaplasmum quam *pure* declinari causa in propatulo est: sic enim non internosceres formas diversissimas, et ut taceam ambigua illa *toteme,* paene omnis sermo similiter in speciem vocalium transfiguravit quaedam nomina exeuntia in consonantes. quid quod eidem vocabulo accidit hoc in Graecia? τὰ πυρά enim vocant. quod si tamen metaplasmum improbas, saltem derivatum ex *pure* volo statuas *purom* tanquam focum vel rogum, ut ex *perse persom.*

efurfatu difficile est suis finibus circumscribere, facile universam exprimere sententiam *effundito.* hanc autem ex praepositione magis quam ipso verbo emergere docemur illo *quom oves furfant* (v. 43). quod munus dum restat peragendum ex priore sacrificio, interim sacerdos denuo operari sacris alibi iubetur. quaerentes igitur illud quid sit quod restat, conexum putabimus cum ea caerimonia quae aliena est a ceteris sacrificiis, ovilli huius propria *pelsana fetu,* quam holocaustum esse cum proposuerim p. 39, viderint alii numquid excogitare possint Tefrali piaculo ceterisque locis aptius. id si sumimus, sequitur ut furfare oves credamus qui flammis bustoque obruunt (θυσίας νερτερίων κατάθαπτε) post discessum sacerdotis, ipse enim ovium tantum exta dedit. etymon circumspicienti latina tot vocabula occurrunt, ut inretiant potius quam expediant, potest idem esse cum fervore furno februis, Paulus F. in *forma: exta quae dantur, deforma appellantur,* nescias utrum decocta an refrigerata. plane quadrat Furrina (cf. *parfam* parram) Maniae et deum inferum socia de qua nihil traditur certius, gens Furfania, vicus Furfensis.

18 capides implentur videlicet escis potionibusque sumptis ex ipso illo sacro. *purditom est* quod solemus vertere in *porrectum est,* ubicumque sollemnes religiones aut cunctae absolutae sunt aut summae ac praecipuae, quasi terminus divini humanique iuris statuitur. itaque quod porrectae capides et sacrae discernuntur, cum sacras di sibi postulent, illas accipiemus profanatas hominumque usibus patentes. *aitu* ab agendo esse ortum efficio ex III 13 *fertuta aituta, ferunto agunto.* gutturalis de more intercidit ut in Iguvino nomine *Ijovina Iovina,* variantque Itali *magis mais mes-tru.* capides igitur secum asportat flamen bis binas, quem numerum exemplar vetustius explicat mira brevitate et ordine verba sic distribuens *Fisuvio facito, pro arce Fisia facito, capides por-*

Pre verir Vehier buf trif calersu fetu Vofione Grabovie ocriper Fisiu, totaper Iiovina. vatuo ferine fetu. herie vinu, ſ herie poni fetu, arvio fetu, tases persnimu. proseseter mefa spefa, ficla arsveitu. suront naratu, pusi pre verir | Treblanir. |

Post verir Vehier habina trif fetu Tefrei Iovi ocriper Fisiu,

Ante portam Veiam boves tris calidos facito Vofiono Grabovio pro arce Fisia, pro urbe Iguvina. 20 vatua ferione facito. vel vino ſ vel posca facito, arvia facito, tacitus precator. prosectis mefam spefam, fitillam addito. item narrato ut ante portam | Treblanam. |

22 Post portam Veiam habinnas tris facito Tefro Iovio pro arce Fisia,

rectas sacres, alteras porrectas alteras sacres, pro urbe Iguvina, summissa voce precator. et enim preces Fisuvinas quaeque praeter eas tabula VI narrat singillatim, aes illud omisit. Huschkius errore scribae hic divolsa esse censet quae alias inter se conexa leguntur *pro arce Fisia, pro urbe Iguvina.* nisi vero hoc ordine ille magis elucere putavit, quamvis duplicentur capides et futura sorte dividantur, indiscretas tamen fieri utrasque pro arce et urbe.

19 callidos vel calidos appellatos esse latine qui frontem albam habent equos itemque ab Vmbris boves λευκομετώπους, quis tam sollers est haruspex ut divinet ex fisso vel capite quod sane lucis aliquid portendit? prodiderunt memoriae Isidorus orig. XII 1 et glossarium Philoxeni, est gratia fortunae. talem vitulum Horatius et designat et mactaturum se promittit in triumpho carm. IV 2, victoriae causa Iuvenalis duci volt in Capitolia magnum cretatumque bovem 10, 65, nec dissimilem eius generis quae Romani colebant numinibus Vofionum fuisse opinor. cohaeret evidenter cum vofro vitulo quem praeter legitima sacra ultro immolant in conventu gentium foederatarum II B, qui in mentem mihi revocat Arvalium fratrum vaccam honorariam, cumque vasculis vofetis quae notam hanc ducunt ex ritu divino. perceptione animi vafer disiunctus est quam longissime, propius vota vofer et votifera attingit, at grammaticam *vov-* et *vof-* quia non ineunt nisi per ambages societatem (ut a vortendo *vorf-* ita a vovendo *vof-* principium nominibus, ut devotatus sic *vufetes*), Vmbrorum proprium videri hoc verbum fausti ominis pronuntiemus in eoque nunc acquiescamus.

22 *habina* ut pro ovibus habeamus, comparatio suadet suovetaurilium, imperat versus 43. aut coloris ita discrimen notabant, Diti autem Veiovique devoventes hostem Romani votum faciunt *ovibus atris tribus* (Macrobius sat. III 9, 11), aut aetatis formaeque (agnas chordosque agnos et oves minas et apicas al. Varro memorat rust. II 2). neque iniqua deum inferum hostiis sterilitas (ἐχῖνος δὲ καὶ ἡ γαστήρ Calli-

totaper Iiovina. serse fetu, pelsana fetu, arvio feitu, poni | fetu, tasis pesnimu. prosesetir strušla, ficla arveitu. suront naratu, puse verisco Treblanir. Ape habina purdinsus, | eront

pro urbe Iguvina. sedens facito, pelsandas facito, arvia facito, posca | facito, tacitus precator. prosectis struiculam, fitillam addito. item narrato ut ad portam Treblanam.
24 Vbi habinnas porrexerit, | idem

machi fr. 250). transiere animalium nomina ad homines pleraque, hoc nobilem inter Campanos lapidarium Petronius ornavit sat. 65 *Habinnas sevir est.*

sedens facito hoc sacrificium totum, paulo ante tantum commolebat sedens. Macrobius sat. I 10, 21 Opem terram esse declarans huic deae sedentes vota concipere terramque de industria tangere narrat, mulieres dis plurimis operantur sedentes (N. Heinsius ad Ovidi am. II 13,17). ante illud *zeřef fetu* in aere I hoc additur *puste asiane fetu*, quod ad locum spectare primo obtutu senties interpretarique conaberis ad hunc modum *post altare facito*, ut bustum ovium fiat non ante aram aut eum locum qui aras sustinet, ubi hostiae mactari solent, sed in averso, quem ad modum furvas hostias Vlixes facit εἰς ἔρεβος στρέψας, retro tractas Senecae Tiresias. verum impedimento est figura particulae. nam quod Latinis *post* est aut *pos*, id pariter Vmbri scribunt quam constantissime, eidem *pustin posti*, cum illi *in* vel *per* vel *pro* adhibent in distributione. ab hoc autem *puste* nihil dissidet, sive fortuitu *e* facta est extrema sive relicta ex antiquiore voce (*arvamen* in arvom, *manuve* in manu), similiter in hanc et illam vocalem exeunt *pone pirse* al. mandatur ergo aliqua divisio. iam memento Romae ludis Tarentinis sacrum quod prima nocte fit et Tefralis huius fere gemellum est ita institui teste Zosimo hist. II 5,7, ut tres oves tribus aris immolentur; memento Graecis Apollinem praescribere τῶν χθονίων διάειρε τριχῇ θυσίας ἐναρίζων (Eusebius praep. ev. IV 9,2). hoc fere umbrica illa valere opinor. adde quod in huius sacrificii descriptione eum locum obtinent quo in aliis habetur *vatuva ferine fetu*, tum quod omnino non recepta sunt in aes novum quasi supervacanea aut saltem ceteris mandatis (*pelsana fetu*) consentanea. *postin* accusativum regit apud Vmbros et Oscos, *post* in utraque lingua ablativum. *asiane*, si ex asa asianum quomodo Asinianus ab asina prognatum esset, in locativum caderet. vide an neutrum tale possit esse quale *pone* est, nam *postin* a singulari numero non abhorret, IV 13 *pustin ęrešlu* pro parte Pumuni et Vesunae, osce *postin slagím* pro ut Nolanorum regio est aut Abellanorum.

24 rursus novum occurrit rei sacrae nomen quod frustra quaeras in linguis cognatis, *persontrus*. tam enim in Vmbria hos mihi persuasum est nomen invenisse primum quam postiliones in Latio. unde

poi habina purdinsust, destruco 24 qui habinnas porrexerit, ad dextrum

persclom sacrum et *persnimu* precator supplicato, indidem *person-* ductum puto ad exemplum edonum bibonum idque auctum comparativa syllaba cuius vis etiamnum ex his tabulis potest aperiri, si quidem secundarium semper sacrum *personter* est et succidaneum, numquam primi ordinis. natura sua adiectivum est vocabulum indicatque deo quod offertur loco secundo. ne in hunc quidem siqua admittitur pars sacrificii, eam *vempersontram* appellant, ut Latini vesanum hominem qui minime est sanus et vegrandia farra quae male creverunt. itaque demptis prosiciis quae restant carnes ovillae IV 7 cum non sectae dicuntur vocabulo communi tum dividuntur numeranturque insectae, id est ut fit in prosecando accisae quae insicia erant in carmine Saliorum (Varro V 110), et vempesuntrae id est minimam expertae obsecrationis necessitatem minimaque religione obstrictae, denique suppae sanae id est fere intactae exemptaeque voto. quia autem etiam his carnibus inlibatis et quasi profanatis tamen precantur, propterea non *ampersuntram* vocarunt sed vempesuntram (II A 30). contra deo datur *persuntra* ut quae plenissime, quid autem subdatur succidanei aliis nominibus oportet definiri. et II B 13 tria quibus id fiat leguntur nomina non ad rem pecuariam pertinentia sed ad panificium, ut post caprum pateat opus pistorium inferri. at II A 8 et in hoc capite in tabula I *sufuf* pesontros videmus, quos p. 39 ex V B 12 demonstravi porcos esse vel porcilias. atque suillo pecore solitos esse quondam procurare succidanea cum per se maxime credibile est, quod frequentissimum numero paratuque facillimum fuit et si Varroni credis, ab eo inmolandi initium primum sumptum, tum graeco καθαρμάτων, romano piaculorum more comprobatur (Cato cap. 141 extr., Marinius act. Arv. p. 306). iam vero incurrimus in spinas. nam *sufuf* aes vetustius memorat, recentius priorem hostiam aeque *sorsom,* posteriorem autem *staflarem.* quae quoniam sic inter se opponuntur, consequens videtur hanc ut revocemus ad genus pecoris cuius tam proprium stabulum sit quam hara suum, cumque victimae et maiora animalia ab hoc loco abhorreant, ut agnam haedumve accipiamus. quid igitur? itane dissident de ritu aera I et VI ut illud porcos, hoc porcum et de stabulo pecudem imperet? verum enim ne sibi quidem vetus exemplar constat: nam cum primum *sufum pesuntru,* postremum ad utramque designandam hostiam *sufuf* scripserit, in medio non quod expectes *etrum sufum pesuntrum* deprehendimus sed hoc *sufum pesuntrum feitu stafli iuvesmik* eqs. his in verbis aliquid peccasse sculptorem constat nec minus separandum esse *esmik* et reiciendum in sequens enuntiatum, denique quam ob causam modo *etrum* ego finxi, eius discriminis causa accessisse ad *sufum p.* quae inter *feitu* et *esmik* interiecta sunt. ecquid vero

persi vestisia et pesondro so- 24 pedem vesticiam et persontrum su-

clarius est quam quod interpretando ex tabula VI eruere studui agnae vocabulum, id ipsum illic legi in I? nimirum *uvesmik* est *uve esmik*, si quidem Vmbri more italico vocalem vocali continentem pronuntiatione ac scriptura confundunt et coagmentant, velut I B 18 *purtatulu* ubi novum exemplar *portatu ulo* et IV 33 *neiđhabas* pro *nei ađhabas* (*ne adhibeant*), eamque synaloephen ne interpunctione quidem tolli luculentissime carmina latina ostendunt. quae restant *stafli i* litterae sane aliquam contraxere labem sed minimam, sufficiet enim diremptas coniungere, quo facto adiectivum existit forma congruens cum *Vehiies Kluviier* similibusque quibus Latini *i* alteram detraxere, significatu cum stabulari: ex casuali terminatione aut nihil relictum est, persaepe enim neglegitur in adiectivis ut *Fisi* al., aut pusillum hoc ut semivocalis extrema liquesceret in vocalem. sufficit, inquam, illud nec nego potuisse fabrum qui peccarit, peccare plusculum, cum *stafle* debuerit aut *staflare* incidere. legendum igitur *stafli̇i uve* interpretandumque *porcum succidaneum facito stabularem ovem.* at porcus, inquies, qui potest ovis fieri? audi cetera. porcus cum olim legitima fuisset hostia succidanea, *suđs persunter* tanquam in unum certumque vocabulum ita coaluit, ut ne tum quidem eo uti desisterent, cum aliud sacrum porco successerat vicarium. nam ut Servi repetam verba (Aen. II 116), *sciendum in sacris simulata pro veris accipi, unde cum de animalibus quae difficile inveniuntur est sacrificandum, de pane vel cera fiunt et pro veris accipiuntur.* sic tauros Festus rettulit in commentario sacrorum significare ficta farinacea, idemque latissime apud Graecos usus patuit, velut Iovi Milichio Xenophon ὡλοκαύτει χοίρους τῷ πατρίῳ νόμῳ, pauperes sacrificabant πέμματα εἰς ζῴων μορφὰς τετυπωμένα. non aliter *suđus pesuntrus* quos Vmbri pelsant, πέλανοι sunt vel ut placentam nominem ab suilla stirpe ortam χοιρῖναι, non veri porci, quibus ne illud quidem apte conveniret *vasa quae ad pesuntros habuerit*, sed ficticii. materia igitur pesontri hi porci congruunt cum eo pesontro quem II B 13 ferri dixi artis pistoriae, et quia facillime aliam ex alia formam fictor imitatur, alterum porcum succidaneum pecori quod stabulatur, ovi adsimulat, et quia nativum sensum in hoc complexu verborum *suđus* deposuerant, hoc Vmbri mox plane abiecerunt locoque nominis unum retinuere *pesondrom* quem pro figura modo *sorsom* id est suillum modo *staflarem* pecori cornigero adsimulatum vocarent. patrium autem morem etiam inde perspicimus, quod quamvis stabulari pesontro faciant, id ipsum tamen carmen precantur in quo est *hoc porco succidaneo.* denique quod vesticiam his *suđes* vetus exemplar iubet figi separatim, pro veris eos hostiis accipi vicariosque animalium esse admonemur: porci solebant amburi in scrobibus, εὔστρα βόθρος ἐν ᾧ τοὺς ὗς εὕουσιν, εὔ-

rsom fetu. capirse perso osatu, illum facito. capidi fossam facito, eam mani ſ nertru tenitu, ar- eam manu ſ sinistra teneto, donec

σανα ὄρυγμα ἐν ᾧ τοὺς ὗς βυθίζουσι (Aristoph. Eq. 1236 schol. Hesychius). ad personam personataque nequis aptare studeat persontros, satis opinor eis cautum est quae de vempesontra carne dixi, immo a *pers-* cum umbricas propagines illas tum latinum repeto *persillum* quod unguento sacro nomen fuit inlito armis Quirini a flamine Portunali. et cum *pesuntrus* eo consilio dis dentur ut, si minus primis hostiis litatum sit, iam satis fiat omnino, postularia fulmina vel postulatoria comparabimus, quibus Tusci aiebant sacrificia intermissa aut non rite facta repeti (Seneca nat. q. II 49, 1).

24 *perso osatu.* ad litteram illud potest πόδα videri non minus quam πέδον, solum fossamve. hoc probandum est, non solum quod geminatur deinceps *persome* ita ut arae locum huic piaculo *persom* praestet, nunc autem ad eos usus paratur et consecratur, sed etiam quod in tabula I simpliciter dictum est *peďum facito* eaque forma pes exclusus. ita enim breviter loqui licebit nec postulabitur ut exponam posse quidem pedis aliquem casum esse, non tamen posse eum quo opus sit. *osatu* apparet significatu proxime accedere ad *feitu* quod tabula vetustior loco illius exhibet, itaque ut ex Aufrechto audivi coram Buggiusque litteris mandavit (studiorum italic. p. 44), idem est quod Oscis *opsa-* Paelignis *upsa-* Latinis *opera-*, labialis littera oris languore absumpta haud aliter periit insequente vocali quam ante consonantem in *ostendu*, cf. *ipsa issa.* faciendi verbum quia potissimum ac frequentissimum erat ad designanda sacra, rem non minus profano usu cognitam recentiores Vmbri alio verbo ac profano declaraverunt. sequitur vero *capirse* ut dativo sit casu positum, non ablativo: capidi sacra paratur fovea in quam demittatur post libationem. idem ex Atticis ἐναγισμοῖς praeceptum Clidemus memoriae prodidit ὄρυξαι βόθυνον (Athenaeus X p. 410[a]). apud Homerum dis inferis operatus Vlixes βόθρον ὄρυξ' ὅccov τε πυγούcιον, ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὴν libavit. in Senecae Oedipo v. 550 *effossa tellus et super rapti rogis iaciuntur ignes,* 566 Tiresias libat *manu laeva.* Thebaidos IV 451 *principio* Tiresias *tellure cavata inclinat latices,* tum dis Stygiis aras dissignat mactatque victimas, denique 501 obtestatur *divas quibus hunc saturavimus ignem laevaque convulsa dedimus carchesia terra.* Medea Ovidii metam. VII 243 *egesta scrobibus tellure duabus sacra facit,* tum *patulas perfundit sanguine fossas.* Valerius Fl. I 735 *in scrobibus cruor,* Silius XIII 427 *ferroque cavare refossam ocius urget humum.* Homericum autem illud iuvat plenius iterare, legimus enim χοὴν χεῖcθαι et χοὴν χεόμην, *vestisia vesticom.*

25 *nertru.* νέρτεροι inferi sinistri. hinc iudicanda etiam Romano-

Tefre Iovie, ‖ perse tover pes- 30
cler vasetomest, pesetomest,
peretomest, frosetomest, dae-
tomest, tover pescler virseto
avirseto vas est, | Tefre Iovie,
perse mers est, esu sorsu per-
sondru pihaclu pihafi. Tefre
Iovie, pihatu ocre Fisi, tota Iio-
vina. Tefre Iovie, pihatu |
ocrer Fisier, totar Iiovinar nome,
nerf, arsmo, viro, pequo, ca-
struo, fri; pihatu, futu fons,
pacer pase tua ocre Fisi, tote | 33
Iiovine, erer nomne, erar nom-
ne. Tefre Iovie, salvo seritu
ocre Fisi, totam Iiovinam. Tefre
Iovie, salvom seritu ocrer Fi-
sier, | totar Iovinar nome, nerf,
arsmo, viro, pequo, castruo,
fri; salva seritu, futu fons, pacer
pase tua ocre Fisi, tote Iiovine,
erer ‖ nomne, erar nomne. Te- 35
fre Iiovie, tiom esu sorsu per-
sondru Tefrali pihaclu ocriper
Fisiu, totaper Iiovina, erer nom-
neper, erar | nomneper. Tefre
Iovie, tiom subocau'. persclu
sehemu atropusatu. |

Pesondro staflare nertruco
persi fetu. suront capirse perso
osatu, suror persnimu, puse so-
rsu. ape pesondro purdinsus, | 38
proseseto erus dirstu. enom
vestisiar sorsalir destruco persi
persome erus dirstu, pue sorso
purdinsus. enom | vestisiam sta-
flarem nertruco persi sururont
erus dirstu. enom pesondro sorsa-
lem persome, pue persnis fust,

Tefer Iovi, ‖ quidquid tui sacri-
ficii vitiatum est peccatum est
peremptum est fraudatum est
demptum est, tui sacrificii visum
invisum vitium est, | Tefer · Iovi,
quidquid ius est, · hoc suillo per-
sontro piaculo piando. Tefer
Iovi, piato arcem Fisiam, urbem Igu-
vinam. Tefer Iovi, piato | ar-
cis Fisiae, urbis Iguvinae nomen
magistratus ritus viros pecua fun-
dos fruges; piato, esto volens pro-
pitius pace tua arci Fisiae, urbi |
Iguvinae, arcis nomini, urbis nomi-
ni. Tefer Iovi, salvam servato ar-
cem Fisiam, urbem Iguvinam. Tefer
Iovi, salvom servato arcis Fi-
siae, | urbis Iguvinae nomen magi-
stratus ritus viros pecua fundos fru-
ges; salva servato, esto volens pro-
pitius pace tua arci Fisiae, urbi Igu-
vinae, arcis ‖ nomini, urbis nomini.
Tefer Iovi, te hoc suillo per-
sontro Tefrali piaculo pro arce
Fisia, pro urbe Iguvina, pro arcis
nomine, pro urbis | nomine. Tefer
Iovi, te invocavi.' cum precatione
simul tripodato. |

Persontrum stabularem ad sini-
strum pedem facito. item capidi fos-
sam facito, itidem precator ut por-
cilia. ubi persontros porrexerit, |
prosectorum erus dato. tum vesti-
ciae porciliaris ad dextrum pedem
in fossam erus dato, ubi porciliam
porrexerit. tum | vesticiam stabu-
larem ad sinistrum pedem itidem
erus dato. tum persontrum porci-
liarem in fossam ubi precatus erit

38 *pue* quo. humi dato eum in locum, in quem porciliam obmoverit. sic statim *pue persnis fust* quo se veneratus applicaverit.

ife ſ endendu, pelsatu. enom persondro staflare persome, pue pesnis fus, ife endendu, pelsatu. enom vaso porse pesondrisco habus, | serse subra spahatu. andervomu sersitu, arnipo comatir pesnis fust. serse pisher

ibi ſ imponito, pelsato. tum persontrum stabularem in fossam ubi precatus erit ibi imponito, pelsato. tum vasa quae ad persontros habuerit, | sedens supericito. inter rogos sedeto, donicum cōmmolitis precatus erit. sedens quilubet

40 *porse* unam formam iam vidisti sat multos complecti pronominis casus. hoc loco *pa-đe* refert obtunsa vocali valetque id quod ἅπερ *qua-i*, non alia quam ante dictas capides.

41 *andervomu.* hoc uno loco *inter* praepositio sic posita est ut ducat nominis declinatum: interpunctionis defectu, postquam ancipitem in hoc genere scripturam monumenta latina patefecere, iam nemo sollicitabitur. ac figuram nomen cum eam habeat qua *arsmor stahmo,* fumus ramus, δεϲμὸϲ χυμόϲ facti sunt, aut multitudinis casus quartus est ut *posti acnu,* aut sextus singularis quemadmodum Abellani scripserunt *anter teremníss* (*inter terminibus*), nec enim adsentior equidem eruditis hominibus qui *teremníss* pro accusativo, *anafríss* pro dativo venditant, Romanique copularunt *interea loci,* in Britannia semibarbari *inter quibus* CIL VII 140. multitudinis casum ideo praeferemus, quod cum dextra et sinistra flamen rem divinam fecerit, bipertitam loci rationem *inter* sua sponte consequitur. rogos igitur intellego quibus succidanea deflagrant etymonque requiro ustrino et εὔστρᾳ compar.

quivis commolito, ne flamen expectans dum in cinerem sacra delapsa sint consummare expiationem arcis prohibeatur. nam tanquam cumulus peractis circum muros sacris iuvenci bis terni accedunt in ipsa, opinor, arce immolandi apud aedes Ioviam et Coredii, quod Vmbrorum numen Iunonem Curritim Romanorum adsimulat cumque Iunone Sororia quem venerabantur Ianum Curiatium. quoniam haec sacra non pro arce et urbe fiunt ut superiora, sed pro populo et urbe, civium usu ac frequentia in primis esse celebrata ea loca auguror velut Atheniensis arcis Erechtheum et Parthenona, Romae Iovis templum in Capitolio vel Quirini in colle. *aedem* si factam ex *vocu* miraris, extitisse non solum amplissimas aedes et spatiosissimas memento sed etiam aediculas maxime exiguas quae possent vel armariis includi. locum tectum dicere volui tam profanum quam sacrum quo ignis colitur, nec repugno siquis distinctius vocabulum desiderans vel atria Vestae Cacique volet imitari vel ἐϲχάραν Διόϲ, verum tamen οἶκον veicum negaverim aut tam anguste circumscriptum esse aut tam sanctum quicquam spirare quam ***vukum*** in aere III. profecto focus, si vim eius priscam reputas qualem *agellus quinque focis habitatus* notaque adagia reddunt, tam prope abest

comoltu, serse comatir persnimu. | purdito fust. |

Vocucom Ioviu, ponne ovi furfant, vitlu toru trif fetu. Marte Horse fetu popluper totar Iiovinar, totaper Iiovina. vatuo ferine | fetu, poni fetu, arvio fetu, tases persnimu. prosešetir fasio, ficla arsveitu. suront naratu, puse verisco Treblanir.ſ

Vocucom Coredier vitlu toru trif fetu. Honde Šerfi fetu popluper totar Iiovinar, totaper Iiovina. vatuo ferine fetu, arvio | fetu, heri vinu, heri poni fetu, tases persnimu. prosešetir

commolito, sedens commolitis pre-
43 cator. | porrectum erit. |

Ad aedem Ioviam, quom ovis furfant, vitulos tauros tris facito. Marti Hodio facito pro populo urbis Iguvinae, pro urbe Iguvina. vatua ferione | facito, posca facito, arvia facito, tacitus precator. prosectis farreum, fitillam addito. item nar-
45 rato ut ad portam Treblanam. ſ

Ad aedem Coredii vitulos tauros tris facito. Honto Cerfio facito pro populo urbis Iguvinae, pro urbe Iguvina. vatua ferione facito, arvia | facito, vel vino vel posca facito, tacitus precator. prosectis

ab isto *vuku* cuius ignis arae imponitur III 21, originemque foci adhuc tam incommode explicuerunt, ut mihi serio ac vero quaerendum videatur, potueritne ex *dhu-* per *dhav- dhv-* et *focus* et *voco* ad Italos deduci eodem modo quo ex *dhvara* hi *foras* illi *verof* traxisse creduntur. quamquam radices verborum Caucaseas inquirere minime mihi cordi est, modo Italicae propaginis deprehendere surculos contingat. ecce *nunc quoque cum fiunt antiquae sacra Vacunae, ante Vacunales stantque sedentque focos* ait Vestae focique superstitionem enarrans poeta fast. VI 307: *vocu* et *vomu* fortasse una stirpe nata sunt ut lacus et lama.

43 *Marte Horse,* in antiquo exemplari I B 2 *Hudie.* Graecis Ὁδία ἡ Κόρη θεός, haec quidem ab ἀνόδῳ καθόδῳ, item a viis Mercurius Ὅδιος. Gradivum Martem, cui Salii instituti erant, appellatum ferunt a gradiendo in bella ultro citroque (Paulus F.), quod huc et illuc gradiatur (Servius). *haud parci Martem coluisse Tudertes* Silius VIII 464 quo loco infestum nebulis umentibus Iguvium dixit, *Gradivicolam celso de colle Tudertem* IV 222.

45 *Honde Šerfi.* cognomen deo Infero a creando inditum est, unde *dvono Kero* et Cereri. *Cerfum* vocabulo Paeligni deos generatim designabant separatos a Semonibus (mus. Rhen. XXXIII p. 276), Cereri dicata efferebant *Cerri* (ibidem XXXVII p. 644). huic deae in osca lege templi ara statuta memoratur et ab ea cognominatis numinibus cum aliis multis tum *Ammaí Kerríiaí* quam inlustrat Hesychii glossa Ἀμμάς ἡ τροφὸς Ἀρτέμιδος καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ Ῥέα καὶ ἡ Δημήτηρ. Latini qua de causa *Cerf-* amiserint, discas e *parfa* parra.

tesedi, ficla arsveitu. suront naratu, puse verisco Treblanir.
47 Eno ocar | pihos fust. svepo esome esono ander vacose vasetome fust, avif aseriatu, verofe Treblano covertu, reste esono feitu. |

tensedem, fitillam addito. item narrato ut ad portam Treblanam.
Tum arx | piata erit. sive in hoc sacrificium intermissione vitiatum erit, aves observato, ad portam Treblanam revertito, sacrificium instáurato. |

46 *tesedi*, plenius tabula I *tenzitim*, ergo latine *tensedem* ut mercedem vel *tensedium*. quod prosiciae eo condiuntur, struis farrei mefae simile existimandum est libum. dictum a tensione ac figura videtur, cuius modi graecas placentas habes στρεπτοὺς et σπείρας, apud Latinos tractum ac postea tortam panis (Meursius glossarii graecobarb. p. 721). in compositis plerisque, quale est *ustentu* nec cum obtentu nec cum ostentu latino prorsus idem significans, infracta est propria tendendi notio, dilatata in vim movendi et proferendi, nimirum nemo non protendit siquid porrigit et imponit velut ignem arae. *antentu* igitur tantulum differt ab *inponito*, ἀναθέτω. impomenta Paulus tradit vocata esse quae post cenam mensis imponebant, secundis autem mensis praecipue bellaria inferebant.

47 more romano sacrum si intermissum sit aut minus diligenter factum, iubetur instaurari. *anter vakaze* intervacatione vel intervacantia abl. sing. fem., nam suffixa ea syllaba ac sibilata videtur quam in dote sponte messe agnoscimus finalem, mediam in vacatione. *svepu* vel *svepo* quia consentaneum est uno quoque vitio et errore interdici, non potest ad pluralem numerum revocari, nec magis potest ad singularem, nam quia congruens est cum latina Vmbrorum dictio *svepis siquis*, in neutro genere pronuntiasse eos oportet *svepiđ svepers*, non *svepo* id est *siquo* aut sine casuali littera *siquod*. verum sic haec inter se differre ut graeca εἴτι et εἴτε addidicimus aucta copia inscriptionum oscarum. in tabula Bantina *pr. svae praefucus pod post exac Bansae fust*, ut recte prius quam ego monui Langius interpretatus erat, *praetor sive praefectus post hac Bantiae erit*. in devotione Vibiae *svai puh aflakus Pakim Kluvatiium valaimas puklui supr-... svai puh aflakus huntruste̥ras*, sine ulla dubitatione hoc infertur contrarium *sive supra, sive infra*. item Vmbri: tum collis piatus erit, *sive* flamen non rite fecerit, sacrum instaurato. iam in tabula I scriptum est *esumek esunu vasetum ise*. primum verbum quod alias non legitur disiunctum est ab *esuk* nullo significatus, parvo figurationis discrimine eodem quo *enumek* ab *enuk*, cum demonstrativam litteram illa *esum enum* pronomina modo abiecta *m* finali modo conservata et munimento quodam saepta sibi adsciverint. habes igitur *hoc sacrum*. tum ex *ise* pellucet itus, deprompta ab eundi verbo forma, quam non licet cum *ius* (lat. *ieris*) exaequari nec cum *ies* (*ibis*), nec in

passivo genere ad quod iam confugiamus oportet cum *ibitur*, quoniam nec legitimum est in hac protasi futurum simplex et huius formam VI B 54 exhibet *ier* proximam ab activo suo *iest ies*. nihil restat nisi ut futurum passivi alterum *ise* statuamus ritu latinorum oscorumque *iussitur* et *comparascuster* declinatum ex activo suo *iust ius*, compressis enim vocalibus adiecta passivi nota fit *iser*, porro *ise* ut *herter herte*. habeto igitur accuratius qnam festivius expressum *sive hoc sacrum vitiatum itum erit*. ambitum verborum et anfractum ne moleste feras, eo posteriorem in futurum vitio locum adsignabant malumque omen avertebant longius. etiam apud Latinos percrebruisse olim hoc dicendi genus documento est inveterata ac perpetua infinitivi species *spero urbem servatum iri*. at *urbs servatum itur* exolevit omnino, et cum paulo remotius videretur, exemplum Gellius X 14 e Catone prompsit hoc *contumelia quae mihi per huiusce petulantiam factum itur*. similem Vmbris recentioribus fuisse causam cur hoc loco veteris exemplaris structuram mutarent, non ausim contendere respiciens B 64 et 65 *benuso*. certe tamen mutarunt. nam in tabula VI scriptum est *esome esono vasetome fust*, quae cum inaudita et inexplicabilis structura videretur, lapsum esse aerarium aliquo errore statuebamus. optime oratio sic procederet *eso esono vasetom fust*, istas vero resecare litteras quantae foret temeritatis. placuit igitur aliter distinguere litteras, *vasetom efust*, adsumpto adfertoris nomine exponere *sive sacrificium vitiatum ierit*. recte sit *efust*, nam *ambr-efurent* legimus VI B 56, neve addubitetur, quamquam *iust* pro *ierit* est brevius et exilius VI A 7: at quo pacto expediemus *esome*? resecari rursus opus erat saltem *e* extremam, nam *in hoc* aut *ad hoc sacrificium* quem casum umbrica referunt, eum si adstruas illis *vitiatum ierit*, perversa evadat et inepta oratio. nempe *esome* ut ne confundamus cum *esumek*, vel demonstrativae appendiculae natura evincet vel quod recentiores Vmbri claro ac perspicuo sermoni dederunt studium lubricam fugientes ambiguitatem. an pergemus corrigere aerarium scribendo *esomec*, ut consistere possit *efust* eundique verbum tabulae utrique vindicari? at *esome* et *vasetome* haud facile crediderim casu factum ut pariter exirent. malo omnia experiri in interpretandis eis quae aes insculpta habet. fortasse quo modo latine *si in rem est* dicitur vel *in hoc* pro *ideo*, ita umbrica *svepo esome esono fust, sive in hoc sacrificium erit* intellegenda sunt: si huius sacri ratio poscet, si eius intererit. tum accedit quod condicionem causamve indicat participium *vasetome, in vitiatum*, utpote cui vitium obvenerit intermissione. duplicatur postpositio etiam in illis artissime colligatis *ocrem Fisiem*, tanto rectius repetitur in participio condicionali.

47 *restef esunu feitu* ad verbum *iterans sacrum facito*. nam illud *restens* est sive *restans*, unde Vmbri II A 5 *restatu* pro *instaurato*, Latini restibilem agrum dixere qui quotannis consereretur aut bis in anno,

cui Varro eum opponit qui intermittitur aut interdum requiescit. sic stati dies, sic in antiquissimo Dveni titulo *med statod* id est me sistito, sic semper praestare praestatio. post in usu fuit *restituens,* ex quo brevius renascitur *Restutus.*

denique subiungere lubet *salvo seritu, salvom servaveris* totiens audiri in Italorum precibus tamque esse fixum ratumque votum, ut mihi non persuadeam imperatorem in devotione hostis pronuntiasse *salvos siritis esse,* quo modo scribitur apud Macrobium sat. III 9, 11, praesertim cum *siveritis* et *sinetis* apparuerit in codicibus. restituendum opinor *salvos servetis,* nam quod *si* sequitur, facile *esse* potuit adglutinari ex utroque.

TABVLA I(B 10) ET VI(B 48) VII

POPVLI LVSTRATIO

Sequitur ea lex quae exercetur in populi Iguvini lustratione. quemadmodum de arcis Iguvinae expiatione legem pleniorem ex aere latinis litteris inscripto interpretatus sum, vetustius autem aes ac brevius quibus in rebus ab illa lege differret commemoravi, sic nunc quoque aera sextum B 48 ss. et septimum commentabor, ex primo B 10 ss. adnotabo quae discrepant. nempe vetustatis nomine VI et VII reliquis postponere, etsi contra nuper disputatum est, ego ne tantulum quidem dubito. litteratura latina, si priscae latinitatis monumenta contuleris, Sullanam potius quam Gracchanam aetatem tibi referre videbitur; tusce scriptitatum esse Iguvii quo tempore civitas romana omnibus Italicis data sit aut adeo sub regnum Augusti prorsus incredibile est. antea quae disserui de vocabulis pluriens repetitis, iterum exponere visum est supervacaneum. quod si parum novi nunc protulisse videbor, confirmabuntur tamen interpretatione mea quae alii recte invenerunt, et est aliquid in hac quidem disciplina etiam exstirpare errores quo citius bona seges succrescat. Vmbrica transcribo ex eis tabulis quas amplo et docto libro de his monumentis interim Parisiis edito Michael Bréal adiunxit.

Pone poplo afero heries, avif 48 Cum populum circumferre volet,

VI B 48 *afero.* plenius scriptum est VI A 19 *anferener*, compositum enim verbum cum ea praepositione est quam lat. *anquiro* et *amplector* habent. Aeneas Vergili postquam corpus Miseni sui flammis tradidit, *ter socios pura circumtulit unda spargens rore levi et ramo felicis olivae lustravitque viros* VI 229. ubi Servius *circumtulit* esse ait *purgavit, nam lustratio a circumlatione dicta est vel taedae vel sulfuris.* Plautus Amphitruonis 775 *quin tu istanc iubes pro cerrita circumferri?* id est *piari.* Nonius p. 261 *circumferre est proprie lustrare. Lucilius saturarum lib. II 'tum facto omnia sunt circumlatus'* ubi restituendum ex aliquot codicibus censeo *facta,* adiungendum autem quod ex eodem libro II idem Nonius p. 335 prompsit, *circumlatus, lustratu', piatus.* Claudianus de VI cons. Hon. 324 'lustralem sic rite facem .. circum membra rotat

aseriato etu. sururo stiplatu, 48 avis observatum ito. itidem stipu-

doctus purganda sacerdos'. in magicis Vergilius ecl. 8, 73 'terna tibi haec primum triplici diversa colore licia circumdo', haud indocte Nemesianus ecl. 4, 68 'nobis quoque versicoloria fila et mille ignotas Mycale circumtulit herbas'. sicut circumdari moenibus urbs dicitur circum quam moenia fiunt, sic homines circum quos piacularia sacra agerentur sacris dixerunt circumferri. ad illustrandum et vocabulum et ritum Iguvinum peridonea sunt quae de censu lustroque Romano Dionysius narrat ant. Rom. II 22: Τύλλιος ἐπειδὴ διέταξε τὸ περὶ τὰς τιμήσεις, κελεύσας τοὺς πολίτας ἅπαντας συνελθεῖν εἰς τὸ μέγιστον τῶν πρὸ τῆς πόλεως πεδίον ἔχοντας τὰ ὅπλα .. καθαρμὸν αὐτῶν ἐποιήσατο ταύρῳ καὶ κριῷ καὶ κάπρῳ (perperam traditur τράγῳ), τὰ δ' ἱερεῖα ταῦτα τρὶς περιαχθῆναι περὶ τὸ στρατόπεδον κελεύσας ἔθυσε τῷ κατέχοντι τὸ πεδίον Ἄρει. ambilustrum hoc vocatum esse Romae Servius in Aen. I 283 testatur, quod nomen ille quidem falso exponit quasi non licuerit nisi ambos censores lustrare civitatem, a circumlatis victimis Beckerus repetiit antiq. II 2 p. 243 comparans ambarvalia. agrum qui lustrare volet, secundum Catonem rust. 141 sic imperat: *mando tibi Mani uti illace suovitaurilia fundum agrum terramque meam quota ex parte sive circumagi sive circumferenda censeas, uti cures lustrare.* suovitaurilibus tamen Iguvini arcis quidem expiandae causa utuntur sed non lustrandi populi, certe in huius caerimoniae descriptione ovillum pecus nusquam commemoratur. denique vix dubium est quin summa necessitudine ferendi verbum illud attingant etiam φαρμακοί qui Athenis circumducebantur purgamenta civitatis.

48 *sururo* factum est ex *sururont* detritis finalibus ut *dedro* in matronarum Pisaurensium titulo CIL. I 177 ex *dederont.* extrema vocabuli pars est *font* aut quemadmodum solita est mutari *hont* quae adicitur pronominibus ad significandam aequalitatem (*era* lat. *ea*, *erafont erahunt* lat. *eadem*). spiritus perit plerumque, coeunt etiam vocales contrahunturque syllabae ut *ifont* lat. *ibidem* ortum est ab *ife.* iam *surur* vel *suror* adverbii forma principalis cum antiquo sororis nomine convenit, nisi quod terminationem *r* finalis genetivi casus prodit. descendere igitur mihi videtur ab illa stirpe quae tertiae personae pronomina peperit, quae geminata est ab Vmbris etiam in *seso* (lat. *sibi*) et *sveso* (*suo*). indidem Latini et *suad* derivarunt quod *sic* esse Messalla ait apud Festum p. 351 et ipsum hoc *seic* et quod simillimum puto vetus verbum diu servatum in legibus cum in usu volgari post bella Poenica exolevisset, *sirempse.* quia enim nullam aliam vim hoc adverbium habet quam illa *item similiter proinde*, id quod etiam infimis temporibus Festus et Charisius senserunt etsi falsa simul grammaticorum commenta tradidere,

pusi. ocrer pihaner. sururont 48 lator quasi arcis piandae. itidem

minime equidem probo Pauli aut nobilioris a quo ille accepit auctoris opinionem nomen inesse in illo idem quod in *reapse* declarantis, praesertim cum usitata maxime haec fuerit formula *siremps lex res ius caussaque omnium rerum esto* aut saltem *omnium rerum siremps lex esto*, immo *sirem* provenisse puto ex *sisem* duplicata stirpe pronominali eam ob causam qua olim acciderat ut casum pronominis duplicarent *emem* dicentes eundem (Paulus p. 76), neque alia ratione differre *sirem* ab *erim*, quod in Odyssia Livium conicio posuisse (Festus p. 162 *nec erim nec eum*), quam *sam* et *sapsa* ab *eam* et *ipsa*. ad umbricam particulam ut redeamus, saepius quam *sururont* tantum *suront* scriptum legimus, quod difficile dictu est utrum ab stirpe simplici ac non geminata sit deductum, etsi *sur* non item ut *surur* adhibuerunt, an coactum sit ex pleniore verbo, quemadmodum Latini *gnarurat* compresserunt in *narrat* vel ut Varroni placuit scribi *narat*. consonantes enim Vmbri vetustiores numquam duplicarunt, raro recentiores, duas *r* ne hi quidem ullo exemplo scripsisse probantur. significatu tria haec *surur suront sururont* in tabulis nostris omnino congruunt, licet gravius quondam ac distinctius tertium quam primum fuerit ad demonstrandam similitudinem, verum quis ausit definire quanto ubique pondere distent *item* et *itidem*? comparationi igitur omnia inserviunt, id quod comparare iubemur aut praecedentibus verbis expressum est velut *tacitus precamino*, *surur porricito* ubi *surur* ad *tases* respicit, aut sequente *pusi* particula adiungitur, ut *item* et *sirempse* latina excipi solent ab *ut* et *quasi*.

ocrer pihaner. duo hi genetivi ubi eodem modo compositi leguntur VI A 8 et 19 et 20, aut nomina quae eos regant adsunt *verfale* et *esoneir* aut praepositio *paca*. hoc loco adstrictior est verborum comprehensio repetendumque ex superioribus ad quod genetivos aptemus nomen avium vel auspiciorum. similis brevitas in gerundivis latinis valet casu eodem, Sallustius dixit *arma cepit libertatis subvertendae* aliaque huiusmodi congesta ab interpretibus belli Catilinarii 6, 7, in titulo Mummiano CIL. I 542 adiectivum plurale genetivos ducit *cogendei dissolvendei tu ut facilia faxseis*. docemur autem verbis illis auspicia ei qui populum lustratum eat et expianti arcem plane eodem ritu esse capienda, itaque quae hic adumbrata sunt quoniam lucem expetunt ab eis quae explicata in VI A leguntur, et singularem hanc rem comperimus, alium stipulari, alium observatis avibus nuntiare, si quidem illic stipulari adfertor vel flamen scribitur, *combifiom* quem flamen in auspicium adhibet augur, et hanc universae interpretationi utilem, non indicari in hac lege subiectum subiective mutationem si ipsa actione is qui agat designetur aut discerni agentes non sit necesse. legem XII contuli ad V A 17, con-

combifiatu. eriront tuderus avif |
seritu. ape angla combifiansiust,
perca arsmatiam anovihimu.
cringatro hatu, destrame scapla anovihimu. pir endendu.

49 mandato. eisdem finibus avis |
servato. ubi oscines mandaverit,
virgam imperatoriam induimino.
cinctum capito, in dextrum latus induimino. ignem imponito.

ferre licebit etiam notissimam Graecorum consuetudinem sine personae nomine efferentium talia ἀναγνώσεται ὑμῖν τὸν νόμον et in re militari ἐπεὶ ἐσήμηνεν. illud si tenemus, cum alia melius intellegemus tum versus 51 et 52 in quibus *amboltu* non potest non adtribui lustrationis sacrum peragenti flamini, sed *desva combifiansi* auguris esse ex VI A 16 et 17 colligitur.

vetus lex I B 10 de auspiciis sic praecipit: *cum populum circumferre voles, aves observatum ito anticas posticas.* ibi igitur *heries* pro secunda persona habemus, contra in tabula VI pro *heriest.* nam in I alteram flamini personam impositam esse et pronomen versus 13 *steplatu tefe* lat. *stipulator tibi* et verborum formae omnium ostendunt excepto uno quod sub finem legitur v. 40 *atedafust,* quod cum nequaquam quadret in *tefe* v. 13, aut scalpturae negligentia corrigenda est aut culpandum orationis vitium. potuit enim fieri ut *fust* scalptor iteraret ex antecedente versu, potuit ut qui una commemoraturus erat flaminem et *prinuvatuf,* statim etiam hunc ad illorum personam traduceret. at in VI flaminem tertiam personam esse ex pronomine v. 51 *stiplatu seso* verbisque plurimis apparet.

49 ornatus describitur ad lustrum faciendum necessarius flamini. *anovihimu* probabile est praepositione constare ea quam *antentu* habet eoque verbo quod in exuviis induviisque cernimus. neque minus late verbum latinum patuit, cum coronas indui dicerentur vel galeam clipeique insigne decorum (Aen. II 392) vel anulum. utrumque tam ornamentis fuit aptum quam vestimentis. deinde *cringatro* a *cringa-* ut ab arando aratrum vocatum est. et quoniam *r* proximum est ut abeat in *l* permutanturque in dialectis species coniugationum (*visum* Latini, Vmbri *virseto,* hi *conegos* id est *-atus,* illi *conixus* al.), exaequari *cringa-* licet cum eo verbo quod Paulus Festi et glossaria servarunt, ille sic interpretatus *clingere cingere a Graeco* κυκλοῦν *dici manifestum est,* haec specie magis quam re dissimiliter *clingit cludit* (vide Hildebrandi gloss. Parisinum p. 54, 99 et 55, 109 Loewi prodr. p. 13). quocirca sive cinctum in Latinis sive clavum substituimus, insigne quoddam amiculum vel stragulum intellegendum est rotundum potius quam quadratum, tantum enim ex testimonio Pauli etymoque auguramur. reiciebatur in tergum, *destrame scapla,* nam scapulae si distinguntur ab umeris, dorsum significant (interscapulum μετάφρενον), a Latinis pluraliter efferuntur,

pone ſ esonome ferar, pufe pir cumſ in rem divinam feretur, id in quo
entelust, ere fertu poe perca ignem imposuerit, is ferto qui virgam

sed Rebecca hydriam portat *in scapula sua* (ἐπὶ τῶν ὤμων LXX). faciIi negotio induebatur et deponebatur, nam II B 27 cum immolat sacerdos, cringatrum in dextro umero habet, ubi immolavit, libamento sacro inponit, cum porricit exta, rursus in dextrum umerum adsumit. Romae qui moenia lustrarunt ritu Gabino cinctos fuisse Lucanus docet I 593, togae tamen hoc cinctu compositae cum cringatro similitudinem longe minorem esse concedo quam ricinii aur riculae de quibus Marquardtus antiq. V 2, 179 et Henzenus act. Arv. p. 38 egerunt. ceterum solitos esse amiciri veteres nemo nescit dextris umeris exsertis, festus hic ornatus non tenet vestis morem cottidianae. in aere vetustiore virga non commemorata est sed tantum scriptum: *cum convorteris* te id est redieris ab auspicio, *cringatrum capito, tunc ignem inponito.* adiectum autem est his extremis *ahtimem* quod cum pro vasculo et receptaculo ignis habuerint, ego non adsentior. alias enim *antenom entenom* cum dativo casu construitur (*ase antentu* lat. *arae inponito*) aut cum locativo (*ife* et *pufe* lat. *ibi* et *ubi*), neque eodem tempore in eadem re tertiam valuisse structuram credo (*inponere in aliquem locum*). non extat quidem in latino sermone *ahtim* id est *actim*, sed qua proportione *statim* ad stationem aut statum, ea illud esse ad actionem aut actum videtur, actio autem in hoc rerum contextu ad procuranda sacra, ad agonias et *acnu* attinere. quare *ahtimem* ab *esonome* non aliter differre arbitror quam partem a toto, immolationem a re divina. *pir ahtimem entenom* paene idem est quod foculum ad sacrificium accendere, III 23 et 28 quod precantur pro fratribus Atiediis *ahtisper eikvasatis* pro civitate Iguvina pro tribu Iguvina, altero nomine sacra sollemnia comprehendunt quibus pagorum et communium vel ab Italis antiquissimis vel in novissimis Romanorum provinciis pax et concordia constituta ac firmata est.

50 *feretur* quod posui, orationis latinae legibus magis morem gessi quam analogiae umbricae. *ferar* enim vereor ut eximi possit ex potestate modi coniunctivi. ac passivi quidem generis formam et *r* finalis arguit et ipsa requirit sententia. nam quia singulariter is a quo ferri testu ignis plenum oportet, post demum adnexo membro denotatur, nunc actum ferendi pronuntiari necesse est aut pluralitate generis activi aut passivo genere. atqui pluralis in activo verbo nullus in *r* desinit, significationis igitur *ferar* passivae est. nec potest non videri coniunctivi forma, quia et latinis oscisque simillima est his *feratur* et *lamatir,* modo subtracta extremae syllabae vocali Vmbros etiam *t* ante *r* perdidisse reputes, et in umbrica coniugatione, si *r* dempseris, consonat planissime coniunctivus activi *fera* (lat. *ferat* osce *-ad*). at futurum quoniam in

destre onse fertu. erucom prinvatur dur | etuto, perca ponisi-	51 in dextro umero ferto. cum eo prinovati duo | eunto, virgam calatoris

umero. idem flexum in *uze* legitur in aere vetustiore. non leviores oscum *Niumsieis* nomen mutationes expertum est, nam accepta vocali in *Niumeriis* abiit semilatinum, accepta consonante ea per quam Latini *m* et *s* quotiens colliduntur inter se emolliunt (*hiemps sumpsi*) in Νύμψιος Νύψιος, quod nomen homini Neapolitano est memorato in vita Dionis (Plutarchus cap. 41). contra infracta ut in *uze* nasali ante sibilum tantum remansit Νύσιος, quod nomen index Stoicorum Herculanensis praebet a Comparettio nuper editus col. LXXIV p. 99 Μάρκιος καὶ Νύσιος Σαυνῖται. umeris hominis adlatos ad aras vitulos non fere litare Plinius narrat hist. nat. VIII 183. dextro umero instrumentum sacrificii defertur eodem cui insigne honoris iniectum est, nempe bona omina ex dextris quaeruntur velut dextra manu et dextro pede.

50 *prinvatur* aut *prinuatur* tabula latine scripta, vetus aes *prinuvatu*, latine fortasse reddendum est *praenovati*. nimirum *pri* antiqui pro *prae* dixerunt, ut Paulus Festi scribit in *privignus*, Paeligni *pristafalacirix*, quamquam in Vmbricis non legimus nisi *pre* (*pre verir*, *prehubia prepa Prestota*, quin etiam *prever*). de correptione alterius membri cf. *denuo*. olim hoc vocabulum contulerunt cum latino *privati*, illud tamen cum evidenter derivatum sit a *privare priva*, numquam in medio potest nasalem habuisse. et leges agrum quidem aedificiumve a publico privatum distingunt, non tamen privatos homines ponunt contra magistratus sed nominibus magis definitis utuntur. quod autem in latino sermone privatos etiam aliud posse significare opinantur quale est armis exutos, hac in re vehementer errant, quamquam locum illum quo nituntur a Varrone l. lat. VI 86 de censoriis tabulis transcriptum nemodum recte intellexisse videtur. censor enim praeconi imperans ut vocet *omnes Quirites pedites armatos, privatosque curatores omnium tribuum*, cives romanos vocari iubet generatim atque universe, singillatim autem curatores tribuum, quare *privatos* ibi perpusillum a *privos* discedit aut adverbio *privatim*, comparandumque hoc exemplum est cum illo Ciceronis *in privatos homines leges ferri noluerunt, id est enim privilegium, quo quid est iniustius cum legis haec vis sit: scitum et iussum in omnes* (de leg. III 44) aut cum illis quae ex commentario anquisitionis quaestorio Varro eodem libro protulit § 92 *in arce classicus canat circumque moeros et ante privati huiusce T. Quinti Trogi scelerosi ostium canat* et 91 *reum de moeris vocet praeco, cornicinem ad privati ianuam et in arcem mittas*. mittamus igitur privatos, mittamus etiam quos Bréal ex umbrico vocabulo exsculpsit viatores calatoresve quasi praeinviatos vel praemissos in viam. vereor enim ne alio nos ducant quae prinovatis dantur virgae *ponisiater*, in quo

verbo *s* in locum *c* litterae successisse vetus tabula docet. interpretati sunt sine ulla probabilitate virgas ex malo Punica factas, nam ut importunitatem taceam genetivi (*e caprifico virgam* Varro l. lat. VI 18 *virga ex malo* Servius Aen. IV 137), nec ligni materiam sed muneris notam ut cogitemus *percar arsmatiar* similitudo suadet, neque a Poenis deliciarumque peregrinarum usu tam bene *poni-* deducitur quam a patrii sacrificii apparatu identidem in tabulis nostris commemorato. ab hoc *poni* venisse primum *ponicia* arbitror ut a Vesta *vesticia* (cf. latina *pannucia sodalicia* al.) deinde *poniciato* (cf. latinum *pannuciato* et lictores curiatos, nisi tamen curiatios potius nominari oportet). quamquam *poniciater* genetivus etiam cum *quoiatis Antiatis* aut adeo *praegnatis praegnantis* potest comparari, eamque ob causam ultima pars suffixi interim maxime obscura restat. lixas multi credebant a lixa aqua dictos ut calones a lignis (Nonius p. 48 et 62), verbenarium in collegio fetialium nemo non credit dictum a sacris verbenis: ita Iguvii a *poni ponicias* dictus est, cuius virga cum opponatur virgae imperatoriae sacerdotali, vix quidquam credibilius opinor quam ministro ex eo numero id nomen fuisse qui sacris apparerent, publico a sacris. nec dedecet id genus hominum *perca* signum ministerii. in nummis quaestorum praeter huius ipsius magistratus insignia, arcam pecuniae et sellam vel subsellium, incusam etiam virgam rectam videmus quam viatores quaestorios gessisse veri simillimum est; lictor romanus fascem virgarum sinistro umero gestat. nobile satis officium praeconis est qui caduceator vocatur a caduceo suo, servile calonum vel clavatorum quos Paulus Festi sic dictos narrat quod ligneas clavas gererent. item apud Germanos rex et iudex non magis quam nuntii eorum et accensi cum baculis et virgis funguntur muneribus (Grimmius antiq. iuris p. 134 et 132). quod si de *ponisiater* recte iudicavi, *prinovatuf* non posse esse eosdem calatores praeconesve facile perspicitur, idque cur negem, alia quoque argumenta praesto sunt. primum enim nonne etiam arcem pianti flamini adesse apparitores consentaneum est? tamen in illa caerimonia nulla horum mentio fit, quid igitur hic eos etiam atque etiam appellari oportuit? an missae catholicae ritus siquis paucis comprehensos redacturus est in legis speciem, assidue in memoriam acoluthorum redibit qui presbytero apparent, nec satis habebit semel hos indicasse sine quibus etsi non perficiuntur ritus, ultro tamen ipsi nullum perficiunt? tum sic prinovati et adfertor identidem coniunguntur in unum imperativo modo *ubi in arcem venerit, stanto ad terminum* et *hic cum illis precantor* et *ubi hoc dixerit ambiunto eidem*, ut eam rationem loquendi apte quidem cadere sentias in homines qui fere aequiperent sed non apte in eos qui plurimum distent inter se honore et dignitate. ac nego equidem in publicis monumentis apparitores cum magistratu suo aut sacerdote potuisse copulari numerarique in una

ater habituto. ennom stiplatu	51 habento. tum stipulator parram
parfa desva seso, tote Iiovine.	prosperam sibi, civitati Iguvinae.
sururont combifiatu vapefe avie-	itidem mandato in sellas augurales.

persona plures proinde ac si pari potestate essent. quo de ut existimes e contrario, accipe eius structurae latinum exemplum sumptum ex epistula de Bacchanalibus CIL. I 196, 8 et 17 *Bacas vir nequis adiese velet ceivis romanus neve nominus latini neve socium quisquam, nisei pr(aetorem) urbanum adiesent isque de senatuos sententiad, dum ne minus senatoribus C adesent quom ea res cosoleretur, iousisent*, ubi pluralis *iousisent* praetorem et senatum complectitur. hoc verbum in singularem mutatum est a Mommseno, umbricorum monumentorum editores non minus offenderunt in illis *adfertor cum prinovatis precantor*, verum tamen latina umbricam et haec illam dictio tuetur, neque tanquam menda sculptorum rudis et inexercitatae syntaxis inaequalitates corrigi debent. denique si famuli prinovati essent adfertoris, quid opus fuit totiens inculcari nobis *qui insigne magistratus geret*? scilicet cavendum erat ne sacerdotem a calatoribus non satis possent Vmbri discernere, si nomine tantum brevi et simplici illum appellarent, id quod fit VII B 3 *ubi adfertor Atiedius populum lustraverit*, ac non insuper notam ei peculiarem adicerent. haec igitur cum cogito, prinovatos ordine ac dignitate propius abesse a flamine quam a calatoribus conicio et locum non tam apparitorum obtinere quam legatorum. itaque infra VII A 51 partiti provincias sacerdos et prinovati rem gerunt pro populo praemonstrantes ritum quem exsequantur cives quilubet. cives sunt utique ipsi optimo iure, quantum ex nomine capio, nuper adlecti inter primores civitatis, novi praetores, aliqui id genus. apud Salaminios Cypri victima lustralis quam sacerdos mactaret, ter circumagebatur aram ab ephebis (Porph. de abstin. II 54). quod tres fiunt prinovati et sacerdos, respondere numerus videtur dis totidem quibus populus lustratur. quamquam in vetere aere *prinuvatu* numero non notantur, tamen *tuf* versu 41 ipsos quoque duos esse ostendit.

51 ante quam ipsam lustrationem adgrediatur, auspicari flamen debet iterum, non quo locum iam mutarit priorumque auspiciorum fines excesserit, sed quod optimis auspiciis lustrari populum volunt. quemadmodum auspicanti fit ut semel atque iterum non addicant aves (Livius XXVII 16, 15), ita prosperum augurium repetendo confirmatur ac stabilitur. iuvat Germanorum conferre consuetudinem narratam a Tacito Germ. 10: si publice consultaretur, sacerdotem civitatis primum sortes tollere et interpretari, quae si prohiberent, nullam fieri de ea re in eum diem consultationem, sin permisissent, auspiciorum praeter illas fidem exigi. stipulatur aves secundas adfertor, *combifiat* pronuntiat ut auspicia illa captentur in eum locum quem augur tenet, in *vapef aviecluf*,

clu. neip | amboltu, prepa desva combifiansi. ape desva combifiansiust, via aviecla esonome etuto com peracris sacris. ape

52 neve | ambulato, priusquam prosperam mandaverit ubi prosperam mandaverit, via augurali in rem divinam eunto cum opimis sacris. ubi

non ambulat prius quam augur captata esse ipsi pronuntiarit, *desva combifiansi*. nam mutatur subiectum nec tamen significatur, quia uter utrum conveniat verba facturus, res ipsa docet, vide supra p. 86 s. auguraculum noli dubitare quin adiacuerit *vie áviecle*, viae augurali vel sacrae (Varro l. l. V 47). in castris romanis augurale sive auguratorium parte dextra praetorii ad viam principalem adponebatur, ut dux in eo augurium recte capere posset, parte laeva tribunal statuebatur ut augurio accepto adscenderet et exercitum felici auspicio adloqueretur (Hyginus de mun. castr. 11). ante augurale structa erat ara (Tacitus ann. XV 30), inter *asam deveiam* et *vapef aviecluf* ducit limitem quo templum superum et inferum constituatur augur Iguvinus VI A 9.

52 *amboltu*. quoniam motus itusve significatio postulatur, congruere verbum videtur excepta coniugationis specie cum latino *ambulato*. nam apud antiquissimos ambulare non erat id quod plerumque intellegimus spatiari otiose, sed prope idem quod proficisci et ire. contraria sunt ambulare et sedere, funambulus σχοινοβάτης καλοβάτης. hinc in diverbiis Plautinis formulae istae bene valere iubentium eos qui iter suscipiunt *bene ambulato* et *bene ambula et redambula* sciscitantiumque de salute eius qui peregre advenit *benene ambulatumst?* quas tractarunt Acidalius aliique in Truculento II 4, 18 Captivis II 3, 92 et IV 2, 120 Mostellaria III 2, 166.

vetus aes *akeđuniamem*, unde ei loco in quo civitas Iguvina lustratur nomen idem esse cognoscimus quod oppido Hirpinorum in nummis oscis est *Akudunniad*. hoc Latini appellant *Aquiloniam*, *d* rursum media est in eo nomine quod etiamnum manet *Lacedogna* vel *Cedogna* (cf. Mommseni dialect. p. 246 interpretes Livii X 38). septentrionalem regionem vocabulum designat, manifestum est populum eo solitum esse convenire. ad aquilonem a foro Romano campus Martius et Tarentum, in illis partibus di aquili in confiniis noctis ac lucis, αἳ μὲν πρὸς βορέαο καταιβαταὶ ἀνθρώποισιν, ex Hyperboreis autem divus Agyieus missique olim in Delum insulam cum Exsuperantia et Populiscitia Lustratores (Περφερέες Herodoti IV 33), quorum illuc negant redisse quemquam. ex I B 41 = VII A 52 collem fuisse putes deorsum versum patentem in forum, fines pomerii attingebat determinatosque habebat cippo vel cippis, singulariter enim *tęrmnom* nova tabula, vetus pluraliter *termnesku* scribit. quam amplum fuerit et spatiosum hoc comitium, non solum inde elucet quod universum populum capiebat sed etiam ex variis locorum

acesoniame | hebetafe benust, 53 enom termnuco stahituto. poi percam arsmatia habiest, eturstahmu. eso eturstahmu: 'pisest

in Aquiloniam | ad exitus venerit, tum ad terminum stanto. qui virgam imperatoriam habebit, exterminato. sic exterminato: 'quisquis

nominibus quae includebantur eo adibanturque sacrificandi causa. Romanos cum urbem lustrarent similiter atque Iguvinos observantes fuisse terminorum ex tenui Pauli glossa perspicies *amburbiales hostiae appellabantur quae circum terminos urbis Romae ducebantur.*

53 in vetere exemplari deest *hebetafe.* quod verbum idem atque *ebetrafe* VI A 12 esse arbitror, etsi *r* qua ratione exciderit non video: hoc forsitan peccarit marculus aerarii sollertior alioqui quam ignavior. dictum ab ebitendo exitum finium urbicorum significat. porro pro *benust* in aere illo scriptum est futurum simplex *pune menes* (cum venies). ac perquam memorabilis haec est *m* et *b* consonantium permutatio, si quidem alias Vmbri *benus benurent* pronuntiarunt communiter cum Oscis, adiuta illa quidem nisi fallor *n* litterae vicinitate, nam cum levem atque exilem in *ben-* vocalem osca *cebnust* forma prodit tum ante *n* moris est ut ita convertatur labialis, quo modo *amnegaverit* homo de plebe posuit in titulo Orelliano 1175 pro *abnegaverit* et Sabinorum progeniem nemo non Samnites vocavit. sed etiam in aliis syllabis non nunquam *b* et *m* commiscentur. quis ignorat graeca βέλλειν βύρμακας βαρνάμενον pro μέλλειν μύρμηκας μαρνάμενον? *Melerpanta* in speculo CIL. I 60 compositus cum Arione equo clarissimo et clarissimo quadrigario Oinomavo evidenter clarissimus eques est *Bellerophontes,* promiscue usurpabantur *globus* et *glomus* non solum ab indoctis (Probi appendix p. 198, 8 *globus non glomus*) sed etiam a doctissimis inferiorum temporum hominibus (Priscianus inst. I 44 p. 34, 8 H. exempla *b* mutatae in *m* duo haec ponit *summitto* et *globus glomus,* idem V 43 p. 170, 1 confusi a vetustissimis generis neutri et masculini haec *guttur, murmur, globus quod etiam hoc glomus dicitur glomeris,* tractatus de idiomatibus generum inter ea quae apud Latinos masculina, apud Graecos feminina sunt IV p. 574, 44 K. *globus* τολύπη), *proboscis* abiit in *promoscida,* alia.

exorditur lustrale sacrum adfertor ita ut cives separet a peregrinis alienaeque gentis si quis adsit eum iubeat abire. breviter vetustior tabula *cum venies in Aquiloniam, tunc etuđstamu civitatem Tadinatem* eqs. ubi si *exclamato* vel *effamino* substituas, non sufficiat id ad aperiendam vim praecepti, declaratum verbo oportuit studium alienandi prohibendi excludendi. Latini peregrinos proprie dicunt exterminari (Cicero de off. III 47), umbricum verbum potest derivatum esse ex nomine *tuder* lat. *finis,* etsi in verbo *r* ante *s,* in nomine *d* recentior lingua protulit, cf. *međs mers.* neque opus erit redire ad tuditem et tuditantes germa-

totar | Tarsinater, trifor Tarsinater, Tuscer Naharcer Iabuscer nomner, eetu ehesu poplu.

54 est civitatis | Tadinatis, tribus Tadinatis, Tusci Narci Iapudici nominis, eito ex hoc populo.

nicumque eiusdem stirpis vocabulum ac simillimae potestatis *stautan* (angelus Adamum ex paradiso *der treip in ûz, der stiez in ûz, ze jungist warf er in ûz* in Muelleri et Zarnckei lexico med. germ. II 2 p. 665, commutatum *ausstossen* pro gotico *usvairpan* Grimmii referunt lex. I p. 989). descendisse verbum ab illa origine per eum gradum videtur quo latinus sermo pervenit ad *funestare* et *honestare*, genus autem duxisse deponens κατ' ἀντανακλασμὸν ob quem deponentia facta sunt *exsecrari aversari detestari* al. similis Athenis mysteriorum Eleusiniorum erat πρόρρησις quam imitatus Alexander praestigiator Abonitichita proclamabat εἴ τις ἄθεος ἢ Χριστιανὸς ἢ Ἐπικούρειος ἥκει κατάσκοπος τῶν ὀργίων, φευγέτω· εἶτ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐξέλασις ἐγίγνετο, καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο λέγων ἔξω Χριστιανούς, τὸ δὲ πλῆθος ἅπαν ἐπεφθέγγετο ἔξω Ἐπικουρείους (Lucianus cap. 38). Paulus Festi in *exesto* addit sic lictorem in quibusdam sacris clamitantem *hostis vinctus mulier virgo exesto* prohibuisse ne interessent, poetae romani sacra narrantes aut informantes aliquotiens praenuntiant *procul ite profani*, apud Grattium cyneg. 446 *ipse manu ramum pallente sacerdos termiteum quatiens 'procul hinc extorribus ire edico'* eqs. Iguvinis proximi sunt inter barbaros et hostes Tadinates Vmbriae populus paene oblitteratus silentio, nominatus in sextae regionis indice oppidorum a Plinio nat. hist. III 114. *tota* civitas est congregata in urbem, *tribum* Vmbros appellasse plagam agrumve latiorem civitati contributum historiae quoque testantur (Livius XXXI 2, 6 *per Vmbriam quam tribum Sapiniam vocant* XXXIII 37, 1 *consul per tribum Sapiniam in Boios venit*, Plinius l. s. interiisse in Vmbria refert Sapinates). post Tadinates Tusca gens sive Etrusca, Τυρσηνὶς nominatur vicina ab occidente, tum Naharca a Nare dicta ut Graeca a Grais et Aurunca, id est accolae in meridiem decurrentis fluvii qui nomen Narniensibus dedit colonis a populo Romano adversus Vmbros missis atque Interamnatibus cognomen Nartibus. ultimum nomen in vetere aere scribitur *Iapuzkum*, qua scriptura Iapuges intellegere vetamur, immo enim dentalem cum sibilante coaluisse *z* argumento est: quemadmodum *pihaz tašez* umbrica respondent latinis *piatus tacitus*, ita illud ex *Iapudscum* processit. dempta igitur terminatione, quam eandem iam Niebuhrius prope erat ut agnosceret in Opscis Volscis Tuscis Faliscis, relinquuntur Iapudes remotissimi illi quidem ab Iguvinis ea aetate qua Romani rerum in Italia Galliaque potiti sunt, sed olim dicionem eorum aut saltem belli pacisque commercia in mediam Vmbriam pertinuisse a Padi ripis et Timavi marique Hadriatico abunde haec formula demonstrat (cf. Strabo p. 207). prima Iapudum in

nosve ier ehe esu poplu, sopir 54 nisi ibitur ex hoc populo, siquis

romanis annalibus memoria in annum urbis DLXXXIV incidit quo legati Carnorum Histrorumque et Iapudum ad senatum venerunt questum de Cassio consule ex Italia per Illyricum in Macedoniam profecto (Livius XLIII 5, 3), anno DCXXV C. Sempronius consul cum rem adversus eos primo male gessisset, mox victoria cladem emendavit (Livi perioche 59) triumphumque egisse de Iapudibus kalendis Oct. fertur in actis triumphorum. Iapudum cum Romanis foedus Cicero extare ait pro Balbo 32. verum saecula nimio superiora eum viderant rerum statum qui umbricam formulam peperit Iguvinosque movit ut ipsos istos populos nominàrent. Romani capto Nequino coloniam eo deduxerunt Narniam anno CDLV (Livius X 10). nomina umbrica in eandem syllabam desinentia quo imitarer, et Narcum retinui et finxi Iapudicum cui *Iapuzkum* tam simile est quam Osci Opicis.

54 excipiuntur quibus concessum est in urbe Iguvina domicilium tanquam μετοίκοις. hi non ex populo quidem discedere iubentur verum tamen ex hac contione et his sacris. in *nosve* miramur negationem voce expressam gravi ac fusca, nam Osci *neisvae* pronuntiant Latinique *nisi*, levius sonant umbrica *nep neip* (neque), *nersa* et *arnipo* (donec), *neiřhabas* (ne adhibeant); at tamen nuper effossus titulus *noisi* etiam Latinis antiquissimis vindicavit (mus. rhen. XXXVI p. 235). porro *sopir* praeter exspectationem nostram scriptum in nova tabula invenimus, cum *svepis* in vetere sit, quoniam alias recentior quoque lingua *sve* tenuit et *svepo*. nimirum digamma ut periit in latina particula *sei*, ita etiam ab Vmbris excludi coeptum est, ipsum dum perit obscuriorem continenti vocali colorem inducit. sic ϝεκυρὸς et ϝιδρὼς Graeci, Latini *socer* et *sudor*, sic *sopor soror sordes* priorem habent attenuatam ex *sva-*. quid quod ex eadem stirpe procreata praepositio non tantum *se* fuit in *sed fraude*, *sedulo* sed etiam *so*, in *socorde* enim licet primam alteri vocalem esse adaequatam credas, *sobrium* quo modo traxerunt ab *ebrio* nisi *o* accessit ex praepositione? denique etiam dativum pronominis *seso* quo Vmbri utuntur cum ceteri Itali conveniant in *sefei sifei sibe*, mihi sic explicare placet ex *sesve*. quemadmodum enim accusativo casu pro personali pronomine Vmbri et Osci substituerunt *tiom* et *siom*, genetivo Latini *mei tui sui*, ita ille quasi possessivi pronominis, quod in maius apud Vmbros excreverat conduplicando, dativus est, nisi quod discriminans formas usus a prima positione *svesve* in possessivo genere *svese* declinavit (hunc dativum ex acc. *svesu* et abl. *sveso* colligimus), in personali *seso*. iam ut inspiciamus sententiam, vetus exemplar tantum haec exhibet: *exterminato Tadinates*, *Tuscum Narcum nomen*, *Iapudicum nomen; siquis habet*, *portato illo* eqs. quorum promptissima talis enarratio est *siquis id*

habe [esme pople, portatu ulo pue mersest, fetu uru pirse mers est'. trioper eheturstahamu. ifont termnuco com prinvatir | stahitu, eno deitu 'arsmahamo

habet [huic populo, portato illo quo ius est, facito illo quod ius est'. ter exterminato. ibidem ad terminum cum prinovatis | stato, tum dicito 'ordinamini cen-

nomen habet, neque obstat quod praeter nomen etiam *tota* et *trifu* antecesserunt, nam *tota* cum non tam moenia urbis denotet quam universos cives et rem publicam, sane etiam Iguvini oppidi inquilinus dici potuit *totam* habere id est civitatem Tadinatem praesertim in illa nominum complexione. contra quo minus neutra significatione dictum *habe* putemus et interpretemur *siquis eiusmodi hic habitat*, hoc potissimum intercedit quod sic quidnam portandum sit in verbis proximis nescimus. ergo quia et *habe* et *portatu* sibi poscit obiectum, id cum ex sensu superiore elicere debeamus, non arbitrio nostro adiungere, teneo illam quae statim legenti occurrit interpretationem. in novo autem exemplari formulam quamvis verbosiorem tamen in eandem sententiam esse accipiendam certum est, nec dativus iste *siquis habet huic populo* aliam ob caussam ibi accessit quam quod praescriptum erat *nisi ibitur ex hoc populo*, ut peregrinitas non omnis et absoluta compellaretur, sed Iguvinae rei publicae consueta aut commoda. multo quidem frequentius tale genus loquendi est *res tuas tibi habe*, naturam tamen dativo eandem huic esse censeo. neque vero quemquam fugiet consulto formulam ita esse constitutam ut et ambitu aequa inter se et consonantia clausulis bis bina membra paene metrum efficiant illud antiquissimum propriumque Italicae regionis *nosve íer ehésu póplu, sópir habe ésme póple — portátu uló pue mérsest, fétu urú pirse mérsest.* edicit igitur sacerdos, civitatem tribum nomen peregrinum qui habent incolae, ut transferant in sedem permissam eis qui manere velint ab Iguvinis sacraque ferant ipsis convenientia. *fetu* cum plerumque in his tabulis tum hoc loco ad sacrificium spectat ideoque sextum casum recepit. Varro l. lat. VII 88 ut suo quisque ritu sacrificium faciat haruspicem narrat praecipere nescio quando.

56 expulsis peregrinis constituit adfertor distribuitque Iguvinos. *arsmamo caleramo* imperativa sunt generis passivi pluralia: singulare est adfixamque habet solitam passivi notam in lege osca *censamur* (censemino, censetor). in I B 19 *armanu* scriptum est non sine vitio, insequitur enim *kateramu* optionemque fuisse Vmbris aliquando, cum Latini duas componendo syllabas formarent *amamini*, utrum adhibere *ma* an *na* mallent, nimis incredibile est. at *arm-* pro *adm-* ex vocis varietate subrepsit eadem qua alias *arfertur*. *arsmom* duxerunt ab *arsmo* nomine quod sacro sanctas institutiones significat et adpositum ad *nerf* summam fere imperii comprehendit, *arsmatiam percam* exposui p. 51 insigne ge-

caterahamo Iovinur'. eno com
prinvatir peracris sacris ambre-
tuto. ape ambrefurent, | term-
nome benurent, termnuco com
prinvatir eso persnimumo tase-
tur: 'Serfe Martie, Prestota Šer-
fia Šerfer | Martier, Tursa Šer-
fia Šerfer Martier, totam Tarsi-
natem, trifo Tarsinatem, Tus-

turiamini Iguvini'. tum cum
prinovatis opimis sacris ambi-
57 unto. ubi ambierint, | ad termi-
num venerint, apud terminum cum
prinovatis sic precantor taci-
ti: 'Cerfe Martie, Praestita Cer-
fia Cerfi | Martii, Tursa Cer-
fia Cerfi Martii, civitatem Tadi-
natem, tribum Tadinatem, Tus-

rere magistratus et antistites, supposui ordines et ordinationem. *catera-* a lat. *caterva* non longius recedit quam *seritu* a *servato,* nomen latinum saepissime inponitur gladiatoribus militibus manipulis cohortibus, Horatius equitum turmis iungit peditum catervas, Augustino teste Caesareae in Mauretania populus catervam vocabat pugnae ritum lustralem, cum cives lapidibus inter se in duas partes divisi sollemniter dimicarent certo anni tempore (Vsener ad acta S. Timothei p. 25), nec semper neque necessario confusam aut inconditam multitudinem ita dictam esse vel scaenica histrionum caterva ostendit. populum quem adfertor umbricus lustrat non minus in armis fuisse opinor quam quem censor romanus. centuriandi verbo eo rectius uti videbar quod et sono centenarium numerum simillimo Graeci efferunt ἑκατόν τριακάτιοι et centuriis Germani quoque concilia bellicasque manus definiunt (Tacitus Germ. 6 et 12).

56 *sacris* non regitur a praepositione (cum legatis et sacris) sed quasi instrumentum ablativo casu positum est separatim. qua de re certiores nos vetus exemplar facit *enumek apretu tures et pure* id est *tunc ambito tauris et igne,* ubi maximae victimae instar omnium nominantur. sic Romae in lustro cum fieret suovitaurilibus, Africanus apud Ciceronem de or. II 268 *lustrum condidit et taurum immolavit,* et quod summatim dicebant tauros, idcirco etiam solitaurilia ipsa illa suovitaurilia appellare insuerunt. et Graeci copiosa ac plena sacra βουθυτοῦσιν (schol. Aristoph. Plut. 819). *ambr-etuto* ut osce *amfr-et* (ambiunt), ab *amfer,* cf. *sub super,* ital. *ant anter,* theod. *ûzar inner* al.

57 Romae lustrans populum censor sacrum facit Marti deo campi Martii potenti (Dionysius IV 22), agrum lustrans dominus Ianum Iovemque praefatus precatur Martem patrem (Cato r. rust. 141). item Martia numina tria, sive triplicem Martem dicere fas est, Iguvini invocant. ex quibus Tursam Martis, quia nomen hoc cum *tursitu* verbo concordat, cum Pavore et Pallore componere in promptu est, Praestatam cui causa nominis eadem est ac Laribus praestitibus et Praestanae Quirini, cum Honore et Virtute aut Victoria, ipsum Cerfum Martium cum genio Martis. quomodo *parfam* Vmbri, Latini *parram* vocarunt, sic *Cerfe* latine fit *Cerre.*

com Naharcom Iabuscom nome, |	59 cum Narcum Iapudicum nomen, |
totar Tarsinater, trifor Tarsinater, Tuscer Naharcer Iabuscer nomner nerf śihitu anśihitu,	civitatis Tadinatis, tribus Tadinatis, Tusci Narci Iapudici nominis principes cinctos incinctos, mi-

non extare quidem hoc hodie in litteris latinis putatur, verum recordari oportet, quo tempore in patera Volcente inscriptum sit *Keri pocolom* (CIL. I 46), nondum coeptas esse geminari consonantes. neque ex Saliari carmine quae adferunt Paulus Festi p. 122 *Cerus manus* et Varro l. lat. VII 26 certa coniectura emendatus *dvonus Cerus es*, ne haec quidem obstant quo minus pronuntiandum *Kerrus* credamus. Paeligni *Cerfum* et *Semunu* vocabulis deos superos omnes comprehendunt, *Cerri* eidem dativo casu Cererem scribunt. Osci *Kerrí* aut prius quam duplicarunt consonantes *Keri* et *Kerríia* multa numina a Cerere, Marrucini *Cerie* Ioviae reginae epitheton a cero dixerunt. tres deos Iguvini hostibus diras imprecantes in unum colligunt numero singulari (*tursitu* eqs.), sibi fausta ominantes pluralem praeferunt (*fututo foner*).

59 *nerf śihitu anśihitu, iovie hostatu anhostatu.* frequentatur haec figura in precationibus verbisque sollemnibus, *virseto avirseto vas* et *veskla snata asnata*, Latini in Saliari carmine *pennatas impennatasque agnas* quas Paulo teste spicas cum aristis et sine aristis intellegi voluerant. *cihitu* nihil pugnant cum grammatica arte qui idem valere atque *cinctos* statuerunt. *incinctos* Latini quidem eodem quo *cinctos* sensu nec pro discinctis ponunt, licet adversetur Hertzbergius ad Properti IV 2 38 p. 420 illos reprehendens qui verba Ovidi *huc venit incinctus tunicam mercator* fast. V 675 aliter interpretentur ac Propertiana *mundus demissis institor in tunicis*, verum oblitus est feriatum ac sacrificantem veste decora describi ab Ovidio, a Propertio merces vendentem cultu cottidiano. nihilo setius *ancihitu* accipere non cinctos item ut ignotum Latio vocabulum ex *anhostatu* reddere audemus. sunt enim cinctus cingulum accingi apta militiae bellantibusque decora (discinctum destitui centurioni, discinctum dare signum duci turpe est, Avidius Cassius militarem disciplinam restituturus edixit, siquis cinctus inveniretur apud Daphnen, ut discinctus rediret). et si virtutis pondere nullo superiora videntur illis quibus *iovie* ornantur hasta armisque (cf. AMuellerum de cingulo militiae p. 7), at priora sunt momento temporis. nempe procinctum est ὅταν εἰς πόλεμον συγκαλέσωνται (Philox.), itaque *nerf* praepositos ceteris militibus viros primarios populi, quorum auspicio classe procincta res geritur, belli pacisque moderatores haud male dici cinctos incinctos arbitror. aliam nuper proposueram interpretationem, nam cum patricii equitatum constituere soleant in priscis rebus publicis cumque rex romanus lustrum condat τάξας τούς τε ἱππεῖς κατὰ τέλη καὶ τοὺς πε-

iovie hostatu ⸢ anhostatu tursitu lites hastatos ⸢ inhastatos completo

ζοὺς ἐν φάλαγγι καὶ τοὺς ἐσταλμένους τὸν ψιλικὸν ὁπλισμὸν ἐν τοῖς ἰδίοις ἑκάστους λόχοις, *cihitu* ut aptarem equitibus, idem esse sumpsi ac lat. *citos,* in carmine non minus producta syllaba effertur *excīta iuventus* quam correpta *ĕxcita sacris,* valde usitatum hoc in re equestri verbum *cedit citu celsu tolutim, equites parent citi, citus quadrupes, citis quadrigis, equis citatis,* Incitatus equus Caligulae. Romani equites antiquissimum nomen habebant celeres, dux equitum tribunus celerum appellabatur, curam moenium poenamque transilientis muros fratris *hoc Celer urguet opus quem Romulus ipse vocarat:* Iguvinos proceribus equo merentibus cognomen citis indidisse suspicabar et quod non omnes proceres militiam exercerent equestrem, ut Theseus Sophocleus totum populum ἄνιππον ἱππότην τε cogit adversus Creontem proficisci, ita illos nobilitatem cunctam comprehendisse his notis *citos incitos.* nam ne hoc quidem antitheton defuerat sermoni latino, etsi postea non remansit nisi in lusu calculorum, qui si moveri non poterant dicebantur inciti, et in proverbio *redigi ad incita* vel *incitas.* quaesita tamen haec interpretatio mihi ipsi videtur, illa quasi ultro tributa, itaque etsi semel *śitir* scriptum est, in *śihitu* spiritum ex gutturali resedisse ratus ad priorem illam redii. post *nerf* in eis precibus quibus Iguvinae civitatis et institutionum salutem exoptant, separatim nominant *virof,* hic in metu hostili bellique periculis *iovie* id est qui munera militiae obire solent remque publicam in re militari iuvare iuniores (Varro apud Censorinum 14, 2 Gellius X 28 al.). significatu enim, etsi *n* in clausula desideratur, non multum abhorret hoc nomen ab eo quo iuventutem populi cognati appellant, declinatu proximum est a lat. *dies.* dividuntur milites in hastatos et sine hastis pugnantes levioribus armis ut velites.

60 diris onerant hostem et ut omni modo pereat precantur bina vocabula ut sono ita significatu constringentes artius. quod carmen imitandi latine periculum feci, nemo tamen nescit in nulla lingua alia istam verborum speciem simul ac potestatem posse renovari. breviter igitur vim singulis verbis subiectam adnotabo. *tursitu* terreto: ἔτερσεν ἐφόβησεν Hesychius, παρθένοι μάχας ἄτρεστοι Aeschylus ut lat. poeta *interrita leti.* infra iuvencas tursitas leges, bovem territum in Livio XXI 62, 3. *tremitu* tremefacito: non absona Ennius ita composuit *Africa terribili tremit horrida terra tumultu,* Homerus μήτ' ἄρ τι λίην τρέε μήτε τι τάρβει. *hondu* nolo divelli ab *hondomu hondra* (infumo infra), *Hunte Iuvie* cum faciunt catulo II A, mihi videntur instituere inferias, *huntak vuke* accipio quendam in aede fontem, e latinis respondet fortasse *fundito:* in carmine triumphali composuerant *fundit fugat prosternit maxumas legiones. holtu* cum prorsus ignotum sit ac solitarium, nescio an

tremitu, hondu holtu, ninctu ne-	timore tremore, fuga formidine, nive
pitu, sonitu savitu, preplotatu	nimbo, fragore furore, senio
previlatu. | Serfe Martie, Pre- 61	servitio. | Cerfe Martie, Prae-
stota Serfia Serfer Martier, Tur-	stita Cerfia Cerfi Martii, Tur-
sa Šerfia Serfer Martier, fu-	sa Cerfia Cerfi Martii, estote
tuto foner pacrer pase vestra	volentes propitii pace vestra populo

committi possit cum *fallito.* quod sequitur aperte est *ninguito*: nivosae hiemis calamitatem Apennini accolis non inexpertam variis coloribus Dionysius ant. XII 8 depingit, νιφάδος ὀλοᾶς νειφομένας similem ferunt poetae belli atque hostium incursum. Lucretius quietas deorum sedes praedicat *quas neque concutiant venti neque nubila nimbis adspergant neque nix acri concreta pruina cana cadens violet* (III 19) quo exemplo cum nivibus nimbos sociavi, inundationem enim minatur *nepitu* et Neptuni utriusque iram: cf. nepitam genus μίνθης quae 'umido gaudet', Nepesinum agrum, nepam quam ex Afrorum lingua adsumptam esse Plauti Ennique exempla dissuadent, νέποδας. *sonitu* rursum convenit cum latino verbo sed ad actionem inversum est transitivam ut *tremitu* supra: subeunt mentem, dum hoc quid velit exputo, *saeva sonoribus arma* et *venti tempestatesque sonorae* et metu omnia lymphans deus cuius *vox omnes super una tubas.* conexa est cum sonitu terrifico saeva rabies quae agitat et stimulat et percutit amentes, *savitu* cum eandem rationem ad σοῦσθαι habeat quam lat. *lavito lavato* ad λοῦσθαι, σευάτω est vel σοβείτω, hinc *saivos* fluxit et intransitivum *saevito.* iam *preplotatu* cur ad pluviam ac πλοῦν nolim referri, facile perspicies si vel *nepitu* quod antecessit vel quod adhaeret *previ̇slatu* expenderis. nimirum decimum hoc et postremum verbum, si debilem evanidamque maxime litteram excipimus, nihil differt a *praevinclato,* continet membra eadem quibus praevinctos praestrictos praeligatos Latini composuerunt, denotat captivitatem alienique tolerandi imperii necessitatem. cui praemitti consentaneum est ipsam cladem bellique gerundi ignaviam. tradit autem Festus apud Vmbros Plotum id est Plautum a pedum planitie nomen traxisse appellarique semiplotia venatorum dimidiatas soleas, potest igitur *preplotatu* latine reddi *praeplantato* derivatumque credi a planta pedis, unde supplantandi verbum Latini sumpserunt, similiter ac *praepedire* a pede. nec vereor ne huius originis vocabulum in extrema devotione conlocatum parum habere videatur roboris et nervorum, modo tritos sub pede hostes intellegas (*conterit legiones* Naevius, *proterunt hostium copias* Plautus, item *obterere atterere* in rebus bellicis plurimi) plantaeque eam vim tribuas quam calx sibi vindicat in conculcando et proculcando. sic igitur mihi placet consistere in certa et testata vocis significatione, etsi non infitior etiam alias etymologo patere vias eamque posse cognationem statui inter umbr,

pople totar Iiovinar, | tote Iiovine, ero nerus sihitir anšihitir, iovies hostatir anostatir, ero nomne, erar nomne'. ape este dersicurent, eno | deitu 'etato

62 civitatis Iguvinae, | civitati Iguvinae, eorum principibus cinctis incinctis, militibus hastatis inhastatis, eorum nomini, eius nomini'. ubi istud dixerint, tum | dicito 'itote Igu-

plotatu et *pultato* qua latina inter se *cretus* et *certus* coniuncta sunt, posse ergo *preplotatu* comparari cum *propulsato*. in versu Afranii 327 R. *in Nortinos iam quantum pote explodam hominem ut vilicet* satis insolenter ac moleste *explodam* scriptum est pro *expellàm eiciam*, fuitque cum dubitarem, quia e Leidensi codice enotatum vidi *explotam*, an aliud verbum poeta ex sermone volgari arripuisset, tamen etiam apud Senecam cons. ad Marciam 10, 6 homines luctati cum fluctibus in litus dicuntur explodi. in Marci euangelio 9, 18 ῥήσσειν spiritus inpurus hominem scribitur, in versione codicis Cantabrigiensis *applotare*, in Vulgata *allidere* (Roenschius de Itala p. 213). potuit igitur tam *explota* quam *expulsa* latinae plebi suboriri et promiscue utrumque usurpari.

Romani cum pro re publica legionibusque se devovent, deos precantur *ut populo romano Quiritium vim victoriamque prosperent hostesque populi romani Quiritium terrore formidine morteque afficiant* (Livius VIII 9, 7). Vmbrorum hae preces eo discrepant quod perniciem hostium priore loco petunt, posteriore suam salutem. exsecrationis formula aeque canora et religiosa in latinis litteris non extat: oppugnans civitatem imperator deos quibus illa in tutela est sic evocat *abs his abeatis eique populo civitati metum formidinem oblivionem iniciatis*, mox urbem exercitumque sic devovet *Carthaginem exercitumque quem ego me sentio dicere, fuga formidine terroreque compleatis* ac deinde *eos hostes eosque homines abducatis, lumine supero privetis, capita aetatesque eorum devotas consecratasque habeatis*: particulas adposui, tota transcribere carmina nolui cum praesertim non tantam prae se ferant quantam Sammonicus in Macrobii sat. III 9 professus est vetustatem. velut neque ita late serpit adnominatio nec notiones et vocabula cinctutos Cethegos et Albano in monte locutas Musas redolent. remansere vero priscae et copiosae orationis multa vestigia, in his etiam composita *populus civitasque*. formidines in illis carminibus non recensentur caelestes aut physicae, inveniuntur autem in lege Begoae qua terminorum sancitur fides inviolata (gromat. p. 351 Lachm.): qui contigerit terminum moveritque, damnabitur a dis, scelere eius domus extirpabitur gensque omnis interibit, terra a tempestatibus et turbinibus movebitur, fructus decutientur imbribus atque grandine, caniculis et robigine occident.

62 *eius nomini*. hoc pronomen si ambigis utro sit referendum, *erar* non potes nisi civitati accommodare.

Iiovinur', porse perca arsmatia habiest. ape este dersicust, duti ambretuto euront. ape termnome | covortuso, sururont pesnimumo. sururont deitu, etaians deitu. enom tertim ambretuto. ape termnome benuso, ſ sururont pesnimumo, sururont deitu

vini', qui virgam imperatoriam habebit. ubi istud dixerit, iterum ambiunto eidem. ubi ad terminum | revorsum erit, itidem precantor. itidem dicito, ut eant dicito. tum tertium ambiunto. ubi ad terminum ventum erit, ſ itidem precantor, itidem dicito ut

63 precatione peracta qui lustro faciundo praeest adfertor tanquam deducturus imperator exercitum iubet proficisci. Romae Varro refert a censore exercitum quem constituit quinquennalem in urbem ad vexillum duci l. lat. VI 93, Macedonum exercitus postquam lustratus est inter discissae hostiae viscera ad dextram et ad laevam posita in campo decurrit concurritque ad simulacrum pugnae (Livius XL 6), Βοιωτοῖς δημοσίᾳ καθαρμὸς κυνὸς διχοτομηθέντος τῶν μερῶν διεξελθεῖν (Plut. q. Rom. 111). Argonautae lustrationis causa in armis iubentur toti simul procumbere campis, piceae mactantur oves prosectaque partim rector per medios, partim gerit obvius Idmon: *ter tacitos egere gradus*, ter tanguntur lustramina, ceteris cum carmine peractis continuo redeunt ad naves nec respiciunt (Valerius Fl. III 430 ss.). quoniam ipsa lustratio formula illa finitur, meminerimus etiam in catholica ecclesia abituram ex sacrificio contionem sic compellari: *ite, missa est*. Latini *itare* frequentationis caussa ponunt, Vmbri cum populum non *eom* sed *etom* dicunt, incitationem magis et incrementa itineris spectasse videntur, illud ut *ire* sit, hoc *proficisci*. ex *fu-* imperativus factus est sing. *futu*, plur. *fututo* ut in latinis *esto* et *estote*, at ex *eta-* plur. *etato* tantum, ut opinor, ne nimia coacervaretur parilium syllabarum multitudo, cf. *statita* II A 42.

65 *ter ambito, ter precamino, ter 'itote Iguvini'. tunc prinovati retro eunto, eadem via retro eunto prinovati* sic vetus tabula. fallor an vicem praestant prinovati cum discedunt universi populi, qui abire iussus tamen sine dubio resistit dum animalia dis immolantur sacrumque peragitur? quod eadem via discedunt qua advenerunt id est via sacra (v. 52), sollemne lustrationis hoc fuit, tergum vertere (*pone iacit, aversusque iacit, transque caput iace, aversa effudit* sim.) et in aversum redire (ἄψορρον ἀποστείχειν, ἂψ δὲ νέεσθαι ἄστρεπτον), post tergum ut maneret transmissum in lustramina malum. plurative qui acceperunt *easdem vias*, cum superiore illo versu ac verbo pugnant nec reputasse videntur viae quid sint, saltem necesse fuit scribi *ereront vier, eisdem viis*. ergo *erafont* constat *era* pronomine et *font* coniunctione, et cum *h* saepe ex *f* oriatur, *f* ex *h* numquam, hoc uno loco remansisse iudicanda est coniunctionis plerumque deminutae prisca et integra facies. *erifont* sic in *erihont eront* trans-

etaias. eno prinvatur s̀imo etuto erafont via, pora benuso. ||

cant. tum prinovati retro eunto eadem via, qua ventum erit. ||

formatum est ut *fust* in *-ust* in futuro altero. forte reminiscebar latinam locutionem de qua optumus omnium patronus cum L. Balbum defenderet verbose vafreque dixit: fundus populus fit cum ius alienum sua sententia conprobat vel legem qua Romani tenentur eandem ille sciscit. Paulus F. p. 89 *fundus dicitur populus esse rei quam alienat* (debuit scribere *quam asciscit*) *hoc est auctor.* Cicero l. s. § 20 et ceteri id vocabulum miscent cum fundo πυθμένι, nescio quam recte. neque enim principalis auctor eo vocatur sed assensor subscriptor acceptor (Gell. XIX 8, 12 Plaut. Trin. 1123), is fundus fieri dicitur non tam legis quam legi, in legem, de lege, denique municipia fundana (legis Iuliae munic. v. 159) quo modo potuerunt ab isto fundo denominari? mihi separanda nomina videntur, hoc componendum cum fide et foedere (germ. *bund*). umbricam vero particulam ex stirpe extitisse pronominali consentaneum est, qualis ab *f* exordiens nulla iam apparet, ab *h* in lat. *hoc* ital. *hontra.* non domum dimittuntur senatores illi vel legati, si quidem rursum apparent in consummatione sacrificii VII A 46 neque est quidquam cur alios esse *prinvatuf* hos atque illos statuas, verum *s̀imo* eunt, id est quia terminus ad quem usque processerant regiones disiungit ulteriorem et citeriorem, in partem citimam ab illo termino sive proximam ei loco unde exierant. *cimo* superlativo gradu Vmbri efferebant ut *somo* et *hondomu,* ut Osci *posmom* lat. *postremum.* Latini adverbia ab eadem stirpe per comparativum derivarunt *ultro citroque commeare, tela citra cadebant, cis Tiberim redire.* paria casu *cimo* et *citro, s̀imo* et *ulo* (illuc).

VII A 1 quoniam continuatur hoc aere descriptio sacri incohata in altero, quo clarius omnes intellegerent quo modo tabulam tabulae coagmentare deberent, postremus aeris VI versus totus repetitus est in aere VII. tum secuntur caerimoniae tam similes eis quibus arcem piantes Iguvini utuntur, ut illas postquam explicavimus, de his pauca verba sufficiant. hostiae enim antea circum actae iam mactantur tribus locis quae in Aquilonia fuisse puto circum id spatium quod populus lustrandus obtinet. primum *fondlire* immolat sacerdos quem redeuntem ad terminum vidimus ex circuitu, ita ut nunc ab ultimis venire ad citeriora videatur, tum *rubine,* postremum *traf sahate.* exta tamen tribus his locis uno tempore dantur eandem ob causam ut opinor, ob quam Graeci unam distraxerunt hostiam cum lustrarent exercitum et ab utraque parte militibus conlocarunt, sic enim universos unum sacrum ferre aut potius una circumferri scias. itaque *traf sahate* positus sacerdos primum voce sive mavis clamore imperat ut exta dentur *fondlire,* tum retrorsum *rubiname* idem ut fiat, ad extremum *tra sahatam* idem illud mandat. unde triangulam

Fondlire abrof trif fetu heriei VII A 3 In fontulis apros tris facito vel

formam (adsumpto termino quadrangulam) eumque situm locorum concludo, ut *traf sahate* qui stat, a tergo *rubinam* habeat ex obliquo prospiciens eum locum quo sacrificavit primum, huic autem *rubina* fere e regione sit. iam Tursae quoniam *tra sahate* fit, hoc est illud *tefrom Tursar* ex quo deam comprecati flamen comitesque fugare iuvencas iubentur VII A 46 et 51. ac flamen quidem *super kumne* agitat I B 41 id est supra conciliabulum, pro comitio (vide p. 33), cui loco oppositum est forum infimum, *hutra furu* I B 42 VII A 52, itaque pelluntur capiunturque hostiae in comitio et foro, caeduntur autem in Aquilonia, quod nomen non esset adpositum I B 43 et VII A 52, nisi diversum ab Aquilonia et disiunctum forum fuisset. verum tamen alterum cum altera quasi cohaeret et ubi inter se contingunt, ibi est *tra sahate*. praeter haec de trium locorum nominibus vix quidquam audeo adfirmare. nam si Argileto aliisve urbis Romae regionibus quae causa sit nominis haud facile exploratur, cum linguae tamen latinae idonea nobis notitia suppetat, quanto est difficilius umbricorum locorum etyma enodare. *fondlire* aequo iure interpretari *in fundulis* et *in fonticulis* licet. in oppido Varro l. lat. V 145 vicos a via dictos ait, fundulas a fundo quod exitum non habeant ac pervium non sit. at fontium memoriam cum sanctitate cultam, ut verba Frontini repetam (de aquis I 4), Fontanalia adstruunt et ad campum Martium porta Fontinalis et in campo fons Cati, in foro lacus Iuturnae. Parilibus pastor oves lustrans deam precatur ut fontes fontanaque placet numina, tum sparsos per nemus omne deos (Ovidius fast. IV 757 ss.), lustrans exercitum Romulus ad Capreae paludem subito nusquam comparuit (de viris illustr. 2, 13 al.), nec fluvios nec frondes Valerius praetermisit in lustratione Argonautarum (III 435), summa denique fontibus ac fluentis esse cum lustratione necessitudo apparet ubique. erraret autem siquis *fondlire* ita verteret *ad fontes*, hoc enim si voluissent significare, Vmbros dicturos fuisse *fondlisco* satis pro certo scimus. immo explicandum nomen est ad similitudinem vici Atheniensis ἐν Λίμναις et oppidorum *Aquis* vel *Salientibus*, si tamen a fonte descendit ac non a fundo. alter locus *rubina* in aere VII scribitur, in I *rupina* ac semel plenius versu 27 *rupiniee*. pariter veteres Vmbri modo *spiniam* modo *spinam* efferunt in tab. II, in Graecia κενεά κεινά κέννα κενά alii aliter mutarunt, prorsus periit iota consonans nasalem subsequens in *minus* suntque qui vestigium eiusdem superesse credant productam mediam in *regina* admodum probabiliter, ut exempla docent umbrica. haesites autem utra verior sit littera propiorque originem *b* an *p*, extenuarint vocem vetustiores Vmbri rupiniam dicentes pro rubinia a rubis, velut arbitratus induruit in *adputrati* V A 12, an recentiores ut *Iabusco* ab Iapudibus traxere ita concinens

rofu, heriei peiu. Šerfe Martie 3 rufos vel piceos. Cerfo Martio

cum rupibus ac rupina vocabulum in mollius flexerint. cognatum esse aliqua ratione loci nomen nemo non sentiet cum ea re quae hoc ipso loco memoratur neque ullo alio, cum *ruse*. precatur sacerdos et libat *ruseme* sicut alias *persome* (in fossam terramve), atra vascula eo admovet neque vero quae atris inponuntur alba, putes areae humove finitimam rem significari, praesertim cum nova precum gravitas a viae mentione repetatur. terrae numen variis Romani vocabulis indigitantes Tellumonem Altorem Rusorem venerabantur, Rusinae deae in tutela erant rura, nihil tam proprium est ruris quam herba, super caespitem Tacitus hist. IV 53 reddita exta scribit cum Capitolium Vespasianus restituendum curaret lustrata suovitaurilibus area. cum rure tamen *rusem* equidem componere non ausim, quia intercidisse in hoc labialem litteram illa quam dixi cum *rubina rupinia* cognatio satis probat, similis eius quam cum rubo ruscus habet. 'nec rubos ad maleficia tantum genuit natura' haec prima de frutice isto verba Plinii XXIV 117, nec *ruseme* precantibus quidquam antiquius quam *atero*. καὶ τὰ τῆς βάτου, ut Aeschylus ait, λευκοῖς τε γὰρ μόροισι καὶ μελαγχίμοις καὶ μιλτοπρέπτοις βρίθεται ταὐτοῦ χρόνου (Athen. II p. 51[d]), de rubis ligna adhibebantur ad ignes lustrificos (Theocrit. 24, 87), Rubi oppido nomen in Appulis. denique tertius restat locus, *traf sahate* vel *sahatam*, utrumque enim casum copulatum cum praepositione nomen recipit pro ut ibi stat sacerdos aut vadit eo et mittit, in vetere tabula *tra sate* vel *sahta* scriptum est. limitem quendam ut intellegamus disterminantem ac dissaepientem tractus longiores ipsa praepositio suadet, supra autem quae disserui, inde mihi factum est veri simile hac *sahata* intercurrente distineri forum et Aquiloniam, quod si ita fuit, non male consummare sacrificium flamen ibi iubetur ubi utrique regioni confinis uno quasi gradu a foro citerior stat. in osca lege templi Cerialis *saahtom teforom* prius verbum nemo dubitat quin sit lat. *sanctum*, neque umbricum *sahta sahata* mihi aliud videtur valere quam *sancta*. huic deest fortasse viae nomen: Graecis in tabulae lapillorumque lusu, cum ceteras vias media secaret ἡ ἱερὰ γραμμή, proverbium factum est κινεῖν τὸν ἀφ' ἱερᾶς, *viam* Latini saepe omittunt Flaminiam Latinam compendiariam vocantes. plane congruit umbricum nomen cum eo quod in castrensi Romanorum disciplina servatum forte fortuna Hyginus rettulit in munitione castrorum fossam et vallum describens § 49 s. *per latitudinem portarum similiter fossa fiet, quod propter brevitatem titulum cognominatum est ... similiter ante portas ut titulus fossast, ita vallum causa instructionis sanctam esse cognominatum* [*aiunt*]. verba in codice depravata utut corrigentur, certe non fuit sani iudicii temptare ipsum illud *sanctae* vocabulum, instructionem Hyginus accipi

feitu popluper totar Iiovinar,
totaper | Iiovina. vatuo ferine
feitu. poni fetu. arvio fetu. ta-
ses persnimu. prosesetir mefa
spefa, ficla arsveitu. ⸢ suront na- 5
ratu, puse verisco Treblanir.
ape traha sahata combifians̀ust,
enom erus dirstu. |

Rubine porca trif rofa ote
peia fetu Prestote S̀erfie S̀er-
fer Martier popluper totar Iio-
vinar, totaper | Iovina. persaia
fetu. poni fetu. arvio fetu. su-
ront naratu, pusi pre verir Treb-
lanir. tases persnimu. | pro- 8
sesetir strus̀la, ficla arsveitu.
ape supo postro pepescus, enom
pesclu ruseme vesticatu Pre-
stote S̀erfie | S̀erfer Martier pop-
luper totar Iovinar, totaper
Iovina. enom vesclir adrir ru-
seme eso persnihimu: 'Presto-
ta ⸢ S̀erfia S̀erfer Martier, tiom 10

facito pro populo civitatis Iguvinae,
pro civitate | Iguvina. vatua ferione
facito. posca facito. arvia facito. ta-
citus precamino. prosectis mefam
spefam, fitillam addito. ⸢ item nar-
rato ut ad portam Treblanam.
ubi trans sanctam mandaverit, tum
erus dato. |

In rubinia porcas tris rufas aut
piceas facito Praestitae Cerfiae Cer-
fi Martii pro populo civitatis Igu-
vinae, pro civitate | Iguvina. pedarias
facito. posca facito. arvia facito.
item narrato ut ante portam Tre-
blanam. tacitus precamino. | pro-
sectis struiculam, fitillam addito.
ubi suppa posteriora posuerit, tum
obsecratione in rusem libato Prae-
stitae Cerfiae | Cerfi Martii pro po-
pulo civitatis Iguvinae, pro civitate
Iguvina. tum vasculis atris in
rusem sic precamino: 'Praesti-
ta ⸢ Cerfia Cerfi Martii, te his

voluit militum producendorum in aciem diligenter eam quidem sanctam vario sacrorum genere: agnosco tralaticium ab origine utriusque populi verbum ac ritum.

3 *rofu* et 6 *rofa*, at vetustiores *rufru* et *rufra*, permansit inviolatum religione *Rufrer* nomen VI A 14. contra Latini desuescebant *rufis robis*, praeferebant *rubra*: at in sacris rufuli tauri (Arnobius II 68), robus iuvencus (Iuven. 8, 155), verres robeus (CIL. VI 826).

8 *pesclom* iam scripsi modo totam supplicationem vocari modo singularem precationem, precatio autem quam late pateat existimari volo ex precandi verbo (*persnimu*) quod non tam vocis usum quam habitum gestumque designat testem supplicationis, cum persaepe taciti precentur. qua re sacerdotem Vmbri modo vasculis venerantem faciunt, *vesclir persnimu*, modo hac ipsa precatione, versu 34 *persclu persnimu* cf. v. 20 *persclu deitu*. eius proprium hoc est ut adoretur dea certis vasculis oblatis plenis (*tiom plener*) quae devota et consecrata sibi habeat. in Latinis obsecrationem posui quae et iungitur cum supplicatione et ab hac distinguitur utpote contraria gratulationi species, vide Livi interpretes ad XXXI 9, 5 et XXVII 11, 6.

esir vesclir adrir popluper totar Iiovinar, totaper Iiovina, erer nomneper, | erar nomne- 11 per. Prestota Šerfia Šerfer Martier, prevendu via ecla atero

vasculis atris pro populo civitatis Iguvinae, pro civitate Iguvina, pro populi nomine, | pro civitatis nomine. Praestita Cerfia Cerfi Martii, advortito via omni malum civi-

11 *prevendu.* e contrario sibi pacem ac salutem poscentes versu **27** *ahavendu atero* dicunt in eam sententiam quam Cato expressit cap. **141** ingeminando *ut morbos visos invisosque, viduertatem vastitudinemque, calamitates intemperiasque prohibessis defendas averruncesque,* praecise Tibullus II 1, 17 *di patrii, purgamus agros purgamus agrestes, vos mala de nostris pellite limitibus.* latinum verbum compar umbrico non reperio, germanicum extat *abwenden,* fluxit hinc fortasse ventilatio. e latina consuetudine cum *avertito* adscivissem, hic mutari praepositionem oportuit, tametsi fere eandem vim *prae* servat in deponenti verbo *huic rei primum praevorti decet* id est rei quae agatur obverti vel attendere. *atero,* nisi me omnia fallunt, ex arcano huius sacri consilio, ex vasorum bicolorum dilectu ac nigrorum oppressione aptum est ita ut parvi ducendum sit quo ab *adrir* separatur vocis discrimen. potuit enim fieri ut *atero* adiectivum elisa tenui vocali abiret in *adro,* substantivum vero vocalem retineret ideoque ne consonantem quidem antiquam et asperam recusaret, contra quam Latini *Asprum* et *asperum* distinxerunt nomini proprio tam constanter detrahentes vocalem quam innectentes adiectivo. potuit etiam ut extento aliquo ramulo *ater* stirps cresceret in amplius, velut a magistro magisterium vel a famulo osc. *famelo* processit, eaque ratione adauctum *atero* sive *aterro* paulum secederet ab *adru.* hinc Osci *Aadiriis* et *Aderl-,* illinc Latini *Aterius* et *Atella.* ergo ab atritate sic dictum puto infortunium. ceterum atra albis non solum Vmbri sed etiam Latini veteres semper opponunt, nigra neutiquam frequentant, *nescio utrum sis albus an ater homo* sic viri boni loquebantur omnes, at libertinus fabellarum conditor *unde illa scivit niger an albus nascerer?* iam praeberi hostibus et a sese prohiberi malum volunt *via ecla.* Cicero in Pisonem § 33 *utrum optabilius putas sic exire e patria, ut omnes sui cives salutem incolumitatem reditum precentur, quod mihi accidit, an quod tibi proficiscenti evenit, ut omnes exsecrarentur, male precarentur, unam tibi illam viam et perpetuam esse vellent?* in Querolo qui lustravit domum, domino ait: *mala haec fortuna quam abstulimus redire temptabit domum,* respondet dominus: *ne di sinant, una sit illi istaec et perpetua via* (p. 42, 4 Peiper.). ut ullus ad unum, sic *ecla* ad *eco* pronomen quo linguae cognatae varie utuntur. Osci *ekak ekass* ita adhibent ut Latini *hanc has.* hi ipsi sumpsisse indidem videntur quae maxime inter se differunt specie *eccum ecce* et *ecquid ecquando.* Vmbri quos oscae consuetudinis expertes fuisse

tote Tarsinate, trifo Tarsinate, | Tursce Naharce Iabusce nomne, totar Tarsinater, trifor Tarsinater, Tuscer Naharcer Iabuscer nomner | nerus šitir anšihitir, iovies hostatir anostatir, ero nomne. Prestota Šerfia Šerfer Martier, futu fons | pacer pase tua pople totar Iiovinar, tote Iiovine, erom nomne, erar nomne, erar nerus šihitir anšihitir, iovies ſ hostatir anostatir. Prestota Šerfia Šerfer Martier, salvom seritu poplom totar Iiovinar, salva serituu | totam Iiovinam. Prestota Serfia Serfer Martier, salvo seritu popler totar Iiovinar, totar Iiovinar | nome nerf arsmo viro pequo castruo frif, salva seritu, futu fons pacer pase tua pople totar Iiovinar, | tote Iiovine, erer nomne, erar nomne. Prestota Šerfia Šerfer Martier, tiom esir vesclir adrer popluper | totar Iiovinar, totaper Iovina, erer nomneper, erar nomneper. Prestota Šerfia Šerfer Martier, tiom ſ subocavu. Prestotar Šerfiar Šerfer Martier foner frite tiom subocavu'. ennom obsersclu eso deitu: | 'Prestota

12 tati Tadinati, tribui Tadinati, | Tusco Narco Iapudico nomini, civitatis Tadinatis, tribus Tadinatis, Tusci Narci Iapudici nominis | principibus cinctis incinctis, militibus hastatis inhastatis, eorum nomini. Praestita Cerfia Cerfi Martii, esto volens | propitia pace tua populo civitatis Iguvinae, civitati Iguvinae, eorum nomini, eius nomini, eius principibus cinctis incinctis,
15 militibus ſ hastatis inhastatis. Praestita Cerfia Cerfi Martii, salvom servato populum civitatis Iguvinae, salvam servato | civitatem Iguvinam. Praestita Cerfia Cerfi Martii, salvom servato populi civitatis Iguvinae, civitatis Iguvinae | nomen principes institutiones viros pecua fundos fruges, salva servato, esto volens propitia pace tua populo
18 civitatis Iguvinae, | civitati Iguvinae, populi nomini, civitatis nomini. Praestita Cerfia Cerfi Martii, te his vasculis atris pro populo | civitatis Iguvinae, pro civitate Iguvina, pro populi nomine, pro civitatis nomine. Praestita Cerfia Cerfi Mar-
20 tii, te ſ adoravi. Praestitae Cerfiae Cerfi Martii volentis fiducia te adoravi'. tum obsecratione sic dicito: | 'Praestita

monumenta liquido confirmant, *ecla* formae eam vim adiunxerunt ut una quaeque, ut ἑκάστη intellegeretur. deprecatio haec qua tristia omina in hostes averterentur etiam Romae sollemnis fuit, traxerunt inde poetae illa *hostibus eveniat lenta puella meis* vel *hostibus eveniant convivia talia nostris* (Burmannus ad Propert. III 6, 20), Horatius Galateae caussa auspicatus *hostium uxores puerique caecos sentiant motus orientis austri*. Aeschylus in exodo Supplicum στυγερῶν πέλοι τόδ' ἄθλον, schol. Iliad. A 18 ἀπρεπὲς τὸ τὸν ἱερέα τοῖς μὲν οἰκείοις καταρᾶσθαι, τοῖς δ' ἐχθροῖς εὔχεσθαι τὰ βέλτιστα.

Šerfia Šerfer Martier, tiom isir
vesclir adrir, tiom plener pop-
luper totar Iiovinar, totaper | 22
Iiovina, erer nomneper, erar
nomneper. Prestota Šerfia Šer-
fer Martier, tiom subocavu.
Prestotar | Šerfiar Šerfer Mar-
tier foner frite tiom subocavu'.
enom vesticatu, ahatripursatu.
enom ruseme | persclu vesticatu
Prestote Šerfie Šerfer Martier
popluper totar Iiovinar, totaper
Iovina. ennom vesclir ꝩ alfir pers- 25
nimu, superne adro trahvorfi
andendu, eso persnimu: 'Pre-
stota Šerfia Šerfer Martier, tiom |
esir vesclir alfir popluper totar
Iiovinar, totaper Iiovina, erer
nomneper, erar nomneper. Pre-
stota | Šerfia Šerfer Martier,
ahavendu via ecla atero pople
totar Iiovinar, tote Iiovine, po-
pler totar Iovinar. | totar Iio- 28
vinar nerus šihitir anšihitir, io-
vies hostatir anhostatir, ero
nomne, erar nomne. Prestota
Šerfia | Šerfer Martier, salvom
seritu poplo totar Iiovinar, sal-
va seritu totam Iiovinam. Pre-
stota Šerfia Šerfer ꝩ Martier, 30
salvom seritu popler totar Iio-
vinar, totar Iiovinar nome nerf
arsmo viro pequo castruo frif, |
salva seritu, futu fons pacer
pase tua poplo totar Iiovinar,
tote Iiovine, erer nomne, erar
nomne. Prestota | Šerfia Šerfer
Martier, tiom esir vesclir alfer
popluper totar Iiovinar, totaper
Iiovina, erer nomneper, erar | 33
nomneper. Prestota Šerfia Šer-
fer Martier, tiom subocavu. Pre-

Cerfia Cerfi Martii, te **his vas**-
culis atris, te plenis pro **popu**-
lo civitatis Iguvinae, pro **civitate** |
Iguvina, pro populi nomine, **pro civi**-
tatis nomine. Praestita **Cerfia**
Cerfi Martii, te **adoravi. Prae**-
stitae | Cerfiae Cerfi **Martii**
volentis fiducia te **adoravi'.**
tum libato, tripodato. **tum**
in rusem | obsecratione **libato**
Praestitae Cerfiae Cerfi Martii **pro**
populo civitatis Iguvinae, pro **civitate**
Iguvina. tum vasculis ꝩ albis **preca**-
mino, super atra ex **transvorso**
inponito, sic precamino: **'Prae**-
stita Cerfia Cerfi Martii, **te** |
his vasculis albis pro populo **civitatis**
Iguvinae, pro civitate **Iguvina, pro**
populi nomine, pro civitatis **nomine.**
Praestita | Cerfia Cerfi **Martii,**
avortito via omni malum **populo**
civitatis Iguvinae, civitati **Iguvinae,**
populi civitatis Iguvinae, | **civitatis**
Iguvinae principibus cinctis **incinctis,**
militibus hastatis inhastatis, **eorum**
nomini, eius nomini. **Praestita**
Cerfia | Cerfi Martii, **salvom ser**-
vato populum civitatis Iguvinae, **sal**-
vam servato civitatem **Iguvinam.**
Praestita Cerfia Cerfi ꝩ **Martii,**
salvom servato populi **civitatis Igu**-
vinae, civitatis Iguvinae **nomen prin**-
cipes institutiones viros pecua **fundos**
fruges, | salva servato, esto volens **pro**-
pitia pace tua populo civitatis **Iguvi**-
nae, civitati Iguvinae, populi **nomini,**
civitatis nomini. Praestita | **Cerfia Cerfi**
Martii, te his vasculis albis **pro**
populo civitatis Iguvinae, pro **civitate**
Iguvina, pro populi nomine, **pro civi**-
tatis | nomine. Praestita **Cerfia**
Cerfi Martii, te adoravi. **Prae**-

stotar Šerfiar Šerfer Martier
foner frite tiom | subocavu'. en-
nom persclu eso persnimu: 'Pre-
stota Šerfia Šerfer Martier, tiom
isir vesclir alfer, tiom plener ꝭ
popluper totar Iiovinar, tota-
per Iiovina, erer nomneper,
erar nomneper. Prestota Šer-
fia Šerfer Martier, tiom | subo-
cavu. Prestotar Šerfiar Šerfer
Martier foner frite tiom subo-
cavu'. enom vesticatu, ahatri-
pursatu. | vestisa et mefa spefa
pascalsie conegos fetu Fisovi San-
sii popluper totar Iiovinar, to-
taper Iiovina. suront | naratu,
puse post verir Tesonocir. ve-
stisiar erus ditu. enno vestisia,
mefa spefa sopam purome
efurfatu, | subra spahamu, traf
sahatam etu. ape traha sahata
covortus, ennom comoltu, co-
matir persnihimu. capif ꝭ sacra
aitu. |

stitae Cerfiae Cerfi Martii volen-
tis fiducia te | adoravi'. tum ob-
secratione sic precamino: 'Prae-
stita Cerfia Cerfi Martii, te
35 his vasculis albis, te plenis ꝭ
pro populo civitatis Iguvinae, pro civi-
tate Iguvina, pro populi nomine,
pro civitatis nomine. Praestita
Cerfia Cerfi Martii, te | adora-
vi. Praestitae Cerfiae Cerfi
Martii volentis fiducia te ado-
ravi'. tum libato, tripoda-
to. | vesticia et mefa spefa in pa-
tera genu nixus facito Fisovio San-
cio pro populo civitatis Iguvinae, pro
38 civitate Iguvina. item | narrato
ut post portam Tesenacam. vesti-
ciae erus dato. tum vesticiam,
mefam spefam suppam in ignem
expurgato, | supra gradimino, trans
sanctam ito. ubi trans sanctam
revorterit, tum commolito, com-
40 molitis precamino. capides ꝭ sacras
agito. |

39 s. praemonetur sacerdos hoc loco ut capides ex hoc sacrificio asportet. neque enim continuo auferendae sunt sed postea demum quam ex tertia statione redierit, quam ob rem iteratur hoc praeceptum versu 45. itidem tabula I hoc loco exhibet *kapi sakra aitu, vesklu vetu atru alfu*, deinde trans sanctam ubi operatus flamen est repetit *kapi sakra aitu, vesklu vetu.* posteriore membro tangi ritum late perscriptum in tabula VII verba colorem indicantia demonstrant, per *vetu* autem abigentis quendam motum imperari et prioris membri similitudo persuadet et ipsa iteratio quae sacrificandi aut eius generis verbum omnino aspernatur. etymon eo minus perspicuum est quod in medio littera intercidisse potest una aut altera. dubitaram primo an idem esset verbum illud, in quo tanquam fores in cardine preces omnes vertuntur super vascula conceptae *ahavendu prevendu*, etenim in vetustioribus tabulis *ustetu* saepe, scribitur pro *ustentu ostendu.* sed ne in superiorem quidem locum, nedum in alterum et inferiorem, quadrat vasculorum versura. neque vero permittitur interpretari *vehito*, quoniam *aďveitu* scriptum cum *i* semper invenimus et *kuveitu.* vide ne paria ab stirpe sint *vetu* et quod in carnis distri-

41 Trahaf sahate vitla trif feetu
Turse Šerfie Šerfer Martier
popluper totar Iiovinar, totaper
Iiovina. persaea fetu. poni |
fetu. arvio fetu. tases persnimu.
prosesetir strušla, ficlam ars-
veitu. suront naratu, puse ve-
43 risco Treblaneir. ape | purdin-
šiust, carsitu, pufe abrons facu-
rent, puse erus deŗsa. ape erus

Trans sanctam vitulas tris facito
Tursae Cerfiae Cerfi Martii pro
populo civitatis Iguvinae, pro civi-
tate Iguvina. pedarias facito. posca |
facito. arvia facito. tacitus precamino.
prosectis struiculam, fitillam ad-
dito. item narrato ut ad por-
tam Treblanam. ubi | porrexe-
rit, vocato, quo loco apros fece-
rint, ut erus det. ubi erus dę-

butione legimus V B 12 *vef*, hoc partis nomen, illud verbum partiendi, pro quo distinctius Latini *dividere* extulerint ut media dimidia. id si ita est, iubetur flamen inter sacras capides partim atra partim alba vascula auferre. in aere VII versu 45 posterius membrum ideo praetermitti potuit, quod ipsa ritus enarratio patefecerat tam atra quam alba vascula comprehendi capidum numero sacrarum (cf. I A 18).

43 nihil magis memorabile est aut magis idoneum ad describendos fines quos ultra citraque nequeat rectum consistere analogiae umbricae iudicium, quam quod hoc uno loco antiquissima et integerrima resedit casus quarti plurativi terminatio *abrons*, cum alias semper abierit in *abrof*. verum cur ad illam hic redirent hoc in causa fuisse opinor, quod proxumo verbo *f* littera principium est eique candem committi finalem moleste tulerunt. in vetustis quidem tabulis plurima leguntur duarum *f* sic concurrentium exempla *buf fetu*, *kumiaf feitu, sif feliuf fetu, kaleřuf fetu, hapinaf fetu, zeřef fetu, uvef furfat, villaf feitu, apruf fakurent, frehtef fertu*, at in novis unum licet noviens repetitum *trif fetu*. dempta ibi *f* est in commissura ceteris nominibus omnibus *calersu fetu, serse fetu, ovi furfant* et aliis septem (*castruo fri* octiens quidem legimus, pro uno tamen numeravi exemplo), cum vetustiora aera quattuor exhibeant nomina similiter detrita. itaque quo modo Latini ex vocabulis permultis quam traditam acceperant *f* depulerunt, sic recentiores Vmbri aures magis teretes quam maiores eorum habuisse et istam quidem ex concursu scabritiam fugitasse videntur. atque cum *abro facurent* non possent facere, ne deficiente numeri pluralis nota oratio ambigua evaderet, *abrons* praeoptaverunt. comprobatur autem hac re proxumum ac perpetuum *ns* et *f* sonorum apud Vmbros commercium. etiam Osci usque *f* ex *ns* produxere, non quidem accusativo casu qui est *víass* sed nominativo qui *fruktatiuf* factus est ex *fruktatiuns*. Romae *stationem* vocabant, *statinom* Boviani: sentisne quid sit in lege sacra *statíf*? scilicet idem in singulari numero quod in plurali *statos*, quoniam *stas* fuit cur displiceret. *statíf* ad *fruktatiuf* similiter ac lat. *alis* ad *alius*,

dirsust, postro combifiatu rubiname, erus | dersa. enem traha sahatam combifiatu, erus dersa. enem rubiname postro covertu, comoltu, comatir persnimu et ⌈ capif sacra aitu. enom traha sahatam covertu, comoltu, comatir persnihimu. enom purditom fust. |

Postertio pane poplo andirsafust, porse perca arsmatia habiest et prinvatur dur tefruto

derit, retro mandato in rubiniam, erus | det. tum trans sanctam mandato, erus det. tum in rubiniam retro revertito, commolito, commolitis precamino et ⌈ capides sacras agito. tum trans sanctam revertito, commolito, commolitis precamino. tum porrectum erit. |

Post quam tertium populum lustraverit, qui virgam imperatoriam habebit et prinovati duo ex rogo

in Oscis *Kalinis* ad *Pompties* al. de significatu autem ne fallaris, numerantur in altera parte statuae ad quas res divina fiat, in altera arae ad fanum Cereris pertinentes, cuiusmodi indices vel synopsis in latinis titulis plures habemus, potestque tanquam summarium laterculo priori praescribi ad exemplum Nemorensis inscriptionis (Hermae VI p. 8) *signa* praeter aram maximam *numero XIX.*

43 non ipsum flaminem *erus* dare sed nescio quem alium apertum est. tamen quis det, quoniam nihil interest, non indicatur. faciunt apros id est mactatos apparant plures, unus satis est qui adoleat. hos vero sacrorum ministros, ad *prinvatuf* si reverteris, reputa non memoratos esse nominatim.

46 *andirsafust,* VII B 3 *andersafust,* in vetere exemplari *atedafust.* id verbum tertium accedit eis quae supra legebamus *ambrefurent* et *anferom,* quorum hoc hanc rem divinam universam indicat, illud populi modo constituti circuitum. recedere videtur ab *anferom* recepta partitione, nam hic quidem ter populus *andirsos* dicitur, universe tamen ac sine numero loco inferiore, differt ab *ambreom* ea re quae inter circuitionem illam et hanc precationem intercessit, tum enim quae circum agebantur hostiae, interim tribus locis sacrificatae pro populo circumsteterunt eum et tanquam in obsidione tenent, quem ad modum obducta utrimque viscera hostiae in lustratione Boeotorum Macedonumque exitum saepiebant. latine ut verbum pro verbo redderetur, olim est propositum *circumdederit*: quod simplex *dirsust teđust* a *di d-*, hoc a *dida-* figuratum est, id quidem excusare licebit conlatis non paucis quae peior latinitas novavit velut *adiuvavi personavi praestavi desinui fefellitus sum* (cf. Ottius in Fleckeiseni annali a. 1874 p. 792. 833 et a. 1875 p. 652). sed cum *pihander* abire soleat in *pihanner* et *antentu* in *andendu* abierit ea quoque syllaba mutata, quae integrum suique iuris verbum exordiretur, nimis mirum est si *d* stetit post *n* in *andirsa-*. neque circumdantis notio

Tursar eso tasetur | persnihi-
mumo: 'Tursa Iovia, totam Ta-
rsinatem, trifo Tarsinatem, Tus-
com Naharcom Iapusco nome,
totar | Tarsinater, trifor Tarsi-
nater, Tuscer Naharcer Iapus-
cer nomner nerf sihitu ansi-
hitu, iovie hostatu anostatu |
tursitu tremitu, hondu holtu,
ninctu nepitu, sunitu savitu,
preplohotatu previslatu. Tursa
Iovia, futu fons [pacer pase tua
pople totar Iovinar, tote Io-
vine, erar nerus sihitir ansihi-
tir, iovies hostatir anhostatir,
erom | nomne, erar nomne'. este
trioper deitu. enom ivenga per-

47 Tursae sic taciti | precantor:
'Tursa Iovia, civitatem Tadi-
natem, tribum Tadinatem, Tus-
cum Narcum Iapudicum nomen,
civitatis | Tadinatis, tribus Tadi-
natis, Tusci Narci Iapudici
nominis principes cinctos incinc-
tos, milites hastatos inhastatos |
completo timore tremore, fuga formi-
dine, nive nimbo, fragore furore,
senio servitio. Tursa Iovia,
50 esto volens [propitia pace tua po-
pulo civitatis Iguvinae, civitati Igu-
vinae, eius principibus cinctis incinc-
tis, militibus hastatis inhastatis,
eorum | nomini, eius nomini'. istud
ter dicito. tum iuvencas ex opi-

in rem ipsam ita quadrat ut ignoscas si grammatica lex minoris ducatur. immo vero Buggii amplectamur sententiam interpretantis *antolaverit circumtulerit,* cui et latina favent *toli latum* et Vmbrorum ager Tlatius τελεσφόρος ut opinor, certe quidem a *tol-* dictus. ceterum in *postertio,* quoniam *pos* praepositio alias sextum casum ducit et quartum alias *tertim* habemus, ablativum rursus deprehendo sic ut *sveso* VII B 1 abhorrentem a terminatione communi in *u*, cf. p. 60. praepositionem illam Osci quoque cum ablativo iungunt.

51 *postquam tertium populum lustraverit, iuvencam opimam fugato super comitio adfertor, prinovati duas fuganto. infra forum sehmeniar capiunto. eas iuvencas tres in Aquilonia facito* sic aes I B: in VII *ivenga peracrio* iuvencas dilectas dici puto ex mactabilibus. de interpunctione dubites in utroque exemplari, *infra forum* utrum fugae an prensionis verbo adtribuendum sit. verum si post *forum* fieret distinctio, manifesto agitaturi iuvencas legati alium, alium flamen locum occuparent secundum veterem legem, cuius tamen discriminis nullum in nova lege vestigium apparet. qua re cum concordare eas quam dissidere hac in re multo sit probabilius, verba sic ut supra feci disiungenda sunt, tabulasque si inspexeris ipsas, scripturam earum et dispositionem non infitiaberis huic sententiae patrocinari. vitulae hostium instar fugatae captae mactatae depulsionem malorum victoriam felicitatem populi portendunt. Romae III nonas Quinctiles feriae erant Poplifugia nominatae sic ut Regifugium VI kalendas Martias, de quibus cum fabulas satis multas libri veterum referant, tamen quo ritu celebratae sint nescimus. Varro l. lat. VI 18 *ali-*

acrio tursituto, porse perca arsmatia habiest et | prinvatur. hondra furo sehemeniar hatuto to-

mis fuganto, qui virgam imperatoriam habebit et | prinovati. 52 infra forum decurionale capiunto civi-

quot inquit *huius diei vestigia fugae in sacris apparent,* Piso in annalibus vitulam victoriam nominari hoc argumento probarat, quod postridie nonas illas re bene gesta, cum pridie populus a Tuscis in fugam versus esset unde poplifugia vocarentur, propter victoriam certis diebus fieret vitulatio (Macrobius sat. III 2, 14). eodem die Romulus subito nusquam comparuisse ferebatur cum exercitum lustraret. unde aliqua Poplifugiorum cum Iguvina lustratione similitudo pellucet, neque vero tanta aut tam certa ex qua utile quid addiscamus (cf. Schweglerum historiae rom. I p. 532 ss. et Mommsenum CIL. I p. 396). Athenis δίωγμα aut ἀποδίωγμα dum Thesmophoria agunt mulieres instituunt sacrificantes (cf. Lobeckium Aglaophami p. 680). Argonautas postquam lustravit Mopsus simulacra virorum sive oscilla rite locat, in quae deorum inferum ira minaeque transferantur incantando: 'procul agmine nostro' inquit 'este cunctisque absistite bellis', tum 'pecorique satisque nullae ideo pestes nec luctifer ingruat annus nec populi nostrive luant ea facta minores' (Val. Fl. III 444 ss.). scilicet antiquissimo tempore in hoc genere purgationis maximo supplicatum erat humanis capitibus, quorum in locum tam Vmbrorum illas victimas quam oscilla ceteraque hominum simulacra cessisse credibile est. 'ludos Taureos a Sabinis propter pestilentiam institutos dicunt, ut lues publica in has hostias verteretur' (Servius Aen. II 140), ex his fortasse erant eae quae antiquo more vocabantur effugiae. pro comitio iuvencae solutae tres (ita I B) aut plures (ita VII) territantur et aspelluntur, in foro infumo tres captantur quae deinceps immolentur: hoc modo comitium ac forum, *comnom* et *furom* quae Iguvii sicut Romae et continentia et populi sedes ac domicilium erant, per lustramina quasi eversum et extersum in usum publicum recipitur. aspelli oportet ab eis qui lustrationis caerimoniam peragunt, ab isdem capi putes secundum vetus exemplar, certe non expressum est praeter flaminem et legatos siquis capiat alius. at aliquanto facilius est abigere bovem quam sistere: humaniter nova lex capere civem quemlubet permittit.

52 *sehemeniar sehmeniar,* quod olim adverbium tanquam *promiscam* esse a genetivo casu demutatum volueram invita Minerva, iam intellexi nomen esse fictum ut exemplar Latiar altar sed adiectivum. multa sunt in urbe fora aut possunt esse, boarium piscarium holitorium al., id in quo res populi ageretur *sehmeniar* Iguvini dixerant a *sehmenier dequrier.* a temporis spatio tractum vocabulum noli mirari: fori nundinarii quod Latini vocant origo sunt novem dies, semeniaris huius sex menses. Semoniae institutum fuisse in sacris romanis ut publice facerent bidente cum

tar pisi heriest. pafe trif promom haburent, eaf acersoniem | 53 fetu Turse Iovie popluper totar Iovinar, totaper Iovina. suront naratu, puse verisco Treblanir. arvio fetu. | persaea fetu. strušla, ficla prosesetir arsveitu. tases persnimu. poni fetu. |

tatis quisquis volet. quas tris primum ceperint, eas in Aquilonia | facito Tursae Ioviae pro populo civitatis Iguvinae, pro civitate Iguvina. item narrato ut ad portam Treblanam. arvia facito. | pedarias facito. struiculam, fitillam prosectis addito. tacitus precamino. posca facito. |

civis necaretur damnatus, Sinnius testatur in lacerata Festi glossa *supplicium* p. 309 M. unde rem civium communem in deae illius tutela fuisse conicias: sed nisi nos fallit opinio, Semoniae ac Semonibus nihil est cum *sehmenier*.

54 in tabula I infima subscriptus continuatusque sacris lustralibus hic est versiculus *kvestretie usaie svesu vuvši stitisteteies*, sic enim distinguenda sunt conglutinata aut perperam interpuncta verba. eadem subscriptio de Feralibus edictum finit in extremo aere II A porrecta in transversum. ibi *usaše* legitur et redacta ad dimidias conduplicatione verbi *stisteteies*. interpretor *quaesturae annuae suum votum stiterint* id est quod quis ex voto privatim lustro quoque aut feriis quibusque sacrum ferre volet, id quaestori quicumque tum erit sistat. *stitisteteies*, nam reliqua p. 56 et 68 explicavi, perfectum optativi est, ut *sto* in *sisto* ita *steti* in umbricis formis inest duplicatum. ipsa quidem illa pro duobus haberi posset verbis *stiterit stiterint* copulatis inter se sing. plur. quales sermonis minutias pleraeque leges sectantur, sed obstat brevior forma altera, quam non temere ausim ut mendosam ac falsam reicere. tertia persona pluralis optativi terminatur praesenti tempore in *ians ias* velut *etaians*, perfecto in *iens ies* unde Osci *ins* fecere in *tribarakattins*, cf. latina *sient sint servassint* et graeca σταῖεν θεῖεν ab umbricis oscisque eo differentia quod aut integram *i* aut nullum eius vestigium servarunt. in aere Volsco (Fabretti corp. inscr. ital. 2736) *sistiatiens* idem valet quod *statuerunt*, eandem vim verbi requirimus in Frentano titulo CIL. I p. 555 ubi *sest. a. plens* male descriptum videtur. at Vmbri statuendi notionem quo exprimerent, novum ab stando verbum deduxere *statitatu*, dis autem vota sisti dixerunt congruentes cum Latinis in praesenti tempore (*seste* II B 22). commiscent usu antiquissimi perfectum optativi et praesens saepissime vetantes, saepe optantes et precantes (*di te mactassint malo*), aliquotiens concedentes profitentes quod possit fieri verecundius eloquentes (*male faxim lubens, facile passus sim, dixerit quispiam*).

Pisi panupei fratrexs fra-	VII B 1	Quisquis quandoque magister fra-
trus Atiersier fust, erec sveso		tribus Atiediis erit, is suo
fratrecate portaia sevacne fra-		magisterio portet hostias fra-

VII B hoc decretum collegii inlustrat sententiam versiculi de quo modo dixi subscripti in I, ut quod ex sacris publicis lustrique Iguvini caerimoniis si non singulorum hominum privatorum at tamen sodalitatis vota operationesque aptas ostendat. similes multae sanctiones ex collegiorum actis latinis novimus: collegio funeraticio Lanuvino placuit, *quisquis magister suo anno erit ad cenam faciendam et non fecerit, is arcae inferet XXX n.* (Henzen Or. p. 211 n. 6086), in collegio aquae Romano nisi quis magisterio abiturus iurarit se rem eius conlegi bene administrasse neque adversus leges fecisse *in suo magisterio, a. D multa esto* (Bruns font. iuris rom. p. 225[3]). nec frequentius quidquam in hoc litterarum genere ista formula *ita uti supra scriptum est.*

1 *portaia* indidem provenit unde VI B 55 *portatu*, at versu 3 *portust* quasi a *port-* themate. sic latine aries *qui Phrixum et Hellen Colchos portavit* (schol. Germanici p. 79, 18 Br.) non portator dicitur sed *portitor Helles* (Columella in poeticis v. 155). nequis crassiore musa exigat verbum, etiam exercitum imperator ex provincia deportat ut domi sistat in triumpho. *sevacne* cum alibi hostiis instrumentis precibus sacris sollemnibus adtributum sit, hic quandam appellationem sua vi comprehendat, ea nulla potest esse alia quam animalium quibus res divina fit sollemniter: sic Livius I 7, 13 *ne extis sollemnium vescerentur; sakre* si hostiam appellamus, *sevacne* victimam usurpare licebit. masculinum genus forsitan tauros et iuvencos primum designarit, sed ut boves masculine etiam tum proferuntur cum segregari a tauris vaccas nolumus, ut in multae dictione a magistratibus oves genere virili appellari necesse fuit ac nisi eo genere dicerentur iustam videri multam negarunt (Gellius XI 1, 4), ita *sevacne* illi mares et feminas simul complectuntur, neque hic locus, licet de feminis tantum eligendis agatur, nominis communis capacitatem respuit. tales igitur *sevacne* magister parare ac deferre debet *desenduf, decem duos.* nam licuisse etiam Latinis sic pronuntiare hos numeros praepostere, maxime quidem coniunctione interposita *decem et duo,* clare adfirmat Priscianus de fig. num. 19 p. 412, 29 K. non tantidem facio quod in libris latinis eo ordine compositos aliquotiens deprehendimus velut in Frontini de aquis commentario I 10 *passuum decem duum milium,* II 64 *quinariarum decem duo milia* — nescio autem quid induxerit Nevium de formis l. lat. II[2] p. 150 ut alia legi in codice alia a me edita esse opinaretur — enim vero in vetustissimis exemplaribus non vocabula numerorum fuerunt sed notae, non *decem duo* sed *XII.* at etiam ex inscriptione CIL. V 3082 Nevius protulit *decem sexs.* tot *sevacner* quot gentes fratrum.

trom | Atiersio desenduf, pifi 2	trum | Atiedium duodecim, quas
reper fratreca parsest erom	pro re conlegii par erit esse
ehiato, ponne ivengar tursiandu	emissas, cum iuvencae fugentur

2 *pif-i ques* (nam veteres *dicebant et quos et ques* gram. IV p. 502, 15 K.), neque enim certa aut ad unam lustrationem animalia declarantur. *parsest:* ad litteram convenit *parrebit* quem ad modum olim scriptitatum id verbum esse et Festus docet (*parret quod est in formulis, debuit et producta priore syllaba pronuntiari et non gemino R scribi ut fieret 'paret' quod et invenitur in 'comparet apparet'*) et codicum vestigia (cf. Probi notas gram. IV p. 275, 11 et 12). nam *pars-* latine factum est *parr-* sicut *turs- terr-*, ut a cursu curriculum descendit et hirsutus Hirrusque ab hirto. porro quae scriptura non minus probata est antiquis iamque recepta in Bantinam tabulam circa a. u. DCXXX *paret* ad *parret* eam rationem habet quam oscum *teerom* ad lat. *terra*, *Parus* et *garulus* ad *parrum* et *garrulum*, *olim* ad *ollum* al. structuram plane eandem recipiunt *parsest* et *parebit*, etiam hoc congruit quod utrumque proprium est iuris (*iuris consultus 'paret, non paret' habeto*), significationem tamen latinum verbum per iudiciorum et quaestionum consuetudinem ita immutavit (φαίνεται), ut ne intra huius quidem fines sermonis statim perspicias quo pacto ad obsequium fideique praestationem potuerit accommodari idem. *parsest* indicat pro parte virili quod suscipere et in commune conferre debeant fratres officium. posuissem *oportebit* nisi hoc propter structurae aequalitatem ad *herter* adhibere paulo post placuisset, quamquam natura ac potestate non paulum ea discrepare consentaneum est: *herter* quod scitum est vel placitum ἐπεὶ ἔδοξεν, *parsest* quod oportebit fieri κατὰ τὸν νόμον.

erom ehiato. haec simul cum colis proximis accurate eius qui iam in quaestionem venit actus designant tempus. peractus enim et absolutus hic dicitur quo tempore fugaturus flamen iuvencas est, ante illa quae narrantur A 51. perfecti infinitivo similiter Latini utebantur velut Sallustius Iug. 106 *milites cenatos esse, in castris ignis fieri, dein silentio egredi iubet,* moris erat edicentes legemve sancientes non instantia sed facta ut hoc modo aversarentur *nequis Bacchanal habuisse vellet.* quid igitur accidisse victimis putabimus ante quam extremo ritu sacerdos defungeretur? an dis mactatas? at neque *faciom* neque ullum aliud ex tot quae novimus sacrificandi verbis hic apparet. atque omnino huius generis quidquam in hunc locum convenire nego, immo vero quia tenaciter arteque *ehiom* convinctum est cum boum persecutione, hanc ipsam quod praemunivit et antecessit id sic dictum arbitror. exacta autem et exempta vinculis et emissa oportuit quae super forum fugarentur animalia, eaque plura ibi quam tria adfuisse cum *peracrio* genetivus A 51 adfert suspi-

hertei, | appei arfertur Atiersir popoplom andersafust. sve neip portust issoc pusei subra screhto est, | fratreci motar sins a. ccc.

3 oportet, | ubi flamen Atiedius populum lustraverit. si nec portarit ita uti supra scriptum est, | magistro multae sint asses ccc.

cionem tum luculenter illud *quas tres primum ceperint* confirmat. *eh-iatu* fortasse sic est ad *etu* (ito) ut *fugato* ad *fugito* aut ut ἰέτω ad ἴτω.

3 hic locus siquis alius documento est idem valere *puz-e puse pusi pusei* et lat. *uti ut.* idem Oscis *puz* et *pous*, Paelignis *puus.* latine fieri id *us* oportuit, quo modo *uterque* venit in locum *putrespe*, ergo *usque quaque* ab origine fuit ὁπωςοῦν καὶ ὁπηοῦν, *haud usquam a pedibus abscedam tuis* οὐδαμῶς. paulatim loci notio quo magis alienabatur ab *ut*, eo magis insedit istis particulis in quibus *s* accesserat: differebant quondam eo momento quo εἰς ab ἐν et ἐνί separatum est: *ut* lacus profundissima vorago est qua regione, at *usque* ad eo et *nusquam* alio tanquam aliquo versum. praepositiones cum ita auctae sint saepius, rarius tamen eius discriminis vestigium impressum videmus (Latini et Vmbri *ad*, *az* Osci sed contrarium paene ut sit *az hortom* atque in horto; illi cur *suscepi* finxerint eidemque *successi* et similia, coniectamus ex *susque deque*).

4 *motar* pro nominativo plurali habueram: in res singulas tanta multa esto. in XII tabulis scriptum erat *si iniuriam faxit, viginti quinque poenae sunto*, significare id Verrius aliique consentiunt XXV asses, Gellius XX 1, 12 substituit *XXV aeris poenae sunto*, pro genetivo sing. nemo quantum constat accepit, cf. Schoellium de XII p. 142 et 78. ex osca lege *svaepis ionc meddis moltaum herest, ampert minstreis aeteis eituas moltas moltaum licitud* qui transferunt *multae multare liceto*, qua ratione genetivum expediant me fugit, *multas multare* id est inrogare vel dicere si volet magistratus dum minoris partis familiae taxat liceto. an *moltass* quisquam postulabit Bantinum exhibere osci quidem sermonis sed contaminati monumentum? re et verbo congruit cum Iguvino edicto inventa nuper in finitimis agris inter Spoletium et Tuder de luco sacro lex latina (Bruns font. p. 45[4]): *seiquis scies violasit dolo malo, Iovei bovid piaclum datod et a. CCC moltai suntod.* Bormannus genetivum sing. interpretatur 'asses tot multaticii sunto' (misc. Capitol. p. 8) favetque ei quod sequitur enuntiatum *eius piacli moltaique dicatore exactio estod*, neque ambigitur quin umbricum verbum et latinum pariter iudicandum sit. pro genetivo *motar* Aufrechtus habuerat, ex Plauto et Varrone didicimus '*dotis* do tibi agrum'. quod permagna haec multa est, cum haud parvum ita delictum puniri pateat, inde gravitatem religionis perspicimus, non sumptuosorum pretium *sevacniom.*

TABVLA II

In universa vita pretiosissimum est intellegere quemque nescire se quod nesciat: hoc verbum a vetere rerum rusticarum auctore accepi, a Columella XI 1, neque amisi ex animo cum Vmbrorum monumenta latine vertere et explanare conatus sum, quamvis multa in eis scripta viderem quae in praesentia aut omnino non adsequi aut certe non plena percipere intellegentia possemus. verum quam utile ac salutare est fines et terminos scientiae ita constitutos et cognitos habere ut certa et veri similia, probabilia et opinabilia et incredibilia discernas, tam et indignum humano ingenio et in qualubet arte damnosum existimo gloriari ignorantia et adquiescere in ea perinde ac si virtutem vel sollertiam adquisieris et nescire malle quod nescias quam addiscere. velut nuper quod fecit vir inter Gallos clarissimus plurimumque versatus in dialectis Italorum commentandis, non laudarim equidem tanquam recte aut sapienter factum, qui cum *nerf* Vmbrorum deos statuisset Lares, oscorum autem titulorum testimonia neglexisset, horum admonitus postea incommodum monitorem ita sibi visus est repellere posse, ut de osco isto vocabulo nihil prorsus compertum esse narraret festivitate bella et vernacula. at Capuae signum qui Iovi posuit Min. Caesellius Menas, ut Romae L. Cornelius Scipio quaestor vel Q. Lutatius Catulus consul scribuntur, sic ille nominibus suis honoris et dignitatis indicium adiunxit hoc *ner.* et in tabula Bantina cum a censore ad praetorem et quaestorem, ab his ad *nerum* multitudinem descendat oratio, tum quisquis *nerum* sit ne postea tribunus plebis fiat cavetur. ergo hos quidem primores civitatis versantes cum hominibus publicisque fungentes muneribus liquidissime negamus fuisse deos. sed enim vana ego nolo insectari utiliora moniturus iuvenes dociles et amantes veri. formae verborum in oscis umbricisque monumentis hodie perpaucae restant quas tiro non queat ea tenus expedire ut latine reddat, postquam docti et nobiles grammatici disceptarunt atque inlustrarunt, inprimis variarum linguarum usu et similitudini qui adsueverant. sed vis verborum ac potestas multifariam adhuc latet involuta tenebris, easque tot homines ideo discutere frustra studuerunt, quod plerique parum instructi erant ea qua opus est rerum antiquarum cognitione, pars posthabita recta via ac solo stabili longinquum iter et nebulosum temptabant. mihi primum et tutissimum in omni

hac quaestione illud videtur, latina ut cum oscis et umbricis vocabula comparemus: *far* ecquis dubitat quin eandem tribus populis rem significarit? non extat quidem in latinis *pacer*, sed quoniam *pacem* novimus, illud quoque quid sit pervidemus. saepe verba latinis dissimilem formam exhibent diverseque flexa vel derivata sunt, verum modo vestigia vocis Latini servarint, sententia non ita difficilis est exploratu. latinorum, inquam, regnet comparatio verborum, graecorum nimio rarius prodest, rarissime etiam longius arcessitorum ab septentrionis aut orientis nationibus, ab Indis ubi auxilium petitum est ad vocabula explananda velut *pune*, erravimus. alterum praeceptum esto ut continuatio seriesque verborum et proloquiorum diligenter observetur, severe ac sollicite excutiatur, ut quidquid in recessu orationis occultatur, penetrabili lucis splendore tactum clarescat et emergat in apertum. multa hoc modo e latibulis necesse est excitari, sed sagacem venatorem beluis inimica virgo tutatur vestigantem et ipsa fors adiuvat. quo plures feracissima monumentorum Italia in lucem reddet lapides, eo certiora habebimus quae coniectando reperta primum lubrica aut fallacia putabantur. *Adiranus eítiuvam quam Pompeianis testamento dedit, ea eítiuvad quaestor Pompeianus domum faciundam curavit:* quid aliud potuit *eítiuva* dici quam pecunia? neque iam quisquam dubitat, nomen idem in aere Bantino aliisque titulis apparet, ratio convenit. *hondra* et *huntruis* quid valeant, conclusimus ex oppositis *subra* et *supruis*. cum pro gentibus foederatis sus et caper mactentur, visceratio quae gentibus datur *pelmner sorser* et *cabriner* non potest non esse suilli pulmenti et caprini. tertio loco pono formularum ac locutionum comparationem quibus finitimi populi usi sunt, inprimis romanus et natura et regione proximus idemque imperii ac rerum omnium successor et heres. *maimas carneis senateis tanginud* consentaneum est re ipsa congruere cum *maioris partis senati sententia*, licet pars verborum differat et adiectivum in alio gradu Osci conlocarint, in alio Latini. *tadait* in illis *pod valaemom touticom tadait ezum* etymologus nullus ad liquidum exploraverit originatione manifesta, vidique qui perversa distorquerent sententia, quamquam certissimum est idem significari quod latine *censeat* hoc argumento, quod in romanis legibus illa formula identidem sic pronuntiatur *quod ex re publica censeat esse.* denique accedat accurata antiquitatis observatio, insinuetur animus in mores institutaque veterum nationum, conferantur tituli cum ipsis ad quae pertinuere aedificiis et locis, cum similibus et Latinorum monumentis et Graecorum qui olim litteras Italis, tum lautiorem cultum artiumque studia dederunt, cum annalibus et libris similia argumenta narrantibus et describentibus, ut quid oportuerit fieri et enuntiari, quid eos qui monumenta fecere probabile sit memorasse et praescripsisse, vel statuere ac decernere possis tibi fidens et antegrediens agmen aliquando insecuturum vel divinare prae-

sentire praemonstrare plenus spei bonae atque animi, dum amplior materia aut firmiorem reddat opinionem aut meliorem suppeditet. civis Bantinus incensus *lamatir*: ea lex cum indicta est, dudum in populi romani potestatem Bantini venerant, Romanos legem dedisse honorum ac magistratuum tituli, quin etiam ipsa litteratura prodit: incensus civis venum datur, hoc Romae iuris fuit nec potuere socii tractari clementius. posueram id equidem, probavit aut nemo aut unus. inventum est novum plumbum Capuae, *lamatir* homo si raptum non reddit Cereri et dis inferis, ita Vibia Paquium devovet idque verbum mirifice concinit cum graeca devoventium formula ἐὰν μὴ ἀποδῷ ἀναβαίη πεπρημένος παρὰ Δήμητρα, cum Romanorum lege sancientium, cuius caput sacrum esset, ut familia eius ad aedem Cereris venum iret. iam expecto ut aut accipiant ceteri hanc interpretationem aut ostendant quid aliud et legis lator imperare et dirarum auctor imprecari potuerit. Pompeiani quae de aedibus aut viis publice factis memoriae mandarunt, stultus sit mehercule qui interpretari velit neque inspicere aut cognoscere res factas ipsas quas ignis et vetustas non penitus consumpsit. *triíbom* quid Osci vocarint, declaratur exemplo aedificii quod eo nomine inscripsere, pecuniam qua ea domus facta est cum legatam fuisse *vereiiaí* Pompeianae audiamus, sequitur si vereiiam definiturus es, ut quibus usibus domus adcommodata fuerit discas ab antiquariis: palaestram hi dicunt, ergo vereiia civitatis ea pars fuit cui aut necessaria esset aut saltem apta palaestra, videtur fuisse virilis coetus sive militarem aetatem ingressa iuventus. hac via et ratione Italicarum dialectorum reliquias ego tractandas censeo, ut grammaticae subtilitati sucus admisceatur philologiae, hac et multa quae priores interpretes parum recte commenti erant removisse mihi videor et ipse non nulla invenisse quibus posteriores fruentur. neve putida iactatione haec dicta arbitremini, refutanda mihi erat iniusta hominis laudatissimi reprehensio nostrae operae eventa quasi nullo fundamento constituta idcirco despicientis, quod qua ego via utor hanc ipse fere ignorat aliunde profectus aliorsum tendens, aut si novit tamen calcare eam gravatur. errasse me haud semel aut saepenumero non dissimulo, nam et homo sum et mediocriter eruditus. verum dumos silvestres nemo perreptat sine flexu, nec prodest pervasuro obganniens quisquam aut de transverso obstrigillans sed ille qui ducere ipse potest conterendo sentes et levando spinas. sed haec hactenus. iam sequatur tabula Iguvina quam numeramus alteram, qua principalibus ac praecipuis sacris, montis et populi lustrationi, alia adiunguntur quorum aut publica illa ipsa occasionem datura sint aut aliae certi temporis feriae privatae et gentiliciae.

Pune karne speturie Atiiedie IIA Cum carni spectoriae Atiediae
aviekate naraklum | vurtus, estu 2 auspicatae narraculum | vortexit, ista
esunu fetu fratrusper Atiiedie. sacra facito pro fratribus Atiediis.

A 1 haec lex arte cohaeret cum eis quas tabula I complectitur, praecipit enim si extispicio tristia denuntiata nec litatum sit, quo modo sacrum instaurandum dique placandi sint. cum postica huius aeris pars simul et quae in antica inde a versu 15 subiuncta est lex nullo verbo sacra in aere I perscripta respiciat, in hac lege quod invenitur versu 9 *fossam semel facito,* id non bene intellegitur nisi conlatis I A 29 ss. VI B 24 et 37, ubi bis ut fieret scrobis mandatum erat. ergo aes I statim excipit aeris II haec quam anticam credimus pars superior, nec tamen consequens esse videtur ut hanc paginam illa prius inscriptam statuamus quae sacrum pro gentibus foederatis faciundum enarrat. immo enim litteraturam illa habet fere tenuiorem impolitiorem vetustiorem, et in hac cum evidenter una manus scalprum ad finem usque deduxerit, inferior pars Hontium sacrificium continens sermonis eam aequabilitatem grammaticamque diligentiam ostendit qua priscam aetatem gens litterarum usu provectior superare solet.

karu fratru in tabula V pars fratrum est ut Osci decretum *maimas carneis senateis* dicunt, hic *karne* idem qui latino vocabulo sensus subest ut infra v. 30 *aseseta karne.* spectoria est quae inspicitur divinae voluntatis exquirendae causa, proprium id huius artis verbum etiam in Latio fuit ubi inspici exta vel litatio hostiae, extispices et haruspices, ignispicia dicuntur. agitur de carne Atiedia quam fratres dis obtulerunt, non de qualubet huiusmodi sed de *aviekata* quam auspicato et inpetrito offerre coeperant in amburbio et lustratione populi, non de sacris tabularum II B III IV. sic civitas Marrucina cum pacificat Iovem patrem ocris Tarincris, hostiae *ferenter aviatas,* idque vocabulum nullo flexu exiit ab *avia* οἰωνικῇ. inspectis extis quod declaratur nuntiatur monetur, *naraklum* est idque vocabulum non tantum specie ac forma sed etiam quod cognitum divinationis arte palamque factum numen deorum indicat, prope accedit ad latinum oracli nomen. muta exta Romani teste Festo quibus nihil divini responsi eliceretur, argutissima exta teste Cicerone non nulli fel gallinaceum dicebant, iunicum exta semivivis palpitantia motibus inquisitori futura cecinerunt (Ennodius dictione II p. 431 s. Hartel.), *sibi commissos fibra locuta deos* Propertius IV 1, 100, *fibraeque repente conticuere* Silius I 138, *haec* numina *aruspicio exta fissiculant ammonentia quaedam vocesque transmittunt auguratisque locuntur ominibus* Martianus Capella II 151, *vix fas, superi, quaecumque monetis prodere me populis* Tuscus apud Lucanum I 631 attonitus extis quod Iovi tauro caeso in viscera di inferi venerant: his locutionibus satis inlustratur Vmbrorum

eu esunu | esu naratu: 'pede karne speturie Atiiedie aviekate | aiu urtu fefure, fetu puze neip	3 ea sacra | sic narrato: 'quidquid carni spectoriae Atiediae auspicatae | agonia orta turbavit, facito quasi quod

narraculum. signa deorum interpretumque responsa nunc secunda sunt nunc adversa, nobis quod bene vertat precamur, aliis quod male, hostiam cum quis immolavit bonis avibus, potest fieri extorum mutatio (Cicero de divin. II § 35), potest *vortum naraklum.* dirum id omen est, contrarium illi quod laudavit Tibullus II 1, 5 *viden ut felicibus extis significet placidos nuntia fibra deos?* tum nova hostia opus est qua litetur, accidit enim saepe di ut primis minentur extis, bene promittant secundis (Cicero ibidem 38 Suetonius Aug. 96 Henzen act. Arv. p. 29).

3 sententiam flagitamus talem: quidquid vitii factum est, infectum reddito. *fefure* verbum non potuit non tempore perfecto efferri, nam acta res est quam sic deprecantur, non instans aut futura, perfectaque leguntur in simillima formula VI A 26 ss.: quidquid incendii ortum est, caerimoniarum omissum est, inritum facito. ex qua simul perspicitur errasse qui *fefure* comparantes cum *furent* a *fu* duxere atque in unum coniunxerunt *urtu fefure,* sic enim necesse erat scribi *urtu set.* pluralis numeri nullum verbo signum adest, singularem igitur accipio quem pronomen regat primo casu positum. a *fur-* perfectum descendit *fefur-,* tertiae personae litteram postremam Vmbri plerumque detraxerunt, item Latini olim in *dede.* notio verbi non potest nisi ex circumiacentibus enucleari. *aiu urtu* latine reddideris *agia orta,* intercidit enim gutturalis ut in *fertuta aituta* III 13, quae verba ipsa compositio et graeci latinique sermonis consuetudo demonstrat esse *ferunto agunto.* iam *agium* quispiam conlatum cum adagio prodigio axamentis tanquam verba effatave aut monstra interpretari velit et ad narraculum ante scriptum aptare hoc modo *quidquid ostenta orta excitavit,* vereor autem ne fallatur ille. nam segregandum *aiu* non est a cognomine quo di in hoc sacrificio pro ipsorum *aium* vitio delictisve invocantur, ab *Ahtu Iuvi* et *Ahtu Marti,* hoc nomen divelli non potest ab *ahtim* I B 12 quod ad actionem sacram et agonias pertinere operantisque caerimoniam declarare p. 88 exposui, quod ab *aio nego* ac similibus usque quaque abhorret. itaque *aiu* quoque ad agonias pecorisque immolationem (*agone? hoc age*) referendum censeo, comparandum *agium* cum exagio quod nomen ab agendo exigendo tractum est, adiungendum nomen illis quibus sacrorum sollemnium varios gradus Itali distinguebant ut quod rem divinam victimis peractam citra litationem significet. *orta* non multum distant a coeptis velut si dicimus lucem oriri, sermonem, caedem. hinc si revertimur ad *fefure,* idoneum interpretanti auxilium ferunt latina *forare,* nam potuere per translationem quae ad finem non pervenissent adfecta neque integra ut Latini incisa

eretu'. Vestiše Saše ſ sakre, Iuvepatre bum perakne, Speture perakne restatu. | Iuvie unu erietu sakre pelsanu fetu. arviu ustentu, | puni fetu, tašez pesnimu ađepe arves. pune purtiius, | unu suđu pesutru fetu tikamne Iuvie, kapiđe | pеđu preve fetu. ape purtiiusuđu, erus tetu. enu kumaſltu,

nollemus factum'. Vesticio Sancio ſ sacrum, Iovi patri bovem sollemnem, Spectori sollemne instaurato. | Ioviae unum arietem sacrum pelsandum facito. arvia adhibeto, | posca facito, tacitus supplicato adipibus arviis. cum porrexeris, | unum porciliarem persontrum facito invocatione Ioviae, capidi | fossam semel facito. ubi porrexeris porciliam, erus dato. tum com-

intercissa diffissa sic Vmbri vocare forata, et *furcillare* (Plautus Pseud. 631 *furcilles fidem* id est eleves detrectes, Placidus '*adfurcillavi* subrui labefactavi concussi'). haec malo equidem in comparationem quam graecum πέφυρται arcessere.

4 Graeci *precando praefantur Vestam quae loca prima tenet* (Ovidius fast. VI 303), Romae in Vestam omnis et precatio et sacrificatio desinit (Cicero de nat. d. II 67). simile numen ad aras et focos pertinens Vmbris Vesticia, immo mas fuit Vesticius (VI A 14): ab sanguine extisque si libanda petebatur vesticia, Vesticius hic tanto melior. dubitavi etiam *Vezkeí* quem primo loco inter deos Cereri iunctos Bovianenses coluerunt an origo eadem fuerit, inter *Vezk-* et *Vestík-* necessitudo ea quae inter μαζόν et μαστόν. Iovi patri penes quem summa sunt bos instauratur, Vesticio et Spectori non animalia, certe non maiora, sed honos sacrificii vel verbis supplicantis relatus, ut *sakre* accepisse et *perakne* velint, vel gestu rituque expressus eo quem simplicia ac pura et eo quem opima ac sollemnia sacra exigebant. *Speture* manifestum est ideo sacrificari quod carni *speturie* praeerat, noti sunt quos Romani indigitabant di Vervactor Imporcitor Insitor Obarator Occator Messor alii segetibus et agricolarum negotio suo cuique praepositi. quoniam exta tam consuli quam inspici dicuntur hostiaeque consultatoriae, iuvat meminisse quod Vopiscus in vita Firmi cap. 3 narrat, Apenninis sortibus adductum esse Aurelianum ut in templo Solis ponendum curaret Iovem aureum *quem appellari voluerat Iovem Consulem vel Consulentem.*

6 *unu erietu*, 8 *unu suđu* numerus ita definitus est eandem ob causam qua evenisse monui ut *preve* adderetur in v. 9, quod in aere I ternae hostiae perpetuo et tres non arietes quidem sed tamen oves, *habinnae* memorantur et *suđus pesuntrus* duo. qui cum Tefro Iovio et immolentur et nuncupatione sollemni Tefralium piaculorum vindicentur VI B 28 37, non inaniter hic ubi Ioviam ita venerari iubent, etiam *dicamen* praecipitur ut nominatim id Ioviae sacrum fiat.

kumate pesnimu. Ahtu Iuvip. uve peraknem | peđaem fetu, ar- viu ustentu, puni fetu. Ahtu Marti abrunu | perakne fetu, ar-

mo⌈lito, commolitis supplicato. Actui
11 Iovip. ovem sollemnem | pedariam facito, arvia adhibeto, posca facito. Actui Marti aprum | sollemnem faci-

10 *ahtu* dativo casu Iovis Martisque numina designat. forma par est latinae *actu* sive *actui*. cum tribum Vmbri veteres *trifu* novi *trifo* vocent et tertio casu *trifo* faciant, pariter exire deorum nomina *Fiso* et *Trebo* putanda sunt. Latini *Sanci* et *Sancus*, *Iano* et *Ianui* declinarunt, Consualia vocali illa disiunxerunt a Conso, Divum Ascensum colunt et Bonum Eventum. ut Spector spectioni, ita hoc numen actioni praeest id est sacrificio rite perpetrando. Paulus Festi agonia et cognata verba explicans Agonium etiam deum dici tradit praesidentem rebus agendis, sine dubio ad sacrificia animalium pertinentibus maxime. fratres Arvales pro arbore luci sacri sublata concisa cremata oves duas Adolendae Commolendae Deferundae immolant. quod numen idem pluribus dis tribuitur, nihil mirum videbitur qui antiquorum populorum religiones animo volvit: Romae Victores Iuppiter Mars Hercules, Quirini Ianus et cui fit in colle, Lucinae Diana et Iuno, Graecis Παιήονες Apollo et Aesculapius, Averrunci non pauci, Iguvinis Sancii Iuppiter et dius fidius et Vesticius. numen quod invocari oporteat singulare in praeceptis his dei nomini praeponitur ut B 17 *Saši Iuvepatre prepesnimu*, quamquam in ipsa invocatione hunc ordinem tenuerunt *Iupater Saše* B 24, ut virgines Vestales indigitant *Apollo Medice*, *Apollo Paean* (Macrobius sat. I 17, 15). supra Iovi patri bove, hoc loco *Actui Iovi patri* ove fit: sic Arvales in actis anni 101 primum Iovi optimo maximo bovem auratum, deinde Iovi Victori parem victimam vovent, vel anno 183 dum ob ficum in fastigio aedis natam piacula plurima faciunt, continuo *Vestae oves II Vestae matri oves II* immolant. Iovi dicatam ovem distinctius scribimus τὸν οἶν.

11 *abrunu* vehementer dubito num duobus verbis constet per synaloephen confusis *abru unu*. nam numeralia haec quotiens adiciuntur nominibus, in tabulis vetustioribus constanter priores sedes occupant, *unu erietu*, *tre buf*, *trif apruf*, *tuva tefra*, *tuvere kapiđus*, *etre Kaselate* alia. atque contraria exempla I B 41 *eaf iveka tre*, III 17 *seples ahesnes tris*, in V *numer prever pusti kastruvuf* ubi conlocari verba aliter non licuit ne dirimeretur *prever* ab eis quae distributionis modum aperiunt, haec si consideraris, diversissima esse ab hoc loco intelleges quo scribi debuit *unu abru perakne* aut saltem *abru perakne unu*. aliam igitur quaeres interpretationem. *aprunam* quam inferior latinitas vocavit conferre noli, quia successit haec vox *aprugnae*, apruginae carni ut Paelini Paelignis. ego *abrunu* eidem declinationi atque *uhturu* adrogo apronemque Vmbros praeter aprum finxisse puto quomodo Latini, ut intra animalia me con-

viu ustetu, fasiu pruseśete ađveitu, | peđae fetu, puni fetu, tra ekvine fetu. | Aśetus perakne fetu. ſ

to, arvia adhibeto, farreum prosectis adicito, | pedarium facito, posca facito, trans equinum facito. | Agentibus sollemne facito. ſ

tineam, capum et caponem, pavum et pavonem, burdum et burdonem vocitarunt. atque in illo ipso nomine haec figura ne Latinis quidem prorsus ignota fuit, quoniam in notis Tironianis (in Bernensibus editis ab Schmitzio tab. 58 n. 45) aprum sequitur *apruncu1us*, hic autem minutus est *apro*. fortasse etiam cum gentes Porcia Asinia aliae imitentur pecoris nomina, ut ab apro Apria sic Apronia ab aprone dicta est.

13 *tra ekvine fetu.* ita in I B et VII A *trahaf sahate feetu*, itur autem et mittitur et movetur *traha sahatam.* nominis igitur in *a* vel *o* desinentis casus est locum ac stationem indicans. e Latinis proxumum est *equinum* quod substantivi vice fungitur in epitaphio Speudusae equae virginis *Gaetula harena prosatae*, *Gaetulo equino consitae* (IRN. 7147 mus. Rhen. XXVII p. 145) neque vero plane liquet utrum genus equorum universum an gregem admissurae feturaeque destinatum eiusque sedem designet. similiter derivata locorum nomina piscina rapina a rapis opificina culina pistrinum tablinum. licebit igitur circum quendam intellegere adiacentem aedi in qua fratres Atiedii consistebant, quomodo in luco deae diae Arvalibus non defuit circus ubi et ludi committerentur quadrigis ac desultoribus et res divina fieret, cum vaccae honorariae ad aram cum porcis piacularibus immolatae extam redderent in circo IIII kal. Iunias (vide acta a. 218). Marti quod fit *trans equinum*, in eius dei potestate fuisse equos et equestria Romanorum probant Equirria *quae deus in campo prospicit ipse suo* et ecus October Marti item in campo Martio immolatus religione antiquissima. retinuerunt Vmbri *k* ut in *kvestur*, ut e Graecis qui ἴκκος pronuntiabant, fortasse Aeolis (Herodianus Lentzi II p. 548, 11).

14 postremo sacrificium instituunt minus minoribus numinibus *Aśetus*, quae veri simillimum est nomen indidem traxisse unde *Ahtu* Iovem vel Martem. nam quae per *g* Latini efferunt *agere agonia* sim. duriore Itali plerique ore pronuntiant, *acum akenei* Samnites, *perakne sevakne acnu* Vmbri. et quoniam hi ante vocales molliores *k* flectunt in stridorem ac saepissime nasalem elidunt, nihil obstat *aśetus* quo minus *agentibus* interpretemur participiumque credamus quale *teđte* est V A 7. divinae appellationi huiusmodi participium aptatum Lactantem habes quem deum Varro praesidere tradiderat segetibus lactescentibus. agoniis haec numina ut tutelam gerant post Iovem et Martem extremo loco venerantur aut tanquam famulos superiorum deorum aut quia mos est sacrificantium ut post deos speciales generaliter et confuse ceteros invocent (Servius in Verg. georg. I 10 et 21).

Huntia katle tišel stakaz est sume ustite | antermenzaru šer-

Hontia catuli dicatio statuta est summa tempestate | intermenstru-

15 *Huntia* ablativus nominis ducti a deo deave cui hoc sacrum fieri vides versu 20 et 34 ut a dis nominata sunt Dionysia Isia Lemuria. genere feminino sed plurali numero dierum feriarumque vocabula facta sunt kalendae nonae nundinae Latinae, fortasse in osca templi lege *Fiuusasiais*. non stata illa sacra fuisse neque ab sacerdote tantum sed etiam ab aliis nec semel in anno sed identidem esse celebrata sequente praescriptione docemur. quoniam *Hunte* nomen consimile est verborum loca infera et stragem significantium *huntra hondomu hondu*, vel denicales quasdam ferias vel februationis sacrum narrari opinor eamque opinionem ipsis ritibus confirmari. κυνοσφαγὴς θεὰ Hecate (Lycophr. 77), talia sacra Sophron in magico mimo descripserat (schol. ib.), τῷ κυνὶ πάντες ὡς ἔπος εἰπεῖν Ἕλληνες ἐχρῶντο καὶ χρῶνταί γε μέχρι νῦν ἔνιοι σφαγίῳ πρὸς τοὺς καθαρμούς Plutarchus ait quaest. rom. 68 additque Hecatae catulos ferri cum ceteris februamentis et quae per catulum fiat expiationem hominum περισκυλακισμόν vocari. Boeoti publice lustrabantur cane dissecta in duas partes, inter quas ipsi progressi abirent. Romani canem Genetae Manae immolabant pro se suisque precantes ne qui Manes existerent familiae (Plut. ib. 52). cane Fauno fit Lupercalibus purgationis causa ἐν τῷ καθαρσίῳ μηνί (Plut. ib. 68 et 111), canis adsidet acceptissimum animal Laribus praestitibus qui et servant domum et Laruarum modo saeviunt (Ovidius fast. V 137 Plutarchus q. rom. 51), *mala Robigo viridis ne torreat herbas, sanguine lactentis catuli placatur et extis* (Columella X 342) quae sacra prope Romam via Claudia a flamine Quirinali perpetrata Ovidius descripsit fast. IV 905 ss., unde et catularia porta urbis nomen accepit (Paulus Festi p. 45) et augurium canarium dictum videtur in commentariis pontificum (Plinius XVIII 14). praeterea agricolae si festis diebus facere vellent quae non debebant, frequenter id nefas piatum esse canis sacrificio pontificum religiones testificatus Columella prodit II 22, velut sementem administrare feriis non licuit nisi prius catulo fecissent, *ac ne vindemiam quidem cogi feriis licet, nec oves tondere nisi prius catulo feceris*. etiam Plinii aetate in cenis deum catulina ponebatur (XXIX 58). non erat igitur cur a longinquis Thracibus exemplum Ovidius repeteret fast. I 389 *exta canum vidi Triviae libare Sapaeos*. quid quod esitavisse Romanos olim, quem ad modum Thraces ferebantur, catulinam carnem ex Plauti Saturione Verrius cognoverat.

sume ustite. tempus indicatur diurnum ac menstruum quo Hontia celebrari conveniat. *ustita* vel *ustitom* quod nomen locali casu expressum est, apte coire scripseram cum *ustentu ustetu* verbo itaque vel diem significare posse, si *šersias* partem mensis ut nundinas ac longius spatium

intellegeremus, quoniam a caelestibus signis veteres temporum notas repetierunt et ostenta optime respondent διοσημείαις et Latini eo verbo utuntur ad designandum diem (*ubi nona suos Aurora ostenderit ortus*), vel diei partem qui pro luce solis varias habet species ac φάσεις variis nominibus discretas, nam horarum observatio sero inventa est, Romae post legem XII (Plinius n. h. VII 212). iam memini idem verbum reperiri in iure sacro Romanorum *obstitum* (Cic. de leg. II 20) idque similiter cum *obstinet ostendit* componi a Vahleno (eph. gymn. Austr. a. 1861 p. 4) quia absonam habeat ab obsistendo notionem. *śersias* si non aliter quam *urnasias* aeris V diem unum ac singularem significant, cum summa sint ultima et extrema (summa dies, summum diei, summum tempus, suprema hora), *sume ustite* proxime accedit ad eam quam Romae pronuntiabant ante inventa solaria *supremam tempestatem* (Varro l. lat. VI 5, Censorinus 24). exeunte autem die inferias plerique dabant, Parentalia Romani idibus Februariis instituebant de meridie (ἀπὸ ὥρας ἕκτης Lydus de mensibus IV 24), τοῖς κατοιχομένοις ὡς περὶ ἡλίου δυσμὰς ἐναγίζουσιν scholiasta Apollonii Arg. I 587 Laertius VIII 33 Etymologus M. p. 468, 34 al. pro altera sententia, diem potius quam horas ut accipiamus, sacra stant facta in aere III *sume ustite sestentasiaru urnasiaru* quae non vereor nequis gnarus antiquitatium pomeridiana dixerit. *śersias*, quomodo alterum quod in his actis nominatur feriarum et conventuum tempus *urnasiarum* ab urnis ac potu dictum est, ita illas veri simile est cohaerere cum epulorum et cenae vocabulis (V A 22 *śersnatur* epulati vel cenati, in Oscis *caria* panis et *karanter* vescuntur, Sabini cererem panem appellasse feruntur apud Servium Verg. g. I 7). epularum et cum fastis publicis et cum privatis sacris necessitudinem satis manifestant Iovis epulum idibus celebratum Novembribus ac Septembribus et mos communis conlegiorum et περίδειπνα vel silicernia. *śersiaru* nomen explicatur et circumscribitur, ne plures aequo dies videatur continere latiusque extendatur, adiecto *anter menzaru* quod coniunctim legendum est et quid valeat colligendum ex adsimili quae subsequitur temporis notatione *menzne kurślasiu*. mirabile sane est doctos errasse in re clara et aperta, nemo tamen adhuc perspexit nomen illud esse mensis. quas enim in partes lunae cursu annus dividitur, menses sunt Latinis, mensines mensionesve Italicis, certe Sabellis et Vmbris. nam tituli Amiternini expressi ab Ariod. Fabrettio tabula XLVII n. 2737 prima verba *mesene flusare* quis sanus dubitabit quin transversum unguem non discedant ab illis quae etiam latina lex Furfensis CIL. I 603 servavit vetustae religionis causa *mense flusare*? Sabini *n* ante *s* subduxerunt, Vmbri et compressere syllabas ut in *nomne* et e nasali molliorem protulerunt sibilum ut in *anzeriatu*. iam cum *antermenzaru* et *menzne* naturae lege inter se conserta sint, contra evenisse vides in composito atque in simplici

nomine, breviore forma ut Vmbri quam Romani uterentur et *intermensas* vocarent quas illi intermestres vel intermenstruas. lunares dies quanto studio prisca gens mortalium observarit, quanto opere in capillo tondendo aliisque gerundis rebus quibus incrementa fausta optabant non solum rustici sed Varro et Tiberius Caesar vitarint interlunia ac silentem Ianam, inutile videtur exponere. ominosi hi dies convenientesque dis inferis ac feralibus: ἡμέρας ληγούσης καὶ μηνὸς φθίνοντος εἰώθασιν ἐναγίζειν οἱ πολλοί ut Plutarchus testatur q. rom. 34. Graeci extremis mensium diebus Hecatae cenas ferebant (Athenaeus VII p. 325[a]) et quidem vesperi (schol. Aristoph. Plut. 594), Athenis ἰδίως καλοῦνται τριακάδες ἐπὶ τῶν τετελευτηκότων, quia parentalia tum agebant vice proverbii celebrarunt τὰς ἐν ᾅδου τριακάδας, plura dabit Schoemannus Isaei p. 219. ceterum quoniam in temporum vocabulis commoramur, licet nulli usui sit ad definiendum *ustite* aut *śersiaru*, hoc non praeteribo diem in Vmbria plerosque statuisse a meridie ad meridiem (Censorinus 23).

16 privatim aut certe non adhibito flamine sacrum hoc fieri licet si non omnibus mensibus, tamen pluribus quotienscunque *śersias* in coitum lunae incidunt. publice flamen si idem facturus est, captis auspiciis et certo mense uno facere iubetur. *heriiei* optativus particulae loco positus pro *vel* VII A 3, hic genuina vi praeditus infinitivum regit. parataxin hanc enuntiatorum quorum alterum alteri subiungi debuit, sermo latinus non servavit nisi in poeticis aut si copularent *velit nolit.* mensi Vmbros hinc discimus nomen indidisse *kurślasiu* exiens pariter ac *Ianuarius februarius intercalarius,* non illud quidem a divino numine sumptum sed a loco quem per annui cursus dispositionem nanctus erat, quemadmodum Quinctilis September ceteri Romanorum menses procedentem annum ordine numerorum referunt. nam aut valde fallor aut *circlarius* intellegendus est, ὁ κυκλάζων isque vix potuit alius vocari quam qui orbem annuum compleret et absolveret, tritissima autem veteribus figura est κύκλος ἡλίου, κυκλὰς περινίσσεται ὥρα, circen solis, circulus anni. extremo igitur anni mense Vmbri sacerdotem Hontiis sacris operari voluerunt, quod cum eis quae supra exposui bene convenit. et enim λόγον ἔχει τοῦ ἐνιαυτοῦ καταστρέφοντος ἐν τῷ τελευταίῳ μηνὶ τιμᾶν τοὺς τεθνηκότας (Plutarchus q. rom. 34) et mense februario deos manes placare Romani soliti continuarunt Parentalia Feralia Caristia usque ad Terminalia, qui *dies anni extremus constitutus, duodecimus enim mensis fuit Februarius* (Varro l. lat. VI 13). quoniam sub idem tempus Athenienses mense Anthesterione ferias ritu funebri agebant mentibusque humanis vices quas terra et agri tum reddunt deorum inferum ac Manium religionem ultro incutiunt, a Februario et Anthesteriis non multum dissedisse mensem *kurślasium* et ut ante Caesarem Romanis Martium ita Vmbris quoque vernum tempus anni novi initium fuisse conicio. *decet* Latini

17 siaru. heriiei fašiu ađfertur, avis | anzeriates menzne kuršlasiu fašia tišit.

Huntia fertu | katlu arvia struhšla fikla pune vinu salu maletu | mantrahklu veskla snata
20 asnata, umen fertu. pir ase ⸢ antentu. esunu puni feitu.

Hunte Iuvie ampentu katlu | sakre sevakne Petruniaper natine fratru Atiieđiu. esunu | peđae futu. katles supa hahtu,

arum cersiarum. si velit facere adfertor, avibus | observatis mense circulario faciat decet.

Hontia ferto | catulum arvia struiculam fitillam poscam vinum salem molitum | mantele vascula umecta in-
umecta, unguen ferto. ignem arae ⸢ imponito. rem divinam posca facito.

Honto Iovio impendito catulum | hostiam sollemnem pro Petronia natione fratrum Atiedium. sacrum | pedarium esto. catuli suppa capito,

plerumque cum infinitivo committunt, vetustiores tamen etiam coniunctivum adhibuere similiter atque Vmbri: in Poenuli prologo v. 21 s. *diu qui domi otiosi dormierunt, decet animo aequo nunc stent, vel dormire temperent.* pro Petronia gente inferiae nescio an eam ob causam deo referantur quod funeribus rapta tota evanuerat e numero sociorum.

19 *snata asnata* vasa sunt uda sicca, inpleta liquore velut vino quod modo memoratum est et non tincta, qualibus ad peragendos ritus opus est. verbum priscum videtur, nullum enim praeterea apud Vmbros Oscos Latinos invenimus cuius principio *s* ante *n* remanserit, ductum unde νᾶμα ναρός nare natare nassiterna. pago haud procul a Verona sito nomen erat Arusnatibus, ibi ara dicata est Nymphis simul et genio pagi Arusnatium, ibi summae dignitatis sacerdos *manisnavius* fuit (CIL. V 3931 *flamen vovit manisnavius posuit,* 3932 *flam. mannisnavius dedit*): malluviaene sacrae, χέρνιβες huius nominis causa?

22 designatur modus quo hostiam caedi et scindi oporteat, utpote res non levis rite sacrificaturo. boves mactaturus Mercurius ἀμφοτέρας ἐπὶ νῶτα χαμαὶ βάλεν in hymno Homerico v. 118. Myconii cum tabulae inscriberent quae ἔδοξε θύειν πρὸς τοῖς πρότερον καὶ ἐπηνωρθώθη περὶ τῶν προτέρων, versu 6 Neptuno arietem opimum album immolari voluere sic ὁ κριὸς εἰς πόλιν οὐκ εἰςάγεται· νῶτοϒ καὶ πλάτη κόπτεται· ἡ πλάτη σπένδεται, v. 30 Apollini taurum et decem agnos, νῶτον τοῦ ταύρου κόπτεται (vide titulum editum a Cumanude in Athenaeo II p. 237). verum graeca et pauca proferre quid adtinet, ubi populos paene omnes antestari licet? certe plura huius generis e Levitico sacrisque Hebraeorum libris deprompseris quam ex monumentis Italorum et Graecorum universis. hic catulus humi stratus caeditur pronus, iacentis tenentur capiuntur reponuntur supina, item *sufafias* supinae tenentur et ad libationem extremam v. 41 reservantur, nisi me fallit opinio, pinguiora quaedam membra vel glandulae corpori adhaerentes, ut armi, ut testiculi

sufafiaf supaf hahtu. | berus 23 suffafias suppas capito. | **veribus**
aplenies prusesia kartu, krema- impletis prosicias distribuito, **crema-**

(Arnobius VII 24). *sufafia* constat *sub* praepositione et eo nomine quod notionem serendi ac ligandi habuisse videtur. Plautus militis v. 1180 palliolum naucleri describit *conexum in umero laevo exfafillato bracchio* id est exserto, extra amictus vincula prolato. ita libri Plautini, ita Paulus Festi et Placidus p. 40, 21 Deuerl. qui praeterea glossam hanc exhibet p. 41, 16 *exfabillavero exeruero,* unde Luxorius AL. 19 p. 70, 3 R. lusit *fabulae quam mentor exfabillavit altiboans* id est quam primus in publicum protulit magnus poeta, correxi enim quae in codice leguntur et apud Riesium expertia sensus. *exfafillare* illud quod more latino in *exfabillare* deinceps traductum est, ipsi Romani quid significaret coeperant oblivisci, itaque in Plauti versu *expapillato* substituebant vocem obscuram permutantes magis aperta, quamvis absurda haec esset atque etiam numeris contraria, sic enim hiatus carmini infertur alienus a pristina scriptura, si quidem cur produci negemus in *fafilla* ut in *fabella pupilla* primam nulla causa est. *sufafia* igitur e Plautino verbo efficimus dictas esse tanquam subligacula corporis: in visceribus Graeci praecordia appellarunt ὑπόζωμα, in hominis cervicibus stellaque Orionis Latini iugulos iugula iugulas.

23 exta canis in veribus cocuntur, non fiunt aulicocta. ut *karu* pars est ita *kartu* partitor vel distribuito. recte haec nos interpretari fidem facit Accius poeta simillimis verbis usus quae ex pontificum consuetudine Romanorum arcessisse videtur. persecutus enim in Atreo votivam caedem ut opinor illam quam Seneca horrifica luxuria depingit in Thyeste, *concoquit* inquit *partem vapore flammae, tribuit in focos veribus lacerta* (v. 220 Ribbeckii cf. Senecam 765 *haec veribus haerent viscera et lentis data stillant caminis*, *illa flammatus latex candente aheno iactat*). inter *beru* igitur et *veru* eadem ratio intercessit quae inter *benum* et *venire*, *bivus* Oscorum et *vivi*, utraque vox dimanavit e *gvar.* verua quod *aplenia* dicuntur, plenitudinis vocabulum nemo non agnoscet, praepositio non liquet utrum ea sit quae in ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν, similis in περίπλεως, an quae in ἀνάπλεως, certe compleri prosiciis verua iubentur. tum *krematra* hic neutro genere appellantur, mox v. 26 *krematruf* masculino, quemadmodum Latini rastra rastros, calamistra calamistros, candelabra candelabros, scalpra scalpros, hoc et hunc castellum et hanc castram usurpabant. fortasse tamen aliquo discrimine hic neutrum adhibuere, illic masculinum, pro ut receptaculum carnis aut caro ipsa artusque obversabantur animo praecipue. nam ut apud Graecos verus nomen etiam res veru fixas ad se rapuit et Euphro χορδῆς ὀβελίσκους δύ' ὠμούς coniunxit audacter (in comicis Meinekii IV p. 487 v. 33), ut veruina modo

tra aplenia sutent|u. peđu seritu. arvia puni purtuvitu vestikatu ahtrepuđa|tu, pustin. ansif vinu. nuvis ahtrepuđatu, 'tiu

tra impleta supponi|to. pedem servato. arvia posca porricito libato tripoda|to, in vices vino. noviens tripodato, 'te posca te

pro veru est (Plautus *tibi sist machaera, at nobis veruinast domi*) modo pro carne (Ennodius *farra sanguis tura veruinae idolis exhibentur*), sic *krematra* in versu 23 ex *aplenia* quod adiectum est et ex subdendi supponendive verbo quod sequitur (*sutentu* quasi subtendito) conicias instrumentum extorum esse conexum cum veribus ad cocturam (Vergilius Aen. V 103 *ordine ahena locant, subiciunt veribus prunas*), *krematru* v. 28 ex prosecandi verbo concludimus partem esse extorum certa ratione structam et praeparatam ad honorem deorum. nomen noli dubitare quin a cremando fictum sit itaque ut *erus* et *tefra* vel εὐστά ad ordinem rei divinae focorumque ministeria magis respiciat quam ad offarum viscerumve naturam, puto distingui exta quae concrementur prunis aut craticulae imposita solida ab eis quae torreantur in veribus, eaque causa fieri ut deo illa semel, haec identidem admoveantur et offerantur.

24 *pedem servato* ut opinor, non *peđum* βόθυνον. hunc igitur demptum catulo excipiunt ne adoleatur flammis, ideoque v. 29 ubi catulum porricientes quasi membratim deo consecrant, primum venerantur *ampeđia* id est ἀποδίᾳ quam partem corpusculi pes deficit. nam rectius illi *am*-negationis quam ambitus, περιπεζίας potestatem adtribui opinor. comparandus hic ritus cum antiquissimo Romanorum more os mortui quem combusturi erant resecantium et excipientium ad familiam purgandam (Varro l. lat. V 23 Cicero de leg. II 60), quod institutum e primordiis vitae humanae inhaesisse pluribus gentibus Liebrechtus docuit. Paulus Festi p. 148 *membrum abscidi mortuo dicebatur cum digitus eius decidebatur, ad quod servatum iusta fierent reliquo corpore combusto.* digito hominis catuli respondet petiolus.

25 cum *ponis* libationes praecipiantur primum, deinde vini, supplicationis autem quae sequitur formula utrasque libationes commisceat, alternatim eas institui veri simile est et quod praeceptorum ordini consequens videatur temporis intervallum eis verbis tolli quae a poni orationem ad vinum traducunt. quam ob rem *pustin ansif* interpretor *per vices.* praepositio illa Vmbris et Oscis est distribuendi vi praedita casumque sibi expetit quartum (flamen mercedem accipit *numer prever pusti kastruvuf* nummorum singulorum in fundos, senatus Nolanus et Abellanus aedificia extrui permittunt *postin slagim* pro sua uterque regione). *ansif* declinatum ut *avif* simile est graecis latinisque vocabulis flexuras et versuras, curva et anfractus indicantibus ἀγκῶνι ἀγκάς anco aduncis al. unde facile pervenitur ad versae vicis significatum, sive brac-

puni tiu vinu' | teitu, berva frehtef fertu. pude nuvime ferest, krematruf | sumel fertu. vesti-

26 vino' | dicito, verua refrigerans ferto. quod nonum feret, crematros | simul ferto. vesticia in fos-

chii proprie ita vocabantur flexus sinuati (ἀγκυλοῦντα δεῖ σφόδρα τὴν χεῖρα πέμπειν εὐρύθμως siquis libat cum tripudio) sive cuiuscumque rei vices universae.

25 libatur et tripodatur noviens, qui numerus quod ter terna continet quam sanctus potensque a veteribus habitus sit vel Ausonii nugae ostendunt: *iuris idem tribus est quod ter tribus, omnia in istis* (idyllio XI). novemdialia ἔννατα ἐπὶ νεκροῦ ἀγόμενα Philox., in lege sacrorum Myconia v. 23 Σεμέλῃ ἐτήσιον· τοῦτο ἐνατεύεται, in christianis ecclesiis olim pro fidelibus defunctis τρίτα καὶ ἔννατα vel τριτεννάται μνῆμαι. Lemuriis qui fabas iacit, novies dicit 'haec ego mitto' eqs. (Ov. fast. V 439. 443). *nuvis* a *nov-* flexum est ut *dvis* τρίς, ut quinquiens Oscis *pomtis* est ab ordinali ductum, non a cardinali, inveniuntur autem Latini quoque *nonies* finxisse praeter *novies* in Tironianis notis p. 68, 109 Schm. quoties aut tus aut vinum super victimam fundebatur, dicebant 'mactus est taurus vino' vel 'ture' teste Servio Aen. IX 641. haec sacra qui facit, quotiens sacro tripudio terram feriat, etiam verua obmovere deo iubetur et adferre *frehtef*, refrigerans vel frigefaciens. Liberi mortem ac funus qui imitentur, caesum ad dei simulacrum animal aut in olla decoquere aut septem veribus corporis membra lacerata suffigere Firmicus narrat de errore prof. rel. 8, 2: hic novem numero oblationes sunt, ipsa verua extra numerum. sicut *restatu* et *restef* unius verbi sunt imperativus et participium *instaurato* et *instaurans*, sic *frehtef* ad *frehtu* IV 31 eam rationem habet quam *frigidans* verbum non optimum quidem sed tamen latinum ad *frigidum*. additum autem hoc oportuit, ne totiens verua una cum foculo subiectisque carbonibus admovenda putarent, totam enim istam culinam atque *krematruf* non placuit adponi nisi semel ac postremum quando veru ferretur *nuvime* id est nonum. adverbialem formam habes quam cum *nesimei proxime*, superlativam quam cum *prumu* ἕβδομος *navamas* conferas, respondentem *nuvis* comparativae. ergo quod nonum feret extorum veribus haerentium, cum eo *krematruf sumel* ferto id est simul semol, quae formae ab umbrica nihil differunt nisi quod altera vocalis his, illi prior gravior atque obtunsior perstitit (cf. ἅμα ὁμοῦ ὁμαλεῖς). pro *semel* verbum ne accipias, id Vmbri *preve* dicebant, opusque erat ea particula quae aliquo modo hoc comma conligaret cum superiore et pronomen relativum ad se reciperet. demonstrativum abest brevitatis causa, Cato 'lepus multum somni adfert, qui illum edit'.

27 *tefruto Tursar* VII A 46 est ab eo loco quo Tursae sacrum igne

śia pedume persnihmu. katles
tuva tefra, | terti erus prusekatu.
isunt krematru prusektu. struhś-
la | fikla adveitu. katlu purtu-
vitu, ampedia persnihmu, ase-
śeta ſ karne persnihmu, venper-
suntra persnihmu. supa span-
tea | pertentu. veskles vufetes

sam supplicato. catuli duo tefra, |
28 tertium erus prosecato. item cre-
matros prosecato. struiculam | fi-
tillam adicito. catulum porricito,
qua pes deficit supplicato, non
30 secta ſ carne supplicato, vemper-
sontra supplicato. suppa latera-
lia | protendito. vasculis consecra-

adoleverant, in osca templi lege *saahtom teforom* ἱερὸν κατάκαυμα. hic quae desecantur catulinae frusta ut igni commissa sine mora in cinerem abeant, *tefra* nominantur et distinguntur a dono opimo quod arae ignem subit supremum *erus*. origo compar graecis nominibus τεφρόν et τέφρα. in proximo versu quod scriptum est *prusektu*, a *prusekatu* ea varietate distat qua *sectum* a *secato, lavito* a *lavato*. verum non inveteravit in umbrico sermone brevior forma, quae si pervenisset ad stabilitatem, *k* mutata foret in *h*.

30 *spantea* adiectivum factum a nomine quod III 33 s. IV 2 legimus *spanti*. deest id latino graecoque sermoni, alio saltem translatum est *sponte* iam antiquitus, cognatam tamen *spondam* opinor quae exterior est lecti pars, paries contabulatus culcitam torumque includens. Vmbri ita appellasse videntur spatiosae rei ac per tractum quendam ductumve patentis regionem, diversum ab anticis posticis et pronis supinis spatium, plagas vel latera. in illis tabulis ad spantim duo frusta ovis prosecantur, ad alteram spantim item duo, ad tertiam tria: aut arae dicuntur tria latera excepta fronte, ante quam sacerdos stabat cum immolavit ovem Iove et Pomono invocatis, aut ipsius ovis. hic *spantea* non possunt esse animalis ut *supa*, nam in v. 32 hoc iteratur solum. et *pertentu* ubi legitur IV 8, ibi non deest loci ac finis significatio *asamad*. ergo una comprehensione complectemur *spantea pertentu* tanquam contraria illis *pustra perstu*, accipiemus πλάγια obliqua. suppa igitur catuli quae ceperat flamen versu 22 iam arae committens in latus eius protendit, deo offert porrecta in transversum. *pertentu* eodem verbo compositum quo *ustentu sutentu antentu*, in significatu paululum discedit a latino *pertendito*, nihil a διατεινέτω. cum eius natura verbi ferat ut quartum casum regat, mireris quod ablativo iunctum est IV 8 *karnus supes sanes pertentu persnimu*. sed enim analogia et consequentia ibi valuit vicitque *persnimu* verbi, quia super aram porrigebant carnem deoque apponebant venerationis causa. hic item *supa* potest credi ablativo scriptum pro *supa karne*, nemo autem v. 32 et 22 respiciens non malet accusativum casum et genus neutrum statuere. post quam suppa proposita sunt, vasculis sacris pictatis honos praestatur ac postremo haec ipsa in-

persnihmu vestikatu ahtrepu-datu | ađpeltu statitatu. supa pu-stra perstu. iepru erus mani kuveitu. |

Spinamađ etu. tuvere kapiđus

tis supplicato libato tripoda-
32 to | admoveto statuito. suppa re-
tro ponito. ante ea erus manu congerito. |

Ad spinam ito. duabus in capidi-

geruntur oculis dei, suppa autem ex illo loco retro moventur. ante ea *erus* conligitur manu qua tangi sacra pleraque non licuit. *iepru* pro eis, *ie* privatum *s* littera videtur, *pru* forma qua Osci quoque utuntur reservata est ad loci indicium (sic *pro rostris*, *pro tribunali*), commodi ac praesidii nota *per* fuit (*fratrusper* pro fratribus). Boeotos in sacris catuli caesi fecisse partes inter quas eundo februarentur memoravi ad v. 15.

33 parata est pars extorum qua reddita sacrificium consummetur, sed intercedit alius ritus alio loco peragendus. missam catholicam qui observarit, non ignorabit quam in ea multa similiter instituta sint, ut in ara et sacerdos et supellex lege certa loca mutent, ut summa quidem res divina in ara fiat, interdum tamen ab ea secedatur. velut si factum est pro homine mortuo, postremo feretrum ac simulacrum eius circumeunt piantes. *spinia spina*, Romae *deus Spiniensis ut spinas ex agris eradicaret* teste Augustino de civ. IV 21 etsi *Spinensis* factus est in codice eius Augustano. sine dubio ipsum illud vocabulum est quod Latini a plantis et caulibus ad varias res transtulerunt corporis humani spinam vocantes quae a cerebro deorsum ad coxas pertinet perforata et vertebrata sacramque spinam internatium, circi spinam quae in medio extenditur curriculorum spatia disterminans aris deorum signisque variis ornata. circo quidem hoc vocabulum aptatum non invenitur nisi ab infimis scriptoribus (interprete Iuvenalis 6, 588 et Cassiodorio), rem tamen et antiquissimam fuisse patet et sanctissimam. neque aram Consi neglegemus Romae in circo maximo defossam ad metas primas terraque obrutam quam Verrius in fastis Praenestinis XVIII kal. Ian. tumulum dixisse videtur. talis ara dis inferis erigitur velut Diti patri *quamquam infossus humo superat tamen agger in auras pineus* (Statius Theb. IV 457). Spina etiam urbi nomen fuit finitimae Vmbris iuxta Padi ostium sitae. σήματος instar Vmbros hanc spinam habuisse arbitror quam non aliter atque aram et signa deorum colerent, monumentum supra terram elevatum desinens in cuspidem. spina ipsa et quidem alba striges pellere credebatur, ad avertendas tristes noxas fenestris adponebatur (Ovidius fast. VI 129 ss. 165), purgationis causa adhibebatur faci nuptiali (Varro Charisii p. 144). Athenienses per Anthesteria quo tempore umbrae mortuorum redire ad superos videbantur, spinam primo mane manducabant eiusque pice, ἀμίαντος γὰρ αὕτη, ungebant corpora ianuas domos εἰς ἀπέλασιν τῶν δαιμόνων (Photius lex. in μιαρὰ ἡμέρα et ῥάμνος).

pune fertu. berva, klavlaf a | anfehtaf, vesklu snatu asnatu, umen fertu.

35 Kapiđe Hunte ſ Iuvie vestikatu Petruniaper natine fratru Atiieđiu. berus | sevaknis persnihmu pert spinia. isunt klavles persnihmu. | veskles snate asnates sevaknis spiniama persnihmu vestikatu | ahtrepuđatu. spina umtu, umne sevakni persnihmu. manf easa | vutu. 39

bus poscam ferto. verua, clavolas | infectas, vascula umecta inumecta, unguen ferto.

35 Capide Honto ſ Iovio libato pro Petronia natione fratrum Atiedium. veribus | sollemnibus supplicato trans spinam. item clavolis supplicato. | vasculis umectis inumectis sollemnibus ad spinam supplicato libato | tripodato. spinam unguito, unguine sollemni supplicato. manus 39 ex ara | lavito.

klavlaf clavolas. eodem nomine Germani posteriora animalis crura lumbosque significant quos Latini clunium nomine comprehendebant (*de clunibus apri,* Plautus Agroico *quasi lupus ab armis valeo, clunes defectos gero*), Graeci κωλᾶς appellabant. pars hostiarum haec pinguissima et maximi pretii. Mileti sacerdos cum sacrum fit linguam coxam caudam accipit, cum plura sacra, coxam et linguam et κωλῆν μίαν ἀπὸ πάντων, cum fit ceteris dis qui in templo coluntur, praemia eadem καὶ κωλῆν ἀντὶ τῆς ὠρῆς ἣμ μὴ βασιλεὺς λαμβάνῃ (titulus primum editus a Rayeto in actis archaeolog. Gall. a. 1874 m. Aug. iterum in Philologo 36 p. 745). hi lumbi ad spinam infecti feruntur, non tosti aut cocti cuiusmodi carnes eodem deferuntur infixae veribus. *aanfehtaf*: sic Latini *inf-* producentes *i* longa notant.

36 *pert* gnari dialectorum Italicarum homines dudum sciunt esse ultra vel trans. sic templum Herculis Abellanum *pert víam* situm erat ut aedis Serapi Puteolana *trans viam, ampert* Oscis est quod non ultra excedit quod intra certos fines consistit. utrimque igitur spinam venerantur modo anticam modo posticam, tum libamine tingunt et unguentant, denique redeunt ad aram. mortuos eorumque monumenta adfuso oleo et unguento, folio et ture honorare vetustus mos fuit acceptus etiam Christianis ut Prudentio et sanctae Augustini matri.

38 conseruntur et quasi coagmentantur qui ad spinam et qui in ara fiunt ritus interposito illo *manf easa vutu* (sic aes clare et sine ulla litura), qui hanc ob causam etiam prius quam ipse reditus ad aram praecipitur. nam uncta spina flamen cum lavare manus debeat, lex imperat ut ad eam rem aqua petatur ab ara. Cato de agric. 132 in medio quod Iovi dapali fit sacrificio: *manus interluito.* in *manf* suppressa vocalis levis et instabilis (*manu mani*), brevitati sermonis consultum nec sublata perspicuitas, sic Romani composuere mansuetem mancipem mantele. *vutu* quid sit contextu rerum patefit, locum non habet nisi lavandi

Asama kuvertu. asaku vinu sevakni tas̆ez persnihmu. [esuf pusme herter, erus kuveitu teđtu. vinu pune teđtu. | struhs̆las fiklas sufăfias kumaltu. ka-

Ad aram revertito. apud aram vino sollemni tacitus supplicato. [ipse quem oportet, erus congerito dato. vinum poscam dato. | struiculae fitillae suffafiae commolito.

purgandive verbum. quoniam sunt qui Vmbros in principio vocis ex *l* produxisse *v* et vapedes ex lapidibus, vocom ex luco fecisse sumant, etiam hoc vocabulo usuros eos praesentio ad suam confirmandam opinionem et *vutu* comparaturos cum *luito lavito*. ego qui placita ista cum antehac impugnavi tum nunc repudio et tanquam inprobam licentiam prohiberi volo, promptius adsentiar etymon idem statuenti e quo *utur* I B 15 οὔδωρ unda goticumque *vato* extiterint. quod si ita est, pronuntiando duplicabimus dentalem. fuit cum hinc nominasse Vmbros suspicarer vocom, ut Latinos delubrum a deluendo. ἰδίως καλεῖται παρ' Ἀθηναίοις ἀπόνιμμα ἐπὶ τῶν εἰς τιμὴν τοῖς νεκροῖς γινομένων καὶ ἐπὶ τῶν τοὺς ἐναγεῖς καθαιρόντων Athenaeus IX p. 409^{f} adpositis Clidemi et Dorothei testimoniis, ex quibus parentantis verba ὑμῖν ἀπόνιμμα οἷς χρὴ καὶ οἷς θέμις et hoc praeceptum ἔπειτ' ἀπονιψάμενος αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι σπλαγχνεύοντες ὕδωρ λαβὼν κάθαιρε ad Vmbrica conferre expedit. '*malluvium latum* in commentario sacrorum significat manus qui lavet' Festus. hic vascula in ara statuta manus loturo materiam praebent, detersuro adest *mantrahklu* supra memoratum v. 19. Robigalibus canem immolanti flamini *a dextra villis mantele solutis fuit* teste Ovidio fast. IV 933.

40 alias sacrificantes dis exta ita reddunt ut per ministros flammis imponi iubeant, non imponant ipsi, id quod ex IB 34 ss. (p. 113) etiam Iguvii usu venisse discimus. hoc sacrum qui facit, ipsum divinam partem congerere et deo dare oportet. quod si parentalibus et februis id sacrum iure comparavimus, eodem consilio institutum videtur quo Romani observabant munus annale Genio solventes ut Genio factum nemo ante gustaret quam is qui fecisset (Censorinus de die nat. 2). *esuf essuf* derivatum ex *eso esso* fortasse per *esunt-s* ab Vmbris Oscisque dicitur αὐτός *ipse*, ut pluribus olim exposui in legis Bantinae interpretatione mus. rhen. XXX p. 436 ss. nec potuit ille aliter designari aut certius quam *cui opus est*, cui convenit, ᾧ χρή, quia introitu legis non solum adfertori sed etiam aliis hoc sacrificium perpetrandum esse comperimus. *herter* nusquam liberam indicat voluntatem, sed ubique quod scitum est fieri et constitutum neque arbitrarium.

41 ex latini sermonis consuetudine si haec metiris, nimio insolentius genetivus adhibitus est ubi accusativum desideres. at pars tantum liborum et crudae carnis comminuenda et in ignem spargenda praeci-

piđe punes vepuratu. | antakres kumates persnihmu. amparihmu, statita subahtu. esunu | purtitu futu. katel asaku pelsans futu. |

Kvestretie usaše svesu vuvši stiteteies.

42 capide poscae restinguito. | integris commolitis supplicato. surgito, statuta demittito. sacrum | porrectum esto. catulus apud aram pelsandus esto. |

Quaesturae annuae suum votum stiterint.

pitur neque vero tota. ita Graeci distingunt τῆς γῆς ἔτεμον et τὴν γῆν, οἴνου πίνειν et οἶνον, τῶν ἑαυτοῦ δοῦναι et τὰ ἑαυτοῦ. nec Latinis insolitum tale *Tacitus quindecim virum sacris f.*

42 cum in aliis sacrificiis *comatir persnihimu* et *purditom fust* statim inter se excipiant ad declarandum rei divinae exitum (VII A 45), in hoc duo interveniunt praecepta, quorum posterius ad supellectilem spectat ut in ara quae statuta sunt subducantur et demittantur. *statita* aliter declinatum est ac *statitatu* v. 32, illud ut *audita arguta*, hoc ut *auditavi argutatur*: significationis nullum apparet discrimen, putes taedio parilium syllabarum evenisse ut potiorem haberent participii formam breviorem. *subahtu* lingua recentiore versum est in *subotu*, de quo dixi ad VI A 27 (p. 56). alterum ac prius praeceptum ad ipsius habitum sacrificantis attinet *amparihmu*. activi generis imperativum legimus III 14 *arven kletram amparitu* haud dubie in hanc sententiam scriptum, ut lectica qua ovis adlata est in arvo imponatur et apparetur extruenda in modum arae. verbum mihi idem videtur inesse quod in latinis *reperire comperire opperiri*, praepositio quae in *antentu* ἀμ πεδίον. hic nisi me fallit sententia, sacrificanti praescribitur ut surgat paretque se ad abitum. etsi sedere eum in superioribus non est narratum, tamen et potuisse id fieri et factum esse reapse admodum credibile est conlata huius sacri ratione cum illo quod perficitur VI B 22 et 40 ss. (p. 73).

43 moris erat dis τοῖς μὲν ἐπιχθονίοις σφάζειν ἐπὶ βωμῶν, τοῖς δ' ὑποχθονίοις ἐπὶ βόθρων, καὶ μέντοι καὶ θάπτειν τούτοις θύσαντας τὰ σώματα (Porphyrius Eusebii praep. ev. IV 9, 3 p. 146 Vig.) cf. p. 38.

Semenies tekuries sim ka-IIB Semenstribus decuriis suem caprum upetu. tekvias | famedias 2 prum optato. Decuriales | familiae

1 Gentes foederatae cum in sacra conveniunt, sus et caper immolantur hostiae quarum carnibus distributis viscerationem dari vidimus in aere quinto, ubi Casilates pulmenta suilla et caprina dimidio plura quam Clavernii accipiunt ideo quod dimidio plures illis erant, ipsi enim hic tripertiti apparent, Clavernii bipertiti. Probus ad Vergili georg. II 380: *postquam mortalium genus coepit carne vesci ... prima existimatur hostia fuisse sus, secunda caper.* porco caeso veteres et iunxisse foedera et firmasse multis testimoniis ac monumentis constat, *saetigerae fetum suis intonsamque bidentem* Vergilius XII Aeneidos (v. 170) adhibuisse foederi more graeco traditur. *tekvias* indidem unde *tekuries*, id est a denario numero ductum esse liquet, potest vel substantivi nominis casus patricus putari vel adiectivi rectus plurativus, illi opinioni favere videntur Osci qui viam Pompeis vocarunt *dekkviarím* a *dequia* sic dictam ut a familia familiarem, a decuria decurialem. utro modo accipias, ad sententiam non multum interest, modo decem quae deinceps nominantur gentes unum corpus effecisse teneas eiusque corporis legitimos conventus nomen habuisse decurias. tum *pumpedias* a *pompe* id est quinario numero appellatae partes sunt decuriatae multitudinis minores. curias a Romulo distributas εἰς δεκάδας Dionysius narrat decuriarumque Romae quam frequens usus fuerit nemo nescit, quinquepertitae divisionis certum vestigium vix ullum in antiquitate romana extare memini. at cum Vmbris Samnitium congruisse instituta ex tabula votiva conlegi quam Capuae Cluatii posuere sic inscriptam utraque parte: *pumperias pustm[as] Kluvatiium* (Zvetaieff sylloges inscr. osc. n. 32) quam latine interpreteris quasi *quincuriae postremae Cluatiorum* (Nissen Pompeianorum p. 550). quod Osci *pumperias*, *pumpedias* Vmbri pronuntiarunt, non dissimiles alia verba apud Italos vices subierunt velut *arbitratu adputrati*, *famedias famelias*. Capuae *pumperias* unius gentis plures fuisse, minimum tres intellegimus, Iguvini non singulas gentes sed universam decuriam — hanc iam more romano dico pro hominibus rite coeuntibus — in *pumpedias* distribuisse videntur. nam cum gentes decem sint eaeque viginti comprehendant familias, *pumpedias* autem duodecim ferantur, hunc numerum illis qui conciliemus nescio nisi si gentiles fuisse minimum sexaginta statuamus ternos fere ex singulis familiis lectos qui in duodecim πεμπάδας discesserint. an ideo XII *pumpedias*, quod gentes fuerant XII adnumeratis Petronia et Vocia (II A 35 B 26 cf. VII B 2)? haec quamvis desideremus percipere exploratius, quia brevitas orationis aliorumque documentorum penuria crassa caligine obstruxit, interim nequeunt perduci ad liquidum. imitatur *pumpediam* regis nomen Numae Pompilii qui primus

pumpeđias XII. 'Atiieđiate, etre Atiieđiate, | Klaverniie, etre Klaverniie, Kureiate, etre Kureiate, | Satanes, etre Satane, Peieđiate, etre Peieđiate, Talenate, ⌈ etre Talenate, Museiate, etre Museiate, Iuieskane, | etre Iuieskanes, Kaselate, etre Kaselate, tertie Kaselate, | Peraznanie' teitu.

quintiliae XII. 'Atiediatibus, alteris Atiediatibus, | Claverniis, alteris Claverniis, Curiatibus, alteris Curiatibus, | Satanis, alteris Satanis, Peiediatibus, alteris Peiediatibus, Talenatibus, ⌈ alteris Talenatibus, Musiatibus, alteris Musiatibus, Iuscanis, | alteris Iuscanis, Casilatibus, alteris Casilatibus, tertiis Casilatibus, | Perasnaniis' dicito.

Romanis collegiorum auctor fuit, qui pontifices quinque creavit auguresque ad pristinum numerum duobus additis quinque fecit (Cicero de re p. II § 26). πεμπάζειν scis esse dinumerare, *a quinquando id est lustrando* Charisius p. 81, 22 K. Potitiorum qua tempestate cum stirpe omnes extincti sunt duodecim familiae fuisse traduntur (Livius IX 29 Festus p. 237).

2 fratrum Atiediorum commentarios Iguvinis istis tabulis contineri hac quoque re admonemur quod principem locum gens Atiedias obtinet. oppidorum tribuum locorum nomina persaepe eadem atque gentium et familiarum inveniuntur. non mirum igitur quod ex his gentibus saltem unius vestigium relictum est inter Vmbricorum nomina oppidorum, Attidiates enim Vmbros Plinius III 113 et titulus Orellianus 88 memorant. de Curiatibus dubia res est quoniam ex antiquissimo codice Plinii III 114 Detlefsenus nuper *Suriates* edidit, fortasse tamen ipsi hi *Kureiate* quae ante volgata erat e plerisque libris scripturam *Curiates* tuentur atque erroris Detlefsenum arguunt hic non minus commissi quam III 63 ubi cum Hermolao Barbaro scripsit *Fabienses in monte Albano* repudiata altera eiusdem Barbari coniectura *Cabienses* quae et a codicum litteris proxime abest, nam *Gabienses* illi exhibent, et vera esse apparuit postquam *Cabenses sacerdotes feriarum latinarum montis Albani* titulus in ea regione repertus ostendit (acta inst. arch. rom. 1870 p. 136). initio sacrificii praefabantur cui numen per sacra propitiare vellent, dicendi verbum etiam Romae in libris sacris eius rei proprium fuisse glossa Pauli docuit sic incipiens *dici mos erat Romanis in omnibus sacrificiis precibusque 'populo Romano Quiritibusque'*, feriis Latinis quia in una hostia magistratus Lanuvinus precatus non esset populo Romano Quiritium, religioni fuisse Livius XLI 16 narravit.

7 *ađmune* cum et dativi casus esse possit ut *sermoni* et ablativi ut *sermone*, tamen non libamen donumve sacrum indicari puto quo Iovi facere coeperint sed quo ipse Iuppiter tum invocatus sit cognomen. medium vocabulum est inter *almum* et *alimoniam*, secundum glossaria

Aḋmune Iuve patre fetu. si	Almoni Iovi patri facito. suem
pera|kne sevakne upetu eve-	8 ago|nalem sollemnem optato evin-

latina *alimones* ab alimento dicti sunt nutritores vel fotores (Placidus p. 7 Deuerlingi), Luxorius carmen suum commendans optat ut *alimones magis quam censiones* istis nugis extent, id est patroni magis quam iudices severi (AL. 19 p. 69, 9 R.), magnae matris sacris nobilitatus Almo est prope Romam defluens in Tiberim, Larae patrem Almonem fecit Feraliumque memoriae inseruit Ovidius fast. II 601, Vergilius Aen. VII 532 575 transtulit nomen ad Tyrrhi filium maximum. Almum Iovi nomen fuisse quod omnia aleret Varronem secutus Augustinus tradidit, Alemonam deae fetus uterinos alenti Tertullianus. Ἄδμων in caelatura capitis Herculei fortasse artifex, item piscis hordeia. Vmbri quibus *aḋmor* θέμιστες sunt, *aḋmonem* Iovem tanquam iuris servatorem rituumque sacrorum custodem videntur venerati, deinde *saśim* 'qui foedera fulmine sancit'.

8 primum optatur sive probatur hostia, tum *eveieter*, tum verbis sollemnibus nuncupatur dicaturque deo (VI A 22 immolans adfertor Iovi Grabovio boves piacula narrat), denique caeditur. istud verbum in hoc uno sacrificio commemoratur non positum in ceteris. ad litteras facile interpreteris *eviere* vel *evincire*, nam *veietu* ad *vietu* sic est ut *peihaner* ad *piandi*, *Kureiate* ad Curiates, Verguleius ad Vergilium. atque evinciri latine dicuntur quae ab exteriore parte vinciuntur velut surae cothurno, manus caestibus, tempora taeniis. nec raro in sacris poetae evinctos homines faciunt, velut Vergili Aeneas dum e prora in mare exta porricit, caput foliis evinctus olivae est V 774 et salii ad cantus circum altaria *pòpuleis adsunt evincti tempora ramis* VIII 286. animalia autem quae sacrificaturi erant non minus quam sacerdotes et aras coronis aut vittis ornata esse satis constat (Plinius XVI 9, Ovidius Ibidis 103 al.). alii fortasse sic *evieto* malent intellegere ut eximi vinculis et solvi hostia iubeatur, hanc enim consuetudinem Servius ad Aen. II 134 IV 518 in ipso tempore sacrificiorum fuisse testatur ut soluta staret hostia, quia piaculum esset in sacrificio aliquid esse religatum. praetermitto quod eviendi verbum Latinis nullum est, evinciendi minime vetustum, verum compositio verborum huius modi interpretationem non videtur admittere, nam conlato hoc versu cum 11 ubi *sevakne* non iteratum est ante *naratu*, comprobatur *eveietu* nihilo magis quam *naratu* absolutam habuisse notionem quae nullo egeret adminiculo sed utrumque ita ad *sevakne* relatum esse eisque qui praecedunt accusativis conexum ut si latine dixeris *caprum hostiam eligito declarato nuncupato*. vide igitur ne stirps eadem sit quae vincendi verbo, nam *vei-* ad *vic* ut *deitu* ad *dicito*, *peiu* ad *piceum*, aucta illa quidem declinationis causa vocali ea qua *vịrseto* et *videre* differunt a *viso*. in iure romano evictio fit eius

ietu. sevakne naratu. arviu | 9 cito. sollemnem narrato. arvia |
ustetu, eu ŋaratu puze faŝefele adhibeto, ea narrato quasi sacrifica-

rei quam venum datam ab illo qui dominus non fuit traditamque emptori dominus sibi vindicat et redhiberi postulat. neque hoc incredibile puto, evictionem Vmbros vocitasse cum rem ex iure legibusque suis ab aliis adsererent mancupiove acciperent, neque illud, quam in iure adhibuerint mancipationem translatam etiam ad sacra esse, ut animal quod ad id tempus in unius hominis potestate fuisset sollemniter vindicarent prius quam hostia deo offerretur pro re communi. vehementer dubito an cognatum huic verbo sit latinum victimae nomen, quod Aelius Stilo a vigore vituli ductum esse tradiderat, alii quod vincta duceretur ad altare aut quod ob hostis victos immolaretur, nec meliora his quae apud Festum leguntur nostra aetas commenta est. non solent quidem in victimis numerari sus et caper, sed quoniam hoc solum constat τὰ μεγάλα θύματα eo nomine esse usurpata, maiestas mihi quidem ex his sollemnibus redolere videtur quam maxima. post suem deo fruges offeruntur verbisque dedicantur tanquam integra ac sollemnis hostia maior, *sevakne* enim hic vim habet appellativam ut VII B 1 (p. 117).

9 *puni* diutissime haesitavi utrum potionis an suffitionis genus intellegerem, eaque adeo vincebat sententia ut tus esse crederem, quia neglexeram locum IV 33 deceptus praepropera editorum coniectura *punes* in *puntes* mutantium. is cum suffitione nullo pacto conciliari potest. accedunt alia. nam quod *heri puni heri vinu* sacra plurima fieri iubentur, multo probabilius est similem vino liquorem designari quam dispar huic muneri tusculum: ture et vino Romani sacrificare solent, apud Plautum Lari puella *aut ture aut vino aut aliqui semper supplicat* per vices dierum, unum idemque sacrum vel ture vel vino faciundi potestatem fuisse quo demonstretur exemplum non adest. porro cum *pone* in novis tabulis scriptum sit quod in veteribus *pune*, nullam iam hoc vocabulum similitudinem habet cum *purasia* aut ceteris quibus ignea notentur verbis. contra a *po-* unde potus et poculum, πώνειν et πῶμα, *pone* aeque bene repetitur atque a *pa-* unde pabulum et pascere, *panis* vel ut Plautus dixit *pane.* denique *frehtu* quod nomen poni adiectum est IV 31, antehac quidem frictum φρυκτὸν interpretabamur turis naturam reputantes friabilem, sed non minus recte a frigore frictum faciemus aut frigidum, nam Latini quoque compressis syllabis frigdam et frigdaria pronuntiarunt, Vmbri autem veteres neque tenuem aut mediam discernunt dentales et ubi gutturali dentalis insidet, *h* in locum eius substituere solent. ergo iam potionem esse *pone* concedo, tamen quae sit ad certum non possum redigere. aquam puram ne statuamus, monet ipsa illa ponis et vini aequalitas, nempe cottidiano usu publicatus ac vilis liquor parum

sevakne. heri puni ſ heri vinu fetu. vaputu Sasi ampetu. kapru perakne seva|kne upetu eveietu naratu. sive ampetu,	bilem hostiam. vel posca ſ vel vino facito. tura Sancio impendito. caprum agonalem sollem|nem optato evincito narrato. citerius impendito,

dignus est ad deorum ararumque honores qui certet cum Baccho et vinum generosum adaequet. neque vero lac accipio, nam cum Graeci Latinique hoc nomen utrique teneant, alio ut usos esse Vmbros credam haud facile adducor. veri similius videtur quod Huschkius sumpsit mulsum indicari aut aliquod diluti ficticiive vini genus qualia Plinius libro XIV plurima enumerat. ita enim pone et vinum paene nihil distant nec miramur quod alterum altero permutari licuit (L. Papirius adversus Samnites dimicaturus Iovi vovit, si Plinium XIV 91 audis, pocillum vini, si Livium X 42, pocillum mulsi), neque a vitae consuetudine neque a religione Italorum merum mixtum aqua aut melle abhorret, et eius modi mixtura quo modo commune potionis nomen tanquam proprium occupare potuerit latini sermonis aliquo exemplo docemur. nam cum antiquitus poscam appellaverint quidquid potaretur sic ut escam quod esui esset milesque Plautinus *holerum atque escarum et poscarum* copias ad meretricem delatas cavilletur (truc. II 7, 48), postea unam quandam potionem, si aquae acetum vel vappa infunderetur et ὀξύκρατον fieret, illo nomine designari voluerunt, ut medicinae scriptores qui etiam frigidam poscam memorant (Celsus IV 5 extremo) et alii testantur. calidam Romae et Athenis praeberi solitam esse cenantibus potionem satis notum est, sacris eandem usitatam vidisti in titulo romano p. 33, fortasse nihil aliud *pone* est.

10 *vaputu* nomen casu quarto sing. si deposuit *m* litteram, plur. si declinatum est ut *vesklu*. infra ubi legimus *vaputu Sasi prepesnimu*, ablativum ut agnoscamus verbi simplicis frequens structura (*veskles persnihmu* al.) et latina elocutio (*vino praefamino*) efficit. pluralem numerum versus 13 habet ubi succidaneum sacrum *vaputis* eduliisque faciundum memoratur. forsitan vapos ea cognatione hoc vocabulum attingat qua arbos arbuta, nec male tura aut alios qui fumo aram impleant odores intellegemus, nam ut *vaputu* fit Sanco prius quam et immoletur caper et exta eius porriciantur, ita Romani deo operantes praefantur ture (Cato rust. 134). saepe poetae vaporem pro incenso et vaporantes in re divina appellant, Calpurnius 'saepe vaporato mihi caespite palpitat agnus'.

11 alio loco caper immolari, alio porrici iubetur. et porricitur quidem *fesnere* aut ut v. 16 scriptum est cum sacerdos *fesnafe* venerit, in templo vel fano. Vmbri igitur plurali numero aedem sacram notabant, cum Sabelli ac Samnites singulari uterentur. in valle Aterni fluminis duo viri Herculi *fesn. upsaseter coisatens* fanum faciundum curarunt (mus.

fesnere purtu|etu. ife fertu,
tafle e pir fertu, kapres pruse-
šetu | ife ad̄veitu. persutru va-
putis mefa vistiša feta fertu. |
sviseve fertu pune, etre sviseve

12 in fano porric|ito. eo ferto, in
tabula ignem ferto, capri pro-
secta | eo adicito. persontrum tu-
ribus mefa vesticia facta ferto. |
in sino ferto poscam, in altero sino

rhen. XXXII p. 640), Abellani Nolanique commune habuere Herculis *sakaraklom* cum agro suo ita limitatum ut media esset Herculis *fiisno* neque intra fines qui *fisnam* cingerent alteris utris quidquam aedificare liceret. itaque templo contraria loci notio *šive* est. forma tam similis latinae *ceu* particulae quam inter se similes *sive* et *seu* sunt, stirpe eadem prognatum *šimo* I B 23 VI B 65 fere idem significat quod retro (p. 104), *šive* ab eo quod sequitur templi ac termini nomine suam vim accipit ut cis templum sitam regionem intellegamus. caprum immolans sacerdos constitit *citra limenque foresque,* tum intrat templum ad peragendos ritus. de igne in tabula adlato iuvat conferre quod Paulus F. (*ignis Vestae*) narrat moris fuisse Vestalibus, si quando ignis interstinctus esset, *tabulam felicis materiae tam diu terebrare quo usque exceptum ignem cribro aheneo virgo in aedem ferret.*

13 differt ab argento argentum factum, a massa rudi qualis in metallis effoditur aut excoquitur caelatum signatumque opus, vasa nummique. item a vesticia haec facta vesticia differt id est artem humanam utcumque experta. Cato inter vilicae officia numerat *far subtile sciat facere* (rust. 143), cocus etiam graece dicitur ἕψων ποιεῖν.

14 *sviseve* quo vinum aliique liquores in templum adferuntur vas non parvum esse gentium pro quibus communiter sacra perpetrantur multitudo probat. itaque sinum posui latine, sive cognatum hoc illi vocabulum est, prior enim in sino syllaba potest eadem haberi quae duplicata inest in *svisev,* sive diversae originis. nam sinus vel sinum vas grandius a Varrone l. lat. V 123, vas patulum ab Aspro in Veronensibus scholiis Vergili ecl. VII 33 dicitur vinarium et lactarium, antiquae id consuetudinis fuisse prius quam formae vasorum recentes ex Graecia adlatae increbrescerent et acratophori simile quo vinum in mensa poneretur Varro ibidem IX 21 et de vita populi rom. libro I scriptum reliquit. non apta huic ministerio seriola est parva dolii species qua vinum oleumque adservare solebant Romani. sinis igitur singulis feruntur posca vinum *utur.* hoc cum per litterarum rationes umbricarum non vetemur voce referre *udor,* adeo concinit cum graeco nomine ὕδωρ quod in Boeotia sonabat οὕδωρ (Ahrens dial. aeol. p. 180) ut aquae vocabulum agnoscere non dubitem. atque infra ubi res adlatas sacerdos adhibet, quod post vasa *ranu* posca vinum memorantur singillatim, ipsis eis liquoribus venerari deum putandus est qui hoc loco in sinos distribuun-

vinu fertu, tertie ⸢ sviseve utur vinum ferto, in tertio ⸢ sino aquam fertu. pistu niru fertu, vepesu- ferto. pistum nirum ferto, vempe-

tur. *ranu* autem cum genus laticis ab aqua et vino diversum ut mel aut lac inde eruere equidem nesciam, facile est cum *utur* conciliare tanquam adsperginem aut manantis profusionem aquae, quia graeca ῥαίνειν ῥανίς guttas instillatumque umorem significant et ab undarum adluvione tractum latinum ranae vocabulum videtur quod in lege metalli Vipascensis nuper inventum est: balneator *aquam in [balineum usque ad] summam ranam hypocaustis profluentem recte praestare debeto* (ephem. epigraph. III p. 167 v. 21) id est sine dubio usque ad summam piscinae marginem.

15 praeter liquores quod adfertur *pistu niru,* id sic dividendum censeo in duo verba intellegendumque pistum frumenti genus aut leguminis. pinsatum id ferri similiter iubetur ac sal II A 18 molitus, pila an mola tractarint quod terendum erat non multum interest, cum summa tamen caerimonia muries virginum Vestalium ex sale fit pisato, mili pisti et mili integri modii distinguntur in Diocletiani indice rerum venalium, ex faba milioque molito Festus *suffimenta* Romanos fecisse narrat. *niru* litteris quidem imitatur *nerum* nomen optimatium; νήριον quod non nulli idem esse tradiderunt ac brathy herbam Sabinam, quam in rebus divinis poetae turis loco nominant aut priscis hominibus instar turis fuisse testantur, haud commode subire videtur pisturam. frumenta Plinius adfirmat neque eadem ubique neque ubi eadem sint eisdem nominibus esse, volgatissima et plurimis terris communia far siliginem triticum, idem narrat panico Gallias uti et circumpadanam Italiam addita faba sine qua nihil conficiant (XVIII 81 et 101). tum *vepesutra* fertur caro hostiae non aris destinata sed usui profano, tum manutergium, denique *pune*. cuius permirum est iterari memoriam, si quidem modo praeceptum est *sviseve fertu pune*: neque ex sequente narratione cur iteretur divinaveris, neque duae capides huius libaminis quas II A 33 legimus aut alia quaelibet sacri apparatus descriptio repetitum vocabulum ab erroris suspicione defendunt. contra in ipso sacrificio quod finem venerationi facit *une* sive *umne*, id cum alias recenseatur inter res deferundas in sacrificium (II A 19 et 34), hoc loco praetermissum est neque adnumeratum copiis quibus res divina instruitur ceteris. quare valde mihi Huschkii arridet coniectura *pune* incisum aeri putantis culpa caelatoris qui *ume* vel *umen* cum manteli consociare debuerit. *n* finalis potuit negligi ut in *nome*. II A 38 composita habuimus nomen et verbum *spina umtu, umne persnihmu*, nec dubium est illud quin sit *unguito*, hoc *unguine* vel *unguento*. conferendum in primis pontificum usu Romanorum inveteratum *omentum* quod pingue vocari solet, quod adipem mollesque membranas significat quibus osseae durioresque ventris partes circumretiuntur, quod flamma liquefit in sacris ut Vlixes

tra fertu, | mantraklu fertu, pune fertu. pune fesnafe benus, | kabru purtuvetu. vaputu Saši Iuvepatre prepesnimu. | vepesutra pesnimu, veskles pesnimu atrepuđatu | ađpeltu statitatu. vesklu pustru pestu, ranu ⸢ pesnimu, puni pesnimu, vinu pesnimu, une pesni|mu. enu erus tetu.

Vitlu vufru pune heries | fašu, eruhu tišlu sestu Iuvepatre.

sontram ferto, | mantele ferto, poscam ferto. cum in fanum veneris, | caprum porricito. ture Sancio Iovi patri praefamino. | vėmpesontra supplicato, vasculis supplicato tripodato | admoveto statuito. vascula retro ponito, aquae profusione ⸢ supplicato, posca supplicato, vino supplicato, unguine supplica|to. tum erus dato.

Vitulum votivum cum voles | facere, eadem dicatione sistito Iovi

μηρί' ἔκηε καλύψας πίονι δημῷ. Arnobius qui alias volgari nomine utitur, semel *omen* appellat VII 25, si Meursii emendationem sequimur necessariam miroque umbricae formae consensu comprobatam. omen ad unguere ut tem- in abstemio temeto ad tinguere, nivit ad ninguit, umor ad ὑγρά uvida, stimulus ad instinctum.

21 *vitlu vufru* accessionem feriarum illarum esse apparet extraordinariam, non sollemnem aut statam hostiam. non probatur exploraturve quae deo digna sit, sed ilico sistitur. et cum suilla et caprina caro distribuatur in tab. V, non datur vitulina. *me tener solvet vitulus* inquit Horatius *qui largis iuvenescit herbis in mea vota* pro felici Augusti reditu concepta privatim. recte intellexeris votivam pecudem vel honorariam: ipsum vocabulum derivatum videtur a *vuv* unde *vuvši vovse*, similiter ac labrum saluber alia ita ut ante *f* semivocalis periret, cf. *veskles vufetes*. ultimum in hac lege locum de votivo vitulo expositio ob eandem causam habet, qua alteri huius aeris parti, legi Hontiae et aeri I subscripta sunt ista de votis et quaestura verba. Vocia natio fratrum Attidiorum si quam habeat cum votivis sacris cognationem non liquet neque cur pro illa fiat vitulo: conicias inter foederatas aliquando eam gentem fuisse, tum separatam a sociis invitis.

22 *tišlu* a dicendo fictum ea ratione qua oculus figulus specula extitere, modo ipsa illa significat quae initio sacrificii dicuntur et narrantur (III 25 et 27), modo universam rei divinae institutionem quae conceptis verbis fit, dedicationem vel consecrationem. velut II A 15 *katle tišel stakaz est* fere idem valet quod *catuli sacrificium statutum est*. ita hic vitulum quia una cum sue et capro Iovi dari volunt, eadem dicatione ante aras sisti iubent.

seste praesenti tempori rectius attribuitur quam futuro, quod cum per *esse* verbum declinetur, *s* nota carere non potuit. futura quidem infra leguntur *cum immolabis* et *ubi porricies*, sed sermonis lex nulla ve-

pune seste, | urfeta manuve ha-
betu. estu iuku habetu: | 'Iu-
pater Saše, tefe estu vitlu vu-
fru sestu'. ⸢ purtifele triiuper tei- 25
tu, triiuper vufru naratu, | fetu
Iuvepatre Vušiiaper natine fra-
tru Atiiediu. | pune anpenes, kri-
katru testre e uze habetu. ape
apel|us, mefe atentu. ape pur-
tuvies, testre e uze habetu | kri- 29
katru. arviu ustetu, puni fetu.

patri. cum sistis, | orbitam in manu
habeto. istam orationem habeto:|
'Iuppiter Sanci, tibi istum vitulum
votivum sisto'. ⸢ porricibilem ter di-
cito, ter votivum narrato, | facito
Iovi patri pro Vocia natione fra-
trum Atiedium.| cum impendes, cinc-
tum in dextro umero habeto. ubi
impend|eris, mefae imponito. ubi
porricies, in dextro umero habeto |
cinctum. arvia adhibeto, posca facito.

tuit uti praesenti. *urfeta* Latini mutarunt in *orbitam*, tenuerunt Orfitum Orfitianum nomina quae ita scribuntur in titulis veteribus et cum cura factis, neque Orphitum quam formam haud pridem multi probarunt me legere memini scriptum ante Antoninos nisi ab homine graeco. orbitam Pseudasconius in Verrinis II 1 § 154 et ipsam rotam esse ait et vestigium rotae impressum molli solo, hic necesse est orbem in rotae speciem figuratum intellegi. Romae ex bonis Vitruvii Fundani qui defectionis poenas dedit atque ex aere hinc redacto factos esse orbes aheneos consecratosque in aede Sancus Livius VIII 20 narravit, Festus *Summanalia* liba esse farinacea in modum rotae ficta. sicut mantele bipartitum quo dextram involvit sacerdos Fidei numen veneraturus VI B 4, insigne est nummorum Tudertinorum, sic rota sex aut quattuor tribusve radiis instructa in multis Etruscorum atque Vmbrorum nummis extat, etiam in aereis Iguvinorum, et Mommsenus in historia nummorum rom. p. 222 s. quod coniecit signum illud profectum esse a gentibus foederatis earumque quae capita fuerunt urbibus, id perbene convenit cum vi arcana quam in manus sumpta his sacris orbita praestat.

23 *iuku* cum possit singularis numeri esse ut *iocum* aut pluralis ut *ioca*, pluralem ut statuam non tam alterum exemplum me adducit III 28 *iuka mersuva*, quam pronominis forma, nam *estu* idem est quod *ista*, *istud* Vmbri *este* dicebant. Latini cum ioca simul et iocos facerent, quando prius genus praeferebant, dictorum magis notionem quam hilaritatis exprimebant. verba quae secuntur prope Saturnii carminis modos implent consonantque inter se duo membra eisdem syllabis finita.

27 ut Romae diebus intercisis 'cum hostia caeditur, fari nefas est, inter caesa et porrecta fari licet, rursus cum adoletur non licet' (Macrobius sat. I 16, 3), ita qui sacra haec facit medio tempore insigne flaminis ὠμοφόριον umero depositum conlocat in mensa sacra, sive panicea ea fuit (ad VI A 56 p. 60) sive lignea. Paulus Festi p. 77 cum anclabrem mensam eam esse scripserit quae in sacrificando dis anclatur,

quod est hauritur ministraturque, nescio an perperam interpretentur qui vasa illi esse imposita, non ipsam sacrificio haustam volunt.

finiam eius a quo initium sumpsi, Columellae dicto non inutili fortasse ad ritum explicandum umbricum, ad *sopa* et *subra spahmu.* medicinam ille ovium e Pseudodemocriti commentis talem prodit, si aliqua insanabili pusulae morbo correpta sit, ne grex contagione pereat, VII 5: *confestim scrobem defodiamus in limine stabuli et vivam pecudem quae fuerit pusulosa resupinam obruamus patiamurque super obrutam meare totum gregem, quod eo facto morbus propulsetur.* nimirum morbi ex ira deorum, ex horum placamentis remedia illorum existunt.

TABVLAE III IV

Poeta nuper Italus, cum Clitumni aquas, montes silvasque Vmbrorum, priscas Italiae laudes caneret, dulci ore haec verba effudit: salve Vmbria viridis tuque puri fontis numen Clitumne, sentit cor meum patriam antiquam *e aleggiarmi su l' accesa fronte gl' itali iddii.* mihi quoque, si fas est dicere, hi di saepenumero advolarunt et fervore frontem pectusque inritarunt, verum homo citra Alpes natus praesentes eos minus quam vellem expertus sum neque comprehendere potui quamvis captarem circumvolitantes ac fugientes, et ubi ardor discesserat, nihilo plus relictum vidi quam si nocturna mentem lusissent somnia. sed somnia tamen sunt etiam purgatissima quaedam et Aristandris Artemidorisque adfirmantibus τὸ μὲν εἶναι τῶν ὄντων σημαντικόν, τὸ δὲ τῶν μελλόντων hactenus fidem habeo, ut quidquid adhuc a veris eventis ritibusque Vmbrorum nostra expositio aberravit, id iam sentiam futuros esse brevi tempore qui corrigant et certa ratione exigant et ad summam adducant veritatem. interim pro virili portione ut munus susceptum absolvam, obscurissimas et maxime neglectas tabulas explicabo tertiam et quartam.

Esunu fuia herter sume | usti- III	Res divina fiat oportet summa | tem-
te sestentasiaru | urnasiaru. hun- 2	pestate sextantariarum | urnariarum.

In sacris his quae tabulis duabus incidenda curarunt opulentiores homines et litteratiores (*tefra* neutr. plur. non iam *tefru*), invenies quod non inepte comparaveris cum eis quae Romae fratres Arvales deae Diae faciunt mense Maio per triduom. nam ut Vmbri in arvo, ita illi ut arva fruges ferant in luco deae extra aedem sacrificant, ut hi ex aede in arvum, ex arvo in aedem, ita illi inter tetrastylum et lucum commeant, ut hi ovem potissimum immolant sed masculini generis ovem, ita illorum sacra non constant sine agna opima; denique eodem die utrique quo huiusmodi sacris operantur collegii antistitem designant. quamquam haec quidem fallacissima est similitudinis species, nam Romani post immolatam agnam creant qui annuum ex Saturnalibus primis in Saturnalia secunda magisterium obtineat, Vmbri priusquam ad sacra faciunda adgrediuntur, eorum ipsorum causa auctorem magistrumque unius diei sibi

adoptant, qui statim munus capessens voveat ovem votamque mactet, non ad annum eum magistratum creant cui nomen fuit fratrex. tempus huius sacrificii prope idem Iguvii et Romae fuisse arbitror. nam sextantariae urnariae quod ad plenarias in tabula V commemoratas eam rationem habent quam sextans ad assem, assem autem eiusque partes annus aequat divisus in duodecim menses, bimestre videntur quod in anno primum fuerit spatium significare posse, mensium enim ad definiendum sacrorum tempus facta est mentio II A 16 *antermenzaru sersiaru* et 17 *menzne kurslasiu*. quod si Vmbri tum a Martio ut Romani aut ab aequinoctio verno menses anni numerarunt, sextantariae vel feriae vel nundinae in Aprilem aut Maium incidunt.

3 *huntak* male pro adverbio habuerunt, nam et hic dici oportuit quid in aede primum piaretur, neque in versu IV 32 ubi huius rei mentio repetitur post tot alia quid sit id quod piatur, intellegimus nisi adiecto nomine. atque etiam ordo verborum nomen hoc esse demonstrat. fuit igitur neutri generis ut *tuplak* v. 14, quale apud Latinos nullum est cum *duplex* neutrum quoque fecerint, nisi *hallec* exceperis aut amputatum illud *lac*, sed cf. *puteal exemplar*. cohaerere nomen cum *Hunte* et *Huntia*, cum *hondu* quod est fundito aut aliquo modo pessumdato, cum *hondra* et *hondomu* quae infra et infumum significant, olim dixi, sed aream aut solum aedis quod eo nomine declarari suspicatus eram, erravi errore inductus eorum qui ultimum sequentis tabulae versum mutaverant. ibi in aere scriptum est *punes*, his vetat lex adhiberi *huntak*. itaque cum *pune* posca sit vel κρᾶμα aut certe calidae consimilis liquor, *huntak* id fuit quo uti solebant tales liquores ut haurirent pararent miscerent. posui fontem, quod vocabulum Latini omnes a fundendo repetierunt, quo saepe ipsam quoque aquam comprehendunt ut Vergilius sacrorum apparatum describens Aen. XII 119 *alii fontemque ignemque ferebant*, cuius in locum postea nomen successit fontanae. obicies fortasse *funtlere* I B 24, hos esse fontes, *utur* II B 15 quod pro aqua ceperim ipse: considera tamen naturam ac varietatem fontium, hortis Columella locum eligi volt qui adveniente rivo vel si non sit fluens aqua, fonte puteali possit irrigari, docetque quando effodiendus sit puteus ut certam habeat fidem perennitatis. priscos talia discrimina cum in religionibus observitarint, etiam in sermone expressa habuisse credibile est: ad muriem sacram virginibus Vestalibus fas erat aquam iugem adhibere, nefas eam quae per fistulas veniret. sit igitur *huntak* puteus vel puteana aqua, quam collatam cum calida operae pretium est legere in Athenaeo III p. 123 s., φρεατιαῖον ἢ λακκαῖον ὕδωρ. fontes lacus labra ἀπορραντήρια in templis fuisse aut ante templa nemo nescit, ab aqua et ablutione sacra quaedam loca Romani delubra vocarunt. quomodo corpus aut saltem manus lavare fas fuit dis sacra facturos (ῥαντίζειν ἑαυτοὺς τοὺς

tak vuke prumu pehatu. | inuk fontem aedis primum piato. | tum
uhturu urtes puntis ſ frater auctorem ortis pontibus ſ fratres

εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἐπιβαίνοντας καὶ προςιέναι αὐτοῖς μέλλοντας λοιβὰς καὶ κνίσας ἀποτελοῦντας, τέλεον δὲ καὶ λούεσθαι ἀπιόντας πρὶν ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ἱερὰ ἔνθα ἵδρυνται Iustinus apol. I 62), quomodo dedicantes aram et purgantes domum auspicantur titione immisso in aquam (Eurip. Herc. 928 Aristoph. Pac. 959), quomodo aqua et igni novam nuptam maritus accipit, ita in his sacris, in primo novi officii ac magisterii quasi limine primum piatam esse aquam quae in templo in labro rei divinae causa ad aspergines adservaretur facile credideris. quis quo modo piaturus sit non indicatur ut in re certa: mirum ni flamen sive adfertor, Graeci τὸ ὕδωρ ἐδόκουν καθαίρειν ἀποβάπτοντές τι τοῦ πυρός (schol. Aristoph.). *prumu* gr. πρόμον, at Paeligni *prismu*: priora et Vmbri *pretra* et Paeligni *pritra*, at Osci *pruter* πρότερον.

4 *urtes puntis* fratres auctorem creant. sine dubio partes fratrum ita vocantur in quas de more collegium dividitur ubi sententia ferenda est aut facienda discessio, atque in versibus 9 et 10 *puntes* pro ipsis fratribus appellatae videntur. qua re dubito num femininum hoc nomen idem sit ac latinum *pons* quod cum γέφυραν Graecorum, Oscorum *ponttram* indicare soleat, tum a comitiis populi ac suffragiis minime alienum fuit. huc potius inclinat animus, quod in *pumpeđias* Vmbri, in *pumperias* Samnites gentium aut familiarum numerum distribuerunt, quod *pomtis* osce est quinquiens, quod πεμπάζονται qui dinumerant, ut a quinario numero *puntes* dictas credam tanquam πεντάδας. pontifices nomen inde traxisse quod pontem vel pontes facerent in aperto est, sed pons utrum latinus ille an haec umbrica intellegenda sit non liquet, neque umbrici vocabuli originatio eo arguitur esse falsa quod Latini *pontifices* non potuere provenire ex *quinque*. participium hic et infra adiectum *urtes puntis, urtas puntes* ne supervacaneum putes, consurgere fratres iubentur et ut magistrum designent et hostiam ut eligant ac probent. Velius Longus (Keili gram. VII) p. 74, 18 *oriri apud antiquos surgere frequenter significabat ut apparet ex eo quod dicitur: oriens consul magistrum populi dicat, quod est surgens.*

5 eo modo et ordine fratres faciunto praetorem sacrorum qui lege collegii statutus, more receptus erit: haec clara est relativi enuntiati sententia, plus habet dubitationis verborum structura. *mersus* enim potest neutri generis nomen esse ut *erus, mersus* ad *mersuva* v. 11 sic ut *tenus genus* ad *continua ingenua*, tum expeditissimo verba ordine procedunt *quod fratrum institutum erit conlegio* aut *in conlegio*. eamque interpretationem adiuvabit latinarum similitudo formularum talium *qui numerus collegi fuerit* (legis coll. Lanuvini II 16, Brunsi fontium iuris p. 284 [4]).

ustentuta, puđe | fratru mersus fust | kumnakle. inuk uhtur vapeđe | kumnakle sistu. sakre, uvem uhtur | teitu, puntes terkantur. inumek sakre, ⌈ uvem

ostendunto, qui | fratrum mos erit | collegio. tum auctor in solio | collegii considito. sacrum, ovem auctor | dicito, pontes suffragentur. tunc sacrum, ⌈ ovem or-

novum igitur nomen facio a moribus derivatum. quod si minus placet, *međs* praesto est iuris vocabulum et moris fas ac iura sequentis. id cum recentiores Vmbri in *mers* mutarint iusteque ac rite parata *mersta* dixerint, in casibus obliquis potuit fortasse fieri ut recentior pronuntiatio placeret primum liquidusque sonus iam vetustioribus aliquando probaretur. sic quod olim *teđtu* aut *tetu* scriptitarunt, deinde in *dirstu* aut *ditu* mutarunt, id in tabula IV 28 semel scriptum non *terstu* quidem, at *tertu* invenitur. tum *mersus* ablativus pluralis ut *fratrus* est, *kumnakle* genetivus officium aut proprietatem declarans tamquam si dixeris: collegii est magistrum facere annuum.

8 dona dis dicantur et offeruntur duo, *sakre* et ovis. illud quale fuerit ex nomine non apparet, nec mihi satis constat utrum animal fuerit an ex genere liborum earumque rerum quae adolentur sine caede. nomen quidem in dialectis Italorum compar est hostiae, atque Latini hostiam pecoris, maximam hostiam ovilli pecoris appellarunt. praeterea quod optatur *sakre*, quod cum eo arvia fiunt sicut alias cum bobus ac suibus, hoc et cetera bene conveniunt pecori. denique Arvales primum porcilias immolant piaculares, tum cum vacca agnam, Plautusque *sacres* non vocat nisi porcos. at vero quod de eius hostiae distributione aut prosiciis nihil scriptum legimus, quod ita composita sunt *sakre* et ovis, haec dissuadent valde nequod animal intellegamus. Romae quod ab origine commune nomen fuit sacrarum rerum multarum, *sacrima* postea factum est unius proprium, cum primitias vini ita vocarent mustumque libatum Libero; similiter umbrici vocabuli significatio ex adsueto ritu in angustum coacta est. auctore vota nuncupante fratrum *puntes terkantur.* obscurissimum hoc verbum est, assensum fratrum et approbationem denotari putes, eius signum volui esse *suffragentur.* quod qui a fractis testulis derivant, viderint quo pacto suam opinionem cum romana suffragii ferundi consuetudine concilient. immo enim ductum arbitror unde suffraginem suffraginatum suffraginosum, a corporis habitu laxantis poplitem seque submittentis, quod contra fit in praeeundo. umbricum verbum versuram quandam aut flexuram indicaret, si *terkum* id valuisset quod torquere τρέπειν, sed gutturalis obstrepit. convenit δέρκοιντο, sed testes a videndo ἵστορες. malim ab hoc *terk-* factum credere *terst-* (testari, trístamentom) ut a proco postulare. Argonautarum dux umeros sacro velatus amictu, patera latices in pelagus libans pro reditu vota conceperat,

urtas puntes fratrum upetuta. | inumek via mersuva arvamen etuta. | erak pir persklu uđetu. sakre, uvem | kletra fertuta aituta. arven kletram | amparitu. eruk esunu futu. kletre tuplak ⌈

tae pontes fratrum optanto. | tunc via solita in arvom eunto. | ea ignem cum supplicatione adoleto. sacrum, ovem | lectica ferunto agunto. in arvo lecticam | conlocato. ea divina esto. lecticae furcam ⌈

'oritur clamor dextraeque sequentum verba ducis: sic cum stabulis et messibus ingens ira deum et Calabri populator Sirius arvi incubuit, coit agrestum manus anxia priscum in nemus et miseris dictat pia vota sacerdos' (Valerius I 681).

11 *arvam* Vmbri τὴν ἄρουραν, non *arvom* ut Latini plerique, etsi Naevium et Pacuvium *arvas obterunt* et *calamitas arvas calvitur* protulisse Nonius testatur p. 192 M. reduxitque in carmina Venantius *nunc gravis arva premit* IX 2, 18 p. 206 Leonis. *erak* relatum est ad *via*: ea via. it magister cum fratribus aut saltem cum ministris qui res sacras in agrum deferunt, ignem accendere eius est qui rei divinae praeest. homines modo volgari procedunt, hostiae ad campum non aguntur propellendo sed gestando, impositae lecticae cuidam aut vehiculo formae scalaris. nam *kletra* comparanda cum κλίνη κλιντήρ κλίτα κλῖμαξ, a cletra vel clitra exortae sunt clitellae, κανθήλια quibus equi muli asini onera vehunt, ut a puera puellae, a fenestra fenestella, ab atra Atella. verbum gestationis duplex est, alterum speciale *fertuta*, generale alterum *aituta*. centiens haec Graeci Romanique coniungunt, φέροντες καὶ ἄγοντες εἴτι ἕκαστος εἶχεν, *quae ferre atque agere possent prae se agentes portantesque, belli praeda rerumque quae ferri agique possent*, hostilem incursionem ac direptionem depingentes φέρουσι τε καὶ ἄγουσι τὰ σά, *hi ferre agere plebem plebisque res*, quae exempla aliis cumulavit Drakenborchius in Livio XXXIII 13, 10. de suovitaurilibus Cato de agri cult. 141 *sive circum agi sive circum ferenda censeas*. Ammonius si hunc locum interpretaretur, agi ovem narraret utpote animal, ferri ritu rerum anima carentium (p. 5 ed. Lips.).

14 *eruk esunu* feminina ad *kletram* adposita, ut *etantu mutu*. lectica qua hostiae deportatae sunt ipsa quoque dis destinatur. huc refero quod in fine praeceptum est *esunu uđetu*, lectica enim ex qua ara subitaria exstructa erat, ne postea profanetur, flammis permittitur.

tuplak ad litteram duplex vel δίπλακα. Aeschylus Pers. 275 corpora mortuorum maris undis agitata ferri scribit πλαγκτοῖς ἐν διπλάκεσσιν, interpretes litigant utrum aestum undarum an Persarum vestes an trabes navales poeta cogitarit, ego Stanleio magis quam Hermanno adstipulatus ex navibus relictas tabulas intellego. *tuplak* est δίκρουν ξύλον vel δίκρανον, furca apta ad sublevandum sustentandumque siquid

prumum antentu, inuk śihśeđa antentu, | inuk kazi ferime antentu. isunt feđehtru | antentu	primum inponito, tum cancellos imponito, | 16 tum lignum gestatorium inponito. item fedetrum | inponito,

superstruere velis non firmata per solidum compagine. porro lectica ut saepta clusa fiat, quemadmodum Pisis ante parentalem L. Caesaris aram locus stipitibus rubustis saeptus, Romae area Volcano dedicata ob incendium Neronianum clusa verubus est, quemadmodum lapide aut materia circumsaeptae arae sunt, imponunt ei *śihśeđa* quibus cingatur in modum κιγκλίδων, cancellorum clatrorum. restat ut aram superficie tegant et *kazi ferime* imponant. priore vocabulo tignum asseremve ligneum notari existimo, ab eadem origine nomen traxerunt *kastruvus* et casa et castra, κάστον Athamanes vocasse lignum Hesychius tradit. nec vicit mos Romanorum aras ex tempore ponentium caespiticias, *kazi* ut interpretarer caespitem, quod vocabulum particulatim quidem sed non universum illius simile est. *ferime* constat ex accusativo nominis et *in* vel *en* praepositione, *ferim* et quod multis locis legimus *ferine* magis etiam inter se cognata videntur quam mentem et mentione, partem et portione, statim et statione, fortasse moleste ferebant ferio si excresceret in *ferinome.* utrumque quin a ferendo ortum sit noli dubitare, hoc interpretor *lignum in laturam* id est quod ferre possit et debeat modo feretri, velut in rem esse dicuntur profutura vel pecunia in victum dari.

16 post quam suggestus arae similis quadratus fere exstitit, super imponuntur ei altaria. atque in templis hodieque fit ut ex parte postica in maiorem altitudinem ara surgat aucta tabernaculo aut signis et ornatu conspicuo. sic illi arae duo imponunt tabulata sive pegmata quasi per scalarum gradus 'longum breviore sequente ut clivo crevisse putes', inferius *feđehtru,* superius *sufeđaklu,* quae non possunt a ferendo et sufferendo dicta esse, quoniam in locum *r* litterae cur substituta sit *đ* explicari nequit. Paelignorum verbum *afđed* (musei rhen. XXXIII p. 283) utpote incertae significationis praeterire melius est, quamquam neque adverbii id vice fungi Buggius mihi persuasit nec longe aliam vim subiectam fuisse Corfiniensi 𐌈 atque Vmbricae 𐌓 litterae. Methymnaei φαλληνὸν colebant Διωνύσοιο κάρηνον id est ἐλάινον κορμόν, Atticus comicus ἐπὶ φαλήτων συκίνων ἑκκαίδεκα comburi iussit piacularem civem, Idmonis sepulcro superstat ἐκ κοτίνοιο φάλαγξ, quam scholiasta Apollonii II 843 et lexicographi exponunt ἐπίμηκες καὶ στρογγύλον ξύλον, φαλάγγωμα pompa nescio quae sacrata deo phallico: *fiunt tabulata falaeque* Ennius, in circo falas Nonius p. 114 scribit apud veteres propter spectatores erectas esse e ligno, *ex falis id est ex locis exstructis* Paulus F. et deinceps *falae dictae ab altitudine, a falando, quod apud Etruscos significat caelum.* hinc potius quam a Faleriis deductas arbitror quas in bubilibus

isunt sufeđaklu antentu. seples |	18 item suffedaculum inponito. **simpulis** |
ahesnes tris kazi astintu, fe-	ahenis tribus lignum distinguito, **fe-**
đehtru etres tris | ahesnes astin-	detrum alteris tribus | **ahenis distin-**
tu, sufeđaklu tuves ahesnes ſ	20 guito, suffedaculum duobus **ahenis** ſ

Cato agric. 4 et 14 cum praesaepibus posuit *faliscas,* ipsarum praesaepium antepagmenta superiora unde pabulum boves degustant. fortasse socius Φάλητος divus pater Falacer. ponamus falandi verbum quod significarit tollere altius, finitimum graeco quo trahentes siccam carinam per machinas levare dicuntur φαλαγγώσαντες, inde natum pro falatro *fęđehtru* ut ab arando verendo aratrum veretrum, *sufeđaklu* quasi sustentaculum. nam praepositio alteri nomini adiuncta gradum altiorem indicat, quo modo suffigi dicitur in crucem qui erectus in altum figitur. haec tamquam repositoria mensae super addita illis quidem vocabulis non designantur in sequente sacrificii enarratione, sed eorum potissimum loco nominatur *eres̀lum* cuius modo superiorem partem modo inferiorem antistes sacro libamine contingit. figuratum id est ut *strus̀la* ab stirpe illa qua ortum est *erus,* ut significare videatur χαριστήριον vel donarium. quoniam infra una cum ara aut iuxta eam colitur araeque non dissimile fuit piorum donorum receptaculum, *sacrarium* equidem posui recordatus inter caeli sidera quod Aratus et Eratosthenes θυτήριον vocarunt, ab interpretibus latinis et aram dici et sacrarium. nisi *magmentarium* mavis, ut Philoxenus ait, ἐφ' οὗ τὰ σπλάγχνα τιθέμενα τοῖς βωμοῖς προσφέρονται, Telluris autem magmentarium Cicero de har. resp. § 31 commemoravit tamquam sanctissimum sacellum iam privato vestibulo inclusum, unde primum ἐπιβωμὶς tum separata quaedam arula eo verbo denotata videtur.

17 exstructa et parata machina tota ut ad rem divinam adornetur et consecretur, adponuntur vasa sacra, non fictilia levisve materiae sed ahena ac pro illorum vita hominum satis lauta, trina in imo et in medio, duo in summo gradu altarium. cum *seples* enim simpula congruere vix quisquam negavit, idque vasculum Romae in sacrificiis durasse etiam postquam cyatho uti coeperunt ad vina danda multis constat testimoniis. *ahesnes* eam ob caussam sentio ter esse repetitum quod plerumque Iguvini aeque ac Romani simpulis libabant fictilibus (Plinius nat. hist. XXXV 158, Iahnius in Persii II 59). *anstintu* distinguito interstinguito περιστιζέτω extrita gutturali more umbrico, licet servaverint eam recentiores in *ninctu* ninguito. nam praepositionem eam agnosco quae est in ambitu, atque hoc verbum et quae adscripsi latina graecumque tenui separantur discrimine quali anquirere et disquirere, amplecti et περιπλέκεσθαι.

20 *inenek* tabula, Lepsius *inumek* per quam particulam continuari

anstintu. inenek vukumen esunumen etu. ap | vuku kukehes, 21 iepi persklumad kaditu. vuke

distinguito. inde in aedem divinam ito. ubi | aedem succendet, interibi ad supplicationem vocato.

narratio solet. hoc cuncti probarunt, ego repudio. certe quidem nova hinc incipit scaena fabulae neque in transitu non datur novae particulae locus. tum quia non solum *enom* sed etiam *enem* exstat, ex litteris inscriptis aeri satis erat mutasse unam. verum quoniam magnam pronominalium copiam Vmbri habuerunt eaque frequenter conduplicarunt (*surųront, erererunt*), quisnam ausit negare in eo numero fuisse *inenek*? potuit *ine* sive *ene* fieri ex *inde* sic ut *pane* pro *panne quamde*, potuit igitur vis particulae haec esse *ex eo loco*, nihil esse duco commodius.

vukumen esunumen. ambigas utrum *in delubrum divinum* an *in delubrum ad rem divinam* interpretari oporteat. sic vero *esunumad* desidero (II A 33 *spinamad etu*) aut *rime esunam*, nec sine exemplis est gemina praepositio (I B 14 *vapefem avieklufe*, in Homero ὅνδε δόμονδε). qua ex structura verborum hoc addiscimus *vukuf* tam profanos quam sacros fuisse, non templi fani delubri sed aedis aut atrii similes, proinde ac percipimus graeca εἰς σηκὸν τὸν ἱερόν, in Chio quodam titulo τὸν ἱερὸν οἶκον oppositum ταῖς ἰδιωτικαῖς οἰκίαις.

21 *kukehes* persona tertia, cf. IV 31 *fakust.* prior pars *kum* praepositio, posterior id verbum a quo participiale factum est *cehefi* VI A 20, quod contortius tamquam *cefi* ex *cendt- cens-* repetieram, cum ut *herifi* ab *heri-* sic illud a *cehe-* sit propagatum. stirps recte eadem creditur ex qua κάω κήαντες κέαντες descenderint, ad rem non multum interest utrum κάων reddas an *incendendo.* hic conlocare in aede ignem inter vias excitatum eaque congerie fovere magister iubetur qua exardescens flamma per loca sacra colluceat. similiter Latini accendi incendi succendi dicunt aras quae iniectis ignibus concalefiąnt.

iepi pro certo habeo derivatum esse ab *i-* pronomine ut *iepru*, de significatu pendeo animi. quod Latinis *ibi*, id Oscis *íp*, Paelignis *ip* erat (cf. musei rhen. vol. XXXIII p. 289). Vmbri quod servarunt *ife*, plerumque verbis motum indicantibus adplicatur ut *ife fertu*, eo ferto, rarius cum latino adverbio congruit ut *ifont stahitu*, ibidem stato. quamquam Latini quoque Apuleius et deinceps multi eundi verbis aeque ac manendi *ibi* adverbium coniungunt faciuntque soloecismum vituperatum a grammaticis (V p. 247, 22 K.). alterane fuit ista Vmbris forma statum ac mansionem expressius et distinctius significans? at *ie-* unde? accessit casui postpositio ut *tutaper*, *triiuper* eaque mutilata est et infracta, ut *tutape* fecerunt et *herti* non minus quam *herte* ex *herter.* similiter compositum ac lat. toper idcirco, *iepi* potuit significare id temporis, interea, πρὸς ταῦτα aut potius ὑπὲρ τούτων, propterea. utut ea vox se habet,

pir | ase antentu. sakre sevakne upetu. Iuvepatre | prumu ampentu testru sese asa fratrusper | Atiiedies, ahtisper eikvasatis, tutape Iiuvina, ⸢ trefiper Iiuvina. tišlu sevakni teitu. | inumek uvem sevakni upetu. Pue-

22 aedis ignem | arae inponito. sacrum sollemne optato. Iovi patri | primum impendito dextrovorsus ab ara pro fratribus | Atiediis, pro sacris paga-
25 nicis, pro civitate Iguvina, ⸢ pro tribu Iguvina. dicationem sollemnem dicito. | tunc ovem sollemnem optato.

hinc initium fit ipsius sacrificii ad quod convocantur in aedem fratres progressuri deinceps foras et in agrum cum igne sacro.

22 hostiam et ovem cum auctor vovisset, fratres elegerunt versu 10, iam cum in eo sit ut immolentur, ipse quoque auctor probat et tamquam supremo iudicio recusationem omnem praecidens arae destinat. tum incipit immolare et hostiam quidem *testru sese asa,* ab dextra parte arae. redit haec locutio infra IV 15, hic *seseasa* illic *testrusese* conexa sunt in aere nulla facta aut levissima distinctione, non adiecto nomine *supru sese* legitur IV 3, nam quod adhaeret lateri *eresluma* in superioribus versibus porriciendi verbo adligatum est. *sese* lat. sessu vel sessione, quia sedes saepissime vocatur pro loco ac regione quam habitamus aut tenemus, coniunctum cum adiectivis locum significat ubi quid locatum sit et moretur, ac paene in adverbium abit ut lat. *vorsus vorsum* et ex eo composita plurima *prorsus rursus retrorsum laevorsum* cetera. similiter *serse* id est *sedef sedens* nomini subiunctum est in *tremnu serse* VI A 2 et 16, quae non tam infixam in *tremnu* sedem auguris declarant quam a *tremnu*, e regione *tremner*, iuxta eum constitutam et versam ad flaminem qui in ipso *trebeit.* carnes ovillae *supru sese* altarium deae porriciuntur, id est loco superiore vel supra vel ut volgus dictitabat negligens quid inter statum et vorsum interesset, susum. et cum latina *adversus exadversus versus*, si excipis illud *arvorsum ead*, accedente definiantur vincianturque casu quarto, Vmbri illi locutioni sextum adiunxerunt, in arae enim dextro cornu qui immolat, declinare videtur ab ara dextrorsum. dexteriora sunt fere meliora ac prosperiora, nosti dextrationem adorantium ac lustrantium vel Plauti ioco *quo me vortam nescio* : : *si deos salutas, dextrovorsum censeo* (Curc. 69), nuptialibus sacris coniuges una adeunt aram *et dextrum pariter vertuntur in orbem* (Valerius Fl. VIII 246), dedicationis causa circum itur ara ἐπιδέξια (Aristophanes Pac. 957), deus sua ipse *dexter adit pede sacra secundo* (Aen. VIII 302).

26 ovem immolant *Puemune*, Pomoni sive Pomono, has enim formas illi quo minus pares aestimemus, subiecta primae syllabae vocalis non obstat, si quidem in Latio antiquissimum fuit Saeturni nomen, deinde brevius Saturni. in Marsis mense Florali sacrificium nescio quod ut fiat *Poimoni* inscriptio praecipit Amiternina (Fabretti 2737, Mommseni

mune | Pupđike apentu. tišlu Pumuno | Puplico impendito. dicatio-
sevakni naratu. | iuka mersuva 28 nem sollemnem narrato. | orationem

dial. tab. XV), Salernitana legatam pecuniam testatur ad exornandam aedem *Pomonis* (Mommseni IN. 122), Romae Pomona colitur et in agro suburbano Pomonal flamenque institutus est Pomonalis quem Verrius quidem tum cum pomis tantum levissimo fructui agrorum dea praeesse crederetur, minimae inter flamines dignationis fuisse rettulit. nimirum agrestium cecidit paulatim numinum maiestas. illum deum quem in arvis Vmbri venerantur, Frugiferum aliquem fuisse putes qui proventu sulcos oneret omnibusque quaecumque terra feta parit in anno maturitatem adferat. eo enim ducunt *puer pubes pomum*. cognomen deo modo *Pupđike* est modo ex molliore quae tum invalescebat pronuntiatione *Pupđiše*, id est Puplico. nam quod formatum hoc adiectivum per *đ* est, *puplu* autem propriam Vmbrorum litteram numquam adsumpsit, ea re nihil aliud demonstratur nisi non exiisse alterum ab altero, quamvis ab eadem utrumque stirpe procreverit. nec latinum adiectivum a populo demum derivatum est, nam poplus brevem habet syllabam, poublicom publicum puplicum semper longam, eoque argumento constat publicum fictum esse seorsum a poplo. *d* et *l* litteras gentilicia nomina permulta alternant ut Popidius Popilius quaeque olim congessi in museo rhen. XI p. 296, easdem alternant *fameđia* Vmbrorum et Samnitium Latinorumque *famelia*, neque igitur miror *pup-* longius promissum et hac et illac. publicum Pomonum non ideo dictum arbitror, ut popularis a peregrinis distingueretur, quo modo Romae publicorum deorum in Palatino, adventiciorum in Caelio ara extitisse fertur, sed ut communis omnium a privatis, quo modo Lares familiares ac domesticos publicorum secuta est religio et licet suam quisque Fortunam veneretur, urbis atque civitatis tutela Fortuna publica sive Fortuna populi romani habetur. uxorem Pomoni Vesunam Vmbri putarunt itaque hanc Vesunam *Puemunes* appellarunt ut Latini Maiam Volcani, Nerienem Martis (Gellius XIII 23). Pomonam hi fabulabantur nupsisse Vertumno, qui ut Propertii tornata verba referam, vertentis fructum praeceperat anni: idem aut non multo secus animis conceperant qui Pomoni et Vesunae coniugium finxere.

28 semel ovis causa praefatur sacerdos, non bis. rite enim dicari tradique deo hostiam dum pronuntiat, dum *tišlu sevakni narat*, tralaticio carmine utitur eaque verba loquitur quae etiam prius ad immolandum *sakre* adhibuerat. ibi *pro fratribus* et cetera si cum impendendi verbo conectis ac si cum dicendi, perinde constat sententia. hic ideo bifariam oratio dispertita est additumque *iuka mersuva habetu*, ut haec verba facienda esse scirent *uvikum*, ad ovem, producto coram et stante ante aram animali. quod praeceptum respondet superiori illi *testru sese asa*.

uvikum habetu fratruspe | Atiieđie, ahtisper eikvasatis, tutaper ſ Iiuvina, trefiper Iiuvina. sakre | vatra ferine feitu, eruku aruvia feitu. uvem | peđaem pelsanu feitu. ererek tuva tefra | spantimađ prusekatu, eđek

solitam apud ovem habeto pro fratribus | Atiediis, pro sacris paganicis, pro civitate ſ Iguvina, pro tribu Iguvina. sacrum | vatra ferione facito, cum eo arvia facito. ovem | pedarium pelsandum facito. eius duo tefra | ad latus prosecato, id

30 *sakre* quod ove prius dis obtulerat magister facit *ferine*, id est in ferculo vel repositorio vel mensa *vatra*, ea qua *vatuva* fieri adsolent, ut Plautino vocabulo utar, extari. adposueram olim lanionium instrumentum cogitans Cyrilli glossas κοπανιστήριον *battuarium*, κόπανον *bactulum* (lege *battulum*), Philoxeni *battuit* κατακόπτει, interim iusto iure conferri *vatillum* inter sacra Romanis adhibitum et culinarium maxime opus tangi p. 63 declaravi. contra posterior quae immolata est ovis humi strata caeditur. una cum *sakri* magister facito *aruvia*, quae alias *arvia* scribuntur: liquidae natura hoc insitum est ut internascatur vocalis, Areniensem tribum pro Arniensi in titulo latino me legere memini (CIL. II 105), legis modo hanc epenthesin Osci Paelignique observarunt, hic *u* interiecta est utpote minime diversa a subsequente *v* cf. *ingenuvo Vesvius* alia. memoratu dignum et examinatu testimonium de spondiacis Latinorum versibus Beda dixit in arte metrica (VII p. 250 K): 'recipit et *r* littera solutionem ... ea vocali quae nequaquam adscripta est in sono vocis adsumpta super adcrescere tantum syllaba consuevit ut *illi continuo statuunt ter dena argenti* . . . ita versus huius modi illos scandere voluisse reor, ut addita in sono vocali quam non scribebant, dactylus potius quam spondeus existeret, ... *denarigenti*. quod ideo magis *r* littera quam ceterae consonantes patitur, quia quae durius naturaliter sonat, durior efficitur cum ab aliis consonantibus excipitur, atque ideo sonus ei vocalis adponitur, cuius temperamento eius levigetur asperitas. quod etiam in cantilenis ecclesiasticis saepe in eadem *r* littera facere consuerunt'. mollius sane hi versus exeunt *radicitus exturbata, luctibus externavit, soror aspernatast, Amphitriten* quam *moenia vexarentur, Nereides admirantes, magis increbrescunt* (Catulli epithalamio). ad umbrica ut redeam, praeter *salvom salvam* incisa videmus *saluvom saluva* locis singulis.

33 ovillae carnis frusta bis bina, semel tria ad varias *spantes* prosecantur, quas spatiosae rei esse fines vel latera in interpretatione tabulae II p. 135 dixi. ex ara latera tria metienda arbitror, etsi non adest quod arae nos commonefaciat nomen, sed procubuit ovis ante aram, et oppositi hi motus sunt dextro arae cornui, solo vel foveae, locis inferiori et superiori sacrarii. ipsius ovis latera vel spatia divisa si intellegas sic ut prosiciae aliae alia corporis parte excidantur, vereor ne vituperationem non effu-

peđume purtuvitu, struśla ađ-
veitu. inumek etrama spanti
tuva tefra | prusekatu, eđek ere- 34
śluma Puemune Pupđike || pur- IV
tuvitu, erarunt struhślas eska-
mitu aveitu. | inumek tertiama 2

in fossam porricito, | struiculam
adicito. tunc alterum ad latus
duo tefra | prosecato, id ad
sacrarium Pumuno Puplico || porri-
cito, eiusdem struiculae escami-
tum adicito. | tunc tertium ad

giat haec compago *prosecato ad spantim* et rei simplicis apertaeque descriptio ambitiosior. nomini plurativo coniuncto cum numerali (*tuva* vel *triia tefra*) ut pronomen respondeat singulare (*eđek*), etiam latinitatis vetus mos est. sic Plautus *viginti usust minis, face id ut paratum sit* et *Philippum ad tria milia, id opsecravit ne suo gnato crederem* trin. 153 405 saepe alias.

IV 1 primis prosectis quae ima in terra ponuntur strues adicitur more solito, alteris eiusdem struis *eskamitu,* tertiis quae summum locum occupant strues pectinata. quam in formam haec liba ficta sint et quam ob caussam, cum arcana eius sacrificii ratio nos prope tota fugiat, vix quisquam narrare poterit enodate. pectinis vocabulo veteres multas res notarunt fissas striatas denticulatas discriminatim exeuntes; praeter eum qui in mundo muliebri numeratur, pecten instrumentum est carminatorum textorum musicorum, pecten tractus venarum in ligno vel lapide discurrentium, pecten concha marina ex ostreorum genere conchasque pro cunnis posuit Plautus rud. 704, pecten os corporis super intestina sub pube transversum rectius in viris curvius in feminis, pecten ipsa pars muliebris eiusque sexus insigne (cf. Clementis Al. protrept. p. 6, 46 Sylb.), pecten priscum Veneris ornamentum unde herba quaedam nomen accepit pecten Veneris. digitos manus introrsum implexos inter se iungi dicunt pectinatim Aeschylusque cum pedibus copulavit manuum summos pectines (χερῶν ἄκρους κτένας), pectinatum tectum Festus scribit appellatum quod divisum esset in duas partes ut testudinatum in quattuor. vides in his opinor etiam quid potuerit agrestes inducere homines ut pectinis ad similitudinem liba struenda censerent numini feminino. contra deo datur struis *eskamitu,* quod si virilitatis fuit signum, subrectum Vmbros finxisse conicias elatumque in modum scapi vel caulis aut columnae pyramidisve quae vocabula propter formae similitudinem ipsi quoque mentulae indita sunt omnia. *e* praepositio ut in *escendere,* alterius partis nullum verbum similius est *scamno scamillo,* cuius vim quondam satis late patuisse inde cognosces quod scamna agricolae vocarunt inter duos sulcos elatae terrae glaebas summas ab aratore omissas (Columella II 2, 25 Rudorffius agrimensorum II p. 296) scamillosque Vitruvius in stylobata quae per medium fit adiectio altitudinis, ne si ad libellam derigatur, oculo alveolatus videatur (III 3, 5). fortasse igitur struis particulam intellegi oportet si-

spanti triia tefra prusekatu, | eđek supru sese ereśluma Vesune Puemunes | Pupđiśes purtuvitu, struhśla petenata isek ſ ađveitu. ererunt kapiđus Puemune, | Vesune purtuvitu. asamađ ereślumađ | aseśetes kar-

latus tria tefra prosecato, | id sursus ad sacrarium Vesunae Pumuni | Puplici porricito, struiculam pectinatam item ſ adicito. eisdem capidibus Pumuno, | Vesunae porricito. ad aram ad sacrarium | non sectis carnibus,

militer exemptam libo ac protractam quasi cum terra aratro sulcatur, porca vel cumulus eminet. Libero virilem corporis partem in templo poni, femineam Liberae ideo, quod beneficio eorum emitti semina genitalia perhibeantur, Varro scribit vel Augustinus de civ. dei VI 9.

3 *Vesune Erinie et Erine patre* donum datum a V. Atiedio in finibus Marsorum legitur CIL. I 182, *Vesune* a Pa. Paquio meddice Antini Marsorum in Mommseni dial. p. 321. Capuae in sepulcreto signa sacra reperta sunt *Vesulias* et *Vesulia- deivin-* (cf. Zvetaieffi syllogen oscarum inscr. n. 33 37 38) quod numen derivatum est ab illo. Boviani meddix tuticus *Vesulliaís,* inter Vmbriae populos *Vesinicates.* Helvinam Cererem quam Aquinates ac Iuvenalis III 320 celebrarunt, quod vetus poetae interpres tam apud Aquinum quam in Galliis coli scripsit, non vanum videtur commentum, praesertim cum gallicam Helviorum gentem non commemoraverit ille, fortasse omnino non habuerit cognitam. certe quidem haec Vesunna comes Gallorum etiam in Aquitaniam migravit nomenque civitati Petrocoriorum dedit Vesunnae, in qua abhinc quinquennium rursus effossus est lapis veneraticnem testans *Tutelae Vesunnae,* quippe cui porticum exstruendam aut expoliendam milites primani curarint (in ephemeride archaeol. Parisiensi 1877 Oct. p. 225). de potestate deae nihil scimus praeter id quod hac tabula demonstratur, Vmbros ei inter numina ‘studium quibus arva tueri’ tertias partis detulisse aut omisso Iove patre secundas. Vesta quo munere Romae fungitur, id Vmbri Vesticio demandarunt, sed quamvis diversa Vesuna a Vesta evaserit, hoc non impedit quominus unum et idem nominum principium credamus, nempe ne ver quidem aliunde exortum videtur. et huic vocabulo aliquanto quam Vestae propior illius deae vis est, nec nimis longe aberravero coniectura, si terrae vere nitentis quandam imaginem ita expressam dixero. ecce modo inventum est quo similem Liberae fuisse deam manifesto compериremus, in Tuscis speculum quattuor figuris ornatum et nominibus *Ercole, Phuphluns, Vesuna, Soutaph* ex quibus *Vesuna* Bacchi socia insignia Bacchica gerit nebrida et thyrsum (in actis instituti archaeol. Rom. 1880 p. 102). Vesunae et Pumuno ex eisdem capidibus prosiciae et liba dantur utpote coniugibus quos deceant confarreata.

6 *ereślamađ* vitiose sculptor adsimilasse videtur praecedenti *asamađ,*

nus, iseśeles et vempesuntres | supes sanes pertentu persnimu ađpeltu | statitatu. veskles snates asnates sevakne ſ ereśluma persnimu Puemune Pupđike, Vesune | Puemunes Pupđikes. klavles persnihmu | Puemune Pupđike et Vesune Puemunes | Pupđikes pustin ereślu. inuk ereślu umtu | putrespe erus. inuk vesti-

insectis et vempesontris | suppis sanis protendito supplicato admoveto | statuito. vasculis umectis inumectis sollemnibus ſ ad sacrarium supplicato Pumuno Puplico, Vesunae | Pumuni Puplici. clavolis supplicato | Pumuno Puplico et Vesunae Pumuni | Puplici pro parte sacrarii. tum sacrarium unguito | utriusque gratia. tum vesti-

quoniam ceteris locis neutrum genus nominis observatur. at *iseśeles* non necesse est sic mutari ut congruat terminatio cum *aseśetes* aut insectis. quidni enim liceat etiam latina lingua insicilia fingere praeter insecta et insicia? a secando quidem illi secabile aut sectile fecerunt sed a docendo docile, a faciundo facile. Vmbris non defuisse huiusmodi clausulas *purtifele* ostendit. accedit quod cum de carnibus non sectis iam agatur speciatim, rectius per se quae possit insecari nominatur quam experta secturam. ceterum de prosodia syllabarum mihi non constat sententia, *sicilis* unde dictum est sicilire pratum id est secto faeno iterum secare, apud Ennium non primam tantum productam habuit ut *sica* sed etiam secundam. sicila et sicilum, si Philoxeno fides est, nomina fuere cultellis sutorum et glutinatorum, verum nusquam alibi inveniuntur, nedum in carmine.

13 clavolis sive lumbis ovillis admotis — clavolas enim seorsum a carnibus adparari didicimus ex II A 33 — numen utrumque adoratur *pustin ereślu,* id est Pumunus inferiore, Vesuna superiore parte altarium, ille qua duo, haec qua tria frusta carnis cum strue adposita erant antea. nam *pustin* semper distributionem significat. item et inferior locus Pumuni et superior Vesunae ob honorem unguitur. *umtu* ad sacerdotem magistrumve referendum est necessario cavendumque ne *erus* pro subiecto accipiatur quasi exta dei signum unguant. immo homo unguit, unguento tinguit *ereślum,* efficit ac praestat *erus,* nam duplex est accusativus similisque structura exemplo graeco ὤρκωσαν τοὺς στρατιώτας τοὺς μεγίστους ὅρκους. quamquam potuit fieri, si *erus* primo significarat gratiam ideoque translatum est ad exta dis gratissima, idem ut casu quarto instar praepositionis esset vim retinens propriam, tamquam τὸ ἄγαλμα ἀλειφέτω ἑκατέρου χάριν. multos haec verba fefellerunt adeo ut aut intercidisse post *erus* dandi verbum suspicarentur, nec vero datur sollemne illud *erus* nisi peracto sacrificio in versu 27, aut *putrespe erus* latine reddi vellent *utrisque dis,* quasi vero pluraliter in hac sententia, non singulariter pronomen efferri debuerit.

šia mefa Purtupite ſ skalšeta kunikaz apehtre esuf testru sese | asa asama purtuvitu, sevakne

ciam mefam Porricipoti ſ ex patera genu nixus extrinsecus ipse dextrovorsus | ab ara ad aram porricito, sollem-

14 *purtupite* aes: corrigunt *purtuvitu* parum probabiliter, quia *u* ab *e* littera plurimum dissidet atque ordo verborum exsistit perversus aut maxime incommodus, conlocatum enim illud post *kunikaz* vellemus, denique supervacaneum est totum. at vero cum satis copiose hunc ritum enarrent sollemnemque precationem imperent, cupimus sane doceri quem ita invocandum, cui tanta cum cura supplicandum censuerint deo deaeve. videtur igitur in hanc partem interpretandum *purtupite*, ut numen accipiamus omnibus porricientium ministeriis praepositum. ductum nomen aperte est ex *purtuom* unde *purtifele*, auctumque vocabulo potestatis, ut Seispitem vel Sospitam deam Lanuvini vocarunt cuius in potestate salus esset. sic deus evadit similis eorum quos in tabula II A invenimus, Spectoris Actus Agentium, similis Adolendae Coinquendae aliorumque latinorum, progenitus religione metuentium nequid in ipso sacrificio vitii fieret. deum aliquem maiorem velut Iovem patrem id habuisse cognomen tam ex ipsius figura quam ex ordine atque honore quo numen colitur apparet. ubi primum porrectum est, sacrum profanatur, hic terminus est divini iuris et humani, religiosi usus et proprii, itaque non male institutum videtur, divum Porricinum adorantes ut discrimen sacrorum ac profanorum quam diligentissime servarent distantibusque hominis ac rei divinae locis vellent declarari.

15 *apehtre* extrinsecus, non altrinsecus, nam inserta *h* productaque vocali differunt exteri (cf. oscum *ehtrad*) ab alteris (umbr. *etrum* iterum). composita sunt ἀπέξ, *ab extra,* quomodo volgus latinum *a foris, ab intus, ab ante, de susum* committere coepit, casuque prolata locativo. ipse ante aram stare ita ut tangat eam vetatur magister, iubetur extra arae fines et saepta ad dextram genu posito supplex manus protendere, haec dum libat ad aram, ut ad deum quasi intro mittat ex arvo dona foris ipse opperiens habitu reverentissimo (cf. Senecae de superstitione fr. 36 H. 'sunt quae Iunoni ac Minervae capillos disponant, longe a templo, non tantum a simulacro stantes digitos movent ornantium modo'). simul conceptis verbis sollemnis ac iusta haec deo fieri libatio nuntiatur, hoc enim sine dubio valent illa *sevakne sukatu,* quorum prius ad vesticiam mefam sic relatum est ut alibi ad caprum suemve, alterum proxime accedit ad *naratu* (cf. II B 8). sententiam igitur eandem habent haec *vesticiam porricito, sevakne sukatu* et quae deinceps brevius scripta sunt neque articulatim explicata *vesticiam sevakne porricito.* verbum unde profectum esse dicam nescio, nisi primordium ei fuit idem cum *prusikurent insece* ἔννεπε *sag.* sectius Varroni Plautus dixisse visus est tamquam magis narranda

sukatu. | inumek vesteša per- | suntru supu erešle Hule | se-

17 nem declarato. | tunc vesticiam per- | sontrum sub sacrario Hulae | sollem-

atque insectiones antiqui narrationes appellitaverunt teste Gellio XVIII 9, item Placidus p. 59, 16 *insequis: narras refers sed interdum pergis* primum posuit id verbum quod in Vmbricis animadvertimus huic *sukatu* respondere maxime. novo verbo ideo hic opus fuisse suspicor, quod longius ab ara sacerdos recessit, certe quidem *narant* Vmbri dis etiam quae taciti precantur (VI A 22 55), item *dicent* preces mutas (VI B 57 62), neutrum igitur aptum fuit siquis ex longinquo palam pronuntiaret.

17 duo enuntiata paria in ceteris hoc uno differunt, quod aut *supu erešle hule* aut *turse super erešle* sacrum offertur. atque evidenter *super erešle* conlatum est ad *supu erešle* et *turse* ad *hule,* cumque primum illud conveniat cum *super sacrario,* Latini enim casum sextum adiunxerunt pro locali, sequitur ut alterum sic fere vertamus *sub sacrario.* neque ista quidem vis est quae adferatur verbis: immo enim cum supinus nasus aut venter sursum versus erectus sit et in sublime iactatus, cum nidi hirundinum propterea supini dicantur quod tectis tignisve subiciuntur ac suspenduntur, siquid suppum sive supinum sacrario fertur necessario id ab imo sursum tendit ad sacrarium neque altitudinem eius aequat sed sub eo versatur. scito autem sub colle aedificium situm dici non modo quod planities a colle separet, sed etiam quod ipsi colli insideat adsurgenti quidem illi, non edito aut summo. sic *supu erešle* quod nunc porricitur, in gradu altarium inferiore reponi arbitror, ibi fere ubi ante Pumuno sacrificari vidimus aut subter eum locum, contra *super erešle* quod datur, in superiore gradu ubi ante Vesunae, unum omnium altissimum. quam sententiam si adprobaris, et hoc intelleges cur *supu* scriptum sit, non *huntra,* quoniam remotum ab altaribus omnino deiectumque cogitamus quod infra altaria esse dicitur, minime vero admotum ex loco inferiore, et illud cur in enuntiatis paribus disparem ordinem verba teneant, nimirum *supu* adiectivum, si *hule* illud praeposuissent, ab suo nomine divolsum vagaretur inter aliena. in transcursu autem admonebo ab hoc loco proficiscendum esse qui ceteris omnibus *supa* quid valeant explanatum eat, ubique intelleges ὕπτια eo verbo denotari id est ἄνω στρεφόμενα, ἐπὶ νῶτον κείμενα, contraria superstratis ac deorsum vergentibus. tertium vocabulum *turse* ex lustratione populi Iguvini novimus, in qua Tursa Cerfia Cerfi Martii ac postremo Tursa Iovia indigitatur trinis mactatis vitulis ac iuvencis. Terram matrem ita vocitasse eique coniunctae cum Vesuna pro arvorum cultu annua sacra rettulisse operatos in herbis Vmbros sine teste credimus. Tellurem Opem matrem magnam fingebant turritam, turrigeram: τύρσος τὸ ἐν ὕψει οἰκοδόμημα, Tursam decuit venerari *super erešle.* atque hinc quartum quoque nomen proprium

vakne skalšeta kunikaz purtuvitu. inumek | vestišia persuntru Turse super eresle sevakne ſ skalšeta kunikaz purtuvitu. inu-

nem ex patera genu nixus porricito. tunc | vesticiam persontrum Tursae super sacrario sollemnem ſ ex patera genu nixus porricito. tunc

divini numinis esse colligo sive masculini ut Orci et Ditis sive feminini ut Liberae Cererisque, vocalis enim extrema neutri opinioni refragatur. cognatum licet ponas Marti *Huđie* I B 2 *Horse* VI B 43, hinc qua vi praeditum fuerit apud Vmbros nihilo magis elucet. sed quoniam hostibus cladem ac perniciem imprecantes haec verba adhibent *hondu holtu,* cum *Hule* nomen pariter consonare videas cum posteriore verbo atque *Hunte Honde* cum priore, minime falli me opinor si ad deos inferos cogitationem convertero. neve nugas agam hyperborei nominis similitudine stupefactus, de italico fas erit coniecturam expromere quamvis incertam. in osca enim devotione quam nuper edidi (mus. rhen. XXXIII p. 7 ss.) Paquium Vibia mandat Cereri Arenticae et Furiis et *ulas leginei* sive *olas,* idem vocabulum alia devotio osca (Zvetaieff n. 49) sic exhibet *nec dicere nec fari possit, nec memnim nec olam sibi adsciscat,* ubi cum *memnim* memoriam esse vel monumentum nemo non sumpsisset, *olam* interpretabamur aulam ollamve sepulcralem. quod tamen votum male convenit moribus Samnitium apud quos mortuorum fere nulla exstant monumenta, nec linguae ratione talis confirmatur diphthongi eversio. quid si *memnim* eam memoriam curamque significat qua vivum hominem bene meritum grati prosequimur, a qua Venus nomen duxit Meminia sive Mimnermia Mentemque recepit in societatem, *olam* autem mortem quemadmodum Ovidius Ibin exsecratur v. 123 *desit tibi copia mortis, optatam fugiat vita coacta necem*? tum Cereri Eumenidibusque consimilis potestas accedit tertia Mors Mortave, nam quod eodem nomine dea atque opus denotantur, si tamen deae personam in illa exsecratione gerit *ula* cuius potestati Paquius addicitur, Latini et religiose colunt Libitinam et libitinam faciunt cum ignominia. in his siquid veri inest, longius etiam progrediendum existimo eo ut *Vlam* oscam aequet *Hulo* Vmbrorum, detraxerunt enim asperum spiritum Itali saepe aut addiderunt principio verbi, Vmbri *hereitu eretu,* Paeligni *Elvies,* Latini *Herucinam* cum Oscis et *Hilurica* pronuntiantes. quoniam intima est terrae segetumque cum dis inferis necessitudo, huiusmodi numen in hoc sacrificio non praeteriri, immo Luam quandam cum Vesuna et Tursa indigitari aequom fuit, eique apte supinum ad altaria locum aut in altaribus infimum adsignari vel ὁ παρ' Ὁμήρῳ βόθρος vel totius antiquitatis atque etiam Vmbrorum ritus abunde demonstrant.

20 maximae reverentiae ac religionis supplicationem excipiunt defunctoriae quaedam caerimoniae, obteguntur sanctissima, a summo ad

mek tehteđim | etu veltu, eđek persuntre antentu. inumek | ar- 22 šlataf vasus ufestne sevaknef	tegumentum | ito deligito, id persontro inponito. tunc | arculatas vasis operculatis sollemnes

imum instructa ara dis devovetur, profanis donis ornatur, tum demum una cum extis tota flammis conflagrare coepit. *tehteđim* a tegendo quasi tectilem aut tectoriam rem: operimentum aliquod libamento quod modo supremum conlocavit magister imponit foris petitum suo arbitratu. nam *veltu* liberam voluntatem significat, optato eligito sciscito: hinc *ehveltu* edicito imperato et *ehvelklu* scitum decretum βούλευμα. anastrophe obvenit verborum sive hysterologia, cum *tehteđim* principale praeponerent neque *etu* ut structuram mutarent facerent tanti, non molesta tamen illa, si quidem latine dicentem *patrem i quaerita* omnes intellegunt, taliaque imperantibus moris est uti asyndeto. nolim igitur *veltu* pro supino haberi, sane quidem Vmbri *aseriato eest* sic ut Latini *quaesitum petitum rogatum ire*, sed eam formam nec velle aut paris potestatis verba commode recipiunt neque orationis concisae brevitati satis apta est nec denique ex ordine verborum praestabilis deprehenditur. *occultum offerre significat sub terram fere ponere* Festus, ut noris quam nobis curtum reddiderit Verrium.

22 Paulus Festi p. 16 *arculata dicebantur circuli qui ex farina in sacrificiis fiebant.* idem paulo ante *arculum* appellatum circulum scribit quem capiti imposuerint ad sustinenda commodius vasa quae ad sacra publica capite portabantur. arculum quem flaminica Dialis semper in capite habebat sacrificans, Servius ad Aen. IV 137 virgam esse refert incurvatam *quaest quasi corona et ima summaque inter se alligatur vinculo.* feminino genere etiam circuli ex farina caseoque in aqua cocti a Sabinis lixulae vocabantur teste Varrone l. l. V 107. scite igitur arculatas placentas supremas sollemnibus quae congessere muneribus et ultimas adiciunt, quibus altaria fastigentur et coronentur quasi opere arcuato. qua vero ratione arculatae porriciantur, vix adsequi licebit coniectura. *vasus* ut barbare loquamur vasibus: *vasor vaso* ab Vmbris ignis causa et liborum iam combustorum in descriptione amburbii nominantur VI A 19 et B 40, ceteris locis omnibus *veskla* aut species vasculorum peculiaris velut capides. unde probabiliter efficitur ne hic quidem vasa eos dicturos fuisse, si intellegi voluissent qua arculatae in altaria darentur supellectilem simpliciter, immo coniuncte dixerunt *vasus ufestne* ita ut minoris illud, maioris hoc esset momenti. ergo adiectivum hoc habendum est cui *s* finalem detraxerint, non adverbium quale *perne* ac *postne,* ideoque necesse fuit perscribi statim *sevaknef* omnibus litteris, nequis ad vasa referret quod tantum pertineret ad arculatas. illud derivatum mihi videtur ab *ufest-* perinde atque *ahesnes* ab *ahes*, etsi Latini cum participiis eam clausulam alio modo commiserunt figurantes libertinum et collecta-

purtuvitu. | inumk pruzuđe kebu 23 porricito. | tunc prostante cibo sevakne persnihmu | Puemune sollemni supplicato | Pumuno Pu-

nea reiectanea opertanea. prior pars latine fit *offest-* idque cum infesta et infensa ducta sint ab infendendo, cum manifesta qui latine sciunt non possint non accipere quae manu prehendantur, optumo iure ab offendendo repetemus. atqui offendere idem aliquando valuisse quod obligare et ligamentis coercere, germ. *zubinden* glossis docemur Festi et Pauli testantium offendices et offendimentum lora esse nodosve quibus apex circa mentum retineatur et remittatur (cf. ISchmidt hist. vocal. indog. I p. 127). vinculis igitur obstricta vasa intellego, id est operta obturata contecta, qualia centiens memorant qui vilici diligentiam aut coci suis praeceptis instituerunt velut Columella in XII. clausulae quoque ut aliquam haberem rationem, operculata ex *ufestne* feci, id est quae possunt tegi ac solent utpote operculo instructa.

23 *pruzuđe kebu* qui enucleare volet, hoc teneat oportet inprimis, non novom recensque admoveri sed praesto ac paratum esse in ipsa ara vel altaribus illud quo iam venerantur Pumunum. nam gemelli sunt hic ritus et qui insequenti enuntiato continetur, ubi Vesunae cui adhuc superiore loco sacrificarunt iam ab imo sursum ascendentes lectica ac dedicatis vasculis comprecantur, ut opinor, propterea quod vasa ac supellectilem antiqui officio muliebri reliquerunt matronaeque est, ut cum Ischomacho Xenophonteo loquar, ἐξετάζειν τὰ σκεύη καὶ δοκιμάζειν. iam dum reputo mecum et vasculorum mentionem consociari fere cum carnibus eisque subiungi (cf. supra v. 7 et 9, II A 31 34 37, VII A 9) et maximum ad haec sacra pondus accessisse ovem quam Pumuno immolatam, Pumuno et Vesunae prosectam, cuius carnes adpositas statutasque legimus — neque eae hic tolluntur ex ara sic ut II A 42, ubi perfecto demum sacrificio catulus ipse pelsatur, qui exitus idem ovi denuntiatus erat III 32 — haec igitur reputanti nihil in mentem venit veri similius quam carnes esse ovillas universas quibus honor supremus exsolvatur Pumuno, comprehensas *kebu* nomine. quod non videntur errasse qui cum cibo compararunt, etsi latini vocabuli usus aliorsum tetendit, sed tamen non solum carnes bene ita appellantur (*cibicidas* Lucilius finxit tanquam homicidas), verum etiam ex eo orta nomina quaedam non tam nutrimentorum vim referunt quam mensae escariae memoriam nobis impingunt copiarumque victus gratia adgestarum, quale est cibarium vinum dictum pro volgari ac sordido. addo etiam dapes et sacrificia adeo inter se coniuncta esse, ut quod alteris aptum sit vocabulum ne ab alteris quidem videatur abhorrere. nec magni momenti est quod contra dixerunt Vmbros pronuntiare debuisse *cebu*, nam de origine cibi quid tandem constat? hanc eandem vocalem in prisca sonuisse latini-

Pupđiše. inumek kletra veskles ⸢	25 plico. tunc lectica vasculis ⸢ con-
vufetes sevaknis persnihmu | Ve-	secratis sollemnibus supplicato |
sune Puemunes Pupđšes. inu-	Vesunae Pumuni Puplici. tunc
mek svepis heri, | ezariaf an-	siquis volt, | escas inponito.
tentu. inumek erus tašez | tertu.	28 tunc erus tacitus | dato. tunc
inumek kumaltu, ađkani | ka-	commolito, accentum | canito,

tate quis spondet? videlicet *simul semel* deprehendimus in ipsa, ulteriora ex umbricis graecisque coniectamus. verum cibi similitudinem respuas licet, contribuas *kebu* illi prosapiae *cehefi kukehes* de qua κήια sunt Graecis nominata loco καθαρμάτων, id est fortasse piacularium loco hostiarum, de ea tamen sententia haud decesserim quam modo declaravi, ovis corpus aut maiorem partem hic significari deo prius oblatam, iam quam primum arsuram. fallit specie Philoxeni glossa *cebe* πάντα nescio quo modo depravata. cum *kebu* quod nexum est *pruzuđe* ad litteram latine fit *proside* (cf. praesides resides desides obsides), meretrices quas volgus prostibula, poeta Sarsinas vocavit prosedas. *zeđef* sic per *z* scribitur in tabula I A qui in VI *serse* sedens, in compositione verborum regionem Vmbros sessu maluisse quam statu aut vorsu designare collegi ex *testru sese*, *supru sese*. itaque in altum productum *kebum* intellego et prominentem ceterisque sic antistantem ut decet πρόεδρον: tum Pumunum cui adhuc inferiore loco sacrificarunt eundem sublimiore comprecantur contra ac Vesunam.

27 *ezariaf* ab edendo escas epulas edulia, quibus iuxta cum cibo locus est in dape divina, sed velut secunda mensa inferuntur a volentibus. nec dissimiliter humanas in exequias primum necessarii, tum alii quilubet munera dant prius quam rogus incenditur. L. Caesaris manibus marmor Pisanum testatur publice per magistratus hostias mactatas et lac mel oleum fusum esse 'ac tum demum factam ceteris potestatem, siqui privatim velint manibus eius inferias mittere, nive quis amplius uno cereo unave face coronave mittat, dum ii qui immolaverint... struem lignorum succendant' (Or. 642). increvit verbum similiter atque operarius caussarius prosaria, latitat dentalis sub zeta ut in *pihaz*.

28 favent linguis dum consummatur sacrificium, canit tibicen ne quid aliud exaudiatur, dum redduntur exta (Verg. georg. II 193, Salmasius exerc. Plin. p. 87 s.). sic haec ut intellegamus *ađkani* sive accinii vocabulo ducimur, quod in praecinentem tibicinem multo melius quadrat quam in sacerdotem certa verba decantantem. itaque carmina qualia sacris Graecorum collegiis sui ὑμνοδιδάσκαλοι componebant, quale Arvales clusi ex libellis recitabant, ab umbrico ritu arceo. ceterum accinendi verbum Romani repudiarunt fere neque adhibuere nisi προςῳδίας interpretationi (Cyrillus προςᾴδω *adcano*), tamen Varro d. l. l. VI 75 *canere*

netu, kumates persnihmu. esuku ⸢ esunu uđetu. tapistenu habetu, pune | frehtu habetu. ap itek fakust, purtitu | futu. huntak piđi prupehast, eđek | ures punes neiđhabas.

commolitis supplicato. cum hoc ⸢ rem divinam adoleto. tapistenum habeto, poscam | frigidam habeto. ubi ita fecerit, porrectum | esto. fontem quem primum piabit, eum | illis poscis ne adhibeant.

et accanit et succanit, Solinus de milvinis tibiis *in accentus exeunt acutissimos.* declinationis inter *kanetu* et *canito* idem discrimen est quod inter ferveat et fervat, tueri et tui.

30 una cum extis quam in arae modum exornarunt lectica adoletur, ea enim ut res divina fieret praescriptum est III 14. ad hoc incendium et *tapistenu* haberi opus est et *pune frehtu*, poscam frigidam vel frigefactam qua noli dubitare quin spargi voluerint favillas (Troiani Miseno pyram congestam cum cremassent, *postquam conlapsi cineres et flamma quievit, relliquias vino et bibulam lavere favillam* in Aeneide VI 226, Cordus Pompei rogum *aequorea restinguit aqua* apud Lucanum VIII 788). *tapistenu* quid sit si non possum definire, dictum tamen a tepore esse valde suspicor quasi tepestinum. Latini a caldario, quod nomen etiam ad caccabos ahenaque culinaria transtulerunt, in balineis distingunt tepidarium quod graece vertitur χλιαροψύχιον, Attici tepidae quae potionibus misceretur proprium nomen dederunt: παρέχεον ἡ μὲν τὸ θερμὸν ἡ δ' ἑτέρα τὸ μετάκερας id est τὸ χλιαρὸν ὕδωρ. a tepore fit tepesta ut ab honore honesta, exinde tepestinum ut ab sale salinum. itaque fortasse certum vas aquarium eo nomine denotatum est grandius aptumque refrigerando calori, ψυκτήριον quoddam, ex quo cum respergere cineres videantur ut ignis exstinguatur, non absurdum fuerit comparare hamam quae aquam praebuerit Romae compescentibus incendium. in agris saepe cinis aut carbo inveniebatur subditus terminis, quod antiqui cum terminos ponerent, in fossis quibus eos posituri erant sacrificio facto hostiaque immolata atque incensa facibus ardentibus consumptisque igne omnibus dapibus super calentes reliquias lapides conlocabant, quod sacrum his ac pluribus verbis Siculus Flaccus enarrat p. 141, 4 Lachm.

31 *itek* hoc uno loco legitur. cave confundas cum *eđek* (id) aut cum *isek* (IV 4 VI B 25) quod ab *eso* pronomine ortum similiter fieri alterum alteri indicat. illud venit ab *ita* aut locali casu ad quem aequalitatis nota adiecta est in *itidem.* in latinis formulis *ubi ita faxit, si aliuta faxit,* ver sacrum *quo modo faxit probe factum esto.*

33 *uru* pronomen esse coniunctissimum cum *ulu* (ollo illuc) docet carmen quo a populi sacris arcentur peregrini I B 18 VI B 55: *fetu uru,* facito illo. itaque *ures punes* est illis poscis. commemorata quidem posca

semel tantum erat versu 30, sed quoniam nulla fit in tabulis III et IV vini aut similis liquoris mentio, sine liquore autem nec peragi hoc sacrificium potuit nec *veskles snates* IV 9 locus fuit, consentaneum est ut pleraque sacra sic haec quoque Vmbros fecisse *puni.* quocirca poscas hic intellegi oportet cum eam quae modo dicta est frigida, tum eas quas universae rei divinae adhibuerunt vasculis infundentes extis adspergentes libantes aut quocumque modo in sacra convertentes. nempe ne simpula quidem III 17 ss. altaribus eo consilio esse imposita crediderim, ut vacua ab umore remanerent. quod si verba recte interpretor, operantes in agro cum igne utantur extra aedem accenso atque ex aede foras prolato, tum aqua templi noluerunt uti lustrali illa quae in honore divino consumebatur intus. virgines Vestales cottidie ex Egeriae fonte petebant aquam qua expiaretur aedes Vestae; vase futtili utebantur quod stare non posset, quia aqua ad sacra hausta in terra si poneretur piaculum erat; muriem confecturae non adhibebant aquam quae per fistulas veniret; Numicus 'siccatus est sacris interceptus, Vestae enim libari non nisi de hoc fluvio licebat': ad summam tot omnis generis cautiones aquae in sacris usus habuit, ut umbrica haec non sit mira. *nei* particula quam proclivis fuerit ad coitum syllabarum et adhaesionem, copulata et composita multa produnt (nequis nemo nequeo nego), etiam μή excellit inter crasis vel aphaeresis exempla, *arceram ne sternito*, *genas ne radunto* hoc ordine vetustissimi constanter, *homini mortuo ne ossa legito* in lege XII aut Cicero aut quoniam sua is ipse imitatione ostentat quem agnoverat priscum copulandi morem, ne Cicero quidem sed librarius eius. in Plauto (mil. 572) nollem editum *quod scies ne sciveris*, cum in libris sit *nesciveris*, nemo dividat *ne scio etiam id quod scio*, insequatur *nec videris*: male ruptum versum peius sarserunt, coniungendum *posthac etiam illud quod scies nesciveris.* Latini *quad* etiam scriptum reliquerunt pro *quaad* vel *quoad*, in scaenica poesi *né adeat* aut similia quae hiatum facere legitimum dicuntur arsi soluta correpta vocali longa, veteres non sic ut adsolet distraxerunt sed in trisyllabum redegere brevi vocali sive conflata ut in *eicit* sive suppressa ut in *neiđhabas.*

INSCRIPTIONES MINORES

1

ager emps et	ager emptus et
termnas oht	terminatus auct.
C. V. Vistinie Ner. T. Babr	C. Vistinii V. f. Ner. Babrii T. f.
maronatei	maronatu
Vois. Ner. Propartie	Vois. Propertii Ner. f.
T. V. Voisiener	T. Voisieni V. f.
sacre stahu	sacrum sto

prope Asisium inventus lapis quadratus, in museum inlatus Perusinum. inscriptus est latinis litteris sub tempus, ut opinor, belli Marsici. ectypam imaginem a Mommseno factam designarunt Aufrechtus et Kirchhoffius tab. 9b. confer titulum a Smetio descriptum Asisii CIL. I **1412**: *Post. Mimesius C. f. T. Mimesius Sert. f. Ner. Capidas C. f. Ruf(us) Ner. Babrius T. f. C. Capidas T. f. C. n. V. Volsienus T. f. marones murum ab fornice ad circum et fornicem cisternamq. d(e) s(enatus) s(ententia) faciundum coiravere* in quo sex marones praefecti sunt maiori operi publico aut pluribus.

2 *oht.* in Iguvino aere V A *uhtretie.* hi duo viri ut emeretur ager et terminaretur dixerant, opus fieri iusserant pro imperio. Babrius potest esse idem qui in latino titulo inter marones refertur, in hoc tanquam consul, in illo curator consularis. sic Romae termini ponuntur *ex auctoritate* imperatoris *curante* hoc aut illo.

4 *maronatei* abl. sing. ut *adputrati, fratrecate.* hi IIviri emendo terminandoque agro fuerunt, opus faciundum curarunt. id curatoris sive magistratus vocabulum commune Vmbris et Tuscis (*maru marnu marunuch marunuchva* in titulis non paucis obscura quidem declinatu vel contextu sed ut certa sit ea quam dixi sententia in primis) et Gallis (Vergilius Maro, Mercurius Marunus, medio aevo in Alpibus *marones appellantur viarum praemonstratores,* al.) non videtur pervenisse trans Narem et Tiberim.

5 cf. Sex. Properti el. IV 1, 125. Voisienus potest pater esse Volsieni sive Voisieni eius qui cum Babrio maro factus est loco postremo.

7 nota sunt illa *sacer est locus* (Calpurnius 2, 55 Persius 1, 113) et *lapides profanei, intus sacrum* (CIL. I 1115). similiter in Oscis res sacrae, signa *stahint* id est statuta sunt.

2

Cubrar matrer bio eso	Bonae matris bia haec:
oseto cisterno n. C·↓V	facta cisterna n. CLVIIII
su maronato IIII	sub maronato
V.L.Varie T.C.Fulonie	V. Varii L. f. T. Fullonii C.f.

lammina latinis litteris inscripta, si recte aestimo, Gracchani aevi, adfixa labro dolii fictilis quod culindri formam habuit aut coni retusi (taxata est diametrus centimetris 60 altitudo 50 crassitudo 8), inventi in caverna silicum quae quadruplo amplior octuplo altior excisa e rupe et parata arte est, prope pagum Fossato di Vico ad viam Flaminiam supra Fulginiates. ubi adservetur lammina latet, imaginem ab Ariodante Fabretti propositam repetiit Iordan quaestionum umbricarum (Regimontii a. 1882) p. 4. cf. Placidi glossam p. 43, 8 D. *favisae specus, fossae quaedam in Capitolio quae in modum cisternarum cavatae excipiebant dona Iovis, siqua vetusta erant hominum a fruge danda* (corrupta extrema, Varro Gellii II 10 signa vetera et alia quaedam religiosa e donis consecratis dixit), eiusdem p. 32, 12 *doliola.*

1 cuprum sive *cyprum Sabine bonum* teste Varrone l. lat. V 159. in Piceno dea Cupra quo nomine τὴν Ἥραν vocari Strabo ait et Cuprae urbes, vicus Cyprius Romae, prope Iguvium Mars Cyprius (Mommsen dial. Ital. p. 350). magna mater, bona dea, Iuno sispes mater regina. de vi ac potestate numinis nos titulus non facit certiores, inventa sunt ibidem ossa corporis et vitreorum vasculorum fragmenta. terrae matris gremium tribui mortuis, solum frugibus expiatum vivis reddi omnium antiquorum fuit opinio.

bio. inscriptio saxi tofini in Paelignis reperta mus. rhen. XXXIII p. 41 not. *medix Aticus | biam locatin | P. Sadries T | V. Popdis T,* nihil deest sententiae aut verbi, meddices Atici biam locarunt P. Satrius T. f. V. Popidius T. f. obscurissimus lapis Picentinus (Crecchio) in quo *kom enei bie.* masculino aut neutro genere tabula Veliterna quae statutam divae a duobus meddicibus rem testatur et qua lege sacra adferenda sint praescribit: *se bim asif, vesclis vinu arpatitu,* ut ego interpretor, si arulam assis mactans (vide supra p. 89), vasculis vino appetito. βωμὸν βωμίδα ex Homero Herodotoque didicimus proprie esse βάσιν βῆμα, κρηπῖδα πλατεῖαν, ducta unde baetere et arbiter ex gradilium et gradatorum significatione vindicasse sibi proprietatem loci sacri capacis ad dona divina. *bio* tanquam altare hic dicitur opus doliare Cuprae in aedicula subterranea consecratum, in Paelignis saxum nunc rude visu olim adparatum sine dubio et positum publice, *bim* in Volscis ipse quo hostias sacrificabant locus altarium.

2 *oseto* participium eius verbi cuius imperativum *osatu* esse Auf-

rechtus et Buggius perspexerunt, vide p. 76 et 57. opus quot constiterit nummis, *numer* adnotatur more satis usitato, cuius antiquissimum in latinis titulis exemplum ad annum urbis DCXXXIX videtur pertinere (eph. epigr. II p. 199). distinctum est inter centenarii et minorum numerorum notas, paulo secus CIL. I 535 CC↓·XIIX.

3 sub cura Varii et Fullonii. gens utraque etiam in latinis Vmbrorum inscriptionibus apparet. *maronato* Corssenus casu quarto scriptum putavit, Huschkius sexto probabilius, etsi Asisinates aliter eum protulerunt *maronatei*. similiter Romani multa nomina variarunt velut senatuis et senati. potestque ut rerum aliquod ex constitutione civitatium accesserit discrimen, ibi enim tam auctores quam marones traduntur, hic ex adiecta praepositione principalem ac diuturnam quandam curationem percipimus, minime subitariam aut mandatam ab alio magistratu.

3

Ahal Trutitis đunum đeđe — Ahala Truttidius donum dedit

tabella umbricis litteris rudibus sine distinctione inscripta inserta loricae militis, quem Martem putant, ex aere facti inventi prope Tuder delati Romam in museum Gregorianum. designaverunt Lepsius inscr. umbr. tab. XXVII 1, Aufr. K. tab. 9 a. horum interpretationem accepi, *ahaltru Titis* (statuam Titius) sine praenomine male Huschkius: nisi vero duo praenomina fuere filii et patris *Aha. L.*

4

Ma Puplece	Ma. Publici
Ca Puple ce Ma fel	Ca. Publi- ci Ma. fil.
Tupleia Pu plece	Dupleia Pu- blici
La. Ma Tuplei	La. Duplei Ma. f.

in agro Tuderti inventae cum quattuor ossuariis tegulae totidem translatae Pisaurum in museum Oliverianum. imagines Lanzianas repe-

tiere Aufr. K. tab. 10 efgh. tres primae latinis litteris inscriptae sine ulla interpunctione, altera paene latina (umbrice *Ca. Ma. Puplece*), quarta etruscam litteraturam habet sinistrorsum versam, quamquam M non *ś* sed latino more *m* significare videtur, nec *tuplei* sed per digamma *tvpei* sine *l* scriptum est, nisi fallit imago.

habes patrem Marcum sive Manium, de notis enim praenominum talibus nihil exploratum est, una conditum cum filio et coniuge, praeterea coniugis gentili eoque patriae consuetudinis tenaciore, fortasse socero Publicii. nam hoc nomen substitui licebit in latino sermone, tegulae nihil nisi *Publicum* narrant: memineris ex publicis servis libertinos ortos Publicios. *Tupleia* estne Turpleia, ut Setorio pro Sertorio?

5

. . s . . .	. . . . . .
Drutei f. frater	C]oisis Druti f.
eius	frater eius
minimus locav	minimus locavit e
it et statuit	st]atuitque
At Eknati Trut	At] Eknati Trutikn
ikni karnitu	kar]nitu lokan ..
artuaf Koisis T	Tru]tiknos
rutiknos	

duo latera lapidis supra mutilati inventi in agro Tuderti translati in museum Gregorianum. designavit Ritschelius priscae lat. mon. epigr. tab. LXXIII A praef. p. 65 (Aufr. K. tab. 10 c, Mommsenus CIL. I 1408). scriptura per omnes versus dextrorsum decurrit, verba non latina litteris scripta sunt nec latinis neque umbricis, suntque in sermone quae differant ab Iguinorum usu. sed inter umbrica monumenta relatum titulum non movebimus interim, quia in Vmbria repertus est umbricaeque simillimam linguam praebet.

A 1 ante *s* indubitatum litterae vestigium, leve post eam. apparet infuisse in hoc versu *Coisis*. in 5 *stafuit* legitur lapicidae sive pictoris mendo.

6 *Atto Egnatio Drutigeno,* nam dativus quam genetivus magis probatur ab umbrica analogia. cf. oscum *lovfrikonoss* a libero derivatum ut privignos a privo, gallica nomina velut viri Noviomagensis *M. Ammutius Ollognatus.* tum *karnitu* quo reliquiae conduntur ab ossibus lectis, *karnus* ut opinor, cf. carnuficem.

8 *artuaf,* si extrema littera ⋈ idem valet quod 8. certe verbum

est declinatum per tempora ut paravit, osca perfecta *aikdaf-ed* sim. ad ipsam loquelam cf. quod Plautus ex fabrica sumpsit verbum *deruncinatus deartuatus sum* (capt. 641 672), artua articulos artem, ἀρτύειν: disponendo componendo adornavit sepulcrum *Koisis*, quod Latinis gentilicium nomen est Coesius Cusius, diversissimum a Curio.

B 1 complerant versum litterae, apparent fragmina quasi talium ... *fi vicdum* haud scio an satis convenientia Huschkii supplemento *sepulcrum*.

4 scripserat aut scripturus erat *locavit et statuit*, versibus interrupta aliter contexuit.

7 *lokan*. clare cum distinctione lapis, tum secundum antiqua exemplaria *ko*, secundum Ritschelianum magis *c* quam *k* et minus *o* quam *t*. nihil tamen tam credibile quam *Ko*[*isis*. in *lokan* quod videtur idem esse ac locavit, thema perfecti amplificatum putes ad similitudinem Iguvinorum imp. *combifiatu* fut. ex. *combifiansiust*.

6

. . đuvi đun đr. . .	. . eđuvie đunu đ. .
. . herinties is . . .	. . herintie istui . . .
. . . tvđis A. S. H. .	. . Hurtentius . . . .
ϑuϑiu T. I. Ven . .	. . etveđis T. I. V. .
ahatrunie	

lamella utroque ex latere inscripta litteris umbricis inventa in sepulcro agri Amerini pervenisse fertur in museum Neapolitanum. ibi eam nusquam comparere Mommsenus Huschkio (mus. rhen. XI p. 361), mihi Iulius de Petra et Renardus Kekulé adfirmarunt, ergo periit aut perinde est ac si periit, deficitque fides examinantem singula. Lanzianum exemplar repetierunt A. K. tab. 10 d. in altero titulo primum locum tenet Betuedius (ita Huschkius credibiliter, ita ordo virorum ex litterarum ordine aptus est), in altero Hortensii.

1 .. *eđuvie đunu đ*[*eđes*, deo sic denominato ut Grabovius erat et Fisovius, donum dederunt.

2 *herinties* dat. abl. volentiis, ut videtur, gratiis. pronomen *esto* est Iguvinis, *este* istud, *istu* potuit esse istorum istum ista isti.

3 *Hurtentius* si recte traditum, si recte saltem terminatio descripta est in *H*[*ur*]*ϑuϑiu*, duo Hortensii dicuntur dedisse, quamquam unum praenomen fertur ac non duplex, nam *S*. patrem indicat.

4 extremus *Ven*[*is* Venius. *ahatrunie* quod omissum est in altera parte, vide an epitheton sit aut adiectivum referendum ad deum tanquam dat. *Atronio*, in latinis titulis v. s. l. merito.

GRAMMATICA

Ex arte Vmbrorum grammatica non nulla delibabo, praeteribo fere consentanea cum litteris latinis omnibusque nota quicunque inscriptiones latinas evolverunt, memorabo propria Vmbrorum et quae maxime refert ut ne quis ignoret, de singularibus disserui in enarratione tabularum.

Litteratura vetustiores Vmbri Etrusca utuntur, recentiores Latina. in vetusta scriptura vau ꓱ est, 8 ef. non habet suam notam *o* vocalis, sed per V significatur, quod scriptum est *uhturu* id pronuntiatum esse *ohturo* ex novis tabulis colligimus. porro deest *g* consonantis signum, scribitur *Ikuvina* aut *Iiuvina*. item deerat *d*, eius vicem praestabat T, *tetu* est pro *dedtu* διδότω efferturque a recentioribus *dirstu*. accessit enim eiusdem vocis vicaria Vmbris littera ꟼ quae latine per *rs* redditur, quam nos per *đ* expressimus, alii per *ḍ* aut *ṙ*: vet. *kapiđe* rec. *capirse* Latini *capide*, vet. *peđum* rec. *persom* Graeci πέδον. apparet sono aliquid admixtum ex *r* fuisse, aliquid ex *s*: raro per unam *r* notatur, vet. *arma-* pro *ađma-*, rec. *arfertur* pro *ađfertur*, quemadmodum Latinos quoque vetustiores locutos esse notum est, aut adeo per unam *s*, rec. *atrepusatu* pro *atrepuđatu* (Lat. *tripodato*). non nulla vocabula quod *đ* recepisse pro *l* videntur velut *kađitu carsitu* καλείτω *calato*, satis erit praecepta grammaticorum latinorum comparasse talia: *adipes non alipes* (IV p. 199, 3 K.). in tabulis latine exaratis quotienscunque *rs* legis, tecum reputa utrum bifariam vox dividenda sit, *per-snimu*, an uno linguae pulsu exsibilanda, *pe-rsi* non aliter quam *pedi*.

ex Etrusca consuetudine relicta est in aere II A bis altera *s* litterae species, M praeter S, in *salu* et *seritu*, item bis in I B et IV theta pro tau in *furfaϑ* et *purtuviϑu*. communisque cum Etruscis in aere V brevior *m* litterae nota Λ, quam eandem Romae Verrius Flaccus scribi iussit in synaloephe ubi *m* non integra proferretur (Velius de orthogr. p. 80, 19 K.).

novarunt Vmbri litteram hanc ɖ qua signarent *k* maritam vocalis mollioris *e* vel *i* aut paene vocalis liquidissimae consonantis *l* eoque coniugio subactam ut stridula inter dentes evaderet. eius loco recentiores Ś adhibent, saepissime tamen apicem illum *s* notae imponere neglexerunt, item nos *ś* exhibuimus, *ç* praeoptarunt alii. *prusekatu* sed *pruseśia*, *vestikatu* rec. *vesticos* sed *vestiśia* aut *vestiśam* rec. *vestisia*, a dicendo *tiślu*.

A tam longa quam brevis in syllabis gravibus et circumflexis permutatur cum *o*: nom. sing. fem. *muta* vel *mutu*, nom. plur. neutr. *veskla* vel *vesklu*, *triia triiuper* rec. *trioper*, vet. *pihaz* rec. *pihos*, a Casilate nom. sing. *Casilos*. quin etiam in acutis: *kumaltu* vel *kumultu*, vet. *vakaze* rec. *vacose*, partic. *subator* imp. *subotu*.

in declinatione verborum in locum *a* longae substituitur *e*: imp. *prusekatu* partic. *prusešetu*, imp. *mugatu* partic. *muieto*, imp. *restatu* partic. act. praes. *restef*, nisi tamen haec *e* inrepsit per epenthesin, quoniam alia duo part. act. vocalem thematicam amiserunt.

a brevis nec acuta abit in *e*: *antentu ententu* intendito. *ocar ocrer* sed *pacer pacrer*, sic volgus latinum *ansar* non anser et *novarca*.

prehabia prehubia ut rapere derupier, prius quam *i* fieret.

O dixi in vetusta scriptura expressam esse per V. ac postea pronuntiatio inter hanc et illam vocalem saepe fluctuabat. *sopo supo* suppa, nom. plur. *subator* et *prinuatur*, acc. plur. tam *-of* quam *-uf*, abl. sing. *pihaklu etru* et raro *tertio*.

vet. *Tesenakes* rec. *Tesenocir* bis, bis *Tesonocir*. pro *ahtrepudatu atripursatu* semel scriptum est *atropusatu*. fuscavit primitivam vocalem syllaba finitima, sicut in Latinis fuere qui non tonitru dicerent sed *tonotru* (gram. IV p. 198, 32 K.).

V in monosyllabis attenuata fit *i*: *pir* πῦρ abl. *pure*, *sim* suem adiect. *sorsom*, *frif* fruges.

ubi liquidam *v* consonans excipit, media oritur *u*: *arvia aruvia*, *salvom saluvom*. liquidam excipiens *u* durescit: ut larua larva, sic *berus berva*. inter *i* et *v* semivocales *u* colliquefacta evanuit: iuvenca *ivenga*.

E et *i* perpetuo miscentur ut in Latinis, non modo breves sed etiam longae, *habetu habitu*. fluctuantem maxime in secundariis syllabis ac finalibus vocem latina aera persaepe per *ei* scriptam habent, qui latinorum monumentorum mos erat ab Accio ad Caesarem: legimus *poi* et *poe* et commixtum *poei* qui. in umbricis tabulis in primigeniis syllabis quae sunt exempla tria *eikvas- eitipes eiskurent*, ea iudicanda sunt ex lat. aiquo et Aisculapio. eundi verbum *i* vocalem paene deposuit nec solum in eis formis quibus diphthongus aut longa vocalis convenit, *etu* eito, sed etiam in *etatu* itato.

e brevis adsumitur ad explendas syllabas, a pacri et catlo nom. sing. *pacer* et *katel*, ad levandam asperam commissuram, *inumek* ex enom et ce aut *inuk*, semel *inumk*, *esomec* aut *esoc*, *eđek* idce.

I vocalis et gignitur ex *i* semivocali et ipsa rursus eam gignit.

quotienscunque inter vocales intercedit, pronuntiandam esse *j* latina consuetudo argumento est, *feia* non aliter quam *portaia*, *peiu* piceos non aliter quam peius, a gentibus Mussia Curia *Museiate Kureiate* cet.

vetustiores *triiuper Vehiies* talia scribunt, recentiores *trioper Vehier*. *iiovie* si recte incisum est ac non erratum per Igovini nominis similitudinem (VI B 35), quemadmodum labdacismo indulgentes quod non largum sed llargum, et Graeci quod ius tanquam disyllabum efferant a grammaticis vituperantur, sic illi suam semivocali vocalem iniunxisse videntur quasi praetemptantes iter vocis. contra *ivenga* ex iuvenca.

ś ubi praecedit et *i* cum altera vocali insequitur, exilis ista absorbetur: *vestíśia* et *vestíśa*, *faśiu* et *faśu*. semel post *ř*: *Huřie Horse*. bis post *n*: *rupinie rubine* et *spinia spina*, cf. minus κλίνω.

longae vocales interdum adiectam habent tanquam productionis notam *h*: vet. *kumnakle kumnahkle*, *persnimu persnihmu*. recentiores cum eandem notam adhiberent, maluere etiam vocalis litteram adscribere iterum: *persnihimu*, *caterahamo*, *comohota*, *sehemu*, *u* longa non apparet ita dispansa. eidem omisso spiritu tantum litteram vocalis geminant, quam scripturam Latinis Accius suasit, *eest* ibit ut dinoscatur ab *est* ἐστίν et *frateer* plur. ut dinoscatur ab sing., *ooserclom*, *serituu*. in umbricis tabulis huius modi exempla duo in confinio versuum posita *a|anfehtaf* et *amprefu|us* sive hanc ob causam sive ob illam excusatissima. cave confundas cum talibus ea vocabula quae insitam natura *h* aut habuerint aut potuerint habere, *uhtur* auctor, *sahta sahatam* sanctam, *struhśla* a structis.

diphthongi quas vocare solemus fere interierunt in Vmbris. *oi* nominibus gentiliciis duobus remansit *Koisis* et *Voisiener*. declinando quod extitit *peřaia* id rec. et *persaia* et *persaea* scribunt, cf. Annaius Annaeus.

ai abiit in *e*, *kvestur* quaistor, dat. *Iioveine* Igovinae. *mestru* contractum ex *maistru* magistra.

oi in declinatu fit *e*, dat. *pople* poploi. Vmbri *kuratu* et *muneklu* quibus in verbis diphthongum Latini diu servarunt.

ei vet. ter adhibuere diphthongi loco, vide p. 179, rec. pro *e* vel *i* pingui frequentant, *aves avis aveis*, *nep neip*, *herter* corrumpitur in *herte herti hertei*, ut scias pinguiorem vocalem non usque quaque produci.

au abiisse in *o* vel Plauti memoria testatur: *ote* aut, *toru* tauros, *uhtur* auctor. *vesticos* contractum ex *vesticaus vesticahus vesticafust*. disiunguntur vocales in *subocau* et scribitur *subocavu*.

ou abiit in *o*: *tota* pro toutad, *rofu* robos pro roufis.

eu declinando aut praefigendo ortum in *euront* eidem, *testre euze* dextro in umero, bisyllabum videlicet.

vocales breves non acutae eliduntur, syllabae pereunt totae: *adepes* et *adpes*, *Pupdiše* et *Pupdšes*, *covrtust* praeter *covort- covert-*. *meds* μῆδος. *pihaz* piatus sic ut damnas pro damnato. *Atiersir Fisim* ut alis alim, nominum in *-io* desinentium casus nisi necessitas pleniorem formam exprimit reciduntur usque ad *i*, dat. sing. *Sanšie Sanšii Sanši*, dat. plur. *Atiersier Atiersir Claverni*: plena semper invocationis forma *di Grabovie* et *Fisovie Sanšie*. Latini *o* longam tenent in natione, Vmbri *natine*, nom. *tribdišu* triplicio abl. *tribrisine*.

infirmitas nasalis litterae ruinam cum ipsius tum vocalis antegressae effecit: *tedte* διδόντος, *vestis* a vesticando ex *vestiss vestics* ut Praenesti et in Marsis lubs pro lubente.

syllabae aut vocabula quorum alterum in vocalem exit, alterum a vocali incipit, more Italorum coagmentantur: *erihont eront* idem, *arven* in arva, *Fisiem* in Fisio, vet. *rupinie e* rec. *rubine* ut statum significent, ut motum *rupiname rubiname*. vet. *purtatulu* rec. *portatu ulo*.

inclinativa *quis* pronomen, *est* verbum nemo nescit: *mersest*, item *mersi* pro *mers sit* una vox est, ut in choliambo latino *male illi sit* in unum coactas esse ultimas syllabas poetarum usus demonstrat.

K in latina litteratura C, pressa aliis consonantibus potest obteri: imp. *perstu* fut. ex. *peperscust*, interiit ergo *c* inter *s* et *t*, ante easdem in *destram sestentasiaru*, ante *s* in *vas* (*vaka-*) *vesteis* (*vestika-*). finalis numquam potuit deteri: *enu* ad *enuk* ut etiamnum ad nunc, *esu* ad *esuk esumek* ut istum ad istunc, *esome* non magis *k* habuit adfixam quam *esonome*.

nasalis emollit eam: *iveka ivenga*, *anclar anglar*, cf. singulos.

vet. *kv* habent in *eikvas- ekvine kvestur tekvias* ut Osci *kvaísstur* et *dekkviarím*, rec. *qu* partim sic ut omnes solent Latini, *Piquier* tribus syllabis, partim ea ratione quam Accius videtur suscepisse, *dequrier* et *peiqu*.

k ante *t* quotiens consedit non celeris fugae, abit in *h* et exspirat animam: *uhtur* auctor, *rehte* recte, *aanfehtaf* infectas, *sahta satam* sanctam, *speture* spectori. at imp. *fiktu* figito, *prusektu* praeter *prusekatu*.

k ante *i* vocalem duplici modo infringitur. torpente gutture adsimulata *j* semivocali quae et illi cognatissima est et ipsi non aliena (*Ikuvina Iiuvina*) coit cum vocali priore in diphthongum sonumque pinguiorem. *usaie* (tab. I) et *usaše* (tab. II A), hinc divinamus *usakje*. *fakia* postquam *faiia* fuit, factum est secundum legem sermonis umbrici *feia* (tab. V), item **fakitu *faiitu feitu* aut **faitu fetu*. non aliter ex dicito *deitu*, ex picia *peia* ortum est, cum *i* vocalis nativa ante *j* variaretur colore fusco (meio mixi).

alterum modum **d** littera, in latina scriptura *Š* indicat: *fakia* abiit in *fašia* (tab. II A). *k* posita ante *i* aut *e* aut quando ipsa corpus voca-

buli finit idque crescit ex suffixis, ante *l* sibilare coepit tenero supplantata palato: *vestišia* aut *vestiša* pro vesticia, *šimo* citimo, *dešen* decem, *šesna* cena, *tišel dišler* (scilicet aeque per ceteros casus) a dic-, ***aršlataf kuršlasiu strušla*** ab arcu circo struice. excipiuntur lege ***akeřunia*** (osce *akud-* lat. *aquil-*), *kehe-* quod comparandum videtur cum **καίειν** et Volcani filiis Caco Caeculo, *kebu* quod item *e* habuit contaminatam (fortasse cibum et caccabum una copula conexos tenet cum coquis). excipiuntur porro ut par fuit casualia, *vuku vuke, todcom todceir, fratrexs fratreci.* quamquam talia quoque mollities vocis attemptavit: ***Pupřike*** et rarius *Pupřiše*, acc. *curnaco* abl. *curnaše*, constanter *pase* pace. *kumnakle aviecla* apparet ex lege ante dicta cur *k* servaverint: *persclom* a *pers-* venit unde *persnimu persuntru, ficla* quam a figendo deductam opinor dispertienda sic videtur *fi-cla*, potest exaequari plane cum fitilla (*persclom* Vmbri *pestlom* Osci, vetulus veclus).

G deerat umbricae litteraturae, *k* succedebat in locum eius aut *i*.

gn non comparet: *naratu* a gnaro, *Trutikni* Drutigni, ad agonia rettuli *acnu sevacne*. imp. *ninctu* ninguito, vet. *anstintu* extrita *g* sive *c* ut in provinciis Romanorum (defuntus). imp. *mugatu* partic. ***muieto***, sic germ. *geck jeck*. *Iiovina Iovina* Igovina, *aitu* agito.

Θ *h* oritur ex *k*: *uhtur*, *ahtu ahtim*, *eh* ἐκ. oritur ex *i* consonante: *staheren* ut osca *staiet* et *stahint* staiunt.

in *h* saepe resedit *f*: *screihtor* osce *scriftas*, *ah* af. semel ***-font*** passim *-hont -ont*, rec. *erafont* vet. *erahunt*. in futuris exactis ***ampr-efuus*** et *iust* medium fuisse puta *ehus*.

negligitur aspiratio: *hereitu eretu*, *anhostatir anostatir*. aut falso adiecta est in *hebetafe ebetrafe* aut transmutata in locum alienum (*ehbet-*), utrumque vitium e latinis titulis notum.

longis vocalibus *h* super additur, *avieclir aviehcleir*. geminis interseritur modo iure optimo, *sahatam* nam *sahta* debuit esse sancta, modo inaniter, *preplohotatu preplotatu*, distractis temporibus quasi interspiratio.

T vet. pro D adhibent in principio vocum: *tuplak* duplex, ***teřtu*** διδότω, *purtitaf*. ita Bergomi CIL. V 5134 scripsit Cabarsus aliquis ***retere*** reddere. reduxerunt *d* principalem rec. *dupla, dirstu*, *purdita*.

t finalis decidit: *trebeit* sed *habe*, persona tertia non modo ***fust*** sed etiam *fus*. *sururont* et *sururo* ut lat. dederont dedrot dedro. obruitur *t* pressa utrimque: *pustnaiaf pusnaes*.

post nasalem rec. *t* si non est ultima, emolliunt in *d*: ***anter ander***, *antentu andendu* intendito, fut. act. *furent* pass. *ostensendi*, *persuntru persondru*, mansit *persontru* VI B 28. cf. *mandela* gram. IV p. 581, 71, **τέντα**

τένδα tentorium (Suidas al.), *Sandonicum* a Santonis (gloss.), *mendax* a mentiendo. item ante *r*: *atru adro*, *podruhpei* osce *potorospíd*, mansit frater *fratrom fratreca* et comparativa terminatio excepto ob nasalem *hondra*. quotienscunque in medio vocabulo *d* scribitur a rec., primigeniam fuisse *t* aut demonstrari potest (*totcor* a tota sed saepius *todc-*, *Padellar* a Patna lat. Patella osce Patana) aut saltem credibile est (*tenzitim tesedi*, *Kureties Coredier*). itaque *tuder* urbisque nomen *Tuter* incautius cum *etuřstamu* copulasse videor, huic *tud-* origo fuit, illi *tut-*.

d excepto principio vocum vicariam accepit ꟼ: si non signum ipsum *r* voci finitimum sonum prodit (etiam Oscis Я pro *d* est), at rec. scriptura RS: *kapiře capirse* cet. sibilum triplicem *mersei* continet, est enim *mers sei* et *mers* pro *meřs merss*.

permutantur *ř r l*: *ařma- arma-*, *teřtu* sed IV 28 *tertu*, *tribřisu tribrisine* triplic-, *kařetu* καλείτω, cf. pedes peres, impedimenta impelimenta.

teřtu dirstu fit *tetu ditu* ut a gradiendo egretus. *asamař* vel *asama*, *ařveitu* vel *arveitu* vel *aveitu*, acc. plur. *kapif*. *Hoier* fortasse non diversum ab *Huřie Horse*, ut in latinis peiero maior extrita est consonans.

post nasalem *d* abit in *n*, ut dispennite ac distennite, Verecunnus: *anpenes* id est *anpennes* inpendes, *pihaner* piandi, *pane* quamde, *pone ponne* pariter figuratum a quom. tres consonantes si concurrerent, ex *ndt* pelli mediam consentaneum erat: *ustentu ustetu* rec. *ostendu* ostendito, ex *ndf* cum dentalis flatu succussa vibrante summa lingua tremesceret tremulaeque liquida *n* obsequeretur, extitit *l*: *entelust* in quo aut *l* gemina aut longa *e* pronuntiabatur ex *entenlust entendhust*, item *apelust* inpenderit.

ꓕ in *pis* quis, *pumpe* quomque, *putrespe* utriusque cet. orta est ex *qv* more Italorum et Graecorum.

p mollitur ante *r* et vocales: *kapru kabru*, *supru subra*, *tribřisu* triplicio, *Iapuscer Iabusker*. cf. obbrobrium, superaria σουβρικός, al. vet. saepius *p* loco mollioris litterae ponebant, *habina hapinaf*, *adputrati* arbitratu, *amprefuus* ambieris.

p in fine vet. ter substituerunt pro *f*: *kutep pesnimu* pro *kutef*, *vitlup turup Hunte* pro *vitluf turuf* aut *vitlu*, cf. af ab, umbr. *ife* lat. *ibi* pael. et osc. *ip íp*, in carmine Arvali *advocapit*.

intercidit labialis in *ostendu*, *osatu* osc. *opsa-*.

B rara est in vet. scriptura. principium est tribus verbis, *bum* bovem, *berva* verua, *benust* venerit, orta ex *gv*.

semel *menes* pro *benes* ut commurat (Henzen. 6404) pro comburat, promoscis.

8 servarunt Vmbri in mediis vocabulis: *tefe* tibi, *tafle* tabulae, *fasefele* facibilem. at congruunt cum Latinis in *ambretuto* ambiunto, Osci *amfret* cum Graecis ἀμφί.

f distabescit, fit spiritus, perit: *hahtu* ab *haf-* capito quod distinguitur ab *habetu*. *benust benurent* composita ex *ben* et *fust furent*. finalis deponitur: *kastruvuf kastruvu*, *capif kapiđ kapi* capides. vide dicta in H et P.

f oritur ex *ns*: lingua per nasalem admota palato dentibusque superioribus ut in eadem permanere possit positura, non sibilus editur sed flatus. *abron-s* distincte pronuntiabant sed minus commode ob mutatum statum dentium, solebant igitur *abrof*, acc. sing. *eam* plur. *eaf*, *avef avif aveif* aves. *traf* trans, item *zeđef* sedens. ut Latini terta tersa, rapto rapso mutant, ita Vmbri participialia redigunt in *f*: *trahvorfi* transverse. similiter explicanda *pihafi cehefi herifi* quae non procul abesse opinor a nominibus talibus vocatu arcessitu, etsi Vmbri quoque *ađputrati* dixerunt, sed hoc translaticium erat, illa ab ipsis novata. imp. *spahatu spahmu*, partic. pass. *spafu* cognata spatio et spatiato. *mefa* mensa, *spefa* potest esse ἐσπεισμένη. *parfa* nisi *f* haberet ex *s* aut *ti* ortam, non posset esse parra, inventum nomen videtur in auspiciis Italorum, avis ἡ πορισтή. adde *Šerfe* Ἀξιό-κερσον. inverso ordine Latini ubi prius membrum exit in *s*, posterius incipit ab *r*, pro illa *f* substituerant: funus funebris, similiter soror sobrinus. Osci acc. plur. *ekass* has sed nom. sing. *fruktatiuf* fructatio ex *ns*, Paeligni acc. plur. *pes ekuf* pedes hos et *Cerfum*, in Latinis fortasse *homo* via eadem prodiit, cf. af a.

S in rec. scriptura memento adhiberi pro *z*, *pihaz pihos*, pro palatina *ç*, *Sanšie Sansie*, non nunquam pro *đ* aut *rs*, *akeđuniam acesoniam*. ex supervacuo in eadem *fratrexs* pro *fratreks* ut lat. sexs, exs.

s simplex inter vocales vertitur in *r* more latino: *est erom* esse, *tuves* duis *tuvere* in duis. non est simplex in *esoc issoc* aut *osatu* quod ex *ops-* aut *seso* quod conduplicando ex *sve* ortum est. mansit *s* ut in *pis* quis, nam *pir* ignis est, sic in *pisi pisher*, etsi inclinatum ad coniunctionem *svepis* abiit in *sopir*. discrepat *asam* ab ara et suffixa quattuor vocabulis pars *plen-asier* a plenariis.

ingravescentem in tabulis videmus rhotacismum. casuum terminationes in *s* faciunt vet. ut ceteri Itali, *Atiieđies* Atiediis, rec. in *r*, *Atiersier*. primis lineis designata conversio iam in aere I est in quo *ađeper* scriptum est sed saeplus ad normam eius sermonis quo tabulae priores quattuor compositae sunt *ađepes ađepe*, extremas aes V adfert in quo regnant *Atiieđier*, nom. plur. *Atiieđiur*, gen. sing. *Kluviier*. omnis *s* finalis ita mutata est Laconum more, *sir* sis, excepta, si opus est excipi, duplici, *sis sins* sint, *fus* pro *fuss* aut *fust*, *vas* a vacando, *homonus* osce **homonss*.

s ista finalis a vet. omittitur post longam potissimum vocalem: *Ikuvinus Ikuvinu* rec. *Iiovinur* Iguvini, gen. sing. *katles katle*, abl. plur. *antakre kumate*. duplicem *s* habere videtur dat. plur. *sevaknis*, certe quidem etiam rec. per *s* efferunt *aveis peracris sacris*, tamen etiam huic dativo *s* detracta est *sevakne* IV 9, nec persuadebit siquis plurativa esse neget *Atiieďiate* aut cetera nomina II B 2. at rec. parcissime *r* finalem istam omittunt, ubi nullum fit orationi perspicuae damnum, in gen. sing. *agre Tlatie Piquier Martier*, semel *ocrer Fisie*, ubi praecessit nom. plur. *Claverniur*, in dat. plur. *Claverni*.

I zeta in vet. litteratura significat dentalem conexam cum *s*, *taśez* tacitus, *ezariaf* ab edendo.

succrescit dentalis ex *n*: *seritu* sed *anzeriatu*, *menzne* mense, *uze* rec. *onse* umero cf. osca *Niumsieis* Νιυμσδιηις id est *Niumzieis*.

singulare est *zeďef* rec. *serse* sedens. Osci *z* efferunt pro ea *s* quam Graeci abiciunt, Vmbri Latinique in *r* vertunt ut *egmazum censazet* al. in illo Graeci ἕδος.

M finiens vocabula negligitur more latino: *muta* multam, *buo* boum. *ampentu apentu*, item *kum ku*, *vem ven ve* praefixa. etiam *apretu* iuxta cum *ampr-*. *inumk inumek inuk*.

in fine vocabulorum ob instabilem sonum *m* et *n* permutantur, *numem* nomen, ante *i* et ante *s* aut potius ubi interpuncta est oratio. *en* particula tam in *em* abiit quam in *e*: in urbem potest verti *totamen totamem totame*, in urbe *tote e* quod in *tote* contrahitur aut *totem* aut denique tanquam confusis formis hac et illa quod bis incisum est *toteme*. nimirum vacillabat in *totem* littera decretoria, itaque quae forma particulae tum erat usitatissima (*fesnaf-e fesner-e anglom-e asam-e*), eam adfigebant denuo nequa foret de ipsa postpositione dubitatio.

saepe *m* et *n* colliduntur: *nomner termnu tremnu*. insolitum *une* II B 20 pro *umne* omento, sic Romanenses colonna, contra semidocti Garumnam.

N persaepe omittitur ante *s z f*, ante gutturales (*iveka ivenga*), ante *t* (*persutru persondru*, *ustentu* et *ustetu*). rec. *furfant* vet. *furfaϑ* adfecta aliquo modo insequente dentali, ne incerta esset declinatio.

in fine non perstat *n*: rec. constanter *nome*, *posti* vet. *pustin*. *en em e* ut tamen tame. *karu* ut caro carnis, fortasse ut oscum *fruktatiuf*.

simplex est in *pone* posca, duplex in *pone ponne* quomde. in *anpenes* prior vices facit cum *m* aut omittitur, posterior *nd* litteras continens geminanda est pronuntianti.

peracnio pihaclo VI A 54, exspectabas ex praecedentibus *peracrio*: etsi interdum *r* ex *n* prolapsam esse scio (*pancarpus parcarpus* gram. IV

p. 197, 32), in Tuscis *Achmemrun* 'Αγαμέμνων, tamen ista adiectiva equidem confundi nolo, malo credere semel peccasse scriptorem quam perdurasse huiusmodi commutationem, praesertim cum *sevacne* intactum manserit.

ᑫ *r* inter vocales et finalis saepe orta est ex *s*: *eru* osce *esum* esse, *verir verisco*, ante consonantem ex *ď*, *arveitu* ut arvorsum.

detrahitur ante *s*: *persclu pesclu*, *śersnatur śesna*, *farsio fasio* ut sursum susum. secernenda haec in quibus *r* et *s* suam utraque vim habuit a talibus *arsmor asmor* in quibus *ď* sonus unus divisus est in partes aut incuriosius expressus. detrahitur item ante *f*: *Śerfi* semel *Śefi*. idem nomen *ebetrafe* et *hebetafe*, nam *r* forte non numquam negligitur (mediastrinus mediastinus), saepe interpolatur (culcita culcitra). vide etiam p. 40.

vet. *fratrusper fratruspe* sed rec. semper *per*, in passivo et hi *emantu* et illi *tursiandu*, *herter herte hertei*.

r et *l* propinqua utraque *ď* voci (*tribřiśu tribrisine*) inter se non permutantur, licet eiusdem pronominis sint *uru orer* et *ulo*. molliores ipsa sibi praesonare mavolt *d* quam *t* et *b* quam *p*: *adrir* atris, *kapru kabru*.

ᒪ principium vocabuli in Iguvinis tabulis non comparet, praeter consuetudinem latinam remansit *Tlatie*, at cf. *dis-leralinsust*.

d quam adflata vocalis excipit tremulum sonare incipit, *l* fit in *entelust apelust* id est *anpendfust*. nam *n* et *l* contaminantur, *Padellar* ut patina patella, bene belle.

l per *t* ita liquefit ut depereat: imp. *kumaltu* partic. *kumates comatir* commolitis, *muta motar* moltae, sine exceptione. nempe concurrunt ex subito, non consederunt haesurae *lt* in imperativis. fuit igitur cur verbum simplex in aliam declinationem traducerent, *maletu* molitum.

de I semivocali iam dictum est in *i* vocali, a qua nullis certis finibus illa disterminatur, non secus atque in Latinis. subnexam antiquitus suae vocali in *triia heriiei Klaverniie* expellunt recentiores. hi frequenter *Iovina* scribunt pro *Iiov-*, vet. numquam. hi fut. ex. *purtiius*, rec. invalidam formam fugitantes ubique scribunt explicatius *purdinśiust*.

subigit mitis asperiores, *mugatu muieto*, *faśia feia*, extenuatur ipsa in auras, *pustnaiaf pusnaes*. noli tamen talia *caterahamo* revocare ad *cateraia-* quoniam vet. sine disiunctione efferunt *kateramu*.

simili ᑐ digamma et *u* vocalis cognatione commercioque iunctae sunt. vet. *prinuvatus*, in latina litteratura dubites utrum *prinuatir* pronuntiari oporteat an *prinvatir*, cf. *berva dersva* oscum *menvum* lat. genva.

insitiva *v* est in *tuva* dua. semel *purtuetu*, alias *purtuvitu purdovitu*. vet. *kastruvuf* rec. *castruo*. hi semel *tuva* pro *tua tova*, semel *Iuve* prope

ut *bue* bove, alias latinum morem tenent Fisovium a Fisu Grabovium Igovinos efferendo constanter. *subocau,* tum idem geminata ultima littera scriptum est ac totiens ut non possit censeri cum *serituu* inter ea quae longae vocalis notam talem acceperint. atqui nullum vocabulum in *v* desinit. ergo pronuntiemus necesse est *subocavu,* subrepsit *v* suam praegressa vocalem ut in oscis *tríbarakavom moltaum.*

periit *v* ante *t*: *comohota* commota, *tota* ex touta tovta. fortasse ante *f*: *vufru vufetes* quae a *vov-* derivavi. non ingratum fuit *sv,* tamen coeptum est elevari, *sveso seso* sicut se distinctum est a suis sis, in eodem significatu *sopir* et *sve-*.

consonantes duplices singulis litteris notantur. contexta verba II A 9 *purtiiusuđu* pro divisis *purtiius suđu,* propter enclisin rec. *mersei* ut *mersest* et VI B 26 *fonsir* pro *fons sir.* coeperunt geminare consonantes cum latinam litteraturam adhiberent, recentissima scriptura tab. VII B tria habet geminatarum exempla neque ullum praeter *panupei* verbum in quo geminatas desideres, aequiperat igitur hac quoque re monumenta latina a Gracchis ad Sullam facta. inde retro tempora computans si vices istas *s* et *r* vocis intra centum annos peragi potuisse concedis, primas tabulas non est cur ultra maturitatem Plauti aut Hannibalis bellum reicias, quintam non multo antecessisse Gracchis censeo.

geminatae sunt *n*: *enom ennom* (tertia species fuit priore particula producta *eine,* quem in modum Latini satis multa variarunt pone brevem vocalem duplicantes consonantem aut ante simplicem consonantem extendentes vocalem), *pone ponne.* *l*: *Padellar,* *s*: *esu essu* et *esoc issoc, Fisiu* semel *Fissiu* ut fido fissus. *t*: constanter *tettom* cuius origo latet. *p*: *ape appei* ἐπεί, *v*: *aveif avvei* aves ex crassiore labiorum compressione.

ordo et iunctura consonantium congruunt fere cum latinitate. singulare *snata,* cf. nurus germ. *snur.* *Tlatie* ut graeca Tlos aut pleniora stlocus, ut in nummis tuscis fortasse Telamoniis *Tla.* *tribřišu* ut publicus fabrica, bdellium mutatum a Plauto Curc. 101 libri ostendunt in ptelium telium. *felsva* similiter ac persvasus. *vef* ut af, nisi quod creberrima ista, hoc unicum est, ex apocopa *ap* ut volup.

plenis verbis finiuntur incohantur versus. quamquam vet. interdum distributa inter versus habent sic *pesni|mu* atque adeo *pesnim|u,* qualis incuria non deprehenditur in rec. scriptura.

Exempla declinationum singula vocabula dabo mutata per casus omnes secundum analogiam ita ut nom. plur. *totas totar* adponam, quamvis id ipsum vocabulum non inveniatur, quia nom. plur. *urtas ivengar* in promptu sunt.

memento in vet. scriptura *u* simul *o* vocalis notam esse, tum id quod in S memoravi, discrepare priora aera cum V VI VII vitata rho terminali. pares videri, impares esse casus plures velut acc. sing. *poplo* gen. plur. *poplo* latina declinatione comparata unus quisque intellegit.

nominum in A

	singularis	pluralis
nom.	*tota toto*	*totas totar*
voc.	*tota*	
acc.	*totam tota*	*totaf tota*
gen.	*totas totar*	*totarum totaru*
dat. loc.	*tote*	*totes toter*
abl.	*tota*	

nom. sing. *toto* ex aere V in quo et *muta* et *mutu, etantu, mestru* leguntur.

loc. sing. *tra sate, rupinie-e.* de *totem toteme* dixi p. 185.

abl. sing. etiam *hondra subra* ut infra supra.

in gen. plur. *m* finalem vet. deterunt.

dat. loc. abl. plur. casus est unus scilicet. *tuver-e kapidus* duabus in capidibus, nam dualem numerum Vmbri ignorant.

nominum in O

	sing.	plur.
nom.	*popel*	*poplos poplor poplur*
voc.	*pople*	
acc.	*poplom poplo*	*poplof popluf poplo poplu*
gen.	*poples popler pople*	*poplo*
dat. loc.	*pople popli*	*poples poplis popler poplir*
abl.	*poplu*	

neutra nom. sing. pariter atque acc. faciunt, *esonom esono*, nom. acc. plur. in *a*, *o*: *veskla vesklu, prusesetu proseseto, supa sopo.*

nom. sing. *Trutiknos* paene latinum in Tudertino titulo. solet *o* abici, quo facto post liquidam ne *s* quidem adiungitur: *katel* catulus, *pihaz* piatus, *pelsans* pelsandus, *fratreks* fratricus. ut lat. alis Clodis sic rec. *arsir Atiersir*, Tuderi *Koisis.*

voc. sing. *Tefre.* mansitque *Fisovie Sansie Martie arsie.* at *di* vel *dei* tam invocandi quam praedicandi casu.

acc. sing. nominum in *io* contrahitur: *Fisim* Fisium, *tertim*, sine *m* *Fisovi* Fisovium, *Grabovi Grabove. farsio fasio* VI B 2 44 debebam ut *arvio* interpretari plur. farrea, non sing. farreum.

gen. sing. *Marties Martier, arsier frite* vel *Fisovie frite* ut *agre Casiler.*

dat. sing. *Tefre Tefri Tefrei.* nominum in *io* tam solutis quam contractis syllabis *Sansie Sansii Sansi Saše, Fisie Fisi Fisei.* loc. sing. *testre e uze* rec. *destre onse, Fisiem Fisie.*

abl. sing. *pihaclu,* fortasse semel *pihaclo* cf. p. 60, adiectivorum *sveso* suo, *somo* summo, *postertio* sed in solutis *tertiu.* in Cuprae matris titulo *maronato* ut magistratu et magistrato.

adverbia *rehte preve sarsite nuvime nesimei* declinata sunt ut recte adprime.

nom. plur. vet. *prinuvatus prinuvatu,* rec. *prinvatur subator, taṣetur screihtor, Atiersiur, dur* duo.

acc. plur. semel *abrons,* vet. *apruf* rec. *abrof,* illi etiam *vitlup,* hi *veiro Treblano* sed saepius *u, toru avieclu, filiu.* I B 41 *tuf* duas genere promiscuo ut τὼ χεῖρε, triresmos naveis, in volgari latinitate non pauca.

gen. plur. caret *m* finali: *Atiieđiu Atiersio.*

dat. abl. plur. vet. *veskles snates* et *snate, eikvasatis.* rec. *alfer alfir, vereir verir verisco, duir. arves arvis* acc. plur. *arvia* cf. filiis filis, *Atiersier Atiersir,* V B 10 *Claverni* dempta terminatione.

nominum in E

pauca suppetunt exempla:

dat. sing. *kvestretie, avie, ri* rei.

abl. sing. *uhtretie, ri* et *re-per.* accedit fortasse *scalsie skalšeta.*

acc. plur. *iovie* omissa *f,* nomen est masculinum dilectae iuventutis.

dat. plur. *iovies.*

nominum in I

	sing.	plur.
nom.	*sacer*	*sacres sacrer*
acc.	*sacrim sacrem sacre*	*sacrif sacref sacre*
gen.	*sacres sacrer sacrir*	*sacrio*
dat.	*sacre*	*sacris sacres*
abl.	*sacri sacre*	

neutra nom. acc. sing. *sakre difue verfale,* depulsa vocali *sehmeniar.* nom. acc. plur. *triia triiu-per* id est *trioper, sakreu, perakneu,* itaque *peracrio* VII A 51 figura quidem vocabuli non obstat quo minus pro acc. plur. neutr. habeatur.

ut cohortes auxiliariae et auxiliares, ita sing. masc. *peđaem* neutr. *peđae,* plur. fem. *peđaia persaea.* item post sues fem. VI A 58 masc. VI B 3 legitur *persae,* potest tamen absolute id accipi quasi sacrum sit dictum.

in nom. sing. abicitur *i*: *Casilos* dat. *Casilate, fons* nom. plur. *foner, pacer ocar* ocris.

acc. sing. *spantim ahtim-em, sakrem uvem, sevakne sevakni, staflarem staflare.*

gen. sing. *punes, ocrer sorsalir.* vel huius declinationis *punìsate poniśiater* ut *Tarsinater* vel eiusdem cum lat. pannuceati.

abl. sing. *poni pone, peracri peracrei, ocri-per* saepius quam *ocre-per.*

loc. sing. *ocre-m ocre* et acc. sing. *ocrem* specie congruunt.

nom. plur. *puntes, pacrer.*

acc. plur. *avef avif aveif avvei, tref trif treif tre, uvef ovi.*

gen. plur. *peracnio* VI A 54, *peracrio* VII A 51.

dat. abl. plur. *aves avis aveis, tris,* vet. *sevakne* IV 9 praeter *sevaknis, ahtis-per.*

nominum in V

haec apparent exempla:

acc. sing. *trifo* vet. *trifu,* idem est nominibus in consonantem aut *o* exeuntibus, cf. vet. *bum* bovem.

gen. sing. *trifor* tribuos, cf. oscum *castrovs,* Suet. Aug. 87 domos.

dat. sing. *trifo,* item *Trebo* et *Fiso* pro quibus vet. *Trebe* et *Fise* scripserunt declinata a Treba Trebo, ab illa stirpe prognatus est Fisovius. accedit vet. *ahtu.*

abl. sing. *mani ađputrati trefi, fratrecate,* in Asisinati titulo *maronatei* (in alio *maronato*), cf. oscum *castrid.*

pro loc. sing. est *manuve* in manu.

acc. plur. *castruo* vet. *kastruvuf kastruvu,* ex correptione *manf.* neutrum plur. *vatuo* (VI B 45 *vatue*) vet. *vatuva vatuvu,* per syncopam vet. *berva* et fortasse rec. *pequo.*

dat. abl. plur. *berus.*

nominum in consonantem

	sing.	plur.
nom.	*pater*	*pater*
acc.	*patro*	**patruf*
gen.	*patrer*	*patrom*
dat.	*patre*	*patrus*
abl.	*patre*	

neutra nom. acc. sing. *far pir utur, nomen, tuplak, međs vas erus.* item *tuder* abl. plur. *tuderus,* sed nom. acc. plur. *tuderor tudero* tanquam fori foros. debuit quidem etiam in neutro genere nom. acc. plur. fieri *tudera tudero.*

nom. sing. *ađfertur,* periit consonans in *karu tribđisu,* cf. oscum *fruktatiuf.*

acc. sing. *arsferturo curnaco capirso,* vet. *uhturu salu.*

gen. sing. vet. debuit esse *patres*, extant *farer nomner*, in Fulginiati titulo *matrer*.

dat. sing. per longam *e*: *aďferture karne nomne Iuve Marte*, II B 10 *Iuvip*. itemque quod subsequitur *Marti* etsi Martio esse potest, rectius Marti interpretamur. tritissima haec Latinis.

abl. sing. per brevem *e*: *pure vapeďe karne tikamne nomne menzne natine tribrisine* (ut nom. ostendit ex -ione) *pase bue*. unus per *i peďi persi* pede.

nom. plur. producta vocali *frateer*. similiter oscum *censtur* in sing. trochaei in plur. spondiacam mensuram habuisse putes.

acc. plur. *nerf* in quo *e* radicata est, *capif kapi kapiď, vapef-em* a *vapeď-*, abiecta consonante *vef frif, buf* boves. absonum erat *patrf* dubitoque num praeoptarint *paterf*.

gen. plur. *fratrom* vet. *fratrum fratru*, sine *m* rec. *buo*.

dat. abl. plur. *fratrus nerus vepurus kapiďus vapersus dupursus homonus karnus aŝetus vasus*.

Comparativi gradus qui solet vocari unum est exemplum *mestru* fictum ut magistra significans maiorem. sic osce *minstreis* minoris.

alia comparativa intellectu positiva fere sunt: *pretra postra*, *destru nertru, hondra* vet. *hutra, etres* altris.

superlativa *promom* primum, *somo hondomu* ut summo infumo, *nesimei nuvime*.

Numeralia: *unu* unum. *promom* πρόμον, *pretra* priores, *prever* singulis, adv. *preve*.

dur duo masc. *tuva* duo neutri generis, acc. masc. et fem. *tuf, deŝenduf* duodecim, dat. abl. *tuves tuver-e duir*. *etram etru etraf* alteram altero alteras vel secundas, *duti* iterum. *dupla* duplas, *tuplak* quasi duplex, *dupursus* bipedibus. eodem revocavi *difue* cf. dipondium, nec multum interest si compositum ut difficile et *disleralinsust* facias.

triia tria, *tref trif treif tre* tres acc., *tris* tribus. *tertiam tertiu* cet., *tertim* tertium loco adverbii ut *duti*. *triiuper trioper* ter cf. semper antioper (πρὸ τούτου Philox.). *tripler* triplis, *tribďiŝu* τριττύς.

peturpursus quadrupedibus, cf. oscum *petiropert* quater.

a quinario numero dictae sunt *pumpeďias*.

sestentasiaru a sextante, *sehmenier* ut semenstribus.

nuvis novies, *nuvime* nonum vel nono.

deŝenduf decem duo acc. masc. fem., adde *dequrier tekvias*.

Pronominum personalium extant dativi *mehe* mihi, *tefe* tibi, *seso* sibi.

accusativi te vicem obtinet *tiom teiom tio* ut oscum *tiium tio.* adverbia a *se* tracta *sepse* et *seipodruhpei.*

possessiva gen. sing. neutr. *tover tuer* abl. sing. fem. *tuva tua, svesu* suum *sveso* suo, *pase vestra.*

demonstrativorum et relativorum pronominum Vmbri figuras fecere maxime varias et aliqua ex parte obnoxias dubitationi, quas quidem separatim proponam, conduplicando syllabas, adfigendo particulas quattuor: *i* quae permutatur cum *e ei* cf. lat. aliqua aliquae, *k* vel *c* quae ad *enom* sic adcommodatur *inumk inumek inuk* cf. lat. hac haec, *đe* rec. *-rse -rsei -rsi* cf. lat. quamde, *font hont ont* vet. *hunt unt* quae stabilitatis et aequalitatis nota fuit similiter ac vicinis populis *dum dem.*

is ea id: ad hanc declinationem adhibentur figurata ab *i* et *ia* et *era* pariter atque Osci mixta casibus temperarunt *í* et *ía* et *eiza.*

is *ere ere-k,* idem masc. *erihont eront.* ea *eru-k.* id *erse ed-ek.*

eam *eam.*

eius masc. *erer er er irer erer-ek,* fem. *erar,* eiusdem fem. *erarunt.*

de dativo sing. vide *eso.*

cum eo *eruku erucom,* eodem *eruhu.* ea *era-k,* eadem *erafont* vet. *erahunt.*

iidem *euront* ut *Claverniur.* ea neutrum vet. *eu.*

eos *eo* detrita *f,* eas *eaf,* utriusque generis *ef* aves in eisque picum ut lat. is (Charisius p. 133,1).

eorum *erom ero.*

pro iis *iepru,* neque aliter compositum videtur *iepi.* eisdem finibus *eriront tuderus,* eisdem capidibus vet. *erererunt kapidus.*

haec certa habeas, incerta aut falso sumpta illa: *erse* VI A 6 volui esse ea sede, nunc dubito an id sit in tali sententia: sedens, quod temporis sederit augur, id taciturnus esto, nam *sersi* idem esse puto ac *serse zedef.* *eru* V A 8 interpretatus sum ea tanquam *eu,* tolerabile etiam eorum (Atiediorum) ab sententia videtur magisque factum ad regulam, si tamen ab hoc pronomine exiit.

adverbia *ife* ibi vel eo, *ifont* ibidem, *itek* ita. *inenek* fortasse inde, an erratum pro *inemek?* vide *enom ene,* p. 157.

latino pronomini olla illa respondent formae ductae ab *ora ula* paucae: *uraku ri* cum illa re, rec. tam *orer ose* dicentes quam *uru* contra *ulo* ponentes quaesiisse videntur quod adsonaret verbo alteri. *orer* est gen. sing. masc. neutr., *uru* non acc. videtur sed abl. sing. neutr. illo, at *ulo* vet. *ulu* adverbium est loci illo illuc.

este istud, evanuit finitiva neutri littera. *estu* id est *esto* istum. *esto* istos, omissa est *f*. *estu* ista plur. neutri, transiit *a* in *o*. *istu* p. 176.

hic haec hoc osce *eka* et *eksa*, umbrice *esa* voce designatur.

hoc sacrum *esumek esunu*, in hoc sacrum *esome esono*: p. 82.

huic masc. *esme esmei*. sine dubio huic dicitur nec potuit dici ei VI B 55 et VI A 5. *esmi-k* I A 28 31 potest esse ei, immo haec interpretatio sermoni legis etiam magis videtur convenire. itaque aut communis hic casus fuit pronominibus quamvis discretis ac dissitis, aut cum originem traxerit ab *i* ut *pusme* a *po*, usu adtributus est *eso* pronomini.

cum hoc *esuku*, hac *esa*.

his *esir isir*.

in adverbium abiit *eso iso* vet. *esu*, *esoc issoc* vet. *esuk* sic. imminuta vocali bis scriptum est *isek isec*, quod ad lat. similiter quam ad ipsum sic propius accedere sentias, si distinctio placeat.

compositum *is-unt* sic item, itidem. hoc vet. utuntur in transitionibus, rec. non utuntur sed in locum eius suffecerunt ex alia stirpe particulam *surur suror* aut adiecto auctario *suront sururont sururo*, de qua dixi p. 85.

esuf, osce *esuf essuf*, nom. sing. masc. αὐτὸς ipse, p. 138, fortasse ortum ex *es-unt-s*, cf. τῶνδεων, pro nom. *esus* aut adeo triplici *s* suppositum putat Leo mus. rhen. XXXVIII p. 7.

qui ὃς *poi poe poei*; ὅςπερ *porse porsi porsei* id est *po-ře*. quod *puře*.

quoi masc. *pusme*.

quo *puře* V A 7, nisi me omnia fallunt. via qua *via pora*, compositum hoc ut osca *poizad pollad* quorum instar Latinis nihil est, interpretari enim oportet qua.

qui οἳ *pur-e puri*, οἵπερ *porsei porsi*. quae ᾇ *porse* VI B 40, ut appareat hac appendice quattuor aut plurium casuum terminationes esse confusas.

quas *paf-e*. quos, quia *pufe* adverbium loci erat, suppletum est ex *pi*-pron. declinatione.

adverbia aut coniunctiones *pufe* ubi, *pue* quo, *svepo* (osce *svaepod*) sive εἴτε, *pumpe* quomque, *arnipo* quoad, *pone ponne* quom, *prepa* priusquam, *pane* quande, *panupei* quandoque, *puze pusei pusi* ut.

panta quantam, respondet *etantu*.

putrespe utriusque, *seipodruhpei* utroque versum.

quis ὅστις τὶς *pisi*, velut *pisi heriest*. sed in compositis *pisher* quivis, *pisest* quisquis est colligatum per enclisin, *svepis sopir* siquis. quid *piři piře peře*, *pirsi pirse persi persei perse*.

pirsi VII A 5 pro ablativo sing. acceperam sic ut *erse* quod sequitur, vereor autem ne recurrendum sit ad nota ac testata quid-id, p. 192.

ques quos *pifi* masc. vel utriusque generis, sequitur *erom ehiato* (Latini etiam 'omnia processurum esse'), cf. *ef.*

a pronominibus originem alia quoque verba duxerunt, unam commemoro orationis copulam *enom enno eine enem* concretam ex elementis demonstrativo et temporali, comparabilem aut consimilem lat. particulis einom enim nunc, quam vet. Vmbri *k* particula augentes etiam figurarum varietatem auxerunt, *inumek* cet.

Themata verborum modo breviora sunt finita per consonantem, *fer-tu*, modo ampliora excurrentia in vocales *a e i*, *nara-tu seri-tu.* haec cum a latinis multifariam dissident, *carsi-tu* calato, tum ne sibi quidem usque quaque constant, *kaďetu kaďitu*, *mugatu* partic. *muieto.*

quaedam verba inter praecisum thema et amplum quasi fluctuantia per declinationem varie figurantur: *purdi-tom* sed *purdovitu* quasi creditum creduito, *fak-urent* sed *faśiu* quasi faciens, *deitu* non oritur ex *diktu* quem sibi Vmbri morem fecerunt coniugationis sed ex *dicito* quem Latini. alia pro themate significationem mutant, *her-ter heriiei*, ut Herodoto aliud est δέδοκται aliud δεδόκηται.

verbum substantivum declinarunt Itali mixtis thematis *es* (sum) et *fu* (fui).

praesens indicat. sing. 3 *est* est. plur. 3 *sent* sont.
praesens coniunct. sing. 2 *sir si sei* sis, sing. 3 *si* sit. plur. 3 *sins sis* sint.
futurum sing. 3 *fust fus* erit. plur. 3 *furent* erunt.
imperativa sing. 2 3 *futu* esto, plur. 2 *fututo* estote.
infinitivum *erom* vet. *eru* esse.

ceterorum verborum non omnia enumerabo exempla, perscribam quae acciderunt figurae per genus modum tempus.

activum.

indicativus.

praesens sing. 1 *sestu* sisto. *suboco* ex ampliore themate contractum ut amo.
sing. 2 *seste* sistis. paulo incertius *heris heri*, quia non est nisi adverbium vel permutaturque cum *heriei*.
sing. 3 *tiśit* decet, *trebeit* ut floret saepit olim spondiaca, *habe* habet, *heri* volt. abscisum *pisher* quilubet.
plur. 3 *furfant* vet. *furfaϑ* per theta, id quod adnotare neglexi I B 1, ut amant.

futurum fecerunt ut Osci subiungentes themati formas es est sunt. duplicem *s* latere in *es* vel ex Plauto nosti.

sing. 2 *anpenes* inpendes, *menes* venies. *purtuvies* porricies, *heries* voles.

sing. 3 *eest* ibit, *ferest* feret. *heriest* volet, *habiest* habebit, *fuiest* fiet, *prupehast* piabit.

plur. 3 *staheren* stabunt (*stahu* sto, imp. *stahitu*).

perfectum sing. 1 *subocau subocavu*, sive ut amavi sive ut oscum *manafum*, p. 54.

sing. 3 *fefure* a *fur-*, p. 124. Tudere *đeđe* dedit. ibidem in bilingui titulo p. 175 *ártuaf*, si tamen insolita littera *f* significat, ut osca *aíkdafed aamanaffed*, sed *lokan*. et locavit si sunt paria, amplificata est species perfecta verbi simplicis ut Iguvii compositorum perf. coni. *combifiansi*.

plur. 3 *eitipes* cf. oscum *uups-ens* pael. *koisat-ens*.

futurum praeteritum fecerunt ut Osci ad verbi cuiusque perfectum adnectentes futurum verbi substantivi, *fust furent*.

sing. 2 *ampr-e-fuus* ambieris, *kuvurt-us* convorteris, *benus* veneris, *apelus* pro *anpendfus*.

sing. 3 *ateđa-fust*, *entelust* pro *entendfust*, cetera per *ust us*: *iust* ierit. *peperscust* imp. *perstu*, *dersicust* dixerit, *dirsust* dederit. *fakust* (osce *fefacust*) fecerit, *vurtus* vorterit, *habus* habuerit. *portust* a themate perfecti breviore imp. *portatu*. at *vesticos* ex *vesticaust* imp. *vesticatu*.

plur. 3 *ambr-e-furent* ambierint. *pepurkurent* peposcerint, *dersicurent* dixerint. *eiscurent* arcessierint, *prusikurent procanurent fakurent haburent benurent* ob praepositionem aliamve causam omissa geminatione.

quater vet. *purtiius* legitime a *purti-* porrexeris seu mavis porreceris, semel I A 33 *purtitius* quod sculptoris erratum puto, adeo proclive erat iterare syllabam aut interpolare litterulam. verum semel iam eidem praeterea *purtinsus*, rec. numquam *purdius* sed constanter *purdinsiust purdinsust purdinsus*, item alia duo composita protulerunt *disleralinsust* et *combifiansiust combifiansust* imp. *combifiatu*. diversa ne confunderentur in declinatione, perfecto adhibuere paragogam derivaruntque illa quasi ex appella-

tivis *purdincio combifiancio.* in coniugatione Italorum augmentum idem nondum comparuit, cf. avertit averruncus averruncat, amo amator amaturio. scilicet futuri vim haec habent meditativa verba, averrunco, si non ex ipsis quae adfixa sunt adsuetudinis (edones bibones) et gentilitatis indiciis cognoveris, ex umbricis istis discas vim quandam inhaesisse perfecti.

coniunctivus.

praesens thematum plurimorum per *a*, exeuntium in *a* per *ia* effertur. *aseriaia* utrum prima persona sit neglecta *m* an tertia abiecta dentali, quod moris erat, immo instar legis, non est satis perspicuum, p. 44.

sing. 3 *dirsa dersa*, Paelignorum *dida*, διδῷ. *fuia* fiat, *fasia feia* faciat, *habia* habeat, *dia* sive pro δαίη sive duat p. 52. *portaia*, Oscus *portaid* diceret lat. portet, *kuraia* curet, *kupifiaia* tanquam nuntiet.

plur. 3 *dirsans dirsas* dent, *neiđhabas* ab *hab-* ut *habust*, ut semovant al. *etaians etaias* itent.

sir sis *si* sit *sins* sint contracta esse patet ex sies sient. hunc ordinem sequitur *heriiei* velit II A 16 idem valens ac *sve herit*, *pone heriest.* in adverbia transit et cum *heris* praes. indic. permutatur *heriei herie* praes. coni. sing. 2 ut *sei* sis, ipsa permutatione docemur non tantum inveterasse illud Vmbris quantum Latinis vel adverbium, similiter hi modo ames licet modo licebit.

perfectum sing. 3 *combifiansi*, mera species perfecti subditivi de quo dictum est in futuro altero, cf. oscum *fefacid* lat. *faxit.*

plur. 3. *stitisteteies stiteteies* stiterint, ut conieci p. 116 (peccavit typotheta qui fecit *stisteteies*). perfectum primigenium, mirabilis si mendum nullum subest in iteratis syllabis reciprocatio, terminatio et concinna eis quas praesens coni. recipit et si *n* inieceris antecellens integritate ceterorum declinationem Italorum.

imperativus futuri quem vocant sing. 2 3 congruit cum latino oscoque, *futu* estod *estud* pariter figurata.

eetu eito, *fertu* ferto, *sumtu* sumito, *revestu* revisito, *hahtu hatu* ab *haf-*, *sestu covertu* quasi duplicata *t* sistito convertito, *dirstu ditu* vet. *teđtu tetu* dato, *ustentu ustetu ostendu* ostendito, *anstintu* distinguito, *fiktu ninctu* a fig- ning-.

deitu feitu vel *fetu aitu* ex dicito facito acito, *stahitu* stato, *ađveitu* advehito. quaedam verba utrum exilem *i*, *é* habeant an

gravem (fodito fodīto), vix potest decerni. *purtuetu purdovitu* ego correpta paenultima pronuntiare consuevi, productam tamen vocalem derivatio simillima exhibet pass. *anovihimu*.

e, *i* longam habent *habetu habitu*, *tursitu* terreto, *tremitu* treme facito, *kaďetu carsitu* καλείτω, *seritu* servato, *amparitu*, alia.

naratu portatu pihatu stiplatu, *restatu statitatu*, *aseriatu* observato. *prusekatu* tab. III IV, *prusekatu* tum *pruseklu* II A 28. unicum *subotu* suppato, partic. *subator*, vet. imp. *subahtu* quamquam ceteris huius generis imperativis non interposuerunt *h*.

plur. 3 figuratur per *tuto*, in tab. III *tuta*. communis cum plur. 2 terminatio, ut ostendit *fututo* estote.

etuta etuto eunto, *fertuta* ferunto, *hatuto* capiunto, *ustentuta* ostendunto. *aituta* agunto, *stahituto* stanto. *habetutu habituto*, *tusetutu tursituto*.

plur. 2 duo exstant exempla, *fututo* illud et brevius hoc *etato* quod in vet. scriptura non distinguitur a sing. 2 3, interpretatus sum p. 103 tanquam *etatuto*, rectius fortasse ut *futu-ta* esto-te sic *eta-to* ita-te esse censebis substituesque ite, licet refragetur graecus latinusque consensus. cf. imp. passivi.

infinitivum verba mittunt in *om*, ut *erom* osce *ezum* lat. esse.

afero vet. *aferum* circumferre, *façiu façu* facere.

thematum in *a* absorbetur vocalis ut in amo: *stiplo* ex *stiplaom*, *aserio* observare. hoc ubi scriptum est (VI A 4), ibi Latini solent uti infinitivo passivi, quem Vmbri qua ratione formarint nescimus, cf. VII B 2 *erom ehiato*.

participia praesentis declaravi sing. nom. *zeďef serse* sedens imp. *sersitu*, *restef reste* quasi restans imp. *restatu*, *kutef* quod commutatum est cum *tases*, *frehtef* p. 134. denique *vestis vesteis* imp. *vestikatu*, p. 53. sing. abl. *teďte* διδόντος, p. 30. plur. dat. *asetus* agentibus ab *ak*-, p. 127.

supini duo exempla suspensi ex eundi verbo: *aseriato eest* vel *etu* observatum ibit vel ito et I B 8 res divina *vasetum ise* ut vitiatum itur, cui structurae aliam suffecerunt rec. VI B 47 in divinum *vasetome fust* quae vel sic explicari potest ut feci p. 82 vel collatione talium: est in mentem pro venit, ital. *viene preso*, germ. *ist zu tun*. utique futurum sic significarunt ulteriore ulterius.

passivum.

insigne passivorum aut deponentium verborum per modos ac tempora apud Italos *r* littera, apud Vmbros detrahitur syllabis demissioribus ita ut terminentur per vocales.

indicativus.

praesens sing. 3 *herter* (tab. II III) ut fertur, *herte herti hertei* (V et VII) transiens in adverbia.

futurum sing. 3 *ier* ibitur ab activo *eest* **ies.*
plur. 3 *ostensendi* ostendentur, activum ponimus *ostensent.*

perfectum *screhto est* scriptum est, *frosetomest* unum verbum, similia more volgari.

futurum praeteritum sing. 3 *ise* itum erit ab act. *iust,* p. 82. *covortuso* convorsum erit ab act. *covortus*, *benuso* ventum erit, cf. oscum *comparascuster* lat. faxitur.

in vocalem si thema procurrebat, morem volgarem tenebant: *pihaz fust*, *muieto fust*, *persnis fust.* item *purditom fust* (act. *purdinsiust*), *spafu fust.*

coniunctivus.

praesens sing. 3 *ferar* feratur ab act. *fera*, praestat vicem futuri, p. 88.
plur. 3 *emantur emantu* emantur, *terkantur*, rec. *tursiandu* terreantur.

imperativus sing. 2 3 *mu* syllaba terminatur, cf. oscum *censamur* censemino: *persni-mu persnihmu persnihimu* precator, *amparihmu* act. *amparitu*. *etudstamu eheturstahamu*, *spahmu spahamu* act. *spahatu.*
plur. 2 *mo* syllaba terminatur itaque perpusillum differt a sing. 2 3, cf. imp. act. sing. 2 3 *etatu* plur. 2 *etato*: *caterahamo* vet. *kateramu* catervamini, *arsmahamo* vet. *armanu* per *no* syllabam, p. 97.
plur. 3 *mumo* syllabis terminatur: *persnimumo persnihimumo* precantor cf. imp. act. *habitu habituto.*

participium perfecti fit in *ta to*, elisa vocali in masc. sing. nom. coalescit dentalis cum *s*: *pihaz pihos* piatus, *tasez tasis* plur. nom. *tasetur*, Asisii *emps* emptus.

ortom ortum, *comatir* imp. *comoltu* sed *maletu* molitum, *comohota* commota, *screihtor* scrifti, *aanfehtaf* infectas, *sahatam* sanctam, *śihitir* cinctis.

kuratu curatum, *śersnatur* cenati, *tuderato* ut toleratum, *praco pracatarum.*

muieto a *muga-*, *aseśeta proseśetir* a *seka-*, *vaśetom* a *vaka-*, *virseto* a videndo, *frosetom* al. vet. *eretu* pro *herito hereito.*

statita statuta (imp. fit amplior *statitatu*), *stahmei stahmeitei*, *sarsite* sarte ut sarcitor sartor. *purditom* (fut. *purtuvi-es*) malo aestimari tanquam proditum creditum.

ablativus absolutus *aves anzeriates*, in hoc genere memoratu dignum *kumates* commolitis, ad quod arcessendum est ex imperato nomen, II A 42 *antakres kumates.*

unum restat participium abhorrens ab usitata figura *spafu* spatiatum, imp. pass. *spah-mu spahamu*, cf. supra p. 184.

hanc speciem imitantur participialia nomina quattuor ablativo casu expressa, sive adverbia participii vocari mavis: flamen vasa vasis super imponit *trahvorfi* in transversum, ordine transverso. deum mactat piaculo uno quoque *pihafei*, nec piato nec piando nec piabili, hoc tamen abest proxime. fit ignis *cehefi* quasi accensu. multam inrogant *herifi* ex voluntate, ut lubet. noli dubitare quin Latini quoque talibus nominibus olim sint usi: si contuleris agilem stabilem, coctilem nobilem, solutilem solubilem, eiusdem modi plurima, concedes sicut illa ab agi coctione solutis ita haec ab stafi στάσις gnofi γνῶσις solufi λύσις provenisse, menurbid Casontonia est monitu monstratu scitu pagi (mus. rhen. XXXIII p. 490). altiorem originem si quaeris, ego gravor respondere: tamen ponamus, quoniam volens umbr. **herif* nomina parit volentiam voluntatem, ab herinte deductum esse qualitatis nomen *herint-tim herinsim*, deinceps more solito sic mutatum abl. *herifi.* nam herentatem voluntatem talia defecisse in Vmbria velim tibi persuadeas.

participium futuri factum per *-nda -ndo* adsimilatam nasali dentalem amittit, ut oscum *opsannam* operandam.

anferener circumferendi. *pihaner* piandi, *pelsana* ut humandas, masc. sing. nom. *pelsans.*

Praepositiones. verbis haec semper praeponuntur, casibus etiam postponuntur. in coniunctis poni solent semel, *vapef-e avieclu*, sed vet. *vapef-em aviekluf-e* sellas in augurales.

ađ ars, fit etiam *ar a*. servit verbis: *ađfertur arsfertur arfertur* adfertor, *arsveitu aveitu*. accusativo servit postposita: *asamađ asama* ad aram, huiusmodi structura non invenitur in rec. tabulis, subiungitur *e* aut *co*.

ah aha a af a: *ahtrepuđatu atrepuđatu* quasi a-tripudato, *ahavendu* avertito. eadem praepositio videtur inesse in *ap-ehtre* quasi abextra.

an a am ἀμφί: *anferener aferom* circumferre. plenior eadem *amber* ut sub super: *ambr-etuto amprehtu apretu* ambito, osce *amfr-et*.

an a en ἀνά in: *antentu atentu ententu* intendito, *anstiplatu* instipulator. vides quot praepositiones cohaerentes verbis decurtatae sint ut sola restaret *a*. quibus addenda etiam privativa particula est, *hostatir anhostatir* inhastatis, *virseto avirseto* visum invisum. sunt igitur de quibus ambigas: *anseriato* mihi est servatum ambifariam.

anter ander inter: *anter menzaru* intermenstrium, *andersesust* intercesserit. semel recepit casum, *andervomu* inter rogos, ut videtur, acc. plur. p. 79.

da de, osce *dat*: *daetom* demptum.

eh ehe e ex e: *ehvelklu* edictum, *efurfatu* simplex *furfant*. praeponitur ablativo: *easa* ex ara, *ehe esu* vel *ehesu poplu* ex hoc populo.

en e em in: *enetu* inito, permutatur cum *an* ut ancentus incentus. casibus postponitur, accusativo quotiens significatur in locum, locativo quotiens in loco, *arvamen* in arvum ut tam tamen, *arven* in arvo. *termnome* ad terminum, *ahtimem* in actionem, *fesnafe* acc. plur. *fesnaf*. vet. *rupinie e* rec. tantum *rubine* in rubinia, vet. *testre euze* rec. *destre onse* dextro inumero, *ocrem Fisiem* vel *ocre Fisie* nec multum interest utrum in monte Fisio an monti Fisio intellegas, *fesnere* abl. plur. *fesnes*, *manuve* in manu. ut *ocre ocrem*, sic *tote toteme*, vide declinationem et p. 185.

hutra hondra adverbium coit bis cum accusativo, *hutra furu* infra forum, *hondra tudero* ut infra superos.

kum com co servit loquelis, *kumaltu comoltu* commolito, *covertu* revertito. ablativis postponitur ut significetur apud πρός germ. *bei*: *asaku* iuxta aram, quod *pre verir* vel *post verir* sacerdos fecit id fecisse dicitur *verisco*, preces fundit *uvikum* dum ovis adest praesens praesenti. at *erucom etuto* ut mecum eunto. nominibus ut hoc idem significetur *com* praeponitur: *com prinuatir* simul una cum legatis.

os obs in *ostendu* ostendito adhibeto. accedunt fortasse *ustite* si est obstiti loc. et *ooserclom* si ab observando venit.

per per cohaeret verbis: *perakne* ut *sevakne*, *peretom* peremptum. accusativum sequitur ut parumper quo spatium temporis significetur: *trioper* ter acc. plur. *triia*, cf. gloss. Philox. antioper πρὸ τούτου. ablativum sequitur quo accipiamus pro: *popluper* pro populo, *nomneper* pro nomine, *fratruspe* pro fratribus. cf. *perne* prorsus, *pernaiaf pustnaiaf*.

pert trans ultra πέραν: *pert spinia* ex parte spinae altera, osce *pert viam.* hinc erravit in superiore versu aerarius insculpens *Petruniapert natine* II A 35, etsi fluctuavit species praepositionis inter Apuliam (*petiropert* quater) et Vmbriam (*trioper* ter).

pro pro cohaeret verbis: *proseseto* vet. *prusešetu* prosecta, *procanurent* ut profantes. ablativo subiunctum est in *iepru* ante ea, praecessit *pustra.*

pur in uno verbo *purtitu purditom* ut portentum porrectum.

pre prae servit verbis: *prehabia* praebeat, *Prestota* quasi antistita, *prepa* priusquam osce *pruterpan.* praeponitur ablativo: *preveres pre verir* ante portam, contrarium *post verir.*

post vet. *pus* rec. *postertio* sicut Latinis quoque moris erat scribere, osce *post*, praeponitur casui apud Vmbros Oscosque ablativo: *post verir* vet. *pusveres* post portam. cf. *postne* retro, *pustnaiaf* posticas.

pustin puste rec. *posti* coaluit ex *post* et *in*, osce *postin*, deest Latinis, distributionem significat ut germ. *nach*, accusativo servit: diviso sacrario inter deum et deam adoratur uterque *pustin erešlu* pro parte sacrarii, nummi terni *pusti kastruvuf* in fundos.

re in duobus verbis *revestu* revisito et *restatu* restituito.

su sub cohaeret verbis: *sutentu* subtendito, *sufafiaf.* praeponitur ablativo: *su maronato* p. 174. plenam formam servavit *suba-* suppandi verbum imp. *subotu.* hincine venit *suboca-* adorandi verbum? cf. reciprocare al., decent supplicantem ὑπτιάσματα.

subra adverbium semel servit accusativo, *subra tudero* supra fines, contrarium est *hondra.*

super bis cum locativo: *super kumne* super comitio, *super erešle* super sacrario, ibi loci.

superne semel cum accusativo: *superne adro* super atra vascula alba imponat, eo loci. cf. post pone.

to, in tab. IV *ta* sic ut in activi verbi imp. plur. 3, ablativo postponitur ut significetur ab aliquo, ex aliquo cf. radicitus: *skalšeta* rec. *scalseto* ex patera (*scalsie* in patera), *angluto anglome* ab angulo ad angulum, *pureto* ex igne, *vapersusto* a *vapeđ-*, vet. *akrutu* ex agro peregre.

traf trahaf tra cohaeret verbo, *trahvorfi* transverse. casibus praeponitur accusativo *tra sahtam traf sahatam* trans sanctam ut in locum, locativo *tra sate trahaf sahate* ut in loco.

nolui praepositionibus adnumerare *paca* nomen genetivo subiunctum (*ocrer pehaner paca*) ut lat. causa, nolui alia quae non solent in hoc genere censeri velut *vem ve* derogativam particulam, *pesuntrum vempesuntres* ut grandis vegrandis.

INDEX VERBORVM

incipientia a *c* et *ś* quaere in K. in aere quotiens **d** invenitur, posui *ç* (p. 178 et 181). scripta per *đ* vel *rs* eo ordine posui quem D in latinis litteris tenet. quorum minus dilucida est significatio quaeque in commentario aut in grammaticis disceptavi, eis verbis adscripta est libri pagina.

A

A nota praenominis ut Auli, inscr. min. 6

a nota assis, Vb 10 13 15 18 VIIb 4

a ad, vide *ađ*

aanfehtaf infectas, IIa 33

abr- vide *apr-*

adr- vide *atr-*

ađ vel *a* ad, postponitur accusativis, *asamađ* IV 6 *asama* IIa 39 IV 16, *ereçlumađ* IV 6 *ereçluma* III 35 IV 3 10, *etrama* III 34, *persklumađ* III 21, *spantimađ* III 33, *spiniama* IIa 37 *spinamađ* IIa 38, *tertiama* IV 2

adepes adipeis p. 60, Ia 6 10 19 23 Ib 4, *ađipes* Ib 7, *ađpes* Ia 13, *ađeper* Ib 30 33, *ađiper* Ia 27, *ađepe* Ib 26 44 IIa 7

ađfertur adfertor flamen p. 29, Ib 41 IIa 16 Va 3 10, *arsfertur* VIa 8, *arfertur* VIa 3 VIIb 3. dat. *ađferture* Vb 3 5 6, *arsferture* VIa 2. acc. *arsferturo* VIa 17

ađhab- vide *neiđhabas*

ađio] alius, *arsir* VIa 6 7

ađio] proprium deorum epitheton ut almus p. 55, voc. *arsie* VIa 24 VIb 8 27, gen. *arsier* VIa 24 VIb 27, *asier* VIb 8. in quibus *rs* et *s* ut pro *đ* accipiamus neve contrarium ἀναρσίῳ putemus, suadent iuris sacri vocabula ab *ađm- arsm- arm-* incipientia

ađkani quod accinitur IV 28

ađma-] p. 50 et 97, ordinamini *armanu* Ib 19, *arsmahamo* VIb 56. imperatoriam *arsmatiam* VIb 49 50, *arsmatia* VIa 19 VIb 53 63 VIIa 46 51

ađmo] sancte atque ordine institutum, in re divina caerimonia, in re publica ordo, p. 50: plur. nom. *arsmor* VIa 26 36 46 VIb 29, acc. *arsmo* VIa 30 32 39 42 52 VIb 13 32 34 VIIa 17 30, *asmo* VIa 49

ađmune almoni IIb 7

ađpeltu adpellito IIa 32 IIb 19 IV 8

ađpes vide *ađepes*

ađputrati arbitratu Va 12

ađveitu advehito IIa 12 29 IIb 13 III 34 IV 5, *arsveitu* VIa 56 59 VIb 2 5 20 44 46 VIIa 4 8 42 54, *arveitu* Ib 6 VIb 23, *aveitu* IV 1

afer- vide *anfer-*

afiktu infigito p. 61, Ia 31

ager ager inscr. min. 1. gen. *agre* Vb 9 14. *akrutu* ex agro Va 9

Ahal nota praenominis ut Ahalae? p. 174, inscr. min. 3

ahatripursatu abstripodato p. 69, VIIa 23 36, *ahtrepuđatu* IIa 24 25 31 38, *atrepuđatu* IIb 18, *atripursatu* VIb 16, *atropusatu* VIb 36

ahatrunie inscr. min. 6 p. 176

ahavendu avertito p. 108, VIIa 27

ahesnes ahenis III 18 19 19

ahtimem in actionem p. 88, Ib 12 12. *ahtisper* pro actionibus III 24 29

ahtrep- vide *ahatrip-*

ahtu actui IIa 10 11

aitu agito p. 71, Ib 29 37 VIb 18 18 VIIa 40 45, *aituta* agunto III 13. vide *aket-*

vapefe aviehclu VI a 10. ut status indicetur in loco, locativo postponitur, saepe cum casu ipso ita coalescit ut discerni nequeat: *acersoniem* VII a 52 (*akeđunie* I b 43), *arvem* III 13, *ocrem Fisiem* VI a 46 (alias *ocre Fisie*), *toteme Iovinem* VI a 46 *toteme Iovine* VI a 26 (*tote Iovine* VI a 36) vide p. 185 et *destram-e* VI b 49 sic divisum *destra me*, *rupinie e* I b 27 (*rubine* VII a 6), *tafle e* II b 12, *testre euze* dextro in umero II b 27 28 (*destre onse* VI b 50), nec debui dubitare p. 65 num in dextra esset quod sic divisum legitur *destr e* VI b 4, *manuve* II b 23, *etre* et *tertie sviseve* II b 14 15. loc. plur. *fesnere* II b 11, *funtlere* I b 24 *fondlire* VII a 3, *tuvere kapiđus* II a 33

endendu vide *antentu*

enetu inito imp. I a 1 VI a 1

enom tum VI b 17 38 38 39 40 40 53 64 VII a 5 8 9 23 23 36 45 45 51, *eno* VI b 16 17 46 56 56 62 65 VII a 1, *ennom* VI b 51 VII a 20 24 34 39, *enno* VII a 38, *enu* I b 36 37 38 38 II a 9 II b 21. *enumek* I b 11 13 16 19 20 21 22, *inumek* III 9 11 26 34 IV 2 17 18 20 21 24 26 27 28, *inumk* IV 23, *enuk* I a 30 33 V a 29, *inuk* I b 7 III 4 7 15 16 IV 13 14. *enem* VII a 44 44, *ene* I b 35, *eine* VI a 10 11: haec quidem formae idem fere significant quod oscum *inim*, et

entelus ententu vide *antentu*

ere is V a 4 VI b 50. gen. sing. masc. *erer* VI a 23 24 31 33 34 35 40 43 45 50 53 54 55 VI b 7 7 10 12 14 15 26 27 28 33 34 35 VII a 10 18 19 22 26 31 32 35, *er er* VI a 43, *irer* VI a 25, *erir*? VI a 31. gen. sing. fem. *erar* VI a 23 24 26 31 33 34 35 40 43 44 45 50 53 54 55 VI b 7 8 10 12 14 15 26 27 28 33 35 35 62 VII a 11 14 14 18 19 22 26 28 31 32-35 50 51. *eruku* cum eo III 31, *erucom* VI b 50. *erom* eorum VII a 14 50, *ero* VI b 62 62 VII a 13 28, *eru* p. 192, V a 8. adfigitur *k*: nom. *erek* is V a 11, *erec* VII b 1, *eruk* ea III 14. *ererek* eius III 32. abl. *erak* ea III 12. adfigitur *font hont*: nom. *erihont* idem masc. VI b 50, *eront* VI b 24. *erarunt* eiusdem fem. IV 1. *eruhu* eodem II b 22, *erafont* p. 103, eadem VI b 65 VII a 1 *erahunt* I b 23. *eriront* eisdem VI b 48, *erererunt* IV 5. cf. *eam*, vide p. 192

ereçlu magmentarium p. 156, IV 13 18. loc. *ereçle* IV 17 19. *ereçluma* III 35 IV 3 10, *ereçlamađ* p. 162, IV 6

eretu vide *heri*

erietu arietem II a 6

erom esse, vide *est*

erse id, vide *eam*

erus quod dis datur peractis sacris p. 70 et 163, I a 33 I b 34 34 35 36 II a 9 28 32 40 II b 21 IV 14 27 VI b 16 16 25 38 38 VII a 5 38 43 ter 44

eskamitu p. 161, IV 1

esme demonstrativi pronominis dativus p. 193. *esme* huic VI b 55, *esmei* VI a 5 18. *esmik* ei I a 28 31

eso haec inscr. min. 2 p. 173. *esome* in hoc VI b 47, p. 82 et 181. *esa* hac VI b 9 14, *esu* hoc VI a 25 28 33 35 38 45 48 53 VI b 28 31 35 54 (*chesu*) 54, *essu* VI a 43, *esuku* IV 29. *esisco* cum his VI a 18, *esir* VII a 10 18 26 32, *isir* VII a 34. *eso* adverbii loco sic VI a 2 3 8 16 22 VI b 6 9 53 57 VII a 9 20 25 34 46, *iso* VI a 20, *esu* II a 3 V a 14 adfigitur *k*: *esumek* hoc I b 8, p. 81. *esoc* sic VI b 25, *issoc* VII b 3, *esuk* V a 1. *isek* item IV 4, *isec* VI b 25. adfigitur *hont*: *isunt* itidem II a 28 36 III 16 17, cf. *esuf*. vide p. 193

esono adiectivum et neutro genere substantivum, divinus res divina, p. 30, cf. oscum *aisusis* mars. *aisos*: *esonome* ad divinum VI b 50 52, *esunume* I b 14, *esunumen* III 20 quod pro adiectivo accepi p. 157 sed I b 14 suadet ut interpretemur 'in aedem ad rem divinam ito'. *esono* sacrificium VI a 57 VI b 47 47, *esunu* I b 8 9 38 II a 20 21 42 III 1 IV 30. *esunu* sacrificia II a 2 (traditur *esum*) 2. *esunu* nom.

sing. fem. III 14. dat. sing. *esone* VI b 11, *esune* V a 4 6. abl. sing. fem. *esuna* V a 5. acc. pl. fem. *eesona* VI a 18, *esona* VI a 3 5. abl. pl. *esoneir* VI a 18, *esunes-ku* V a 11

est est I b 18 18 II a 15 VI a 8 9 10 26 27 ter 28 ter 36 37 quinquiens 38 46 47 quinquiens 48 VI b 29 30 quinquiens 31 50 53 53 55 55 VII a 46 51 52 VII b 3. *sent* sunt VI a 15 27 36 46 VI b 29. *sir* sis VI b 7 7 26, *si* VI b 26, *sei* VI a 23 23. *si* sit V a 6 24 27 V b 3 7, in *mersi* VI a 38 48, *mersei* VI a 28. *sins* sint VII b 4, *sis* V a 6. *erom* esse VII b 2, *eru* V a 26 29 V b 5. cf. *furent*, vide p. 194

est ibit, vide *etu*

esto istos VI a 15 15. *estu* istum II b 24. *este* p. 42, istud I a 1 VI a 1 VI b 62 63 VII a 51. *estu* ista pl. neutr. p. 148, II a 2 II b 23. *istu*? inscr. min. 6 p. 176. vide p. 193

esuf ipse p. 193, II a 40 IV 15

et et I b 20 IV 7 12 V a 6 8 13 18 20 22 V b 9 13 15 17 VI a 19 VI b 5 24 VII a 37 44 46 51 inscr. min. 1

etaians itent VI b 64, *etaias* VI b 65 VII a 1. *etato* itate p. 197, VI b 3, *etatu* I b 21 22

etantu tanta V b 6

etrama ad alteram p. 164, III 34. *etraf* alteras I a 18 18. *etru* altero VI a 35 38 43 48 53. *etre* in altero II b 14. *etres* alteris III 18, *etre* p. 185 et 189, II b 2 3 3 4 4 5 5 6 6

etu eito I b 10 14 II a 6 33 II b 12 III 20 IV 21 VI b 48 VII a 39, *eetu* VI b 54. *etuta* eunto III 11, *etutu* I b 15 23 23, *etuto* VI b 51 52 65 VII a 1. *eest* ibit VI a 2, *est* VI a 6. *iust* ierit VI a 7. *ier* ibitur VI b 54. *ise* itum erit p. 82, I b 8

etuřstamu exterminato p. 94 et 183, I b 16, *eturstahmu* VI b 53 53, *eheturstahamu* VI b 55

eu euront vide *eam*

eveietu evincito p. 142, II b 8 11

ezariaf escas IV 27

F

fahe p. 40, V b 12

fakust fecerit IV 31, *fakurent* fecerint I b 34, *facurent* VII a 43. *façiu* facere II a 16, *façu* II b 22. *façia* faciat II a 17, *feia* V a 23 V b 1. *feitu* facito I a 4 5 7 29 30 32 ter I b 5 7 9 18 24 28 31 32 II a 20 III 31 31 32 VI b 3 22 47 VII a 3 4, *fetu* I a 3 9 11 12 13 13 14 16 17 17 20 22 24 25 25 26 26 28 28 I b 2 3 3 6 25 27 29 32 43 44 44 II a 2 4 6 7 8 9 11 11 12 13 ter 14 II b 7 10 26 (incisum est *feiu*) 29 VI a 22 56 57 57 58 ter 59 VI b 1 ter 2 3 ter 5 19 19 20 20 22 ter 23 24 37 43 43 44 ter 45 ter 46 46 55 VII a 3 4 4 6 7 ter 37 41 41 42 42 53 53 54 54, *feetu* VII a 41. *feta* facta II b 13. *façefele* (*-fete* aes) facibile II b 9

fameřias familiae II b 2

far far V b 10 15. *farer* farris V b 9 14

farsio farrea p. 65 et 188, VI b 2, *fasio* VI b 44, *fasiu* II a 12

fato p. 67, VI b 11

feřehtru p. 155, III 16 18

fefure quasi scicidit p. 124, II a 4

feia feitu vide *fak-*

feliuf lactentes p. 65, I a 14, *filiu* VI b 3. *fel.* fili inscr. min. 4

felsva holera p. 32, V a 11

ferar feratur VI b 50. *ferest* feret II a 26. *fertu* ferto II a 17 19 26 27 33 34 II b 12 12 13 14 14 15 ter 16 16 VI b 50 50, *fertuta* ferunto III 13

ferim-e quasi in feretrum p. 155, III 16. errore scriptum *ferime* pro *ferine* I b 25

ferine quasi in feretro p. 62, I a 4 13 22 I b 3 6 25 (aes *ferime*) III 31 VI a 57 VI b 1 19 43 45 VII a 4

fesnaf-e in fanum II b 16, *fesner-e* II b 11

feta fetu vide *fak-*

fikla a figendo libum p. 61 et 182, II a 18 19, *ficlam* VII a 42, *ficla* VI a 56 59 VI b 2 4 20 23 44 46 VII a 4 8 54. gen. *fiklas* II a 41

fiktu figito p. 61, I a 28

filiu vide *feliuf*

G

H

herifi volendo, voluntate p. 35 et 199, Vb 6. cf. *herter,* vide p. 194 et 196

herinties volentiis? inscr. min. 6, *herintie* ibidem

herter oportet p. 118 et 138, IIa 40 III 1, *herte* Va 6 8 10, *herti* Vb 8 11 13 16, *hertei* VIIb 2. cf. *heris,* vide p. 194

Hoď-] *Huďie* Hodio p. 80, Ib 2, *Horse* VIb 43

Hoier pro *Hoďier*? p. 48 et 183, VIa 14

holtu p. 100, VIb 60 VIIa 49

homonus hominibus Vb 10 15

hondu fundito p. 100, VIb 60 VIIa 49

hont vet. *hunt* pronominalis particula aequalitatem denotans, p. 103 et 192 s., cf. *eam, ere, eso, ife, sur-*

Honta] *Hunte* Hecatae aut deo simili IIa 20 34. *Hunte* deo Ib 4, *Honde* VIb 45. *Huntia* inferiis IIa 15 17. vide p. 128

hontra] infra p. 47, *hondra* VIa 15 VIIa 52, *hutra* Ib 42. *hondomu* infumo VIa 9 10

Horse vide *Hoď-*

hostatu hastatos VIb 59 VIIa 48. dat. *hostatir* VIb 62 VIIa 13 15 28 50

Hule deae p. 166, IV 17

huntak fontis lacunam, aquam putealem p. 151, III 3 IV 32

Hurtentius nomen parum certae scripturae p. 176, inscr. min. 6

hutra vide *hontra*

I

Iapuzkum Iapudiscum p. 95, Ib 17, *Iapusco* VIIa 47, *Iabuscom* VIb 58. dat. *Iabusce* VIIa 12. gen. *Iapuscer* VIIa 48, *Iabuscer* VIb 54 59 VIIa 12

iepi p. 157, III 21

iepru pro ieis, IIa 32. cf. *eam* et p. 201

ier ibitur, vide *etu*

ife ibi, eo p. 157, IIb 12 13 VIb 39 40. *ifont* ibidem VIb 55

Ikuvins Igovinus in nummis inscr. min. 7 (simul corrupte *Ikuvini*). *Ikuvinus* Igovini plur. Ib 21 22, *Ikuvinu* Ib 20, *Iiovinur* VIb 63, *Iovinur* VIb 56. *Iiovinam* Igovinam VIa 49 51 VIb 33 VIIa 16 29, *Iovinam* VIb 12, *Iiovina* VIa 31 41 VIb 31, *Iovina* VIa 29 39. gen. *Iiuvinas* Igovinae Ib 2 5, *Iiovinar* VIa 32 39 42 49 52 VIb 32 43 45 61 VIIa 3 6 10 14 15 16 16 17 19 21 24 26 27 28 29 30 30 31 32 35 37 41, *Iovinar* VIa 30 VIb 10 13 34 VIIa 9 27 50 53. dat. *Ikuvine* Igovinae Ib 13, *Iiovine* VIa 18 24 31 40 43 50 53 VIb 7 11 14 33 34 51 62 VIIa 14 18 27 31, *Iioveine* VIa 5, *Iovine* VIa 33 VIb 10 27 VIIa 50. loc. *Iovinem* in Igovina VIa 46, *Iiovine* VIb 29, *Iovine* VIa 26 36. abl. *Ikuvina* Ia 5 8 12 15 19 21 25 29 31 Ib 2, *Iiuvina* Ib 5 III 24 25 30 30, *Iiovina* VIa 23 45 54 55 58 VIb 1 3 7 9 15 19 22 26 28 35 43 45 VIIa 4 10 22 26 32 35 37 41, *Iovina* VIa 25 34 35 43 VIb 6 VIIa 7 9 19 24 53

inenek inde? p. 156, III 20

inuk, inumk vide *enom*

Iov-] *Iupater* IIb 24. dat. *Iuve* Ia 3 VIa 22, *Iuve patre* IIb 7, *Iuvepatre* IIa 5 IIb 17 22 26 III 22, *Iuvip.* IIa 10

Iovia res ad Iovem pertinens: abl. sing. masc. *Ioviu* VIb 43, *Iuviu* Ib 1. deorum dearumque epitheton: voc. fem. *Iovia* VIIa 47 49, masc. *Iovie* VIb 28 29 29 31 ter 33 36, *Iiovie* p. 180, VIb 35. acc. masc. *Iovi* VIb 26 27 27. dat. masc. fem. *Iovie* VIa 58 VIIa 53 (Ioviae), *Iuvie* Ia 8 24 (Iovio) Ib 43 (Ioviae) IIa 20 35, *Iovi* Iovio VIb 22, *Iuvi* Ia 28. dei unius nomen: dat. *Iuvie* IIa 6, gen. *Iuvie* IIa 8 unde efficitur vitium interpretationis in qua Iovia facta sit ex Iovio, si tamen casus gen. est

iovies iuvenibus p. 100, VIb 62 VIIa 13 14 28 50. acc. *iovie* VIb 59 VIIa 48

irer vide *ere*

ise vide *etu*

isek isir isunt vide *eso*

iseçeles insectis p. 163, IV 7

istu vide *esto*

itek ita p. 170, IV 31. cf. p. 192

L

M

mefa mensam p. 60 et 184, Ia 16 IV 14 VIa 56 VIb 17 20 VIIa 4 38, abl. IIb 13 VIb 5 9 9 14 VIIa 37. *mefe* dat. IIb 28

mehe mihi VIa 5

menes venies Ib 15, vide *benus*, p. 94 et 183

menzaru in *anter menzaru* intermenstruarum IIa 16, p. 129

menzne mense IIa 17, p. 129 et 185

mers mersta vide *meds*

mersus mos p. 152, III 6

mersuva solita p. 152, abl. III 11, acc. pl. III 28

mestru maior p. 180 et 191, Va 24 27 Vb 4

Miletinar Melitinae deae p. 48, VIa 13

motar multae p. 119 et 186, VIIb 4. nom. sing. *muta* Vb 2, *mutu* Vb 6. acc. *muta* Vb 3

mugatu muttito p. 45, VIa 6. *muieto* muttitum p. 182 et 199, VIa 7

muneklu munusculum p. 34, Va 17 19 21

Museiate Mussiatibus IIb 5 5

mutu vide *motar*

N

n nota nummi inscr. min. 2, p. 174

Naharkum a Narc dictum Ib 17, *Naharcom* VIb 58 VIIa 47. gen. *Naharcer* VIb 54 59 VIIa 12 48. dat. *Naharce* VIIa 12

naraklum narraculum declaratio in sacris p. 123, IIa 1

naratu narrato declarato in sacris IIa 3 IIb 8 9 11 25 III 27 VIa 22 56 59 VIb 2 20 23 44 46 VIIa 5 7 38 42 53

natine natione gente IIa 21 35 IIb 26

neiđhabas ex *nei ađhabas* ne adhibeant p. 171, IV 33

neip nec, cf. p. 57: lat. non IIa 4 Va 29 VIa 27 36 46 VIb 29 VIIb 3, lat. neve VIb 51. *neip-nep* neque-neque VIa 6

nepitu inundato p. 101, VIb 60 VIIa 49

Ner nota praenominis Neronis inscr. min. 1 p. 172

nerf nerones proceres p. 58 99 120, VIa 30 32 39 42 49 52 VIb 13 32 34 59 VIIa 17 30 48. *nerus* proceribus VIb 62 VIIa 13 14 28 50

nersa donec p. 46, VIa 6

nertru sinistro p. 76, VIb 25. *nertruku* ad sinistrum Ia 32, *nertruco* VIb 37 39

nesimei proxime p. 47 et 189, VIa 9 9

ninctu ninguito p. 101, VIb 60 VIIa 49

niru herbam frumentive genus quod pinseretur p. 146, IIb 15

nome nomen, cf. p. 185, VIa 30 32 39 42 49 52 VIb 13 32 34 58 VIIa 17 30 47, *numem* Ib 17 17. gen. *nomner* VIb 54 59 VIIa 12 48. dat. *nomne* VIa 24 24 31 31 33 33 40 40 43 43 50 50 53 53 VIb 7 8 12 12 14 14 27 27 33 33 35 35 62 62 VIIa 12 13 14 14 18 18 28 28 31 31 51 51. abl. *nomne* VIa 17, *nomneper* pro nomine VIa 23 23 25 26 34 34 35 35 44 44 45 45 54 54 55 55 VIb 7 7 10 10 15 15 26 26 28 28 35 36 VIIa 10 11 19 19 22 22 26 26 32 33 35 35

Noniar Noniae deae p. 47, VIa 14

nosve nisi p. 96, VIb 54. cf. *sve*

nuđpener quasi nullipondiis, nummis p. 32, Va 13

numem vide *nome*

numer nummis Va 17 19 21, *n.* inscr. min. 2

Nurpier Norbii ut videtur dei p. 48, VIa 12

nuvis novies p. 134, IIa 25. *nuvime* nonum cf. p. 189 et 191, IIa 26

O

oht auctoritate inscr. min. 1, *uhtretie* Va 2 15. cf. *uhtur*

ocar ocris mons VIb 46, *ukar* Ib 7. gen. *ocrer* VIa 8 19 19 29 32 39 41 49 51 VIb 10 13 32 33 48. dat. *ocre* VIa 23 30 33 40 42 50 52 VIb 7 10 11 14 26 32 34, *ukre* p. 33, Va 16. acc. *ocrem* VIa 49 51 VIb 12, *ocre* VIa 29 31 39 41 VIb 31 33. loc. *ocrem* in ocre VIa 46, *ocre* VIa 26

36 VIb 29. *ocriper* pro ocre VIa 23 43 45 53 55 58 VIb 1 6 6 9 14 19 22 26 28 35, *ocreper* VIa 25 34 35, *ukriper* Ia 5 8 15 17 21 25 28 31, *ukripe* Ia 12

onse in umero p. 89, VIb 50, *uze* IIb 27 28 cf. p. 185

ooserclome in observaculum? p. 48 et 183, VIa 12

opeter optati vel optumi gen. p. 37, Vb 9 14. *upetu* optato p. 30, IIb 1 8 11 III 22 26 Va 7. *upetuta* optanto III 10

orer illius p. 55, VIa 26 36 46 VIb 29. *uru* illo Ib 18 VIb 55, *uraku* cum illa Va 5. *ures* illis p. 170, IV 33. cf. *ulo* et p. 192

ortom ortum VIa 46, *orto* VIa 26 36 VIb 29, *urtu* ortum aut plur. orta p. 124, IIa 4. *urtas* ortae nom. pl. p. 152, III 10. *urtes* ortis III 4

osatu operato facito p. 76, VIb 24 37. *oseto* facta inscr. min. 2

ose anni? p. 56, VIa 26 36 46 VIb 29. hinc adiectivum *usaçe* ut temporariae IIa 44, *usaie* Ib 45 cf. p. 181

ostendu ostendito adhibeto VIa 20, *ustentu* Ia 3 9 12 16 23 26 Ib 3 6 25 28 IIa 6 11, *ustetu* Ia 17 Ib 32 43 IIa 12 IIb 9 29. *ustentuta* ostendunto III 5. *ostensendi* ostendentur VIa 20

ote aut Vb 10 13 15 18 VIa 7 VIIa 6, *ute* Ib 24 27 Va 23 Vb 2

ovi ovis acc. pl. VIb 43, *uvef* Ib 1. *uvem* III 8 10 12 26 31, *uve* IIa 10, latet in *iuvesmik* Ia 31 (p. 75). *uvikum* III 28

P

p pondo pariter notatum ab Vmbris et Latinis, Vb 9 14

Padellar Patellae p. 48 et 183, VIa 14

pafe vide *poe*

paca causa p. 51, VIa 20

pacer pacatus propitius VIa 23 30 33 40 42 50 52 VIb 7 11 13 26 32 34 VIIa 14 17 31 50. plur. nom. *pacrer* VIb 61 cf. *pase*

pane quamde p. 183, Ib 40 VIIa 46

panta quanta Vb 2, quantam Vb 3

panupei quandoque VIIb 1

parfa parra abl. p. 184, VIa 1. acc. *parfam* Ib 13, *parfa* VIa 2 4 15 17 VIb 51

parsest parrebit par erit p. 118, VIIb 2

pase pace p. 178 et 182, VIa 30 33 40 42 50 52 VIb 11 13 32 34 61 VIIa 14 17 31 50

patre patri vide *Iov-*

pe que appendicula pronominalis in *pumpe putrespe panupei nei-p.* diversam vide in *per*

pede persei quid vide *pis*

peđi pede Ia 29 32, *persi* VIb 24 37 38 39. *peđu* pedem p. 133, IIa 24. hinc adiectivum *perstico* quasi pedestre p. 77, VIb 25

peđaia pedaneas humi stratas p. 64 et 131, Ib 28 32 44, *persaia* VIIa 7, *persaea* (p. 180) VIIa 41 54. acc. sing. *peđaem* (ut alium alim) IIa 11 III 32, *peđae* IIa 13. neutr. nom. sing. *peđae* IIa 22. masc. fem. acc. pl. *persae* VIa 58 VIb 3

peđum πέδον scrobem p. 76, Ia 29 32, *peđu* IIa 9, *perso* VIb 24 37. *peđume* in foveam IIa 27 III 33, *persome* VIb 38 39 40. cf. *peđi*

pehatu vide *piha-*

peia piceas p. 181, Ib 27 VIIa 6. *peiu* piceos Ib 24 VIIa 3

Peieđiate Peiediatibus IIb 4 4

peica pica abl. VIa 1, acc. VIa 3 4 16 17

peiqu pico VIa 1, *peico* picum VIa 3 4 16 17. cf. *Piquier*

pelmner pulmenti p. 38, Vb 12 17

pelsatu θαπτέτω p. 38 et 139, VIb 40 40. *pelsans* sepeliendus IIa 43, acc. sing. *pelsanu* IIa 6 III 32, fem. acc. pl. *pelsana* Ia 26 VIb 22

peperscust vide *persk-*

pepurkurent rogaverint p. 66, Vb 5

pequo pecua VIa 30 32 40 42 50 52 VIb 13 32 34 VIIa 17 30

per per p. 200, adiungitur accusativo: *triiuper* Ib 21 22 22 IIb 25 25 *trioper* VIb 55 VIIa 51. pro, adiungitur ablativis: *ahtisper* pro actibus III 24

29, *fratrusper* II a 2 III 23 *fratruspe* III 28, *nomneper* saepe, *ocriper ocreper ukriper* saepe *ukripe* I a 12, *Petruniaper* II a 21 35 (hic traditum est *-pert*), *popluper pupluper*, *reper* VII b 2, *totaper tutaper* saepe *tutape* III 24, *trefiper* pro tribu III 25 30, *Vuçiiaper* II b 26

peraknem idoneum agoniis p. 30, II a 10, *perakne* II a 5 12 II b 7 10. substantivi loco neutrum *perakne* p. 125, II a 5 14. plur. neutr. *perakneu* V a 7. gen. plur. *peracnio* p. 185, VI a 54

perakre peracrem caedendam p. 55, I b 40. abl. *peracri* VI a 34 35 38 43 45 48 53, *peracrei* VI a 25 29. plur. gen. *peracrio* VII a 51 (cf. p. 185), abl. *peracris* VI b 52 56

Peraznanic Perasnaniis II b 7

peretom peremptum p. 57, VI a 27 37 47 VI b 30

perkaf perticas virgas p. 50, I b 15, *perca* (non distinctus est plur. aut sing.) VI b 51. *percam* virgam VI b 53, *perca* VI a 19 VI b 49 50 63 VII a 46 51

perne prorsus VI b 11. adiectivum *pernaiaf* anticas I b 10, *pernaies* anticis I a 2

persae vide *peđaia*

perse persi quid vide *pis*

persi pede vide *peđi*

persk- ponere? p. 48 et 66, *peperscust* posuerit VI b 5, *pepescus* VII a 8. imp. *perstu* (p. 181) II a 32, *pestu* II b 19

persklum supplicationem p. 42 et 107, I a 1, *persclo* VI a 1, *persklumađ* ad sacra III 21. gen. *perscler* VI a 27 28 37 38, *pescler* VI a 47 48 VI b 30 30. abl. *persklu* III 12, *persclu* VI b 36 VII a 20 24 34, *pesclu* VI b 15 VII a 8

persnimu precamino supplicato I b 7 21 IV 8 10 VI a 55 59 VI b 2 4 6 9 20 25 37 41 44 46 VII a 4 7 25 25 34 42 44 54, *persnihmu* II a 27 29 30 30 31 36 36 37 38 39 42 IV 11 23 25 29, *persnihimu* VI b 17 VII a 9 39 45, *pesnimu* I a 6 10 13 19 23 26 34 I b 3 22 26 30 32 37 38 44 II a 7 10 II b 18 18 20. *persnimumo* supplicanto VI b 57, *persnihimumo* VII a 47, *pesnimumo* VI b 64 65 VII a 1. *persnis* precatus VI b 39, *pesnis* VI b 40 41. cf. *prepesnimu*

perso perstico vide *peđum peđi*

persuntru in sacris quendam postilionem p. 73, IV 17 19, *pesuntrum* I a 30, *pesuntru* I a 27, *persutru* II b 13, *pesutru* II a 8, *pesondro* VI b 24 37 39 40. dat. *persuntre* IV 21. abl. *persontru* VI b 28, *persondru* VI b 31 35. plur. *pesondro* VI b 37, abl. *pesondris-co* VI b 40. cf. *vempesuntres*

pert trans p. 137 et 200, II a 36 (per errorem etiam 35)

pertentu protendito p. 135, II a 31 IV 8

pertome ad porticum p. 49, VI a 14

pesetom peccatum p. 57, VI a 27 37 47 VI b 30

pestu vide *persk-*

petenata pectinata p. 161, IV 4

Petruniaper pro Petronia II a 21 35

peturpursus quadrupedibus VI b 11

pihatu piato VI a 29 ter 30 39 ter 40 49 ter 50 VI b 31 31 32, *pehatu* III 3. *pihaz* piatus I b 7, *pihos* VI b 47. *pihafi* piatu p. 54 et 199, VI a 38 48 VI b 31, *pihafei* VI a 29. *pihaner* piandi VI a 19 VI b 48, *pehaner* VI a 20, *peihaner* VI a 8. cf. *prupehast*

pihaclu piaculo VI a 25 29 34 35 38 43 45 48 53 VI b 28 31 35. *pihaclo* piaculo an piaculorum? p. 60 et 189, VI a 54. *pihaklu* piaculorum V a 8

Piquier Picii V b 9 14

pir πῦρ I b 12 12 II a 19 II b 12 III 12 21 VI a 20 26 36 46 VI b 29 49 50. abl. *pure* I b 20, *pureto* ab igne p. 51, VI a 20. hinc per metaplasmum aut derivationem *purome* in ignem p. 70, VI b 17 VII a 38. cf. *vepuratu*

pis quis pronomen indefinitum et relativum p. 193, *pisest* quisquis est VI b 53, *pisher* quilibet VI b 41, *svepis* siquis I b 18 IV 26, *sopir* VI b 54. *pis-i* quis V a 3 10 VI a 7 VII a 52 VII b 1. *piđ-i* quid vel quodcunque IV 32, *piđe*

Va 5, *peđe* Ib 18 IIa 3, *pirsi* VIa 5 48, *pirse* VIa 46 VIb 55, *persi* VIa 37 38, *perse* VIa 47 VIb 29 30 31, *persei* VIa 26 27 28 36. *pifi* quos VIIb 2

pistu pistum IIb 15

plenasier plenariis p. 28, Va 2 14

plener plenis VIIa 21 34

plotos appellant Vmbri pedibus planis qui sunt. Festus in *plotos*

po- qui pronomen relativum definitum p. 193: *po-i* qui nom. sing. VIa 5 VIb 24 53, *poe* VIb 50, *poei* VIa 1. *puđ-e* quod IIa 26 III 5. *pusme* cui IIa 40. *pur-i* qui nom. pl. Vb 10 15, *pure* Va 6 25 28 Vb 4. *paf-e* quas VIIa 52. componitur cum *de*: *po-rse* ὅσπερ VIb 63 VIIa 46 51, *porsi* VIa 6, *porsei* VIa 9 9. abl. sing. *puđe* Va 7. nom. plur. *porsei* VIa 15, *porsi* VIa 19. item neutr. *porse* ἅπερ VIb 40. *svepo* εἴτε p. 81, VIb 47, *svepu* Ib 8. adde *pue* quo, *pufe*, *pora* al.

podruhpei utroque in *seipodruhpei* VIa 11. *putrespe* utriusque IV 14

pone posca p. 143, abl. sing. VIa 59, *poni* VIa 57 VIb 1 3 9 20 22 44 46 VIIa 4 7 41 54, *puni* Ia 4 9 13 16 22 26 32 Ib 3 7 25 29 32 44 IIa 7 11 13 20 24 25 IIb 9 20 29. acc. *pune* IIa 18 33 40 IIb 14 16 IV 30. gen. *punes* IIa 41. plur. dat. *punes* IV 33

ponisiater ministri a poscis nominati p. 91, VIb 51, *puniçate* Ib 15

ponne quom-de cum, cf. p. 89 et 185, VIb 43 VIIb 2, *pone* VIb 48 49, *pune* Ib 1 10 11 12 15 19 33 IIa 1 7 IIb 16 21 22 27 Va 8, *puni* Ib 20

poplom populum VIIa 15 VIIb 3, *poplo* VIb 48 VIIa 29 46, *puplum* Ib 10, *puplu* Ib 40. gen. *popler* VIa 19 VIIa 16 27 30. dat. *pople* VIb 55 61 VIIa 14 17 27 31 (typotheta male dedit *poplo*) 50. abl. *poplu* VIb 54 54, *popluper* pro populo VIb 43 45 VIIa 3 6 9 10 18 21 24 26 32 35 37 41 53, *pupluper* Ib 2 5

pora qua p. 193, VIb 65 VIIa 1. cf. *po-* et *orer*

porca porcas VIIa 6, *purka* Ib 27

porculeta Vmbri vocant in aratione. Plinius n. h. XVII 171

porse vide *po-*

portatu portato VIb 55, *purtatu* Ib 18. *portaia* portet VIIb 1. *portust* portaverit VIIb 3

post post p. 201, VIa 58 VIb 3 22 VIIa 38, *pos* VIIa 46, *pus* Ia 7 14 24 Ib 40

postin] praepositio distributiva p. 201, *pustin* IIa 25 IV 13, *pusti* Va 13 18 20 21, *puste* Ia 25, *posti* Vb 8 12 14 17

postne pone retrorsus p. 67, VIb 11. adiectivum *pustnaiaf* posticas Ib 11, abl. *pusnaes* Ia 2

postra posteras Vb 13. neutr. pl. *pustra* IIa 32, *pustru* IIb 19, *postro* VIb 5 VIIa 8. adverbium *postro* retro VIIa 43 44, *pustru* Ib 34 36

praco propugnaculorum p. 48, VIa 13. hinc *pracatarum* munitarum VIa 13

pre prae, Ia 2 11 20 VIa 22 59 VIb 1 2 4 19 20 VIIa 7

prehabia praehibeat Va 5, *prehubia* Va 12

prepa priusquam VIb 52

prepesnimu praefamino IIb 17 cf. *persnimu*

preplotatu proculcato p. 101, VIb 60, *preplohotatu* VIIa 49

presoliaf-e p. 48, VIa 12

Prestate Praestitae dat. Ib 27, *Prestote* VIIa 6 8 24. gen. *Prestotar* VIIa 20 22 33 36. voc. *Prestota* VIb 57 61 VIIa 9 11 13 15 16 18 19 21 22 25 26 28 29 31 33 34 35

pretra priores VIb 12

prever privis Va 13 18. *preve* prive Ia 28 IIa 9

prevendu advertito p. 108, VIIa 11

previšlatu quasi praevinculato p. 101, VIIa 49, *previlatu* VIb 60

prinuvatus legati, fortasse praenovati p. 90, Ib 19 23 23, *prinuvatu* Ib 15 41, *prinvatur* VIb 50 65 VIIa 1 46 52. com *prinvatir* cum legatis VIb 55 56 57

R

S

sakra sacras Ib 29 37, *sacra* VIb 18 VIIa 40 45

sakre sacre, hostia p. 117 125 153, IIa 5 III 8, 9 12 22 30, *sacre* inscr. min. 1 p. 172. *sakre* sacrem, nisi tamen ipsum quoque neutrum est pro hostia, IIa 6 21. *sakreu* sacria, hostias Va 6. *sakref* Ia 18 19 (*sakra* in re eadem Ib). *sacris* hostiis VIb 52 56

Saçi vide *Sançie*

Salier Salii gen. p. 47, VIa 14

salu (p. 178) salem IIa 18

salvom salvom VIa 51 VIb 33 41 VIIa 15 29 30, *saluvom* VIa 41, *salvo* VIa 31 32 41 51 VIb 12 12 33 VIIa 16. *salvam* salvam VIa 51, *salva* VIa 31 41 VIIa 15 29. neutr. plur. *salva* p. 56, VIa 32 52 VIb 13 34 VIIa 17 31, *saluva* VIa 42

sanes sanis p. 74, IV 8

Sanšie dei Sanci nomen p. 142, voc. VIb 9 10 12 12 14 15, *Saçe* IIb 24. acc. *Sanši* VIb 8 8, *Sansi* VIb 6. dat. *Sansie* VIb 3, *Sansii* VIIa 37, *Sansi* VIb 5, *Saçi* Ia 15 IIb 10 17, *Saçe* IIa 4

sarsite sarte p. 67 et 199, VIb 11

sate vide *sahta*

Satanes Satanis dat. pl. IIb 4, *Satane* IIb 4

savitu imp. quasi agitato p. 101, VIb 60 VIIa 49

seđ-] *sersitu* sedeto p. 73, VIb 41. *zeđef* sedens p. 43, Ia 25 33 34, *serse* VIa 2 16 VIb 17 22 41 ter, *sersi* p. 192, VIa 5

sehmenier semenstribus p. 38, Vb 11 16, *semenies* IIb 1. hinc forum *sehmeniar* Ib 42, *sehemeniar* VIIa 52 cf. p. 115

sei sit, *sent* sunt vide *est*

seipodruhpei seorsum utroque p. 67, VIa 11

semu semo, medio abl. p. 68, VIb 16, *sehemu* VIb 36

seples simpulis III 17

sepse singillatim p. 67, VIb 11

Serfe Serfia vide *Çerf-*

seritu servato imp. IIa 24 VIa 11 15 16 31 31 32 33 41 ter 42 51 ter 52 VIb 12 12 13 33 33 34 49 VIIa 15 16 17 29 29 30 31, *serituu* VIIa 15

sersi vide *seđ-*

sese loco vorsu p. 158, III 23 IV 3 15 cf. *sesust*

seso sibi p. 87 et 96, VIb 51

sestentasiaru sextantariarum p. 28 et 151, III 2

sestu sisto IIb 24. *seste* sistis IIb 22. *sestu* sistito imp. IIb 22. *stitisteteies* stiterint coni. p. 116, Ib 45, *stiteteies* IIa 44

sesust sederit p. 45, VIa 5. *sistu* sidito III 8. cf. *andersesust* intercesserit, *andersistu* intercedito et *sese*

sevakne sollemne, victimam p. 30 et 117, in acc. sing. haud facile distinguas sitne ut *sakre* substantivum nomen neutri generis an adiectivum masc. aut fem. ut III 25 et 27, si adiectivum est, utrum plur. an sing. IIa 21 IIb 8 8 9 10 III 22 IV 16 18 19, *sevakni* III 25 26 27. abl. sing. *sevakni* IIa 38 39, *sevakne* IV 23. acc. plur. *sevaknef* IV 22, *sevacne* subst. masc. aut fem. VIIb 1. abl. pl. *sevaknis* IIa 36 37 IV 25, *sevakne* IV 9

sevom totum VIa 56, *sevum* Ia 5. abl. pl. *seveir* VIa 18

si sis sit vide *est*

sim suem p. 179, IIb 1, *si* IIb 7. *sif* sues Ia 7 14 VIb 3, *si* VIa 58

sihitu vide *šihitu* in K

sistu vide *sesust*

skalçeta ex patera p. 66 et 189, IV 15 18 20, *scalseto* VIb 16. *scalsie* in patera VIb 5 VIIa 37

scapla scapulam VIb 49

screihtor scripti p. 182, VIa 15. *screhto* scriptum VIIb 3

smursim-e ad murcim p. 48, VIa 13

snata umecta p. 131, IIa 19, *snatu* IIa 34. abl. pl. *snates* IV 9, *snate* IIa 37 cf. *asnata*

somo summum VIa 9. abl. *somo* p. 189, VIa 10. loc. *sume* IIa 15 III 1

sonitu imp. de sonore terrifico p. 101, VIb 60, *sunitu* VIIa 49

ta postpositio p. 201, *skalçeta* ex patera IV 15 *scalseto* VI b 16, *akrutu* ex agro V a 9, *angluto* ab angulo VI a 8, *pureto* ab igne VI a 20, *tefruto* de rogo VII a 46, *vapersusto* ab sella VI a 12

Tadinate Tadinatem I b 16 17, *Tarsinatem* VI b 58 58 VII a 47 47. gen. *Tarsinater* VI b 54 54 59 59 VII a 12 12 48 48. dat. *Tarsinate* VII a 11 11

tafle e in tabula II b 12

taçez tacitus I a 26 I b 26 30 32 44 II a 7 39 IV 27, *tases* VI a 55 59 VI b 2 4 20 44 46 VII a 4 7 42 54, *tasis* VI b 23. plur. *tasetur* taciti VI b 57 VII a 46

Talenate Talenatibus II b 4 5

tapistenu vas a tepore dictum p. 170, IV 30

Tarsinate vide *Tad-*

teda tedte vide *dede*

tefe tibi I b 13 II b 24 VI a 18 cf. *teio* et *tover*

Tefre Tefro deo dat. I a 24, *Tefri* I a 28, *Tefrei* VI b 22. acc. *Tefro* VI b 26 27 27. voc. *Tefre* VI b 27 28 29 31 ter 33 33 35 36. hinc *Tefrali* abl. Tefri proprio VI b 28 35

tefra neutr. pl. carnes quae cremantur p. 134, II a 27 III 32 34 IV 2. abl. sing. *tefru-to* de rogo VII a 46

tehtedim tectorium IV 20

teio te p. 192, VI a 22, *tiom* VI a 43 44 45 53 55 VI b 8 8 9 14 15 15 25 27 27 28 35 36 VII a 10 18 19 20 21 21 22 23 25 32 33 33 34 34 35 36, *tio* VI a 24 24 25 33 34 35 54 VI b 6, *tiu* II a 25 25 cf. *tefe* et *tover*

teitu vide *dik-*

tekuries tekvias vide *dek-*

tenitu teneto VI b 25

tenzitim libi genus p. 81, I b 6, *tesedi* VI b 46

terkantur testentur? p. 153, III 9

termnas terminatus inscr. min. 1

termnom-e ad terminum VI b 57 63 64. *termnu-co* apud terminum VI b 53 55 57. plur. *termnes-ku* I b 19

tertim tertium VI b 64, *terti* II a 28. abl. *pos-tertio* VII a 46, *pus-tertiu* I b 40, *tertiu* VI a 45 48 53. loc. *tertie* II b 14. dat. sing. aut pl. *tertie* II b 6. fem. *tertiam-a* ad tertiam IV 2, *tertiam-e* VI a 13

tertu dato IV 28 vide *dede*

tesedi vide *tenzitim*

Tesenakes Tesenacis abl. pl. I a 11 14, *Tesenocir* VI b 1 3, *Tesonocir* VI a 20 VII a 38

testru sim. vide *destram*

tesvam vide *dersva*

tettom-e aedis genus p. 48 et 187, VI a 13 14 14

tetu titu dato vide *dede*

tikamne tiç- vide *dik-*

tiu te vide *teio*

Tlatie Latii gen. p. 37 et 114, V b 9

to postpositio vide *ta*

todcom vide *totcor*

toco tuccas p. 40, V b 13

toru tauros VI b 43 45, *turuf* I b 1, *turup* I b 4. *tures* tauris p. 98, I b 20

totam civitatem (p. 180) VI a 41 49 51 VI b 12 33 58 VII a 16 29 47, *tota* VI a 29 31 39 VI b 31, *tuta* I b 16. gen. *totar* VI a 30 32 39 41 49 52 VI b 10 13 32 34 43 45 53 59 61 VII a 3 6 9 10 12 14 15 16 16 17 19 21 24 26 27 27 28 29 30 30 31 32 35 37 41 47 50 52 53, *tutas* I b 2 5. dat. *tote* VI a 5 18 24 31 33 40 42 50 53 VI b 7 10 11 14 26 32 34 51 62 VII a 11 14 18 27 31 50, *tute* I b 13. loc. *toteme* VI a 26 46, *tote* VI a 36 VI b 29. abl. *tota-per* VI a 23 25 34 35 43 45 53 55 58 VI b 1 3 6 7 9 15 19 22 26 28 35 43 45 VII a 3 6 9 10 19 21 24 26 32 35 37 41 53, *tutaper* I a 5 8 12 15 19 21 25 29 31 I b 2 5 III 29, *tutape* III 24

totcor urbici nom. pl. VI a 12, *todceir* (p. 183) urbicis VI a 11, *todcome* ad urbicum VI a 10 10

tover tui gen. sing. VI b 30 30, *tuer* VI a 27 28 37 37 47. abl. sing. fem. *tuva* VI a 42, *tua* VI a 30 33 40 50 52 VI b 11 14 32 34 VII a 14 17 31 50

traf trans p. 201, VII a 39, *trahaf* VII a

V vocalis

V consonans

12 13. acc. *vapef-em* Ib 14, *vapefe* VIa 10 VIb 51
vaputu tus? p. 34 et 144, IIb 10. abl. sing. *vaputu* IIb 17. abl. pl. *vaputis* IIb 13
Varie Varii gen. inscr. min. 2
vas a vacando, vitium p. 181 et 184, VIa 28 38 48 VIb 30
vasirslom-e p. 48, VIa 12
vaso vasa VIb 40. abl. pl. *vasus* IV 22. nom. pl. *vasor* ut vasi p. 51, VIa 19
vatra abl. fem. adiectivi ad sacram culinam pertinentis p. 62, III 31
vatuva extorum cocturae idonea p. 62, Ia 4 13 22 Ib 3 5, *vatuvu* Ib 25, *vatuo* VIa 57 VIb 1 19 43 45 (traditur *vatue*) VIIa 4
vea via abl. Ib 14 23, *via* III 11 VIb 52 65 VIIa 1 11 27
vef partes p. 39, Vb 12 12 17 17 cf. *vetu*
Vehiies Veiis Ia 20 24, *Vehier* VIb 19 22, *Vehieir* VIa 21
veiro viros VIa 30 32 39, *viro* VIa 42 50 52 VIb 13 32 34 VIIa 17 30
veltu deligito p. 167, IV 21 cf. *ehveltu*
Ven- Venius aut simile nomen gentile inscr. min. 6 p. 176
venpersuntra carne semidivina p. 74, IIa 30, *vepesutra* IIb 18. acc. sing. *vepesutra* IIb 15. abl. pl. *vempesuntres* IV 7
vepuratu restinguito p. 31, IIa 41
vepurus visceribus p. 31, Va 11
veres porta abl. pl. p. 52, *preveres* ante portam Ia 2 11 20, *pusveres* Ia 7 14 24, *verisco* VIa 19 20 21 VIb 23 44 46 VIIa 5 42 53, *verir* VIa 58 59 VIb 1 2 3 4 19 20 22 VIIa 7 38, *vereir* VIa 22. acc. pl. *veruf-e* Ib 9, *verofe* VIb 47
verfale verbale, templum p. 46, VIa 8
veskla vascula IIa 19, *vesklu* Ib 29 37 IIa 34 IIb 19. abl. *veskles* IIa 31 37 IIb 18 IV 9 24, *vesclir* VIIa 9 10 18 21 24 26 32 34
vestikatu libato p. 52, IIa 24 31 35 37, *vesticatu* VIb 16 VIIa 8 23 24 36. *vesticos* libaverit VIb 25. *vestis* libans (p. 181 et 197) VIb 6 25, *vesteis* VIa 22
vestiçia libamentum p. 53, IV 14 19, *vestiçam* Ia 28, *vestiça* Ia 17 31, *vesteça* IV 17, *vestisiam* VIb 39, *vestisia* VIb 6 17 24 25 VIIa 38. abl. *vestiçia* IIa 27, *vistiça* IIb 13, *vestisia* VIb 5, *vestisa* VIIa 37. gen. *vestisiar* VIb 16 38 VIIa 38
Vestiçe Vesticio deo p. 53 et 125, IIa 4. gen. *Vestisier* VIa 14
vestis vide *vestikatu*
vestra vestra abl. fem. VIb 61
Vesune Vesunae deae dat. p. 162, IV 3 6 10 12 25
vetu dividito p. 111, Ib 29 37
via vide *vea*
vinu vinum IIa 18 40 IIb 14. abl. *vinu* vino Ia 4 22 Ib 6 IIa 25 25 39 IIb 10 20 VIa 57 VIb 19 46
viro vide *veiro*
virseto visum VIa 28 38 48 VIb 30 cf. *avirseto*
vitlaf vitulas Ib 31, *vitla* VIIa 41
vitluf vitulos Ib 1, *vitlup* (p. 183) Ib 4, *vitlu* VIb 43 45. acc. sing. *vitlu* IIb 21 24
Vofione deo dat. p. 72, VIb 19, *Vufiune* Ia 20
Vois nota praenominis inscr. min. 1 p. 172
Voisiener Volsieni gen. inscr. min. 1
vocu-com apud aedem p. 79, VIb 43 45, *vukukum* Ib 1 4. *vukumen* in aedem III 20, *vuku* aedem III 21. gen. *vuke* aedis III 3 21
vomu in *andervomu* quasi busta p. 79, VIb 41
vorsus] quod Graeci πλέθρον appellant, Osci et Vmbri vorsum. Frontinus de limit. II p. 30, 9 Lachm.
vort-] *vurtus* vorterit IIa 2 cf. *covertu*
vovse voto dat. p. 67, VIb 11. *vuvçi* votum Ib 45 IIa 44
vufetes votivis consecratis p. 72, IIa 31 IV 25
Vufiune vide *Vofione*

MEMORABILIA

CONSPECTVS LIBRI

BONNAE TYPIS CAROLI GEORGI VNIV. TYPOGR.

3